

Το δικό μας ελαφρύ

PAPASTRATOS
CLASSIC
LIGHTS

Νικοτίνη: 0,6 mg
Πίσσα: 7 mg



80 ΔΡΧ

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

Ο ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ



**ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

**ΠΩΣ (ΔΕΝ)
ΜΕΤΡΗΘΗΚΕ
Η ΖΗΜΙΑ**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

**ΠΡΟΣ
ΒΙΩΣΙΜΗ
ΛΥΣΗ;**

ΚΑΝΝΕΣ

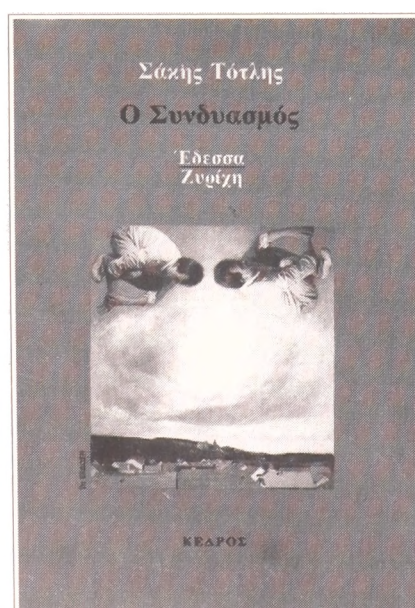
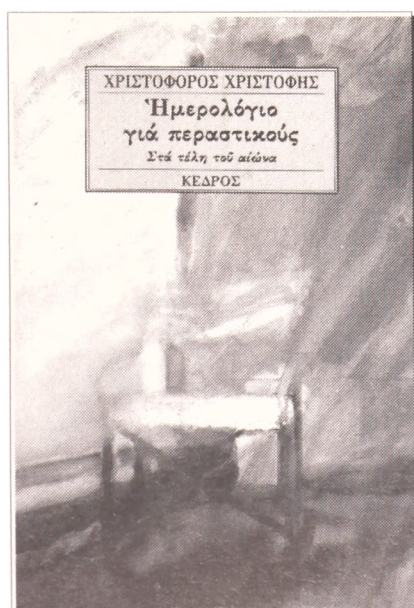
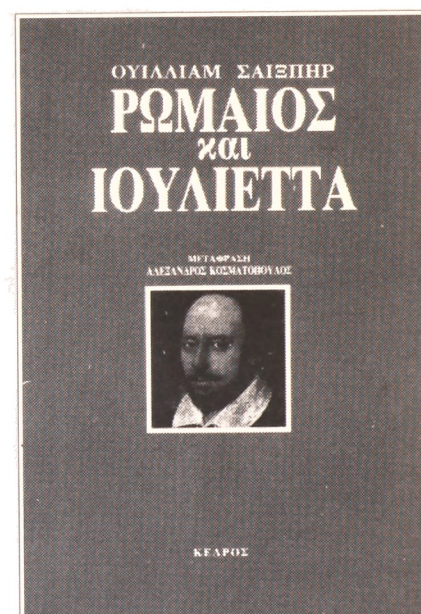
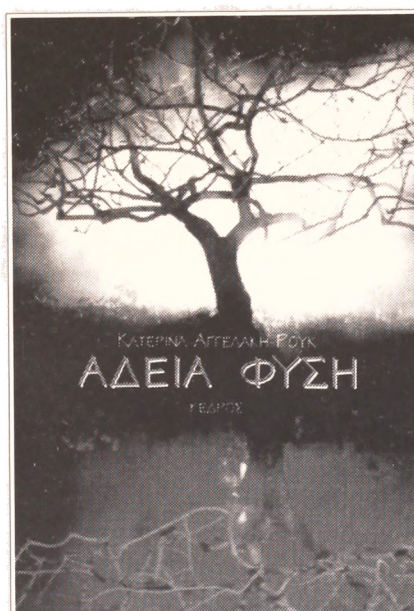
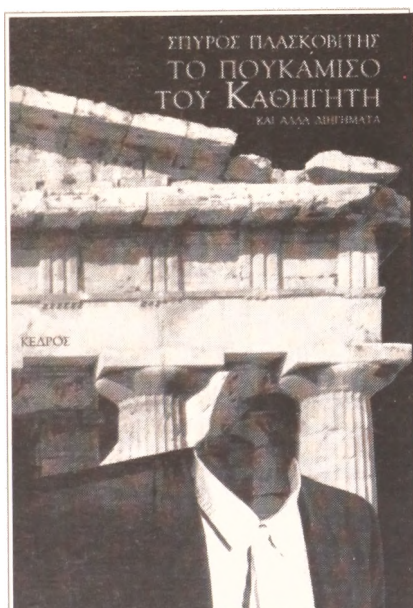
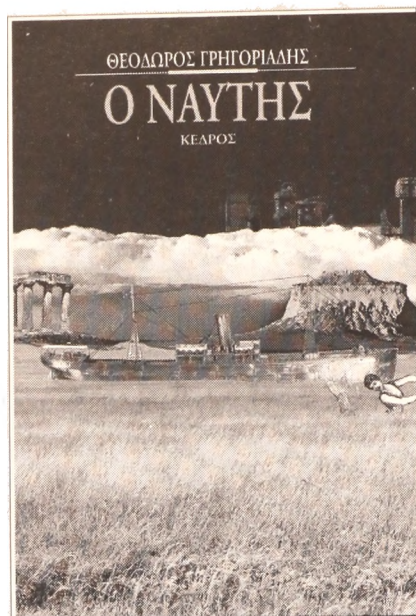
**ΟΙ (ΣΧΕΔΟΝ)
ΒΟΥΒΕΣ
ΘΘΟΝΕΣ**

ΤΟΡΑ ΠΡΟΕΛΕΝ ΟΡΑ



ΚΕΔΡΟΣ

το ελληνικό βιβλίο



κυκλοφορούν

Γ. Γενναδίου 3 τηλ.
36.09.712 - 36.02.007



Περίοδος Β'
Χρόνος 20ός
Τεύχος 522
Παρασκευή 28 Μαΐου 1993,
λρχ. 300

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 TELEX: 214179 ANTI

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

Γραμματεία - Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

Φωτοστοιχειοθεσία - Φιλμς:
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Α.Ε.

Χρήστου Λαδά 1 - Αθήνα
Τηλ. 32.33.114 - 32.19.182
FAX: 32.33.114

Εκτύπωση:
ΛΙΘΟΥΠ Α.Ε.
Ισολίου 5 - Περιστέρι
121 31 Αθήνα
Τηλ. 57.22.201

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις
απόψεις του συγγραφέα του.

Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εξωτερικού
Έξωμ. 2.700 δρχ.
Ετήσια 5.400 δρχ.
Ετήσια Οργανισμών,
Ερατειζών, κτλ.: 25.000 δρχ.
Χρητητική ετήσια: 4.800 δρχ.

Εξωτερικού
Ευρώπη - μεσογ. χώρες:
Έξωμνη: δολ. 27
Ετήσια: δολ. 54
Ε.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Ισραήλ - Ωκεανία:
Έξωμνη: δολ. 30
Ετήσια: δολ. 60

Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ
ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
ΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
ΙΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό «ANTI» Δημοχάρους 60 τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Κέντρο του βιβλίου. Α. Πουλωνκστή και Σια Ε.Ε. Λαοσάνη 9, ΤΗΛ. (031) 285.857 546 22 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΩΡΑ ΗΡΘΕ Η ΩΡΑ 12

Συγκυριακά διαμορφώνει την πολιτική της κυβέρνησής του ο Κ. Μητσοτάκης. Μόνη επιδίωξή του, να παραμείνει όσο το δυνατόν περισσότερο στην εξουσία, ανεξάρτητα από το κόστος σε πρόσωπα και πολιτικές. Εισ οωννός άριστος, αμύνεσθαι περί πάρτης. Γράφει ο Μ. Πατρινός

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΚΑΛΠΕΣ 14



Στο ΠΑΣΟΚ θεωρούν πιθανότερες περιόδους για εκλογές τον Ιούλιο ή το φθινόπωρο. Πιστεύουν, μάλιστα, ότι ο πρωθυπουργός θα συρθεί σ' αυτές. Για την Αριστερά ίσως να είναι οι κρισιμότερες εκλογές της ιστορίας της, καθώς είναι μεγάλη η πιθανότητα η επόμενη Βουλή να αποτελείται από βουλευτές των δύο μεγαλύτερων κομμάτων και ενδεχομένως κάποιων του κόμματος Σαμαρά. Γράφει ο Τάσος Παππάς.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 18

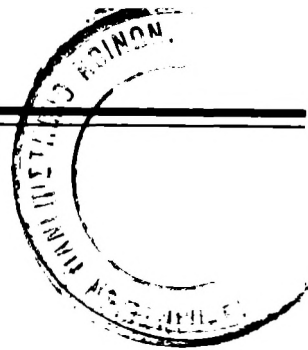
Η επιβολή του εμπάργκο από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ στη Νέα Γιουγκοσλαβία έφερε στην επικαιρότητα το ζήτημα των ζημιών της χώρας μας από τον συνεχιζόμενο εμφύλιο. Γράφει ο Σωτήρης Βαλντέν.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟ '92 30

Ο προηγούμενος χρόνος ήταν καθοριστικός για τις μελλοντικές εξελίξεις του Κυπριακού, καθώς επιβεβαίωσε τον κεντρικό ρόλο του ΟΗΕ στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Τόνισε επίσης και τον πολιτικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η ΕΟΚ στο μέλλον της Κύπρου, καθώς υπάρχει προοπτική ένταξής της σ' αυτήν. Γράφει ο Κ.Δ. Ζέπος.

ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ 24

Η Ευρωπαϊκή Αριστερά δεν υπάρχει στην πραγματικότητα σήμερα παρά μόνον ως αρχιπέλαγος, κατακερματισμένη πλειάδα νήσων που τις χωρίζουν ρεύματα όλων των προελεύσεων. Γράφει ο ευρωβουλευτής Μ. Παπαγιαννάκης.



ΜΕΜΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Πέθανε σε ηλικία 80 χρόνων ο γλύπτης Μέμος Μακρής (φωτογραφία). Για τη ζωή του γράφει ο σκηνοθέτης Νίκος Κούνδουρος.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ 5
Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ..... 6
Πρωθυπουργός - διαφωνούντες σε νέο αγώνα δρόμου

ΑΝΤΗΝΩΡ
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ 16
ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟΥ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ .. 23

Γήσης
ΚΕΡΜΑΤΟΔΕΚΤΗΣ..... 27
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ 33
Τι γίνεται με την Αριστερά στην Ιταλία; Πού οδηγούνται τα Βαλκάνια; Η Ισπανία σε κρίση.

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 43
Γιατί βουλιάζει η οθόνη του Φεστιβάλ των Καννών; Τι συμβαίνει, τέλος πάντων, με τον εκδοτικό οίκο Ρωμιοσύνη; Ήταν ο Ντόναλντ Ντακ πράκτορας του ΦΒΙ;

Η ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΙΣΜΟΥ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ είναι γνωστή και επαναλαμβάνεται. Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα, αφού «αγωνίζονται», όντας στην αντιπολίτευση, αγώνα σκληρόν κατακεραυνώνοντας τους κυβερνώντες και πολλά υποσχόμενα προς τους πάντες, ανέρχονται στην εξουσία –κατά κανόνα λόγω της φθοράς του αντιπάλου– για να αντιστρέψουν τους ρόλους αλλά και για να επαναλάβουν το ίδιο σενάριο.

ΣΥΝΤΟΜΩΣ, τα προεκλογικά προγράμματα και οι υποσχέσεις πετιούνται στον κάλαθο των αχρήστων. Οι διακηρύξεις περί ύφους και ήθους της εξουσίας, περί σεβασμού και διαφανούς λειτουργίας των θεσμών και περί χρηστής διαχείρισης ξεχνιούνται.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ διακυβέρνησης της χώρας, οι πρακτικές της εξουσίας και της πολιτικής πελατείας «αλλάζουν», για να παραμείνουν στην ουσία οι ίδιες. Η χώρα «κυβερνάται» στην ουσία από μια μικρή ομάδα ατόμων γύρω από το εκάστοτε πρωθυπουργικό περιβάλλον – οι γνωστοί «φίλοι», προμηθευτές, υποκλοπείς, ενημερωτές, εκτελεστές και διανεμητές των λαφύρων για τη δημιουργία του συνασπισμού των πολυκλαδικών συμφερόντων που θα στηρίξουν τη νέα ομάδα στην εξουσία.

ΕΤΣΙ, η κολοκυθιά παίζεται με τους αφανείς και άγραφους κανόνες, τα νόμιμα χτυπήματα και τα παρόμοια. Ορισμένες εξαιρέσεις –κάτω από έκτακτες συνθήκες– επιδεδαιώνουν τον κανόνα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ του τρόπου αυτού διακυβέρνησης είναι η πολιτική σκηνή να βρίσκεται σε διαρκή κρίση, καθώς εντός των κυβερνητικών κομμάτων ξεσπούν διαφωνίες, ομαδοποιούνται συμφέροντα, εκδηλώνονται εντός και εκτός αποκλίσεις από την πολιτική της ηγετικής ομάδας.

ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ αυτά παρατηρούνται στο έπακρο στους κόλπους της Νέας Δημοκρατίας και για τον επιπρόσθετο λόγο της ισχυρής κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας που διαθέτει και της διαπάλης για τη διαδοχή που μαίνεται υπογείως. Αμφισβητείται ο κ. Μητσοτάκης, αμφισβητείται η οικονομική πολιτική, αμφισβητείται η γραμμή στα εθνικά θέματα εν μέσω ατμόσφαιρας οικονομικών και πολιτικών σκανδάλων που έχουν πάρει το δρόμο των εξεταστικών επιτροπών και της δικαστικής έρευνας.

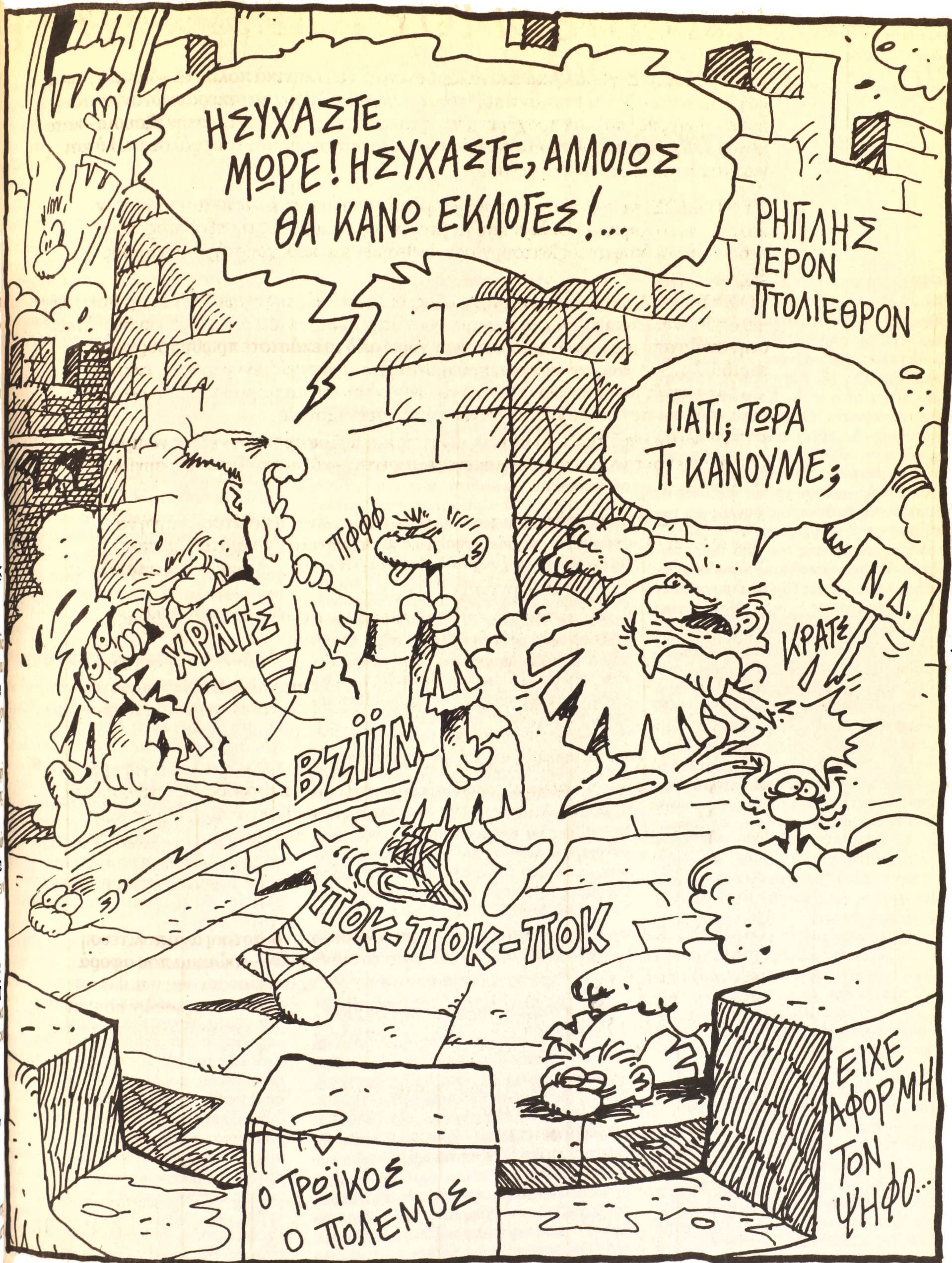
ΑΝ ΤΑ ΡΗΓΜΑΤΑ αυτά μέσα στην κυβερνητική παράταξη δεν έχουν πάρει τη μορφή αλυσιδωτών εκρήξεων και κατάρρευσης, είναι γιατί ενώνει ο φόβος της απώλειας της εξουσίας από ενδεχόμενη εκλογική αναμέτρηση, η οποία θεωρείται μαθηματικώς χαμένη για τη Ν.Δ. Αν ο κ. Μητσοτάκης επιδιώκει σε κάθε καμπή των εσωκομματικών κρίσεων, είναι γιατί κραδαίνει το ρόπαλο των εκλογών. Και μέχρι στιγμής η μπλόφα –και η απειλή– αποδεικνύονται αποτελεσματικές. Ακόμη και ο κ. Σαμαράς διστάζει να εξαγγείλει το αναμενόμενο κόμμα του.

ΤΑ ΟΜΑΔΙΚΑ πυρά και οι αποκαλύψεις του Τύπου –η ουσιαστική αντιπολίτευση απέναντι στη Ν.Δ.– θέτουν ευθέως το ερώτημα του κυβερνάν – ερώτημα που αφορά πρόσωπα και πράγματα. Και το ερώτημα που συνεχώς επικρέμαται είναι η πολιτική τύχη του κ. Μητσοτάκη που συνδέεται αναπόφευκτα με την πτώση της κυβέρνησης και την προκήρυξη πρόωρων εκλογών. Εξού και τα παντός είδους σενάρια, από τα λογικώς πιθανά μέχρι τα άκρως συνωμοτικά.

ΜΙΑ πάντως είναι η σταθερά. Η προσωποπαγής και συγκεντρωτική εξουσία του κ. Μητσοτάκη, που εκ των πραγμάτων είναι αναγκασμένος να πιεί το πικρό ποτήριον μέχρι το τέλος και να οδηγήσει την παράταξή του σε εκλογική συντριβή. Αυτή είναι πάντοτε η λογική στην ελληνική περίπτωση.

ΜΟΝΟΝ το πάθος για τη νομή της εξουσίας και η τύφλωση της αυταρχικότητας και της αλαζονείας της αποκρύβουν το οφθαλμοφανές γεγονός ότι η αντίστροφη μέτρηση για τη Ν.Δ. έχει ήδη αρχίσει.

αντί



Πρωθυπουργός - διαφωνούντες σε νέο αγώνα δρόμου

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ του «Δεκαπενθημέρου» είναι πολλά. Αλλά η αιφνίδια συνάντηση του πρωθυπουργού (την περασμένη Δευτέρα) με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, διάρκειας 20 μόνο λεπτών, τροφοδότησε και πάλι την εκλογολογία: Ο κ. Κ. Μητσοτάκης -εκδοχή πρώτη- έθεσε στον κ. Κ. Καραμανλή θέμα πρόωγων εκλογών... Ο πρωθυπουργός -εκδοχή δεύτερη- δεν έθεσε άμεσο θέμα διενέργειας εκλογών, αλλά απλώς «βολιδοσκοπήσε» τον πρόεδρο της Δημοκρατίας κ.λπ. Ο πρωθυπουργός -εκδοχή τρίτη- επεδίωξε να διασφαλίσει τη διάλυση της Βουλής και την άμεση προσφυγή στις κάλπες, αν διαπιστώσει κίνδυνο ανατροπής του από τους εσωκομματικούς του αντιπάλους πάνω στο ζήτημα της ονομασίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας; Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ της Δημοκρατίας είναι υποχρεωμένος (βάσει του άρθρου 41, παρ. 2 του Συντάγματος) να διαλύσει τη Βουλή, αν ο υπεύθυνος πρωθυπουργός της χώρας -ο διαθέτων και την πλειοψηφία της Βουλής- ζητήσει τη διάλυσή της, «προκειμένου να αντιμετωπισθεί εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας», όπως είναι λ.χ. το Μακεδονικό. Αλλά, ακριβώς για το λόγο αυτό, όλοι εκείνοι που πιστεύουν ότι η σημερινή κυβέρνηση μπορεί να ανατραπεί μόνον εκ των έδων (την αξιωματική αντιπολίτευση, φαίνεται, ουδείς την υπολογίζει...) σπεύδουν να υποδείξουν στον κ. Α. Σαμαρά να προχωρήσει -το ταχύτερο δυνατόν- στην ανεξαρτητοποίηση της ομάδας του! Αν, αγαπητέ Αντωνάκη -του λένε- σε προλάβει ο Μητσοτάκης, τότε αυτός θα έχει το πάνω χέρι, εφόσον οι εκλογές θα γίνουν με πρωθυπουργό τον ίδιο... Αν, αντιθέτως, σπεύσεις στην ανεξαρτητοποίηση της ομάδας σου -προτού δηλαδή ο Μητσοτάκης προλάβει να ζητήσει διάλυση της Βουλής- τότε, εκείνος μεν χάνει τη «δεδηλωμένη» (άρα δεν θα μπορεί να ζητήσει τη διάλυση της Βουλής και ούτε θα είναι ο πρωθυπουργός της κυβέρνησης που θα διενεργήσει τις εκλογές), ου δε θα είσαι το «κλειδί» των περαιτέρω εξελίξεων! «Είναι προφανές -γράφει σχετικά ο Πάνος Λουκάκος στην Καθημερινή- ότι αρχίζει πλέον αγώνας δρόμου μεταξύ του πρωθυπουργού και των αντιπάλων του. Και στον αγώνα αυτόν, η διαδικασία διάλυσης της Βουλής είναι ένα ισχυρότατο όπλο».

Διαφωνούντες και «νομιμόφρονες»

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι όλα όσα γράφθηκαν -και γράφονται- γύρω από την τελευταία συνάντηση του πρωθυπουργού με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, έχουν δημιουργήσει κλίμα εκνευρισμού στους «νομιμόφρονες» βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας: Είναι δυνατόν -διερωτώνται- μια ολόκληρη παράταξη («η παράταξη του 47%») να εξαρτάται από τα καμώματα τότε των Έδερτ, Δήμα, Κανελλόπουλου και τότε της ομάδας Σαμαρά; Η τακτική τους είναι ανέντιμη, παίζουν ρόλο δούρειου ίππου, είναι Βρούτοι, αφήνουν ανοιχτές κερκόπορτες κ.λπ. Οι πιο νηφάλιοι (από τους νομιμόφρονες) επιχειρούν σημεία συνάντησης με τους διαφωνούντες: «Αν θεωρούν ότι πρέπει να θέσουν θέμα ηγεσίας, ας το πράξουν. Υπάρχουν αρμόδια κομματικά όργανα. Και προβλέπονται ειδικές επί τούτου διαδικασίες. Δεν έχουν δικαίωμα όμως να συνεχίσουν τον πόλεμο φθοράς κατά της κυβέρνησης». Όσο για τους ίδιους τους διαφωνούντες, φαίνεται ότι προκρίνουν -επί του παρόντος- στάση αναμονής. Η ομάδα των «τριών» (Έδερτ, Δήμας, Κανελλόπουλος) δηλώνει ότι θα περιμένει μέχρι τις 9 Ιουνίου, όταν δηλαδή ο κ. Στ. Μάνος θα ανακοινώσει τη γενική (και συνθετική) πορεία των οικονομικών μεγεθών. Όσο για τον ίδιο τον κ. Α. Σαμαρά (παρά τις προτροπές να σπεύσει, να «προλάβει τον Μητσοτάκη» κ.λπ.), το παίζει ατάραχος. Θα μιλήσει εφ' όλης της ύλης -δηλώνει- μετά την ίδρυση του νέου κόμματος.

«Πανέτοιμο» δηλώνει το ΠΑΣΟΚ

ΤΟ ΠΑΣΟΚ, στο μεταξύ, δηλώνει ότι είναι έτοιμο -«πανέτοιμο»- για εκλογές, ακόμα και αν πρόκειται να γίνουν μέσα στο καλοκαίρι! Όσο για τη βεβαιότητα του πρωθυπουργού ότι «η Νέα Δημοκρατία βαδίζει με σιγουριά σε εκλογική νίκη, στις επόμενες εκλογές» το ΠΑΣΟΚ την θεωρεί «όνειρο που ξεπερνά κάθε φαντασία». Ωστόσο, αν κάτι έχει ίσως ιδιαίτερη σημασία, είναι η δήλωση του προέδρου του κόμματος, κ. Α. Παπανδρέου, ότι η προεκλογική εκστρατεία του ΠΑΣΟΚ δεν θα σταθεί σε επιμέρους θέματα -όπως είναι λ.χ. το θέμα των υποκλοπών- αλλά στην κριτική της συνολικής αποτυχίας

της κυβερνητικής πολιτικής. «Όταν Μητσοτάκης μιλάει για επιτυχία της πτυχής του, πρέπει να αισθάνεται ότι εμείς όλοι κάφροι».

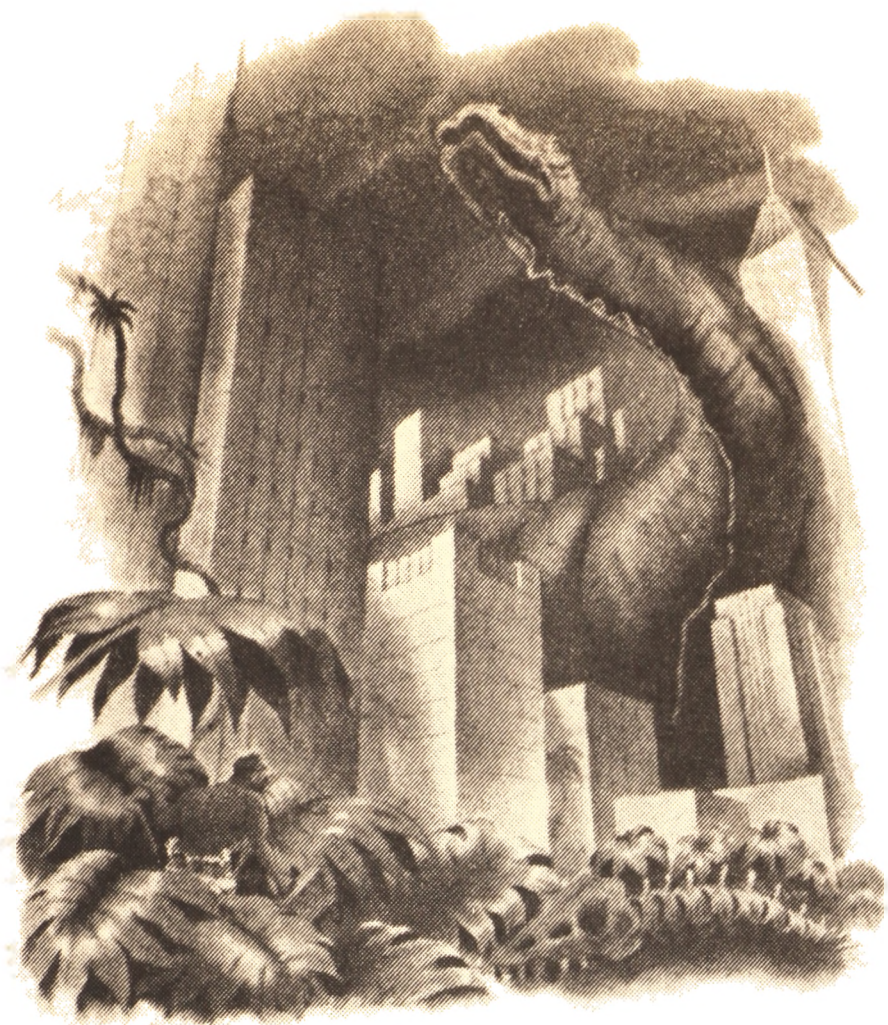
(Αυθεντικό: Κεντρικό στέλεχος του ΣΟΚ δήλωσε στον Αντήνορα: «Και καί κάνουμε να παρακάμψουμε το θέμα υποκλοπών... Όταν σκέφτομαι ότι οι κείχαν χτυπήσει και τη Ρόδο, κατά τη σύκορυφή της Ευρωπαϊκής Δημοκρα Ένωσης, τον Σεπτέμβριο του '88, ντρέε για λογαριασμό όλων μας». Στη σύνοδο νη έπαιρναν μέρος πέντε πρωθυπουργ πολλοί υπουργοί. Και εφημερίδες πρόσκεινται, σήμερα, στην αξιωμα αντιπολίτευση- είχαν κυκλοφορήσει μλους που έγραφαν: «Διεθνής διασυρμ «Δεν αρκεί πλέον η απομάκρυνση τοι μπρα» κ.ά.)

Όσο για τη δήλωση του κ. Παπανδπερί «κάφρων» κ.λπ. και την ανταπάν του κυβερνητικού εκπροσώπου κ. Β. Μνα, δεν έλειψαν οι συνάδελφοι εκείνοι (ο Παντελής Μπουκάλας) που υπέμνησα «ο ρατσισμός δεν είναι ουρανοκατέδα και ότι επεισόδια όπως αυτά που έγιναν Κριεκούκι - όπου «δικοί μας» τρισεύ Έλληνες ξυλοκόπησαν Αλβανούς που πορίζονται στην περιοχή, δεν είναι... χαϊά. «Κάφρος», άλλωστε, είναι και ο σον Μαντέλα. Και ο Νιερέρε της «Πεβουλίας των Έξι»...

Δαμανάκη: Κυβέρνηση συνεργα

ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΟΣ για εκλογές είναι Συνασπισμός. Το δήλωσε η Μαρία Δαμκη, στη Δραπετσώνα, διευκρινίζοντας: Νέα Δημοκρατία -με τον Κ. Μητσοτάκη κεφαλής είτε με άλλον- δεν αποτελεί λι Αλλά λύση δεν αποτελεί ούτε «η επισενός αυτοδύναμου, αναπαλαιωμένου ΣΟΚ». Λύση όμως, κατά την πρόεδρ ΣΥΝ, μπορεί να δώσει «μια άλλη κυβση, διαφορετική από αυτές που γνώ μέχρι τώρα, ο τόπος, κυβέρνηση συνσίας που θα εξασφαλίζει την ευρύταπ νωνική στήριξη».

Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ της προέδρου του είναι εξαιρετικά προσεκτική. Δεν ανωστόσο τη διάχυτη αίσθηση που υπ στον ευρύτερο κόσμο της Αριστεράς, ότον σημερινό ηγετικό πυρήνα του ΣΥ «πρόβλημα των προβλημάτων» δεν ειν ανάδειξη του ΣΥΝ σε μια ισχυρή, αυτό ευρωπαϊκή, προοδευτική δύναμη, ω συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ! Και αυτά συνεχίζεται η «αναγνωματοποίηση» προδοσίας του Συνασπισμού, κατά το «μικο καλοκαίρι» του '89. (Κατά τους ακτονες του αναγνώσματος, μάλιστα, οι χοι της «συγκυβέρνησης» ταυτίζονταν λύτως με τους στόχους των Μ: Γκορμπατσώφ, οι οποίοι, κατά τη συνσή τους, στη Μάλτα -1η και 2α Δεκεμ 1989- συζήτησαν, μεταξύ άλλων, και... ανατροπή του Ανδρέα Παπανδρέου»!)



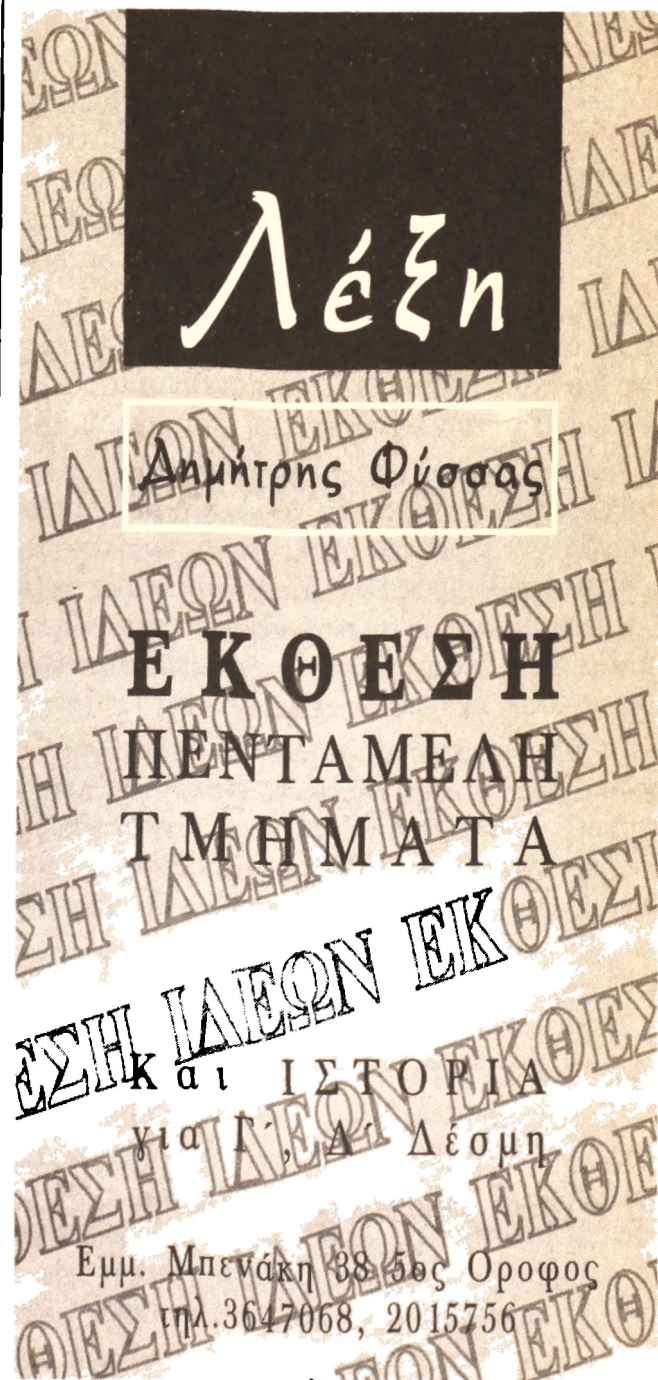
Σαρτζετάκης και «αρουραίοι»..

ΚΑΙ ΣΑΝ να μη μας έφταναν όλα τα παραπάνω αυτά, είχαμε και τον «χαιρετισμό» του πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Χρ. Σαρτζετάκη, ο οποίος –κριτής, πάντοτε, του εθνισμού όλων των Ελλήνων...– χαρακτήρισε «αρουραίους» όλους εκείνους τους πνευματικούς ανθρώπους που πιστεύουν ότι οι κάτοικοι της ΠΓΔΜ δεν είναι ούτε υπάνθρωποι, ούτε ουραγγοτάγγοι και ότι η Ελλάδα έχει κάθε λόγο να αναζητήσει μια λύση έντιμης εθνικής διεξόδου, κλείνοντας το ταχύτερο το θέμα της αναγνώρισης της πρώην γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας. (Ο κ. Σαρτζετάκης απηύθυνε τον «χαιρετισμό» του, στα πλαίσια συνεδρίου που οργάνωσε το «Συντονιστικό Κέντρο Ελληνισμού». Και προσέφερε περισσή αγαλλίαση στους παρισταμένους...).

ΣΗΜΕΡΑ ή αύριο, όμως, κλείνει και ο νέος γύρος των επαφών Κληρίδη - Ντενκτάς, στη Νέα Υόρκη, παρουσία όχι μόνο του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Μπούτρος - Μπούτρος Γάλι, αλλά και εκπροσώπων των μονιμών μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Αυτή η παρουσία των εκπροσώπων του Συμβουλίου Ασφαλείας, έδωσε λαβή σε κάποιες αισιόδοξες εκτιμήσεις ως προς την απόδοση της Αμμοχώστου στον ΟΗΕ και την επαναλειτουργία του αεροδρομίου της Λευκωσίας. Όμως τα ίδια τα (ελληνο)κυπριακά πολιτικά κόμματα δεν φαίνεται να συμφωνούν μεταξύ τους, σε ό,τι αφορά τους όρους που θέτει ο Ραούφ Ντενκτάς, προκειμένου να ενδώσει στην προώθηση των δύο αυτών θεμάτων. Και ο χορός καλά κρατεί!

ANTHROP



Ο ΠΑΝΙΚΟΣ ΠΟΥ ΤΣΑΛΑΚΩΝΕΙ ΘΕΣΜΟΥΣ

«ΑΓΕΤ»: ΚΟΥΚΟΥΛΩΜΑ
ΕΝΟΧΗ

Κοινός τόπος πλέον στη σκέψη της πλειονότητας των πολιτών και στις εκτιμήσεις των παρατηρητών είναι ότι κοινό στοιχείο των συμπεριφορών και των αντιδράσεων της κυβέρνησης είναι ο πανικός.

Στην οικονομία και στην εξωτερική πολιτική τα αδιέξοδα των επιλογών που έχει κάνει επί σειρά ετών η ηγεσία της κυβέρνησης δεν μπορούν πια να διασκεδασθούν με την προσφιλή τακτική του κ. Μητσοτάκη: την τακτική της παράτασης, του εκδιαστικού ετεροχρονισμού των αποφάσεων. Ο πρωθυπουργός θα πρέπει να πει το πικρό ποτήριον στο ζήτημα των Σκοπίων και να ακολουθήσει στην οικονομία τις οδηγίες αυτών στους οποίους έδινε πρώτα απ' όλα εξετάσεις μέχρι τώρα, στο ΔΝΤ και στον ΟΟΣΑ.

Τα περιθώρια είναι πολύ ασφυκτικά. Από την άλλη, οι αποφάσεις θα έχουν για πρώτη φορά τόσο μεγάλο κοινωνικό κόστος και μάλιστα 10 μήνες πριν τις εκλογές, στις οποίες η Ν.Δ. πηγαίνει με τεράστια αιμορραγία. Αυτή η κατάσταση δεν οδηγεί πουθενά αλλού από τη σπασμωδική αντίδραση ή τη στρουθοκαμηλική συγκάλυψη καταστάσεων και αποσιώπηση προβλημάτων ή τον πανικό.

Τέτοια ήταν η στάση της κυβέρνησης στο θέμα των υποκλοπών, με τα παρακρατικά κυκλώματα του συμβούλου του κ. Μητσοτάκη και «έμπιστου φίλου» του Ν. Γρυλλάκη. Ίδια ήταν η στάση του κ. Μητσοτάκη όταν διατύπωνε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την επισπεύδουσα παράκλησή του να μην προχωρήσει ο τελευταίος στον κύκλο των διερευνητικών εντολών, σε περίπτωση που η κυβέρνηση απωλέσει τη «δεδηλωμένη» στη Βουλή λόγω εξελίξεων στο θέμα των Σκοπίων.

Ο κ. Μητσοτάκης παρουσιάζει ολοένα και εντονότερα τα συμπτώματα μιας προσπάθειάς του να γαντζωθεί στην εξουσία, στηριγμένος στον προσωπικό του μηχανισμό, στην κυβέρνηση, στο κόμμα, στην οικονομία, στους θεσμούς. Αν αυτό επιφέρει «τσαλάκωμα» των θεσμών και των κανόνων του παιχνιδιού, τόσο το χειρότερο για τους τελευταίους...

Διότι, βεβαίως, αποτελεί τσαλάκωμα των θεσμών να επιτίθενται τα ΜΑΤ σε διαδηλωτές χωρίς άδεια εισαγγελέα – ή μάλλον με ερμηνεία των νόμων από τους ίδιους τους επικεφαλής των ΜΑΤ – με εκ των υστέρων κάλυψη από τον «παραστάτη» του πρωθυπουργού και υπ. Δημοσίας Τάξεως Ν. Γκελεστάθ και με «φροντιστήρια» από τον κ. Μαγγίνα για το έργο της Αστυνομίας στο να «ευχεραίνει» την κυκλοφορία!! (Αλήθεια, μήπως οι κ.κ. Μαγγίνας και Γκελεστάθ μπορούσαν να είναι το ίδιο εύγλωττοι και στην υπόθεση του φίλου του αρχηγού τους, του «στρατηγού» Γρυλλάκη;)

Όμως «τσαλάκωμα» θεσμών και δείγμα δειλίας, συγχρόνως, αποτελεί η προεξόφληση από τον κ. Μητσοτάκη του ποιοι έχουν πλειοψηφία και ποιοι μειοψηφία στην Κ.Ο. της Ν.Δ. και η ταυτόχρονη άρνησή του να την συγκαλέσει προκειμένου να διαπιστωθούν εκεί έμπρακτα οι τάσεις. Τσαλάκωμα θεσμών και πανικό, συγχρόνως, αποτελεί η απόφαση του πρωθυπουργού να στείλει τη Βουλή διακοπές πριν κλείσει ο Μάιος.

Με τον τρόπο αυτό, βεβαίως, θα μπορέσει ίσως να διασκεδασθεί κάπως και ο πανικός του κ. Μάνου: ο και τέως διομήχανος υπ. Εθνικής Οικονομίας επείγεται για την πώληση του ΟΤΕ και των διυλιστηρίων βλέποντας τα ελλείμματα να συσσωρεύονται από το Τμήμα Διακοπών της Βουλής, όλο και «κάτι καλύτερο» μπορεί να προκύψει.

Είναι αμφίβολο σήμερα αν το σχήμα που τυπικά διοικεί τη χώρα διαθέτει έστω και μια στοιχειώδη προϋπόθεση για να μπορεί να χαρακτηριστεί ως κυβέρνηση (εύγλωττος ο τίτλος του κύριου άρθρου του Βήματος 16.5.1993: «Γιατί δεν παραιτείστε και... τυπικά;»). Ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει άλλη διέξοδο από το να επιτείνει το αδιέξοδό του: να επιμένει δηλαδή, δημοσίως, στην εξάντληση της τετραετίας, βλέποντας με μαθηματική ακρίβεια να πολλαπλασιάζονται μέχρι τότε τα σύνδρομα του πανικού του.

Φαίνεται πως η εξέλιξη της διερεύνησης που διεξάγεται στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής, για τις συνθήκες πώλησης ΑΓΕΤ Ηρακλής έχει φτάσει σε επικείμενο σημείο για τη Ν.Δ. και επώνυμα κυβερνητικά στελέχη της, ανώτατα και ανώτερα.

Γι' αυτό και η κυβερνητική πλειοψηφία της επιτροπής επιλέγει λύσεις που αβυσσολογούνται να χαρακτηρισθούν ως κατά το δυνατό υποχώρησή της από την αρχή της διενέργειας και ως ένδειξη φόβου της μπροστά περαιτέρω αποκαλύψεις για το ρόλο των κυβερνητικών στελεχών στην πώληση της τριτοβιομηχανίας. Απλώς, δύσκολα θα μπορούσε να εξηγηθεί η άρνηση της κυβέρνησης πλειοψηφίας να συμφωνήσει σε παύση των εργασιών της πέραν του 20ημ που δέχτηκε, όταν μόνο και μόνο τα πράγματα ανέρχονται σε χιλιάδες σελίδων, ενώ έχει εξετασθεί σειρά ουσιωδών μαρτυριών.

Στο ίδιο μήκος κύματος, στην ευθεία γκάλυνση, κινήθηκε και ο «φίλος» του κ. Μητσοτάκη και πολυπράγμων νομικός πολύ συζητημένες «υποθέσεις» Ιω. Μ. Τσιωτσή. Αρνήθηκε να καταθέσει στην Εξεταστική Επιτροπή με το αιτιολογικό ότι σμεύεται από το επαγγελματικό απόρρητο ως νομικός σύμβουλος στη Διυλιστική Επιτροπή Αποκρατικοποιήσεων και εκκείμενος στη διαδικασία πώλησης της Α.

Όπως, όμως, παρατήρησε ο βουλευτής του ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλος, ο Μ. Τσιωτσή «δεν χειρίσθηκε την υπόθεση με τη dovuta αμεσότητα» για να καλύπτεται από τις διατάξεις του αρ. 371 του Ποινικού Κώδικα, ήταν απλώς μέλος της Γραμματείας της Επιτροπής Αποκρατικοποιήσεων.

Είναι μάλλον γνωστό υπό ποια «ιδιότητα» χειρίσθηκε ο Μπρατσιώτης την υπόθεση ΑΓΕΤ και για λογαριασμό ποιών. Παρά τον πανικό και «εκπροσωπήσεις» προέκυψαν αβίαστα από την κατάθεση Μπρατσιώτη στη δίκη Αλαφούζου.

Αυτές οι «εκπροσωπήσεις», φαίνεται συμφέρουν τους «εκπροσωπούμενους» τον Μπρατσιώτη στην πώληση της ΑΓΕΤ έρθουν στη δημοσιότητα.

Χ.Κ.

ΑΛΗΛΟΓΡΑΦΙΕΣ

Επιστολές Καραμανλή προς Σαμαρά
Επιστολές Σαμαρά προς Μητσοτάκη
Επιστολές Μητσοτάκη προς Σαμαρά
Επιστολές, άλλες, μυστήριες, «καυτές»,
μηκτικές...

ιστολές-τεκμήρια «ανομημάτων»,
«κλημάτων», «προδοσιών»,
τοχωρήσεων», διαθέσιμες ανά πάσα
γή που θα «κριθεί σκόπιμο» να
ισιοποιηθούν. Επιστολές-εργαλεία στα
να αντιπάλων σημερινών και χθεσινών
τρόφων στις «νέες ιδέες». Επιστολές-
ή προς κοιμματική χρήση σε
οκομματική σύρραξη. Επιστολές για το
ημα των Σκοπίων, σήμερα όχημα στις
ατηγικές διαχείρισης πολιτικών
αλαίων και περιουσιών – όπως όχημα
λόγου μεταχειρίσεως και χειρισμού
πέλεσε η «πολιτική της παλινωδίας» στην
τερική πολιτική.

στολές επιδομένες, σε μια «πολιτική»
πιδότη. Γιατί η «πολιτική» στο θέμα των
πίων, η «πολιτική» στην οικονομία, η
λιτική» απέναντι στο κόμμα ουδέποτε
δόθηκε» εκεί που όφειλε κατά τας
φάς νόμων, Συντάγματος και
προσωπευτικού εθίμου: στη Βουλή, στα
μομένα όργανα, στη δημοσιότητα που
ένα και περισσότερο εκκενώνεται από το
ό. Ούτε θα μπορούσε να επιδοθεί αυτή η
λιτική» στους αποδέκτες που
κφαλίζουν στη «μικρή» και στη «μεγάλη»
ιτική το ζωτικό χώρο για να αναπνέει
μα. Είναι μια «πολιτική» για τους
ιτικούς», σε ένα φαύλο κύκλο κρίσης
ατοπτρικής της λογικής που είναι και η
α ύπαρξης της «πολιτικής τάξης».

ά τα λοιπά, ο κ. Σαμαράς και ο κ.
σοτάκης, ο κ. Έδερτ και ο κ. Σουφλιάς
τόσοι άλλοι στο κυβερνών κόμμα,
ίζονται όλοι εξίσου τα χαρτιά τους σαν
τους στο μανίκι» σαν όπλα σε έναν
μο που μοιράζονται εξίσου τα
υθεύματά του και τη λογική τους, τους
τούς του και την «ηθική» τους.

λλου, συντάκτες και αποδέκτες σ' αυτή
λληλογραφία ήσαν πάντα οι ίδιοι, ποτέ
ρίτος άνθρωπος». Σαν να φοβούνται...

Κ.Κ.

★ ΑΝΑΒΟΛΕΣ

λόγω πληθώρας ύλης, αναβάλλεται για το
πόμενο τεύχος η συνέχεια της μελέτης των
Ρ. Πιέρρου - Θ. Ντόκου για το αμυντικό
όγμα της Τουρκίας. Επίσης αναβάλλεται η
όνημη στήλη του συνεργάτη μας Λεωνίδα
Ιουλούδη Επί του Συμπιεστηρίου

ΕΣΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΔΕΝ ΘΑ ΠΑΣ
ΣΤΟΝ ΤΡΩΪΚΟ ΠΟΛΕΜΟ;...

ΑΣΕ ΡΕ ΠΗΝΕΛΟΠΗ...
ΓΙΑΤΙ ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΓΥΡΙΣΩ
ΜΟΝΟ Ο ΑΡΓΟΣ
ΘΑ ΜΕ ΘΥΜΑΤΑΙ ΕΔΩ ΜΕΣΑ!...



Του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ;

Την προηγούμενη εβδομάδα, ο Γ. Λούδαρης –κεντρικό πρόσωπο, ως «φίλος» του Α. Παπανδρέου και ως μεσάζων στην αγορά των πυραύλων «Μάτζικ», στο σχετικό σκάνδαλο– αθώωθηκε από το Τριμελές Εφετείο Αθηνών. Η απόφαση ήταν ομόφωνη και αντίθετη προς την εισήγηση του εισαγγελέα, που είχε ζητήσει την καταδίκη του κ. Λούδαρη για παράβαση του νόμου περί μεσαζόντων.

Κατά το σκεπτικό της απόφασης, ο Γ. Λούδαρης δεν κρίνεται ένοχος διότι:

- Η σύμβαση μεταξύ της κατασκευάστριας εταιρείας ΜΑΤΡΑ και του ΥΠΕΘΑ είχε ήδη ήδη υπογραφεί, χωρίς να μπορεί να επηρεαστεί από την κατηγορούμενο, ο οποίος επισκέφθηκε το υπουργείο δύο φορές.

- Δεν αποδείχθηκε στο ακροατήριο ότι το όνομα του Γ. Λούδαρη στο επίμαχο ΤΕΛΕΞ της 26-2-86 (που είχε αποκαλύψει το ΑΝΤΙ τον Οκτώβριο του 1987) το έβαλε ο ίδιος ή μπήκε με δική του εντολή.

- Δεν τεκμηριώθηκε η είσπραξη από τον Γ. Λούδαρη 605 εκατ. δρχ., ως προμήθεια για τη μεσολάβησή του.

Δεν προτιθέμεθα ούτε δικαιούμεθα να κρίνουμε την απόφαση του Εφετείου. Όμως υπάρχουν ορισμένα στοιχεία, τα οποία θα θέλαμε να επαναφέρουμε για λόγους... ιστορικής τάξεως.

- Ο κ. Λούδαρης επισκέφθηκε το Πεντάγωνο στις 13/2/86 και στις 17/2/86, ενώ η τελική υπογραφή της σύμβασης γίνεται στις 8/3/86.

- Στις 26/2/86 το όνομα του κ. Λούδαρη αναγράφεται στο ΤΕΛΕΞ που αποστέλλεται προς ενημέρωση της ΜΑΤΡΑ από το ΥΠΕΘΑ, ενώ προηγουμένως ο ιδιαίτερος του τότε υφυπουργού Εθνικής Άμυνας Α. Σεχιώτη, ο κ. Φράγκος, είχε «υποδείξει» στον προσκεϊμένο του να αναγραφεί το όνομα του Γ. Λούδαρη στο ΤΕΛΕΞ, ως εκπροσώπου της ΜΑΤΡΑ στην Ελλάδα μέσω της εταιρείας ΜΑΣΚΟ, σε περίπτωση που αποφασισθεί η υπογραφή της σύμβασης.

- Ο ίδιος ο Γ. Λούδαρης ομολόγησε στο δικαστήριο ότι το όνομά του στο ΤΕΛΕΞ μπήκε μετά από εντολή του υφυπουργού Εθνικής Άμυνας Α. Σεχιώτη.

- Ο Στ. Γιώτας (τότε υπ. αναπληρωτής Εθνικής Άμυνας) στην κατάθεσή του στη Βουλή είχε πει ότι ο μεσάζων πρέπει να αποδείξει έμπρακτα και συγκεκριμένα την πραγματοποίηση εκ μέρους του της διαμεσολάβησης σε μια εξωτερική υπόθεση· εξ ου και η αναγραφή του ονόματος του Γ. Λούδαρη στο ΤΕΛΕΞ.

Αυτά, για μια «μικρή μνήμη»...

ΥΠΟΚΛΟΠΕΣ: Εν αναμονή...

Τα «φοβερά οκτάστηλα» στον Τύπο (που θα 'λεγε και ο κ. Παπανδρέου...) για την υπόθεση Γρυλλάκη-Μαυρίκη έδωσαν τη θέση τους σε άλλα, εξίσου μείζονα προβλήματα που αντιμετωπίζει σωρευτικά πλέον η κυβέρνηση.

Επειδή όμως το νεοδημοκρατικό «σκάνδαλο» των υποκλοπών ούτε δημιουργήθηκε ούτε εξαντλείται στη δημοσιογραφική σφαίρα, η συνέχεια του είναι δεδομένη. Αυτή η συνέχεια φθάνει πλέον στην πολιτική πτυχή της υπόθεσης, καθώς, παράλληλα προς τις καταθέσεις στον κ. Ζορμπά των κ. Έμπερτ, Γριβέα, Σκαρδέλλη, Κελαϊδή, ο εισαγγελέας «επισκέφθηκε» την κόρη του πρωθυπουργού και υπ. Πολιτισμού Ντ. Μπακογιάννη, την Τρίτη το απόγευμα, στο υπουργείο της στη Σοφοκλέους. Ένα πρόσωπο κεντρικό στην υπόθεση, αφού, κατά τις καταγγελίες Μαυρίκη και τα τεκμήρια που αυτός έχει καταθέσει, η κ. Μπακογιάννη φέρεται να είναι εις γνώσιν των «υπηρεσιών» που ο «αρχικοριός» παρείχε συστηματικά και πλαισιωμένα στη «φιλελεύθερη» παράταξη. Μάλιστα, κατά δημοσιεύματα εφημερίδων, στα οποία αποτυπωνόταν μαγνητοφωνημένη συνομιλία, η κ. Μπακογιάννη διαβεβαίωνε τον Μαυρίκη ότι «εκτιμά» το έργο του.

Ασφαλώς απομένουν και άλλες καταθέσεις, όπως του δ/ντή του Πολ. Γραφείου του κ. Μητσοτάκη Π. Παπαγεωργίου, της ιδιαιτέρας και συγγενούς του πρωθυπουργού Σ. Κυπραίου, του κ. Μάνου —ο οποίος σίγουρα είναι ιεραρχικά υπεύθυνος για την έγκριση επιδοτούμενων δανείων... βατραχοκαλλιέργειας, ύψους 42 εκατ. δρχ. σε υπό σύσταση (!) ΑΕ του Μαυρίκη—, ενδεχομένως δε και των τέως διευθυνόντων τον ΟΤΕ.

Σε όλο αυτό τον κύκλο, δεδαίως, το πρόσωπο το οποίο επιμελώς και πάση θυσία έχει



κρατηθεί σε απόσταση είναι ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης. Και όμως, η κ. Κυπραίου έχει ακουστεί να διαβεβαιώνει ότι ο «πρόεδρος» έλαβε γνώση τού προς αυτόν υπομνήματος Μαυρίκη, ενώ είναι δεδομένο ότι ήταν σίγουρα γνώστης της υπόθεσης ήδη από τον Απρίλιο του 1991, αν όχι και πιο πριν: κατά

τον υπουργό Δημόσιας Τάξης και «α του κ. Μητσοτάκη, Ν. Γκελεστάθη, η χρησιμοποιήσει πράγματι τον ακούραστ Γρυλλάκη για να... αντιμετωπίσει τις κλοπές... του ΠΑΣΟΚ. Άρα ο κ. Μητσοτάκης είναι εις γνώσιν του κυκλώματος Γρυλλάκη ήδη από το 1988. Άρα τυχόν κλήσι στον εισαγγελέα δεν θα έβλαπτε, αφού έρευνα στρέφεται «προς κάθε κατεύθυν

Εν αναμονή λοιπόν. Εν αναμονή της τάθεσης, επιτέλους, του «στρατηγού» Γρυλλάκη, ο οποίος έναν μήνα τώρα δεν κληθεί ούτε για μια πρώτη κατάθεση. Έτοιμοιμαζεται για το ενδεχόμενο: προηγούμενη Τρίτη, ο έως σήμερα σύμβουλος του πρωθυπουργού —που κατά το Μαγγίνα «περνάει για καφέ» από το Μέγα Σταθάτου (και έκανε 5 ημέρες ο αντιπρόεδρος για να το πει αυτό, μετά από έρευνα έκανε!)— πήγε στο Ασκληπιείο της Βοιωτίας για ιατρικές εξετάσεις, συνοδευόμενος τον πρόεδρο του Δ.Σ. του νοσοκομείου ο οποίος δήλωσε ότι ήταν «χαρά και τιμή» να συνοδεύσει τον «έντιμο Έλληνα αξιωματούχο» (ικανότατο πρόσωπο ο «στρατηγός» παντού αφοσιωμένους έχει...). Οι εξετάσεις του κ. Γρυλλάκη δεν έδειξαν ότι έχει ανιπερίθαλψη.

Η συνέχεια είναι στα χέρια της Δικαιοσύνης και στο πόρισμα της επιτροπής του Σ.Ε.Ε. η οποία ανακαλύπτει πολλά και διάφορα οδηγό την 20ωρη περίπου κατάθεση Μαυρίκη. Αυτή η συνέχεια ίσως τροφοδοτήσει έργο της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής, αλλά και τις πολιτικές εξελίξεις...

Υ.Γ. Φαίνεται πως για ορισμένους η ντολογία και το ήθος είναι λάστιχα. αλλιώς να κρίνει κανείς επώνυμο δημογράφο πρωινής εκπομπής Ρ/Σ μεγάλης ακροαματικότητας που χρησιμοποιεί τα μύρια του αρχικοριού για να εκδιάζει πολιτικά πρόσωπα μέσω των ανήλικων παιδιών τους!

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ, ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΗ

Το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών οργανώνει από τις 17 έως και τις 20 Ιουνίου 1993 το 5ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνοανατολικών και Ελληνοαφρικανικών Σπουδών με θέμα: «Η ακτινοβολία του Ελληνισμού στην Ανατολή και Αφρική».

Στο ανωτέρω συνέδριο έχουν προσκληθεί καθηγητές Πανεπιστημίου, μελετητές και ερευνητές από την Ευρώπη, την Αφρική, την Ασία και την Αμερική. Η προσπάθεια αυτή, που συνεχίζεται από το Ευρω-

παϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, αποτελεί ένα ακόμη βήμα στην προώθηση και τη σταδιακή ανάπτυξη του προγράμματος διεθνούς συνεργασίας, επιβεβαιώνοντας έτσι το στόχο του Κέντρου μας να καθιερώσει τους Δελφούς ως παγκόσμιο τόπο συνάντησης και διαλόγου.

Οι θεματικές ενότητες του συνεδρίου είναι οι εξής:

1. Ελληνικές θεότητες στον ανατολικό κόσμο.
2. Θαλάσσιο εμπόριο και οικονομία στην Βόρειο Αφρική και την Ανατολική Μεσόγειο.
3. Μεταφράσεις ελληνικών έργων σε ανατολικές γλώσσες.

Το συνέδριο περιλαμβάνει επίσης δύο

συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης με τα κατωτέρω θέματα:

1. Η ίδρυση του Πανεπιστημίου του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Αλεξάνδρεια.
2. Ο Tewfik El Hakim και το αραβικό θέατρο.

Οι συζητήσεις του συνεδρίου θα διεξάγονται στην Ελληνική, Αγγλική και Γαλλική.

Την οργανωτική επιτροπή απαρτίζουν οι καθηγητές Ευάγγελος Χρυσός, Rudolf Macuch, Γρηγόρης Ζιάκας, Jehan Desanges, Βασίλης Χρηστίδης, Ευάγγελος Αραμπατζής, Averil Cameron, Ταξιάρχης Κόλλιας, Edmund Bosworth και Youssef Hassan. Την ευθύνη της οργάνωσης έχει η κα Λίτσα Φλωρεντή.

Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία από τις εκδόσεις Πατάκη



ΚΑΤΙΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
Η ΚΥΡΙΑ ΟΥΙΛΣΟΝ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ
ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ



ΣΩΡΖ ΣΑΡΗ
Η ΑΝΤΙΠΑΡΟΧΗ
ΝΟΥΒΕΛΕΣ



ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΙ ΑΣΚΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ



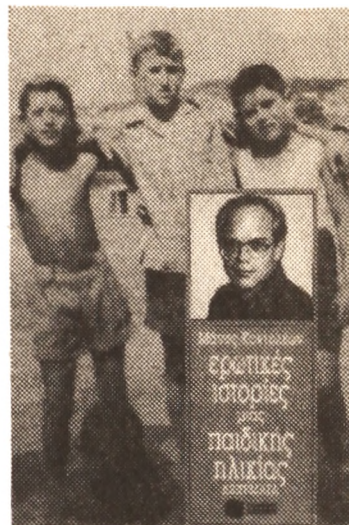
ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΕΣΥΛΛΑΣ
ΑΧ, ΑΝΤΡΙΑΝΗ!..
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



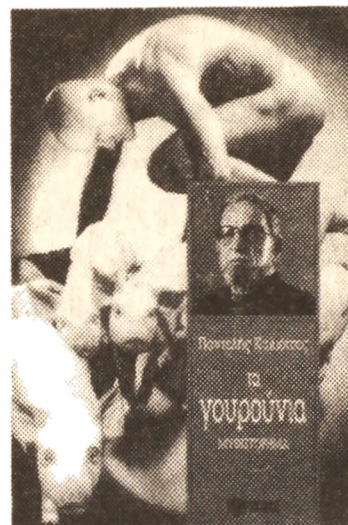
ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΧΙΛΙΑ ΠΕΝΗΝΤΑ ΜΙΛΙΜΠΑΣ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ
Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΗΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ



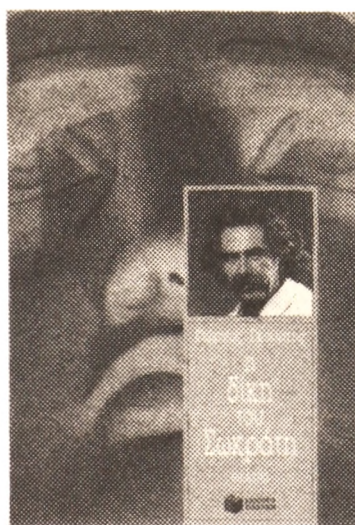
ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ
ΕΡΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΜΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ



ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ
ΤΑ ΓΟΥΡΟΥΝΙΑ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ
• ΟΙ ΣΥΖΥΓΟΙ • ΑΣΠΡΗ ΜΕΡΑ
• ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΘΕΑΤΡΟ



ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ
Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ
ΘΕΑΤΡΟ



ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ
• ΥΠΟΘΕΣΗ Κ.Κ. • ΤΟ ΤΡΑΝΤΑ-
ΓΜΑ ΤΟΥ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΥ
ΘΕΑΤΡΟ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Σ. ΠΑΤΑΚΗΣ Α.Ε., Ερμ. Μπενάκη 16, 106 78 Αθήνα, Τηλ.: 36.38.362, Fax.: 36.28.950

Κωνσταντίνος Μητσοτάκης: Συνεχίζει και μετά την ημερομηνία λήξεως;

Του Μ. Πατρινού

Συγκυριακός είναι ο τρόπος με τον οποίο η κυβέρνηση και ο κ. Κ. Μητσοτάκης διαμορφώνουν και ακολουθούν την πολιτική τους τακτική. Καμιά ημερομηνία δεν τηρείται, κανένας σχεδιασμός δεν είναι ορατός, καμιά σταθερά θέση δεν υπάρχει. Πλην ίσως της γενικής επιδίωξης για την πάση θυσία διατήρηση της συγκεντρωτικής εξουσίας. «Το να μείνουμε όσο γίνεται περισσότερο και όσο γίνεται μόνοι μας στην εξουσία» αποτελεί τη μεγαλύτερη επιδίωξη σήμερα της κυβερνητικής ομάδας και του Κ. Μητσοτάκη προσωπικά.

Εάν μέσα στο τοπίο αυτό ήθελε κανείς να επισημάνει ορισμένα βασικά γνωρίσματα, είναι ότι όλο και περισσότερο ο κ. Μητσοτάκης μένει χωρίς εφεδρείες σε πρόσωπα και πολιτικές, απομονώνεται όλο και περισσότερο και υποχρεώνεται σε «αμυντικές θέσεις» σχεδόν παντού, δεν έχει σχεδόν σε κανένα σημείο τις πρωτοβουλίες και η πίεση είναι πλέον «πολυμέτωπη».

Δεν είναι ευνοϊκές οι προοπτικές για το μεσοπρόθεσμο μέλλον και έως τις εκλογές για τη «Νέα Δημοκρατία», την κυβέρνηση και τον κ. Κων. Μητσοτάκη. Όσο και εάν έχουν επιλέξει το «σύνδρομο του Σαμφών», δηλαδή την εξόντωση στις εκλογές των εσωκομματικών τους αντιπάλων και αμφισβητιών, και η δική τους προσωπική ήττα θα είναι μεγάλη και καθοριστική. Μπροστά στην κλιμακούμενη αυτή κρίση και στη διαφαινόμενη εκλογική συντριβή ο κ. Μητσοτάκης έχει δύο επιλογές αλλά θα ακολουθήσει μόνο τη μία. Δεν πρόκειται να μοιρασθεί



Βάλλεται από παντού. Κι εκείνος, ως είθισται στο ελληνικό πολιτικό προσκήνιο, αμύνεται περί κάρη

μέσα από θεσμούς και ρόλους την προσωπική του εξουσία αλλά είναι «αναγκασμένος» να κάνει πιο σφιχτό, πιο πειθαρχημένο και πιο στενά ελεγχόμενο από τον ίδιο, τον έλεγχο της κυβέρνησης και της κρατικής μηχανής. Η μονοκρατορία και όλα της τα συμπτώματα θα συνεχισθούν.

Ο «λέων» της Ν.Δ.

Δεν επιθυμεί ο πρωθυπουργός και πρόεδρος της «Νέας Δημοκρατίας» κανενός είδους συνδιαλλαγή με τον κ. Αντώνη Σαμαρά και η όλη του συμπεριφορά δείχνει να εύχεται να φύγει το συντομότερο μόνος ο πρώην υπουργός Εξωτερικών από την παράταξη, με δύο προϋποθέσεις. Πρώτον, να μην πάρει μαζί του βουλευτές, έστ και 2-3, οι οποίοι θα ανάγκαζαν την κυβέρνηση σε ομηρία ή σε πρόωρες εκλογές. Δεύτερον, να μην εμφανισθεί η αποχώρηση του κ. Σαμαρά ως εξώθη-

σή του από τη στάση του κ. Μητσοτάκη ως αποτέλεσμα της αρχηγικής φιλοδοξίας του νεαρού «δελφίνου».

Αντίστοιχα, ο κ. Μητσοτάκης όσο επί να υπάρχει ένα ελάχιστης επιρροής κ. του κ. Σαμαρά εκτός της «Νέας Δημοκρατίας» άλλο τόσο επιθυμεί να συνεργασθούν υπόλοιποι «αιρετικοί» αλλά από λεόντειες συνθήκες. Επιθυμεί να συνδράμουν προεκλογικά οι κ. Αθ. Κερόπουλος, Μιλ. Έδερτ, Στ. Δήμας, Χατζηγάκης, Γ. Σούρλας, Σωτ. Παπατης, και άλλοι, αλλά ως υπηρέτες και σπυρματο των δικών του επιλογών και όχι ισότιμοι συνεργάτες. Επιθυμεί να του σουν άλλοι και ενωτικό προσώπειο πκλογικά και όχι να συνεργασθεί μαζί τ

Δεν έχει κατά συνέπεια σκοπό-και αι καιρός θα το δείξει- να πραγματοποι ενωτικό ανασχηματισμό ή αναδιάρθ της κυβέρνησης με κατευθύνσεις και πρ

πνοής. Ίσως ουδέποτε το είχε σχέδιο ο κ. Κ. Μητσοτάκης. Η πιθανότερη αξιολόγηση είναι η ρήξη και η σύγκρουση με τους είδους αιρετικούς (από τους οποίους κώς αρκετοί θα αναγκασθούν να παρορθούν ή να πολιτευθούν εκτός «Νέας Δημοκρατίας») γιατί ο κύριος στόχος δεν είναι αποτέλεσμα στις εκλογές αλλά η αρχηγική ζώνη μετά τις εκλογές. Κατά συνέπεια, νεται από ορισμένους αρχηγικούς κύ- υς ότι καλύτερο είναι ένα μικρότερο γικό ποσοστό (ακόμη και κάτω από 30%, όπως ψιθυρίζεται πλέον) αλλά χωρίς υπάρχουν ανάμεσα στους νέους βουλευ- δελφίνοι, αντιηγετικοί και άνθρωποι. Κατά συνέπεια, τους επόμενους μήνες, τις ρητορικές αναφορές του στην «ενό- και τη συνεργασία» της παράταξης, ο κ. Μητσοτάκης θα επιτείνει την κριτική του των «υπονομευτών» και θα επιτείνει αλληλα και την πολεμική του, εξωθώ- τους να συγκρουσθούν μαζί του. Ο κ. Μητσοτάκης είναι αποφασισμένος να συ- κερθεί ως «νομιμότητα» έως τις εκλο- και μέσα από το εφεύρημα αυτό, δηλαδή απόλυτη ταύτισή του με το κόμμα και ανθρώπους του, να επιτύχει την απομά- ση ή αποδυνάμωση όσων τον πολεμούν υποπειρωμένοι (όπως, λ.χ., οι «τρεις») μεμονωμένα από την αντίπερα όχθη.

Πρόωρες εκλογές; Όχι ευχαριστώ

ιάζοντας αυτή την εκκαθάριση του το- και των εκλογικών συνδυασμών έως τις γές ο κ. Κ. Μητσοτάκης δεν σχεδιάζει σε α περίπτωση πρόωρες εκλογές. Δεν θα ύσουν κανένα από τα μεγάλα προβλή- της χώρας και της παράταξής του, ενώ μετα είναι βέβαιο ότι θα του στερήσουν ώρες εκλογές την εξουσία.

λύ περισσότερο όταν πλέον, μετά την φατη συνάντησή του με τον κ. Κων. Καραμανλή, που έγινε μετά από πρωτοβου- ου Προέδρου της Δημοκρατίας, διαπί- ε ότι δεν μπορεί –και να ήθελε– να ηρύξει αιφνιδιαστικές εκλογές ο ίδιος, χανε την πλειοψηφία στη Βουλή, και συνέπεια αποκλειόταν ρητά κάθε άλλη κασία (γύροι εντολών, διαβουλευσεις, ρική κυβέρνηση κ.λπ.).

ν ο κ. Σταύρος Δήμας, που μάλλον ανατολίζεται στην ιδέα να μην πολιτευ- τις ερχόμενες εκλογές, επικρίνει τον κ. Μητσοτάκη στο θέμα της δημοκρατικότητας της αδυναμίας του να εκπροσωπήσει κά τον κοινοτικό χώρο, ο κ. Μ. Έβερτ επικεντρώνει τα θέλη του σε δύο στό- Στην οικονομία και το λεγόμενο «ύψος της εξουσίας». Σε αυτούς τους δύο ους θα συνεχίσει να ασκεί την κριτική ενώ φαίνεται ότι και ο κ. Αν. Σαμαράς αποφάσισε να τεματίσει την πολεμική ατά του κ. Κων. Καραμανλή και κατά άλλων δελφίνων) απομακρύνεται από οπιανό και προσεγγίζει θέματα μεγα-

λύτερης κριτικής και διαφοροποίησης, όπως η κοινωνική ευαισθησία, τα οικονομικά και η προγραμματική ασυνέπεια.

Φαίνεται ότι οι κάθε είδους αντιηγετικοί αμβλύνουν τις μεταξύ τους διαφορές (δείγμα ότι μπορεί να επέλθει κάποια προσέγγιση και συντονισμός) και αντίστοιχα διευρύνουν το μέτωπο επικρίσης κατά της κυβερνητικής και κοινοτικής ηγεσίας του κ. Κ. Μητσοτά- κη. Καθώς ο κ. Κ. Μητσοτάκης έχει αποφά- σισε να δρομολογήσει από τον Σεπτέμβριο τη νέα φάση αλλαγών στην οικονομία (με παροχές, εξαγγελίες κ.λπ.), μέχρι τότε είναι αναγκασμένος –και αυτό θα φανεί σύντομα– να υπερασπίζεται την πολιτική του κ. Στ. Μάνου για τα οικονομικά. Τα επιτεύγματα δεν είναι καλά, οι δείκτες συνεχίζουν να παραμένουν αρνητικοί, οι προοπτικές κάκι- στες αλλά –όπως έχουν συμβουλευσει τον κ. Κ. Μητσοτάκη οι Αμερικανοί σύμβουλοι δη- μοσίων σχέσεων– θα πρέπει η «επιτυχία» της οικονομικής πολιτικής, έστω και κατά ένα μεγάλο μέρος, να υπάρξει και να διατυμπα- νισθεί. Δεν έχει κανένα άλλο δείγμα επιτυ- χίας, αξιοπιστίας και συνέπειας –είπαν οι Αμερικανοί σύμβουλοι στον κ. Μητσοτάκη– να επιδείξει για ολόκληρη την τετραετία. Έτσι κατά τους επόμενους μήνες το μέτωπο αντιπαράθεσης γύρω από την οικονομία θα οξύνεται, καθώς Μητσοτάκης και Μάνος θα επιμένουν ότι υπήρξε επιτυχία των βασικών τους, έστω, σκοπών και επιδιώξεων και «κα- τὰ συνέπεια» το λασκάρισμα από τον ερχό- μενο Σεπτέμβριο είναι αποτέλεσμα της επι- τυχίας αυτής και όχι προεκλογικές ρουσφε- τολογικές παροχές.

Πόλωση

Συμπερασματικά, ο κ. Μητσοτάκης δεν εί- ναι αποφασισμένος να κάνει ανοίγματα προς τους αιρετικούς και διαφωνούντες και μέσα σε πολλαπλές δοκιμασίες (Σκοπιανό, υποκλοπές, οικονομία) είναι αναγκασμένος να κάνει επιλογές, οι οποίες δεν θα του δημιουργούν προβλήματα νομής της εξου- σίας. Έτσι θα συνεχίσει τους χαλαρούς ρυθ- μούς στο Σκοπιανό, φθάνοντας μέχρι και τις θέσεις Σαμαρά, εάν κρίνει ότι το ρεύμα ενα- ντίον του σχεδίου Βανς-Όουεν το απαιτεί, δεν πρόκειται να επιμείνει σε θεσμικές αλλα- γές, όπως η αναθεώρηση του Συντάγματος και δεν έχει σκοπό να διαφοροποιήσει μια γνώριμή του τεχνική: την πόλωση τόσο προς το ΠΑΣΟΚ όσο και προς τους εσωτερικούς επικριτές. Πόλωση που κλιμακώνεται υπο- λογισμένα από τώρα μέσα σε συνθήκες προε- τοιμασίας ενός ιδιότυπου κοινοτικού πα- τριωτισμού (από έναν άνθρωπο –«ξένο σώ- μα» στη «Νέα Δημοκρατία» εις βάρος «κα- θαράοιμων» στελεχών της). Μέσα σε επιδιώ- ξεις συνέπειας και επιτυχίας ως προς τους εχθρούς και την κατάσταση της οικονομίας. Μέσα από τον γενικό σχεδιασμό για μεγαλύ- τερη προσωποποίηση και συγκεντροποίηση της εξουσίας, κυβερνητικής έως τις εκλογές και κοινοτικής μετά από αυτές.

Νέα Οικολογία

Τεύχος 103, Μάιος 1993



Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36 19 837, fax. 36 02 621.

Περί απειλών, της σύνταξης.

Η απελευθέρωση των αερομεταφορών, του Γιάννη Παρασκευόπουλου.

Το βέβαιο μέλλον των λαθρομεταναστών, του Βασίλη Παπακριβόπουλου.

Βάτραχοι με πετραχήλια, του Βύρωνα Ασημα- κόπουλου.

Κάρλα: η δικαίωση ενός αγώνα, του Γιάννη Σακιώτη.

Για πότε το θαλάσσιο πάρκο Ζακύνθου, της Greenpeace.

Μετανάστευση ή ελεύθερη διακίνηση; του Βασίλη Ντισιάκου.

Και οι φτωχοί έχουν ισχύ, του Γιάννη Σακιώτη. Περιφερειακή Υμηπτού, του Βαγγέλη Στο- γιάννη.

Δήμος Τσαντίλης: Παράθυρο με θέα

Κ. Ιατροπούλου: Καταλύτες στα παλιές τεχνο- λογίας οχήματα.

Γρηγόρης Τσάνης: Στροφάδια: μνημείο φύσης και πολιτισμού.

Δ. Οικονομίδης - Α. Τσεκούρα: Κάρλα: η επι- στροφή της ζωής.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΕΞΕΛΙΞΗ

Ο δαρβινισμός σήμερα, του Κώστα Κριμπά. Επιστήμη κατά Δαρβίνου, του Τομ Μπεθέλ. Η οικολογία αρνείται το νεοδαρβινισμό, του Β. Γουάν Έντουαρντς. Ο δαρβινισμός ως τις μέρες μας, του Κώστα Κριμπά.

Αντρέ Γκορζ: Καπιταλισμός, σοσιαλισμός, οι- κολογία.

Νέα Οικολογία: Να πάψουμε να τρώμε τις σάρ- κες μας.

Τζόντι Γιάκομπσον: Πέρα από τα δάση.

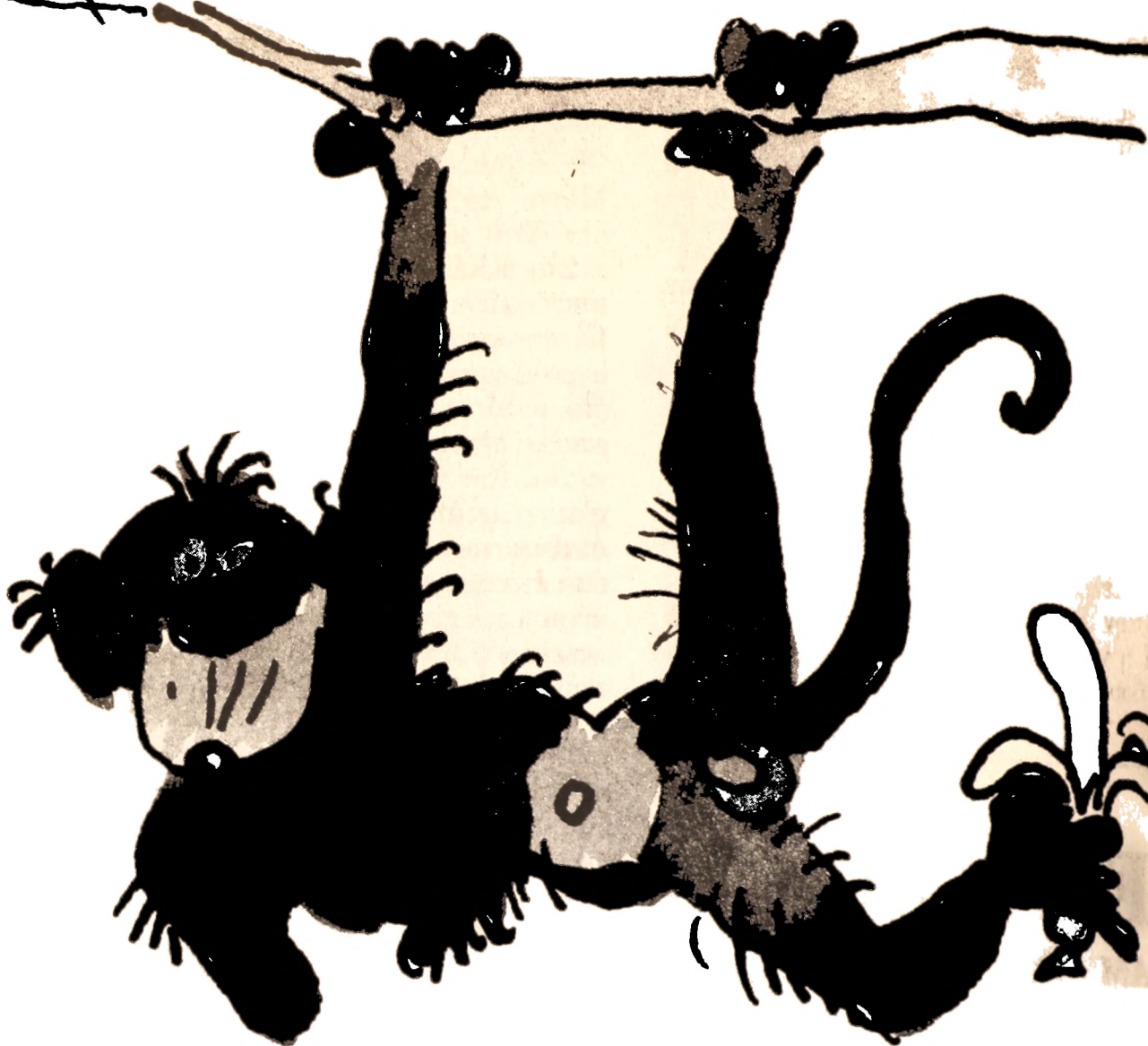
Σ. Παρασκευόπουλος: Οικολογική κρίση και α- ναπτυξιακή διαδικασία.

Κι ακόμα: Ευρωοικολογικά, Πλήθη και κέραμοι, Βιβλίο, Κρωγμοί, Διεθνές Περισκόπιο, Οικολογι- κή Ατζέντα, Τοπικός Τύπος, Αλληλογραφία.

Μπροστά στις κάλπες

του Τάσου Παππά

«Ενδεχομένως τον Ιούλιο. Αλλιώς μέσα στο φθινόπωρο». Αυτές οι δύο χρονικές περίοδοι θεωρούνται, όπως επισήμαναν στο ΑΝΤΙ, στελέχη του ΠΑΣΟΚ, οι πιθανότερες για τη διεξαγωγή των εκλογών. Στη Χαριλάου Τρικούπη πιστεύουν πως οι λεονταρισμοί Μητσοτάκη ότι η κυβέρνηση θα εξαντλήσει την τετραετία είναι άνευ αντικρύσματος επειδή, κατά την κρίση τους, ο πρωθυπουργός έχει χάσει την πρωτοβουλία των χειρισμών. «Μπορεί να αποφασίσει εκλογές νωρίτερα», μας είπε μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου, «αλλά θα το κάνει χωρίς να το επιθυμεί. Θα υποχρεωθεί από τις κινήσεις των εσωκομματικών του αντιπάλων και ειδικότερα από το εδώ και καιρό κυφορούμενο "κόμμα Σαμαρά"».



Συνέπεια των προεκτεθέντων υπολογισμών είναι η επίσπευση των τυπικών διαδικασιών για την αξιοπρεπή εμφάνιση του ΠΑΣΟΚ στα μπαλκόνια και τα καφενεία. Το ανώτερο εκτελεστικό όργανο του κόμματος έχει ασχοληθεί με την εκλογική διακήρυξη σε αρκετές συνεδριάσεις και ήδη έχει ολοκληρωθεί η επεξεργασία του προγράμματος ή, όπως λέγεται στην κομματική διάλεκτο, του «πλάνου μάχης». Το μείζον θέμα που απασχολεί την ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ δεν είναι η έκβαση της εκλογικής σύγκρουσης –αναμένουν δέδαια νίκη– αλλά η διακυβέρνηση της χώρας. Στο πεδίο αυτό επικεντρώνεται η προσοχή των παραγόντων του κόμματος. Πέρα και έξω από τις αφελείς θριαμβολογίες του τύπου «όπως και να κυβερνήσουμε, καλύτερα θα τα πάμε από τους νεοδημοκράτες», οι πιο προσγειωμένοι από τους πρωτοκλασσάτους αντιμετωπίζουν με δέος το μέγεθος των προβλημάτων που θα κληθούν να λύσουν. Γιατί πρόωρες εκλογές σημαίνει εκτός όλων των άλλων και ευθύνη για τη διευθέτηση του «μακεδονικού ζητήματος». Στο σημείο αυτό θα φανεί ότι το ΠΑΣΟΚ πολιτευόταν τόσο καιρό εκ του ασφαλούς.

Οι πατριωτικές κορώνες και η αγωνιστική πλειοδοσία προκαλούν μεν προβλήματα στον αντίπαλο, μπορεί όμως να αποδειχθούν τροχοπέδη στην προσπάθεια νηφάλιας προσέγγισης και αντιμετώπισης του ακανθώδους ζητήματος, όταν οι κάλπες σε αναδείξουν νικητή.

Το αβάσταχτο βάρος των οικονομικών προβλημάτων

Αλλά και το «σκοπιανό» να έχει λυθεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αρκεί και μόνο η έκταση των οικονομικών προβλημάτων για να χάσουν τον ύπνο τους οι αυριανοί κυβερνήτες. Βεβαίως σε επίπεδο Εκτελεστικού Γραφείου έχουν υπάρξει ορισμένες συμφωνίες, αλλά όλοι γνωρίζουν πως τον τελικό τόνο θα τον δώσει ο Α. Παπανδρέου. Για παράδειγμα, η ομόθυμη αντίληψη ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ οφείλει να εμπεδώσει έναν άλλο τύπο διακυβέρνησης σκοντάφτει πρώτον στη δεδομένη νοοτροπία του προέδρου του ΠΑΣΟΚ –όπως αυτή εκδηλώθηκε στην οκταετία– και δεύτερον στη ρεβανσιστική διάθεση τμήματος του στελεχικού δυναμικού και της οργανωμένης βάσης. Έτσι

είναι πολύ πιθανόν ο εξοστρακισμένος τον επίσημο λόγο κομματισμός να εμφιλιώσει από το «παράθυρο» και να υπονοήσει τις προσπάθειες.

Στο σημείο αυτό αναπτύσσεται μεγάλη λογογία. Το κλίμα θα το διαμορφώσει πρόσωπα που θα αναλάβουν να στείλουν τις κεντρικές θέσεις του κρατικού χανισμού. Εγκαίρως ο Γιώργος Γεννημάς είχε θέσει στο Εκτελεστικό Γραφείο το αυτό και ζήτησε να γίνει διεξοδική συζήτηση που θα κατέληγε στον ορισμό εκείνων οποιίων θα υλοποιήσουν την πολιτική. Η ζήτηση δεν έγινε αλλά υπάρχει δέσμευση σε σύντομο χρονικό διάστημα το καθολικό όργανο θα αντιμετωπίσει το ζήτημα σκοπό να επιλεγούν αυτά που θα καθορίσουν τους υπουργικούς θώκους αλλά εκείνοι που θα έχουν την ευθύνη για μεγάλους δημόσιους οργανισμούς.

Αν στα εθνικά ζητήματα το ΠΑΣΟΚ ρεΐ να κατηγορηθεί για δημοκολία, για οικονομία και την τακτική που πρόκειται ακολουθήσει εμφανίζεται αρκετά συνηθμένο. Οι οικονομικοί εμπειρογνώ του κόμματος γνωρίζουν πολύ καλά

γματικότητα και πόσο αυτή περιορίζει
νυκτικά τις εναλλακτικές προτάσεις.
σι λείπουν οι υποσχέσεις για παροχές, οι
πρωτοφανείς εξαγγελίες και ο προε-
γικός μπουναμάς. Αντιθέτως αποδοκι-
νούνται όσοι από τους πολίτες και βου-
ιές τάζουν «λαγούς με πετραχήλια».

ύμφωνα με τα συμφωνηθέντα μεταξύ των
ών του Ε.Γ., προτεραιότητα θα δοθεί
θεσμικές μεταρρυθμίσεις στην Υγεία,
Παιδεία και την Κοινωνική Ασφάλιση,
η χαλιναγωγή της ανεργίας θα επιχει-
εί να γίνει σε μικροοικονομική κλίμακα,
στα απλά ελληνικά σημαίνει οριακή
ρόφηση ανέργων – άρα όχι θεαματική
ίωση του δείκτη.

πό τα πρώτα μέτρα που επίσης θα λη-
ν είναι η εφαρμογή του **πόθεν έσχες** σε
ιστικούς και εφοριακούς γιατί, όπως
γραμμίζουν στελέχη του ΠΑΣΟΚ, οι δυο
κοινωνικές κατηγορίες με τη συμπερι-
τους τα τελευταία χρόνια έχουν προ-
σει την κοινή γνώμη.

Εκλογές επιδίωξης

όμενες εκλογές ίσως είναι οι κρίσιμότε-
στην ιστορία της Αριστεράς και αυτό
η νέα Βουλή μπορεί να αποτελείται
βουλευτές των δύο μεγάλων κομμάτων

ΠΑΣΟΚ: Χωρίς υποσχέσεις ΣΥΝ: Περιμένοντας τις αποσκιρτήσεις ΚΚΕ: Τώρα γράφουμε συνθήματα

και ενδεχομένως ενός τρίτου, εάν τελικώς ο
Α. Σαμαράς κάνει πράξη την από χρόνου
εκτοξευθείσα απειλή του. Το όριο 3% φα-
ντάζει μικρό, ενδεχομένως όμως θα αποδει-
χθεί «βουνό» εάν το ΚΚΕ επιμένει να ομνύει
στα θέσφατα του «καταρρεύσαντος ανύπαρ-
κτου» και ο ΣΥΝ εξακολουθήσει να δίνει την
εντύπωση σχήματος υπό προθεσμία.

Στο ΚΚΕ οι διαδικασίες επιλογής των
υποψηφίων άρχισαν αλλά τον έσχατο λόγο
θα τον έχει η Κεντρική Επιτροπή – να μην
ξεχνάμε και τον καταμερισμό αρμοδιοτήτων
(το μέλος ακτιβιστής και ο καθοδηγητής
αποφασίζει). Αφού λοιπόν οι εσωκομματι-
κές διαφωνίες «κουκουλώνονται», το ενδια-
φέρον μετατοπίζεται στην εκπόνηση των
συνθημάτων και στις υποψηφιότητες. Από
όσα έχουν μέχρι στιγμής κυκλοφορήσει, το
κύριο μέτωπο του ΚΚΕ στην εκλογική μάχη
θα είναι ο ΣΥΝ, απο τη «φέτα» του οποίου
προσδοκά να αποσπάσει ψήφους. Σε ό,τι

αφορά στους υποψηφίους, παίζεται το γνω-
στό παιχνίδι με τον **Χ. Φλωράκη**: Αυτός δεν
θέλει να εκτεθεί αλλά τα στελέχη και οι οπα-
δοί τον πιέζουν και μπορεί να ενδώσει αφού,
ως γνωστόν, και στο παρελθόν σε ανάλογες
περιπτώσεις λειτούργησε με άξονα τη γνω-
στή λαϊκή ρήση «τραβάτε με κι ας κλαίω».

Στον ΣΥΝ, παρά το γεγονός ότι οι διεργα-
σίες για τη συγκρότηση της Εκλογικής Επι-
τροπής έχουν ξεκινήσει πριν από αρκετό
καιρό, τα εγγενή προβλήματα του χώρου και
οι συνεχείς αποστασιοποιήσεις κεντρικών
του στελεχών δεν του επιτρέπουν να σταθε-
ροποιήσει το βηματισμό του. Μετά την απο-
χώρηση **Γαλανού** που έγινε δεκτή με ανα-
κούφιση, όλοι αναμένουν την επόμενη κίνη-
ση του **Μίμη Ανδρουλάκη**. Θεωρούν δεδο-
μένο ότι ο πρώην κοινοβουλευτικός εκπρό-
σωπος είναι «τελειωμένη υπόθεση» και
προσπαθούν να τον «πείσουν» να κάνει το
άλμα προς το ΠΑΣΟΚ τώρα και όχι παρα-
μονές εκλογών, ώστε να υπάρξει χρόνος για
να καλυφθεί το κενό. Ο **Μ. Ανδρουλάκης**
όμως ξέρει ότι σήμερα δεν είναι ο προσφορό-
τερος χρόνος – η προσπάθεια κλιμάκωσης
της δράσης του δρίσκεται στην αρχή, στο
ΠΑΣΟΚ έχουν εγερθεί ενστάσεις για την
προσχώρηση του – και φυσικά θα αποφασί-
σει αυτός πότε θα επιφέρει το πλήγμα στην
παράταξή του. □

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ '93

ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ 1992

Γράφουν
οι καθηγητές

Θ. Βερέμης
Γ. Βαληνάκης
Θ. Κουλουμπής
Π. Ιωακειμίδης
Κ. Χατζηκωνσταντίνου

και
οι πρόβεις

Σ. Σταθάτος
Κ. Ζέπος
Ε. Σπυριδάκης
Ι. Φωτόπουλος

Αθήνα 1993

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ



HELLENIC
FOUNDATION
FOR DEFENSE
AND FOREIGN
POLICY

μόλις κυκλοφόρησε

Μόλις κυκλοφόρησε

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ



WALLACE STEVENS: *Γιὰ τὴν ποιητικὴ ἀλήθεια*
(Μετάφραση: Κατερίνα Σχούβ)

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ: *Ποιήματα*

PAUL CLAUDEL: *Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ νερό*
(Μετάφραση: Θανάσης Χατζόπουλος)

DYLAN THOMAS: *Σημειώσεις γιὰ τὴν τέχνη τῆς ποίησης*
(Μετάφραση: Βαγγέλης Χατζηφασίλειου)

ΔΗΜΗΤΡΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: *Ποιήματα*

TADEUSZ MICIŃSKI:
Τέσσερα ποιήματα ἀπὸ τῆς «Σκοτεινῆς τῶν ἀστεριῶν»
(Μετάφραση: Δημήτρης Χαλιδάκης)

JOHN ASHBURY: *Αὐτοπροσωπογραφία σὲ κιντὸ κάτοπτρο*
(Μετάφραση: Χάρης Βλαβιανός)

ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ: *Ποιήματα*

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΓΑΡΑΝΤΟΥΔΗΣ:
Γιὰ τὸν σύγχρονο ἑλληνικὸ εἰσαίτητο στίχο

ΜΑΡΙΑ ΚΥΡΤΖΑΚΗ: *Ποιήματα*

NICOLAS BOILEAU: *Ἡ ποιητικὴ τέχνη*
(Μετάφραση: Στρατὴς Πασχάλης)

1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ασκληπιοῦ 6, Αθήνα 106 80 τηλ. 3639962

● Καλά, ε! Αυτό κι αν λέγεται βαλκανική κυβερνητική πολιτική. Ό,τι θα ζήλευε οποιαδήποτε κυβέρνηση αυτή την εποχή, ο κ. Μητσοτάκης το 'χε στο πιάτο του και δεν το εκμεταλλευτήκαμε. Κι ο λόγος για τη βαλκανική διάσκεψη δημοσιογράφων που οργάνωσε το προηγούμενο Σαββατοκύριακο η Ένωση Συντακτών Μακεδονίας-Θράκης στη Θεσσαλονίκη -θαυμάσια πρωτοβουλία απ' ανθρώπους που ως τώρα έμοιαζαν να μην καταλαβαίνουν τι γίνεται στη γειτονιά τους- απ' την οποία απουσίαζε παντελώς η κυβέρνηση. Κανένας κυβερνητικός παράγων δεν βρέθηκε εκεί, για να προωθήσει τις ελληνικές θέσεις, σ' εποχή βαλκανικών ανακατατάξεων, τώρα που περισσότερο από ποτέ χρειάζονται φίλοι και σύμμαχοι. Αν σας πω ότι συζητήθηκε το επίκαιρο θέμα της ένταξης των εθνικιστικών τάσεων και ο ρόλος που πρέπει ν' αναλάβουν οι δημοσιογράφοι και τα ΜΜΕ για την άμβλυνσή τους, θα είναι λίγο. Ένα τέτοιο θέμα όμως πώς να προσελκύσει τους κυβερνητικούς παράγοντες όταν το μόνο που επιζητούν -συνεπικουρούμενοι πάντα κι απ' τους εκτός κυβέρνησης- είναι ακριβώς το αντίθετο; Όμως, όποιος δεν έχει μυαλό έχει πόδια. Έτσι, εντός των ημερών θ' αρχίσουν πάλι να τρέχουν, μόλις κουνηθεί λιγάκι ο Γκλιγκόρφ ή οι φίλοι μας οι Τούρκοι, που στη διάσκεψη το 'παιξαν και ολίγον δυσσρεσθημένοι γιατί αισθάνθηκαν να έχει το προβάδισμα η ελληνική πλευρά.

● Ιδιαίτερη, πάντως, σημασία σ' αυτή τη διάσκεψη είχε η γνωριμία των Βαλκάνιων δημοσιογράφων, οι μεταξύ τους ζυμώσεις. Η διάσκεψη δεν ήταν ένα τυχαίο γεγονός. Πήραν μέρος σ' αυτήν εβδομήντα δύο διευθυντές εφημερίδων, περιοδικών και δημοσιογράφοι απ' την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Ρουμανία, τη Σερβία, την Ελλάδα, την Τουρκία, τη Βοσνία, τη Μολδαβία και την Κροατία. Κι εκτός απ' το θέμα που προαναφέρθηκε, αναπτύχθηκαν ακόμη: «Πολιτιστικές και πολιτισμικές σχέσεις στα Βαλκάνια, προοπτικές για πολυμορφη, πολυπολιτισμική ανά-



πτυξη στην περιοχή», «Ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάπτυξη των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων», «Βαλκάνια, παραδόσεις και ευρωπαϊκή προοπτική», «Συζήτηση για την έκκληση της Βαλκανικής». Αν καταλάβει ποτέ η κυβέρνηση τον ρόλο μιας τέτοιας διάσκεψης, θα 'ναι ήδη πολύ αργά...

● Διευκρινίσεις για όσα γράφτηκαν στο προηγούμενο τεύχος του *Αντί* για την αλλαγή διευθυνσης του *Έθνους* και για το μπερδεμα που αναφέρθηκε γις τις υπόλοιπες επιχειρήσεις του κ. Μπόμπολα. Δεκτές οι ενστάσεις που φέρουν τον κ. Κομήνη να φεύγει μετά την αλλαγή ενός τίτλου σχεδόν οικειοθελώς - και αρκετά εξοργισμένος.

● Σας έγραψα στο προηγούμενο τεύχος για την κ. Πέλη Κεφαλά που, όπως έλεγε η ίδια, απολύθηκε απ' τις *Εικόνες* και αμαρτίαν ουκ έχω. Έλα όμως που τα πράγματα άλλαξαν. Αποφάσισε λοιπόν να ενεργοποιήσει τη συνδικαλιστική της ιδιότητα και απαιτεί ένα τεράστιο ποσό για να φύγει. Εφόσον δεν της το δίνουν, εμφανίζεται καθημερινά στο γραφείο της χωρίς να εργάζεται, αφού ο κ. Τσιχλιάς θεωρεί ότι η κ. Κεφαλά δεν ανταποκρίνεται στο πρότυπο του περιοδικού που εκείνος θέλει να φτιάξει. Μετά απ' αυτά, τι να πει κανείς...

● Μπορεί ο Τύπος και τα ιδιωτικά κανάλια να προβάλλουν κάθε κίνηση του κ. Αντώνη Σα-

μαρά, εκείνος όμως, όπως φαίνεται, θεωρεί απαραίτητο ν' αποκτήσει δικό του έντυπο! Έμαθα λοιπόν, πως αυτόν τον καιρό σπατάλησε αρκετό χρόνο σε διαπραγματεύσεις για τους τίτλους της *Βραδυνής* και της *Ακρόπολης*. Ας σημειωθεί πως ο πρώτος τίτλος βαρύνεται μ' ένα τεράστιο ποσό δεδουλευμένων συντακτών, κι αυτός, λέγεται, ήταν τελικά ο λόγος που κατέληξε στην επανέκδοση της *Ακρόπολης*. Για να δούμε, θα προχωρήσει πιο δυναμικά προς αυτή την κατεύθυνση ή θ' ακολουθήσει την ίδια τακτική με το κόμμα του;

● Αυτό να δω και να μην το πιστέψω. Δημοσιογράφος (όνομα δεν γράφουμε) απειλεί με ένσταση τον κ. Λιάνη. Αυτό σημαίνει πως δεν θα καταφέρει ποτέ να γραφτεί στην ΕΣΗΕΑ, κάτι που τόσο επιδιώκει. Λέτε να πήγαν στον άνεμο οι απανωτές συσκέψεις στην ΕΣΗΕΑ για την εγγραφή του, σε βάρος μάλιστα των συναδέλφων του παρελθόντων ετών;

● Η *Μεσημβρινή* μπορεί να είναι στα κάτω της, ο κ. Βαρδινογιάννης όμως λέγεται πως δεν το βάζει κάτω. Αποφάσισε λοιπόν ν' αγοράσει μερικούς τίτλους γαλλικών περιοδικών -προς λύπην του κ. Λεσιέρ που τους διεκδικούσε- και σύντομα θα προχωρήσει στην έκδοσή τους. Ανδρικά, γυναικεία και παιδικά περιοδικά, απ' όλα λέγεται πως θα 'χει ο μπαχτσές.

● Ο κ. Αλέπης ξανά στον «Flash», μετά από παρέμβαση της ΕΣΗΕΑ. Όσο κι αν αγωνίστηκε η κ. Κόκκαλη, θέλοντας ν' αποδείξει πως το *Έθνος* -όπου εργάζεται πλέον ο κ. Αλέπης- είναι ανταγωνιστικό του... σταθμού, τελικά υποχώρησε. Πάντως, μεγάλη αβεβαιότητα επικρατεί στον ραδιοσταθμό, έστω κι αν ανέλαβε νέος διευθυντής. Λέγεται ότι το παθητικό του έχει φτάσει στα 320 εκατομμύρια, ποσό καθόλου ευκαταφρόνητο. Τι είναι όμως αυτό το ποσόν, μπροστά στο κέρδος, που είναι το ίματζ του ανδρός που εκπροσωπεί την Intracom? Στο πλαίσιο των περικοπών μάλιστα απολύθηκαν τρεις ανταποκριτές, ο Λάμπης Τσιριγωτάκης από Λονδίνο, ο Πέτρος Ζαρκάδης από Κωνσταντινούπολη και ο Παντελής Παντελής από Βρυξέλλες. Η κ. Κόκκαλη, πάντως, εισάγει καινά δαιμόνια στο χώρο των ΜΜΕ. Πιέζει τους δημοσιογράφους που εργάζονται

στον σταθμό να φέρουν διαφημίσεις. Μήπως η κ. έχει μπλέξει ρόλους και αδιότητες;

● Υπερκέρδη στο «New C pel» των κ.κ. Μανούση και βελα. Φέτος, φέρεται να έχει σπράξει γύρω στα έξι δις σκεφτεί κανείς πως σ' αυτή κανάλι εργάζονται μόνον τρεις δημοσιογράφοι μέλη ΕΣΗΕΑ, καταλαβαίνει αμ πόσα παιδάκια εργάζονται τω από άθλιες συνθήκες γι παρουσιάζουν πρόγραμμα Κωνσταντάρας και η κ. Πιδοπούλου!

● Νέα πιεστήρια στον Δημογραφικό Οργανισμό Λαμπρ Εκκλητική εκτύπωση, χι μουντζούρες. Κι όλα αυτά βαια δεν έγιναν προς χάριν αναγνωστών, όπως πλασαρίκε, αλλά για την καλύτερη ε πωση των έγχρωμων διαφ σεων, που είναι και η βαι πηγή των υπερκερδών αυτού συγκροτήματος. Όταν το πε δικό του συγκροτήματος κ ται ακατάλληλο για τα διαφ στικά πακέτα, τότε η διαφή προωθείται στις εφημερίδες

● Μια η άλλη στην *Ελευθερία*. Αθωώθηκε ο κ. Φυνταν για τη δημοσίευση περιεχομ υποκλοπέντων κασετών, κ δικάστηκε ο οικονομικός συ κτης της εφημερίδας, κ. Κ μούσης. Καταδικάστηκε κα λιστα σε δίκη στην οποία παραβρισκόταν συνήγορος ράσπισης. Μ' αυτή την κυδέ ση έχουμε χάσει τ' αυγά κ πασχάλια. Αναιρούνται δικ ματα πολιτών, κάτι που δεν βαίνει ούτε στην τελευταία τοκοσμική χώρα. Είτε κ πως η δικαιοσύνη γεννή στην Ελλάδα;

● Απίστευτο κι όμως αληθ! Ο υιός Αλαφούζος εμφανίστ στην ΕΣΗΕΑ, όπου είχε π κληθεί απ' τον κ. Μαθιόπ και από κατηγορούμενος μ τράπηκε σε κατήγορο... Αγ για τους εργαζόμενους του Sky, οι οποίοι δεν είναι ασ σμένοι στην ΕΣΗΕΑ! Διερ ται: Δεν είναι αυτοί δημ γράφοι; Καινά δαιμόνια γι ΕΣΗΕΑ που θέλει να ξεχν ότι οι περισσότεροι απ' ε εργάζονται στα ΜΜΕ είναι τέωροι. Απλά, εντελώς σ χνιακά, σκέφτεται πώς θα ψει λιγότερους δημοσιογρά εξασφαλίζοντας έτσι τις π κές και μόνο ισορροπίες. ε τα έσοδα για το ταμείο της σκέφτεται!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
μόλις κυκλοφόρησε

R. Churchill & J. Brown

Μιγαδικές συναρτήσεις και εφαρμογές

Μετάφραση-Επιμέλεια:
Δημήτρης Καραγιαννάκης

Λίγοι κλάδοι των Μαθηματικών συνδυάζουν τη μαθηματική ομορφιά και την πρακτική χρησιμότητα σε τέτοιο βαθμό όσο η θεωρία των μιγαδικών συναρτήσεων. Και πολύ λίγα βιβλία καταφέρνουν να αναδείξουν αυτές τις δύο όψεις του θέματος τόσο επιτυχώς, όσο το βιβλίο των Churchill και Brown. Ήδη στην 5η του έκδοση, το κλασικό αυτό σύγγραμμα είναι ένα από τα δημοφιλέστερα διδακτικά εγχειρίδια στα αγγλόφωνα Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία. Χωρίς προσκόλληση στις θεωρητικές λεπτομέρειες – και ίσως ακριβώς γι' αυτό – οι Churchill και Brown καταφέρνουν να εστιάσουν την προσοχή του αναγνώστη στην ουσία των βασικών ιδεών της μιγαδικής ανάλυσης και να αναδείξουν τη βασική τους απλότητα· για να προχωρήσουν κατόπιν στην εφαρμογή αυτών των ιδεών στην επίλυση κλασικών προβλημάτων της Μαθηματικής Φυσικής, εξίσου σημαντικών τόσο για τον Μαθηματικό όσο και για τον Φυσικό τον Μηχανικό. Με την πληθώρα των λυμένων παραδειγμάτων του και τον πλούτο των προβλημάτων του, το βιβλίο των Churchill και Brown θα είναι ένα αναντικατάστατο βοήθημα για τον Έλληνα φοιτητή των Μαθηματικών, της Φυσικής και του Πολυτεχνείου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Π. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουφά 64)

Κολωνάκι, Αθήνα. Τηλ. 01-3646426



Όλα τα βιβλία
ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

από την Νεφέλη

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ...

ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ο ΜΥΣΤΑΣ

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ

ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

ΑΡΕΤΙΝΟΥ, ΤΑ ΑΚΟΛΑΣΤΑ ΣΟΝΕΤΑ
(Εικονογράφηση Κώστας Τσόκλης)

Μόλις κυκλοφόρησε
Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΑ

Με χιούμορ, δεικτικότητα και μοναδική γνώση (ιστορική, λαογραφική, γλωσσολογική), ο Η. Πετρόπουλος ερευνά την εμφάνιση, την εξέλιξη και το ρόλο της Φουστάνελας στην ελληνική κοινωνία. Ένα μοναδικό λαογραφικό βιβλίο με 170 φωτογραφίες και σχέδια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3639962 - 3607744

Οι ζημιές της οικονομίας και η ελληνική προχειρότητα

Του Σωτήρη Βαλντέ

Η πρόσφατη ενίσχυση του embargo των Ηνωμένων Εθνών κατά της Σερβίας και του Μαυροβουνίου έφερε στην επικαιρότητα το ζήτημα των ζημιών που υφίσταται η χώρα μας από τα μέτρα αυτά, και γενικότερα από τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας. Στο πλαίσιο αυτό, κυκλοφόρησε εδώ και λίγες εβδομάδες ο αριθμός 2,6 δισ. δολ., ως η υπολογισθείσα από τις αρμόδιες αρχές ζημία για την Ελλάδα. Όπως προκύπτει από δημοσίευμα του «Βήματος» (2.5.93), η εκτίμηση προέρχεται από «έκθεση της Ελληνικής Κυβέρνησης», που θα υποβληθεί στην Κοινότητα. Και ο αριθμός 2,6 δισ. δολ. αφορά στις ζημιές που εκτιμάται ότι υπέστη η ελληνική οικονομία από το 1990 ως τα μέσα του 1992.



Η γιουγκοσλαβική κρίση έχει πράγματι σημαντικές άμεσες και έμμεσες, κυρίως αρνητικές, επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία. Και είναι εύλογο η Ελλάδα να ζητεί να αποζημιωθεί από τη διεθνή κοινότητα (ΟΗΕ, ΕΟΚ) για τη ζημία που υφίσταται από τα μέτρα του εμπάργκο. Το δικαίωμα αυτό προκύπτει και από το προηγούμενο του πολέμου του Κόλπου, αλλά και από διατάξεις των ίδιων των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εξάλλου, η κοινοτική αλληλεγγύη θα πρέπει να λειτουργήσει και ως προς τις αρνητικές για την Ελλάδα συνέπειες από το γιουγκοσλαβικό εμφύλιο. Ήδη, η Κοινότητα μας αποζημιώνει για την αύξηση του μεταφορικού κόστους στις εξαγωγές νωπών οπωρολαχανικών, αλλά και ο μηχανισμός αυτός κρίνεται ανεπαρκής.

Οι υπολογισμοί για την αποτίμηση των ζημιών από τη γιουγκοσλαβική κρίση παρουσιάζουν σοβαρά μεθοδολογικά προβλήματα και αναπόφευκτα στηρίζονται σε σειρά υποθέσεων, λίγο-πολύ υποκειμενικών. Είναι δε προφανές ότι μια κυβέρνηση που ζητά να αποζημιωθεί θα επιλέξει υποθέσεις που τείνουν να εμφανίσουν τη ζημία που υφίσταται η χώρα τους μεγάλη. Λόγου χάρη, η Βουλγαρία φέρεται να εκτιμά το άμεσο μόνο κόστος γι' αυτήν από την εφαρμογή του εμπάργκο, και μόνο για την περίοδο Ιουνίου - Δεκεμβρίου 1992, σε 1,2 δισ. δολ. Οι αρχές της «ΠΓΔ της Μακεδονίας» εκτιμούν τη ζημία από το εμπάργκο του ΟΗΕ σε 1,3 δισ. δολ. (για το 1992), στα οποία προσθέτουν και 1 δισ. δολ. ως κόστος των ελληνικών μέτρων σε βάρος της χώρας τους¹.

Συνεπώς, κανείς, και ιδιαίτερα Έλληνας, δεν θα μπορούσε να έχει αντίρρηση σε μια εκτίμηση των ζημιών που δεν θα κινδύνευε —ας το πούμε κομπάζ— να σφάλει προς τα κάτω. Όμως η έκθεση που δημοσιεύθηκε στο Βήμα, δεν αποτελεί μια τέτοια εκτίμηση. Αποτελεί, δυστυχώς, ένα ακραίο δείγμα προχειρότητας που κυριολεκτικά γελοιοποιεί τη χώρα μας σε όποιον τη διαβάσει και φυσικά καθιστά εντελώς αναξιόπιστες τις όποιες ελληνικές απαιτήσεις.

Ας δούμε αναλυτικότερα το περιεχόμενο της έκθεσης και τα προβλήματα της:

1 Η έκθεση δεν εξετάζει σχεδόν καθόλου τις συνέπειες του εμπάργκο των Ηνωμένων Εθνών στην οικονομία μας, αφού ο χρονικός της ορίζοντας είναι ως και το πρώτο εξάμηνο του 1992, δηλαδή μόλις έναν μήνα μετά την έναρξη του εμπάργκο². Αυτό οφείλεται στο ότι τα τελευταία στοιχεία που χρησιμοποιούνται για το εξωτερικό εμπόριο είναι του Ιουνίου 1992, ενώ υπήρχαν εδώ και ένα-δυο μήνες στοιχεία για ολόκληρο το έτος 1992 στην ΕΣΥΕ. Φυσικά, ανεξάρτητα από τη διαθεσιμότητα πρόσφατων στοιχείων, θα ανέμενε κανείς να υπάρχει εκτίμηση-πρόβλεψη για τις ζημιές από το εμπάργκο, καθώς αυτές είναι κατ' εξοχήν οι ζημιές για τις οποίες δικαιούμαστε αποζημίωση

από τη διεθνή κοινότητα. Αυτό εξάλλου έπραξαν και η Βουλγαρία και η «ΠΓΔ της Μακεδονίας», που ήδη στη διάρκεια του 1^{ου} παρουσίασαν εκτιμήσεις για την περίοδο Ιουνίου-Δεκεμβρίου 1992 ενώ εμείς εμφανίσαμε τον Απρίλιο 1993 εκτιμήσεις για το 1^ο εξάμηνο 1992³.

2 Η έκθεση δεν προσδιορίζει καθόλου την προέλευση των ζημιών για τις οποίες προβάλλει απαιτήσεις αποζημίωσης. Συγκεκριμένα, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι υπολογισμοί δεν αφορούν τις ζημιές από το εμπάργκο, θα μπορούσε να ειπεί κανείς ότι αφορούν τις ζημιές από τον εμφύλιο πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία⁴. Οι είναι φανερό ότι στους υπολογισμούς ενσωματώνονται και ζημιές που προκλήθηκαν από την ένταση στις σχέσεις Αθήνας-Σκοπίων μάλιστα από τα μέτρα εμπάργκο που έλαβε η Ελλάδα εναντίον γειτονικής δημοκρατίας. Πράγματι, όταν υπολογίζουμε την απώλεια της γιουγκοσλαβικής αγοράς για τις εξαγωγές μας, γνωρίζουμε βέβαια (και το γνωρίζουν και οι «κουτόφραγκοι») ότι ίσως μέχρι το 50% των εξαγωγών μας προς τη Γιουγκοσλαβία είχαν προοριστεί για την «ΠΓΔ της Μακεδονίας», και ότι οι εξαγωγές αυτές θα μπορούσαν να αυξηθούν αισθητά μετά τη διάλυση της γιουγκοσλαβικής αγοράς⁵.

Επίσης, όταν η έκθεση υπολογίζει την απώλεια από αφίξεις του εμπορίου στα ελληνο-γιουγκοσλαβικά σύνορα, γνωρίζει βέβαια ότι οι αφίξεις του 1990, πάνω από 560.000, ήταν Γιουγκοσλάβοι και από αυτούς η μεγάλη πλειοψηφία, κάτω από 100.000, ήταν από την «ΠΓΔ της Μακεδονίας». Και βέβαια ο λόγος που τα τελευταία άτομα έπαψαν να έρχονται στην Ελλάδα ελάχιστα σχετίζεται με τον εμφύλιο. Συνεπώς, εμμέσως πλην σαφώς, η έκθεση εμφανίζεται να εγείρει απαιτήσεις για αποζημίωση από την Κοινότητα για ζημιές που προκάλεσαν τα ελληνικά μέτρα κατά της γειτονικής χώρας και τα οποία, ως γνωστόν, και παράνομα ήταν βάσει διεθνούς και κοινοτικού δικαίου⁶ και προξένησαν τις έντονες αντιδράσεις των εταίρων μας.

3 Ο τρόπος υπολογισμού του ποσού των 2,6 δισ. δολ. που προβλέπεται ως η εκτιμώμενη ζημία που υπέστη η Ελλάδα ως και τα μέσα του 1992, είναι τόσο σκανδαλωδώς ασυνάρτητος και λαθεμένος (ούτε μαθητής λυκείου δεν θα έκανε τέτοια λάθη και συλλογισμούς) που καθιστά απόλυτα αναξιόπιστη και γελοιοποιεί κάθε νόμιμη ελληνική απαίτηση. Με απίθανα αυθαίρετους συλλογισμούς υπολογισμούς (σε ορισμένες περιπτώσεις και με χονδροειδή μαθηματικά λάθη) εμφανίζεται ένα τρομερό διογκωμένο ποσό, ενώ αγνοούνται παράγοντες που πράγματι επιβαρύνουν την οικονομία μας. **Παράρτημα Ι**, που επισυνάπτεται στο σημείωμα αυτό, αναλύει κάπως πιο τεχνικά η ασυναρτησία των υπολογισμών της έκθεσης.

ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ 1985-1992

Πραγματικές «Ομαλή» τάση Βάση		Υπόθεση έκθεσης 38,5%		Υπόθεση Α 10,4% Πραγμ. 1989		Υπόθεση Β 10,4% Ευθεία ελαχ. τετρ.		Υπόθεση Γ 5,4% Πραγμ. 1989		Υπόθεση Δ 5,4% Ευθεία ελαχ. τετρ. Πραγμ. 1989	
εκ.\$	% ετ.μετ.	εκ.\$	Διαφορά (★)	εκ.\$	Διαφορά	εκ.\$	Διαφορά	εκ.\$	Διαφορά	εκ.\$	Διαφορά
4554				4891	-337			5351	-797		
5644	23,9%			5399	245			5642	2		
7052	25,0%			5960	1092			5949	1103		
5473	-22,4%			6579	-1105			6273	-800		
7579	38,5%	7579		7262	317	7579		6615	964	7579	
7996	5,5%	10494	-2498	8016	-20	8367	-371	6975	1021	7988	8
8669	8,4%	14531	-5862	8848	-179	8828	-159	7355	1314	8419	250
9525	9,9%	20121	-10596	9767	-242	9571	-46	7756	1769	8874	651
			-8361		-199		-530		2334		258
			-18957		-442		-575		4103		909

ποσοστό 10,4% είναι η μέση ποσοστιαία αύξηση για την περίοδο 1985 - 89 με τη μέθοδο της γραμμικής παλινδρόμησης. Το ποσοστό 5,4% προκύπτει με την ίδια μέθοδο, αλλά από την περίοδο 1979 - 89. Το τελευταίο αυτό ποσοστό είναι υπερτιμημένο, διότι την περίοδο 1981 - 85 άρχισε να καταγράφεται και το εμπόριο φασόν. Η έκθεση εκτιμά την απώλεια για το 1991 σε 3,8 αντί 5,8 δις \$ και επιπλέον, σε άλλο σημείο, θεωρεί ότι το ποσό αυτό καλύπτει και το 1990.

Η έκθεση ούτε καν θίγει τα σύνθετα μεθοδολογικά προβλήματα που υπεισέρχονται στον υπολογισμό της ζημίας. Αν αυτό είναι να βαθμολογηθεί, αφού δεν πρόκειται δέβαια για επιστημονική πραγματεία, ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις η μεθοδολογική ρύση οδηγεί σε εξώφθαλμα μη ρεαλιστικές και διογκωμένες τιμές. Λ.χ. θεωρεί αυθαίρετα ότι το σύνολο της αξίας μη πραγματοποιηθεισών εξαγωγών στην αγορά της Γιουγκοσλαβίας τελεί ζημία για τη χώρα μας ή λησμονεί ότι μεγάλο μέρος από τη ζημία για μη πραγματοποιηθείσες εξαγωγές νωπών έχει ήδη αποζημιωθεί από την Κοινότητα, διαμέσου της χρηματοδότησης της από την (βλέπε, αναλυτικότερα, το Παράρτημα II).

Η σοβαρή εκτίμηση των ζημιών στην ελληνική οικονομία από Γιουγκοσλαβικό εμφύλιο και το εμπόριο του ΟΗΕ (και όχι από ελληνικά μέτρα κατά της «ΠΓΔ της Μακεδονίας») θα έπαιρνε ως βάση τους παράγοντες που αναφέρονται στην έκθεση, όπως οι εξαγωγές προς τη Γιουγκοσλαβία, απώλειες σε εξαγωγές προς τρίτες χώρες, απώλειες στον τουρισμό, ζημιές σε διάφορους κλάδους (οργανισμούς). Καθώς η μερίδα του λέοντος των ποσών υπολογίσθηκαν έτσι αφορά στις εξαγωγές προς την Ευρώπη και τον τουρισμό, μια ορθότερη εκτίμηση (με εντοπισμό της ζημίας σε συγκεκριμένα προϊόντα και αγορές, με απαλοιφή του κόστους των απωλειών κατά της «ΠΓΔΜ», με υπολογισμούς της ζημίας βάσει αλλακτικού κόστους, κ.λπ.) θα έδινε αριθμούς πολύ μικρότε- από αυτούς της έκθεσης. Ταυτόχρονα όμως θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες που συνεπάγονται έμμεσες, πολύ σημαντικές ζημιές για την οικονομία μας και που δεν λήφθηκαν υπόψη στην έκθεση:

• έμμεσες επιπτώσεις στην υπόλοιπη οικονομία από τη διακοπή των εξαγωγών λόγω της γιουγκοσλαβικής κρίσης (ο λεγόμενος «επιδόση»).

• πρόσθετο κόστος από τη στρεβλή περιφερειακή ανάπτυξη που προέκυψε από τη γιουγκοσλαβική κρίση, επιβάλλοντας έναν αναπροσανατολισμό προς τον δυτικό άξονα σε βάρος του βορείου και σε βάρος της οικονομίας της δύσης Ελλάδας.

• γενικότερη ζημία, ιδιαίτερα στο επενδυτικό κλίμα, αποτέλεσμα της στασιμότητας διεθνούς περιβάλλοντος που δημιουργείται από τη γιουγκοσλαβική κρίση και από τους κινδύνους διαιώνισης και επέκτασης των εχθροπραξιών.

• περίπτωση της έκθεσης είναι τόσο κραυγαλέα, που θα ήταν εύκολο να νομισθεί ότι θα μπορούσε να διαφύγει της προσοχής των

- Ένα ακραίο δείγμα ελληνικής προχειρότητας
- Συλλογισμοί δημοτικού σχολείου
- Λαθεμένος ο τρόπος υπολογισμού των ζημιών
- Διάβασε κανείς το κείμενο πριν σταλεί στην ΕΟΚ;

παραληπτών της. Γι' αυτό και κάθε σκέψη να αποσιωπηθεί στο όνομα του εθνικού συμφέροντος δεν ευσταθεί. Το εθνικό συμφέρον θα εξυπηρετηθεί αν η κυβέρνηση την αποσύρει άμεσα και υποβάλει μια νέα και σοβαρή.

Η υπόθεση αυτή αποκαλύπτει δυστυχώς και ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα, την ανεπάρκεια της διοίκησης αλλά και του οικονομικού μας Τύπου. Διερωτάται κανείς, από πόσα «μάτια» στην ελληνική διοίκηση πέρασε αυτό το κείμενο, που δόθηκε στον Τύπο και που τα συμπεράσματά του χρησιμοποιεί σε δηλώσεις και ο υπουργός Εξωτερικών, χωρίς κανείς να αντιληφθεί περί τίνος πρόκειται και πόσο μας εκθέτει διεθνώς. Όπως επίσης, είναι αμφίβολο αν σε άλλη αναπτυγμένη χώρα η έκθεση θα δημοσιευόταν ασχολίαστη σε περιο- πτη θέση σε μια από τις πλέον έγκυρες εφημερίδες, χωρίς προφανώς να την έχει διαβάσει οιοσδήποτε που να γνωρίζει γράμματα. * □

1. PlanEcon, Business Report, No. 4, 17-2-93.
2. Εξαίρεση αποτελούν οι υπολογισμοί για τον τουρισμό, όπου λαμβάνονται υπόψη ετήσια στοιχεία του 1992.
3. Τον Ιούνιο 1992 είχε δημοσιευθεί στον Τύπο μια εκτίμηση του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας που υπολόγιζε το ετήσιο κόστος για την Ελλάδα από τα γεγονότα της Γιουγκοσλαβίας σε 1 δισ. δολ. (Καθημερινή 28-6-92). Και εκείνη η εκτίμηση, ωστόσο, παρουσίαζε πολλά προβλήματα.
4. Σε ένα ελάχιστο βαθμό αφορούν και στις ζημιές από τις κοινοτικές κυρώσεις του Νοεμβρίου 1991 (η πρόσθετη δαπάνη για την εκτροπή ορισμένων εισαγωγών - κρέατα κ.λπ.).
5. Αυτό δείχνουν τα στοιχεία του 1990-91.
6. Αναφερόμαστε στα μέτρα προ του Σεπτεμβρίου 1992, καθώς από την ημερομηνία αυτή η υιοθέτηση του γνωστού κανονισμού της ΕΟΚ, επέτρεψε τη «νόμιμη» παρεμπόδιση εξαγωγών ως την κατάργησή της τον Ιανουάριο 1993.

★ Επισημαίνεται, πάντως, η κριτική του Αθ. Παπανδρόπουλου στον Οικονομικό Ταχυδρόμο, 6-5-93.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΗΜΙΑ ΤΩΝ 2,6 ΔΙΣ. ΔΟΛ.

Από την ανακεφαλαίωση των υπολογισμών της έκθεσης που οδήγησαν στα 2,6 δισ. δολ. και που παρουσιάζεται σε πίνακα, προκύπτει ότι δύο είναι τα βασικά κονδύλια: Το εξωτερικό εμπόριο με ζημία 2,0 δισ. δολ. και ο τουρισμός με 460 εκατ. δολ.. Θα περιορισθούμε στην ανάλυση αυτών των δύο κονδυλίων.

■ Η ζημία των 2,0 δισ. δολ. στο εξωτερικό εμπόριο

Ο «υπολογισμός» για το εξωτερικό εμπόριο προκύπτει ως εξής: Λαμβάνεται το ποσοστό αύξησης της αξίας σε δολάρια των ελληνικών εξαγωγών το έτος 1989, έναντι του 1988 (με βάση τα τελωνειακά στοιχεία της ΕΣΥΕ), που είναι 38,5%, και διατυπώνεται η υπόθεση ότι ο ρυθμός αυτός θα παρέμενε ίδιος και τα επόμενα χρόνια. Υπολογίζεται στη συνέχεια ότι οι εξαγωγές που θα προέκυπταν με τους ρυθμούς αυτούς είναι κατά 5,1 δισ. δολ. υψηλότερες από τις πραγματοποιηθείσες για την περίοδο 1991 - α' εξάμηνο 1992⁷. Τέλος, εκτιμάται ότι η γιουγκοσλαβική κρίση είναι «υπεύθυνη» για το 40% της παραπάνω ζημίας, ήτοι για τα 2,0 δισ. δολ. Επ' αυτών μπορούν να παρατηρηθούν τα εξής:

α) Είναι μεθοδολογικά πρωτάκουστο να χρησιμοποιείται το ποσοστό ενός μεμονωμένου έτους για να απεικονισθεί μια τάση. Αν λάβουμε την περίοδο 1985-89, το μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης της αξίας σε δολ. των εξαγωγών μας⁸ είναι μόλις 10,4% και αν λάβουμε την περίοδο 1979-89, μόλις 5,4% (στην πραγματικότητα ακόμη χαμηλότερο, γιατί κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του '80 άρχισε να προσμετράται και το εμπόριο φασόν). Εξάλλου, ειδικά το αυξητικό ποσοστό των 38,5% του 1989 δεν είναι καθόλου αντιπροσωπευτικό της τάσης των ελληνικών εξαγωγών, αφού είναι γνωστό ότι, το 1988, οι εξαγωγές μας εμφανίζονται από την ΕΣΥΕ πλασματικά μειωμένες λόγω των αλλαγών στη στατιστική ταξινόμηση που επήλθαν το έτος αυτό. Ανάλογο ποσοστό εμφανίζεται σε όλη τη περίοδο από το 1979 μόνο μια φορά, το 1980, και πάλι αποτέλεσμα στατιστικών χειρισμών λόγω της επικείμενης τότε εισόδου μας στην ΕΟΚ (βλέπε διάγραμμα).

β) Υπάρχει προφανώς εσφαλμένος υπολογισμός της απώλειας εξαγωγών, με βάση την ίδια τη (λαθεμένη) μέθοδο της έκθεσης. Πράγματι, αν οι εξαγωγές μας αυξάνονταν με ετήσιο ρυθ-

μό 38,5%, η απώλεια για το έτος 1991 είναι 1 δισ. δολ. και όχι 3,8 δισ. δολ.⁹, όπως εκτιμά έκθεση, ενώ για το α' εξάμηνο του 1992 θα ήταν πολύ μεγαλύτερη των 1,3 δισ. δολ. που εκτιμά έκθεση. Όμως, αν δεχτούμε τον πιο ρεαλιστικό ρυθμό του 10,4%, η απώλεια το 1991 περιορίζεται στο 0,2 δισ. δολ. περίπου, ενώ με το ρυθμό 5,4% έχουμε και μεγάλο κέρδος, όχι απώλεια.

γ) Το πλέον εντυπωσιακό στοιχείο της έκθεσης είναι ότι χρεώνει το 40% της όποιας συνολικής απώλειας ελληνικών εξαγωγών της περιόδου 1991 - α' εξάμηνο 1992 (απώλειες που όπως δείχθηκε, υπολογίσθηκε λαθεμένα) στο γιουγκοσλαβικό κέρση. Το ποσοστό 40% δικαιολογείται πουθενά και είναι προφανώς τελώς αυθαίρετο¹¹, ένας «συντελεστής απληθωρισμού» για αριθμούς που «έδιναν φαίνεται, υπερβολικοί ακόμη και για τους συτάκτες τους. Γιατί, βέβαια, η απόκλιση της πρείας των εξαγωγών από τη «φυσιολογική» τους τάση μπορεί να οφείλεται σε χίλιους διλόγους, πολύ σημαντικότερους της γιουγκοσλαβικής κρίσης: μεταβολές της ζήτησης στις κύριες αγορές μας, μεταβολές στην ελληνική ανταγωνιστικότητα (πλην όσων οφείλονται

ΠΙΝΑΚΑΣ II

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ 1988-1992 ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

		1992	1991	1990	1989	1988	92/91	91/90	90/89	89/88
			(εκατ. \$)			(ποσοστιαία)				μεταβολή
→ 0	Τρόφιμα και ζώα ζώντα	2002	1924	1623	1575	970	4,1%	18,5%	3,0%	62,5%
→ 1	Ποτά και καπνά	641	494	442	370	300	29,9%	11,6%	19,4%	23,6%
2	Πρώτες ύλες μη edώδιμες	418	456	455	526	335	-8,3%	0,2%	-13,4%	57,2%
3	Καύσιμα	518	774	586	412	284	-33,1%	32,0%	42,2%	45,3%
→ 4	Έλαια και λίπη	512	222	302	357	76	130,1%	-26,3%	-15,6%	368,3%
5	Χημικά προϊόντα	373	338	314	302	214	10,2%	7,7%	4,2%	40,9%
6	Βιομηχ. πρ. με βάση την πρ.	2091	1951	1882	1921	1535	7,2%	3,6%	-2,0%	25,2%
7	Μηχαν/τα, υλικό μεταφορών	470	373	336	250	175	26,1%	10,8%	34,6%	42,5%
8	Λοιπά βιομηχανικά πρ.	2267	1943	1873	1658	1437	16,7%	3,7%	13,0%	15,3%
9	Άλλα	232	194	182	207	148	19,6%	6,4%	-11,8%	40,0%
0+1+4	Αγροτικά προϊόντα	3155	2640	2367	2303	1346	19,5%	11,5%	2,8%	71,2%
2,3	Α' ύλες, καύσιμα	936	1230	1041	938	618	-23,9%	18,1%	11,0%	51,7%
→ 5-8	Βιομηχανικά πρ.	5201	4605	4406	4131	3362	13,0%	4,5%	6,6%	22,9%
0-9	Σύνολο εξαγωγών	9525	8669	7996	7579	5473	9,9%	8,4%	5,5%	38,5%

Επισημάνσεις έκθεσης

Σχόλιο

- 0 Τρόφιμα και ζώα ζώντα
- 1 Ποτά και καπνά
- 2 Πρώτες ύλες μη edώδιμες
- 3 Καύσιμα
- 4 Έλαια και λίπη
- 5-8 Βιομηχανικά πρ.

Μείωση αυξ. % το 1991 έναντι του 1989
Συνεχής μείωση αυξ. % ως α' εξ. 1992
Καμία
Καμία
Μείωση ως 91, ανάκαμψη α' εξ. 92
Αφορά κυρίως σε ενδύματα, υποδήματα, τρόφ.
Συνεχής μείωση αυξ. % ως α' εξ. 1992

Αύξηση του αυξ. % το 1991 έναντι του 1990
Θεαματ. αύξηση αυξ. % το 1992. Ελάχ. επηρεάζ. από Γιουγκ.
Πολύ κακή επίδοση. Άσχετη με Γιουγκ.
Καλή επίδοση ως και 1991, ίσως εν μέρει λόγω Γιουγκ.
Άσχετο με Γιουγκ. Θεαματική ανάκαμψη 1992
Δεν αφορά σε τρόφιμα. Αφορά και σε βαριά βιομηχανία
Ανάκαμψη το έτος 1992

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ.

ν πόλεμο), μεταβολές στις τιμές σε δολάρια

Το στοιχειώδες αυτό λογικό σφάλμα θα μπορούσε εύκολα να οδηγήσει σε εξωφρενικά αποτελέσματα: π.χ. αν λάβουμε ως μακροχρόνια τάση το πιο ρεαλιστικό 5,4%, έχουμε για τα έτη 1991-92 κέρδος (πρόσθετες εξαγωγές) ύψους 3,1 δισ. δολ., οπότε θα έπρεπε να συμπεράνουμε ότι η γιουγκοσλαβική κρίση ωφέλησε τις εξαγωγές μας κατά 1,2 δισ. δολ. (3,1 X 40%).

Προφανώς, αντικείμενο της έκθεσης ήταν βώς να απομονώσει τον παράγοντα «γιουγκοσλαβική κρίση» από τους άλλους παράγοντες. Μια σοβαρότερη ανάλυση θα χρησιμοποιεί δείκτες όγκου, και όχι αξίες σε δολάρια ενσωματώνουν και τις αλλαγές στις διεθνείς τιμές, ενώ θα εξέταζε το εξαγωγικό μας έλεος και σε σχέση με τη ζήτηση στις αγορές μας, βάσει γνωστής μεθοδολογίας. Επίσης, θα προχωρούσε σε μια ανά-κατά αγορές και κατά προϊόντα, αφού οι αγορές μας σε ορισμένες αγορές (π.χ. Βό-Αμερική, Μέση Ανατολή, σε μεγάλο βαθ-αλία) δεν επηρεάζονται καθόλου από τα κοσλαβικά, ενώ και ορισμένα προϊόντα ως ογκώδη, όπως χαλυβουργικά, τσιμέ-πηρά, ελαιόλαδο κ.λπ.) εξαγονται σχεδόν λειστικά με πλοία. Μια στοιχειώδης διε-ση δείχνει ότι δύο κυρίως κατηγορίες ντων εξαρτώνταν σχεδόν απόλυτα από τη κοσλαβική οδό, τα νωπά οπωρολαχανικά ενδύματα, και από αυτά ιδιαίτερα ευαί-είναι κυρίως τα πρώτα (μεγαλύτερη συμ-ή των μεταφορικών στο κόστος, φθαρτά).

πρόσθετα λάθη στην ανάλυση κα-γορές και κατά προϊόντα

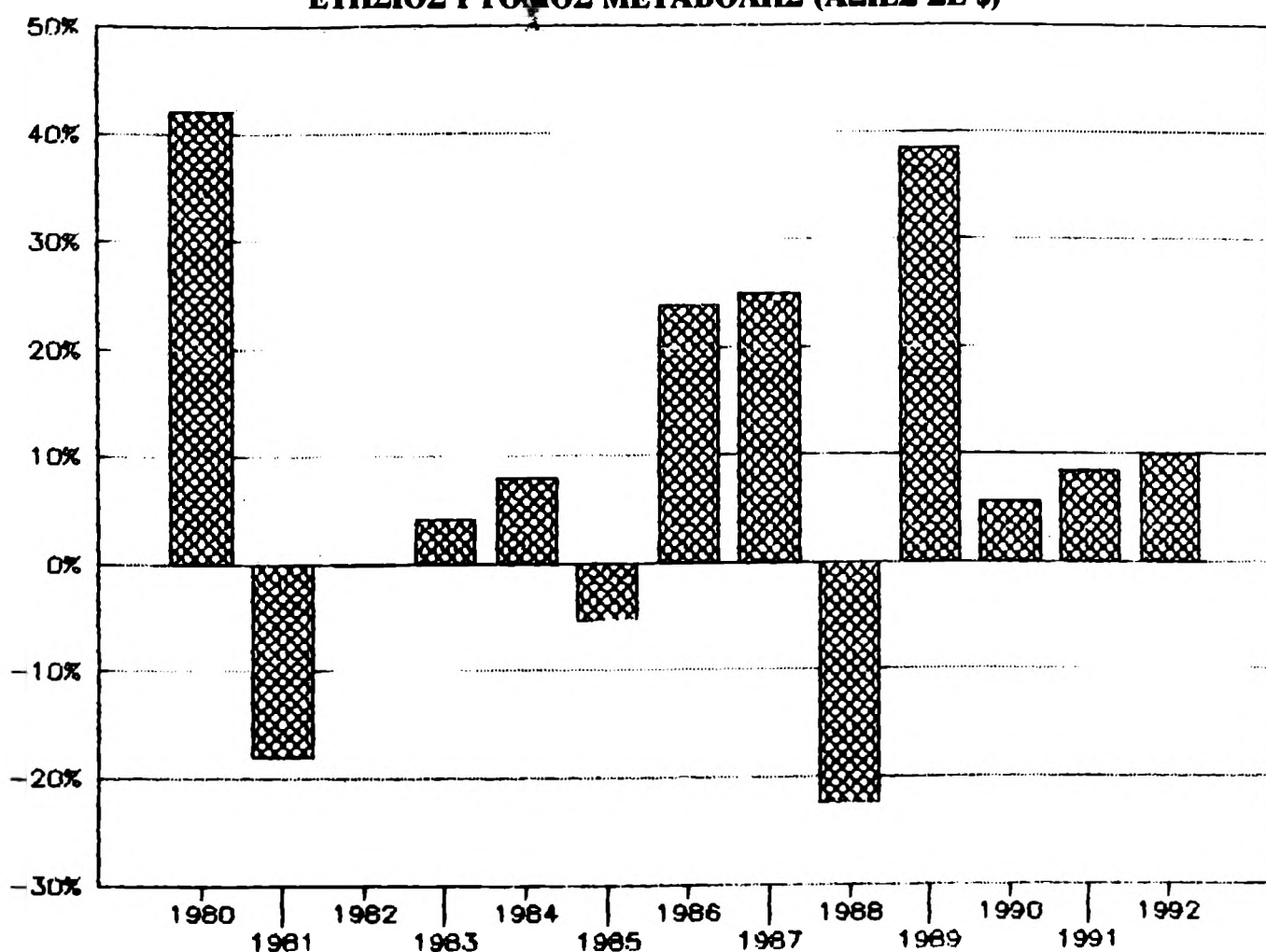
ελώς ασύνδετα με τους υπολογισμούς ναλύσαμε παραπάνω, η έκθεση εμφανίζει ρισμένους άλλους συλλογισμούς, από οποιους συνάγει -ποιοτικά πλέον- τη ζη-πό τη γιουγκοσλαβική κρίση. Δυστυχώς, τοί οι συλλογισμοί είναι στο σύνολό τους ν εσφαλμένοι:

Βάση μίαν ανάλυση της εξέλιξης των εξα-κατά γεωγραφικές περιοχές (ΕΟΚ, πρώην Ανατολική Ευρώπη, πρώην Γιου-αβία), η έκθεση συμπεραίνει -χωρίς κα-κμηρίωση- ότι η καλύτερη επίδοση των ικών εξαγωγών στις χώρες της Ανατολι-υρώπης οφείλεται στο ότι η πρόσβαση αυτές δεν επηρεάζεται από τη Γιουγκοσ-Όμως, βέβαια, η έξαρση των ελληνικών γών σε ορισμένες πρώην ανατολικές χώ-ι πρόσβαση σε μερικές από τις οποίες ου -Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία- επηρεά-από τη γιουγκοσλαβική κρίση) μπορεί να εται -και οφείλεται- σε άλλους λόγους, τις κοσμογονικές μεταρρυθμίσεις που αι στις χώρες αυτές. Με την ίδια λογική, ότερη επίδοση των εξαγωγών μας στις της Μ. Ανατολής και Β. Αφρικής θα έπρε-αποδοθεί στη... γιουγκοσλαβική κρίση.

την ανάλυση της πορείας των εξαγωγών ροϊόντα, και με βάση πάντα το διογκωμέ-οστό αύξησης του έτους 1989, η έκθεση ει και πάλι το κόστος από τη γιουγκοσλα-κρίση. Επιλέγει αυθαίρετα 4 ομάδες τών: τρόφιμα και ζώα ζώντα (ΤΤΔΕ Ο), αι καπνός (ΤΤΔΕ 1), έλαια και λίπη (ΤΤΔΕ οιομηχανικά προϊόντα (ΤΤΔΕ 5-8). Όμως:

ΠΙΝΑΚΑΣ III

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ 1980-1992 ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ (ΑΞΙΕΣ ΣΕ \$)



- Στα μεν *τρόφιμα* έχει λάθος στοιχεία και επι-πλέον αποσιωπά το ποσοστό του 1990, προφα-νώς για να μη φανεί η άνοδος του ρυθμού το

1991. Σημειωτέον, ότι στην κατηγορία αυτή το χαμηλό ποσοστό αύξησης του 1992 (+4,1%) είναι το μόνο που πράγματι μπορεί να σχετιζε-ται με τη Γιουγκοσλαβία, αλλά η εξέλιξη αυτή σημειώνεται το 6' εξάμηνο που δεν καλύπτεται από την έκθεση.

- Στα *ποτά και καπνά*, που ελάχιστα εξαρτώ-νται από το τράνζιτ από Γιουγκοσλαβία, η έκθε-ση επισημαίνει τον φθίνοντα αυξητικό ρυθμό, αλλά αν είχε τα στοιχεία για ολόκληρο το 1992, θα διαπίστωνε μια θεαματική αντιστροφή (+29,9%, έναντι +11,6% το 1991), οπότε, με τη λογική της, θα έπρεπε να μιλήσει για... ευεργε-τικές επιδράσεις της γιουγκοσλαβικής κρίσης.

- Στα *έλαια*, που καμία σχέση δεν έχουν με τη Γιουγκοσλαβία, αφού όλα σχεδόν εξαγονται με πλοία στην Ιταλία, η έκθεση επισημαίνει θεαμα-τική πτώση των εξαγωγών το 1990-91, και διαπι-στώνει, χωρίς να σχολιάσει, την άνοδο το α' εξάμηνο του 1992 (που για όλο τον χρόνο είναι θεαματική και φθάνει το +130%).

- Τέλος, για τα *βιομηχανικά* προϊόντα, η έκθε-ση φαίνεται να πιστεύει ότι αφορούν μόνο σε προϊόντα της ελαφράς βιομηχανίας (ενδύματα, υποδήματα, τρόφιμα), ενώ βέβαια αφορούν σε όλα τα βιομηχανικά (δηλαδή και χαλυβουργικά, τσιμέντα, χημικά) και καθόλου τρόφιμα (που υπάγονται στην ΤΤΔΕ Ο). Και εδώ η έκθεση διαπιστώνει φθίνοντα αυξητικό ρυθμό, ενώ τα στοιχεία για ολόκληρο το 1992 δείχνουν σημα-ντική ανάκαμψη (+13,0% από +4,5% το 1991).

Συνοψίζοντας, η ανάλυση της έκθεσης κατά προϊόντα δεν έχει καμία σχέση με το εξεταζό-μενο θέμα, και αν κανείς την έπαιρνε στα σοβα-ρά, θα μπορούσε να καταλήξει ότι η γιουγκοσ-λαβική κρίση ευλόγησε τις εξαγωγές μας το 1992. Μια πρόσθετη εύθυμη νότα είναι η διεκδί-κηση ποσού 30 εκατ. δολ. από την ΕΟΚ που ισοδυναμεί με την επί δεκαετία επιβάρυνση του δημοσίου με έξοδα προβολής των ελληνι-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑ-ΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΗΣ ΖΗΜΙΑΣ. ΔΥΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓ-ΜΑΤΑ

1. Η μη πραγματοποίηση εξαγωγών αξίας χ προς τη Γιουγκοσλαβία σημαίνει άραγε ζημία ίσης αξίας και για ποιον; Από εθνικοοικονομική σκοπιά, θα πρέπει φυσικά να εκτιμηθεί το πρόσ-θετο κόστος για τη διάθεση των προϊόντων αυτών στη διεθνή ή την εσωτερική αγορά. Από συναλλαγματική σκοπιά, η απώλεια συναλλάγ-ματος από τη διάθεση σε άλλες ξένες αγορές ή από τη μη εξαγωγή τους. Είναι φανερό, ότι, κατά κανόνα, η συναλλαγματική και κυρίως η εθνικοοικονομική άμεση ζημία θα αποτελεί μέ-ρος μόνο της συνολικής αξίας των προϊόντων.

2. Η μη πραγματοποίηση εξαγωγών ροδακίνων αξίας ψ στη Γερμανία, στο βαθμό που οφείλεται στη γιουγκοσλαβική κρίση, αντιπροσωπεύει ισόποση ζημία για την Ελλάδα για την οποία πρέπει να αποζημιωθούμε; Αν οι μη εξαχθείσες ποσότητες οδηγήθηκαν στην απόσυρση, τότε η Κοινότητα μας έχει ήδη αποζημιώσει για το μεγαλύτερο μέρος της ζημίας που έχουμε υπο-στεί (μένει η ζημία των συσκευαστών, των εμπόρων και των μεταφορών, και ενδεχόμενα μια μικρή διαφορά στο εισόδημα των παραγω-γών, που πάντως προφανώς αθροίζονται σε πολ-λύ λιγότερο από τη συνολική αξία ψ).

κών προϊόντων στο εξωτερικό. Το ποσό αυτο θεωρείται πως χάθηκε ολοσχερώς, αφού «η κρίση στη Γιουγκοσλαβία... έχει σαφώς εμποδίσει τη συνεχή παρουσία των προιόντων μας στις προθήκες των ευρωπαϊκών αγορών».

Στην περίπτωση του *διμερούς εμπορίου με τη Γιουγκοσλαβία*, η ανάλυση της έκθεσης είναι λιγότερο αυθαίρετη: η υπόθεση ότι υπάρχουν μεγάλης αξίας «διαφυγούσες εξαγωγές» το 1991 και μετά (πάνω από 200 εκατ. δολ. ως και το α' εξάμηνο 1992, λέει η έκθεση) είναι λογική, καθώς τα υψηλά ποσοστά αύξησης του 1990 και ο δυναμισμός των εξαγωγών μας στη Βουλγαρία και στην Αλβανία το 1992 δείχνουν ότι πράγματι, χωρίς την κρίση, θα είχαμε σοβαρή αύξηση των εξαγωγών και προς την πρώην Γιουγκοσλαβία. Επίσης, λογική φαίνεται η υπόθεση για πρόσθετο κόστος από την εκτροπή εισαγωγών (30 εκατ. δολ.). Εδώ, όμως, τίθενται τα ζητήματα του κατά πόσο οι μη πραγματοποιηθείσες εξαγωγές στη χώρα αυτή αποτελούν ισόποση ζημία για τη χώρα μας και κατά πόσο οφείλονται στον εμφύλιο ή στο εμπάργκο, θέματα τα οποία θίγονται στο κυρίως σημείωμα.

■ Η ζημία των 460 εκατ. δολ. στον τουρισμό

Για τον υπολογισμό της ζημίας αυτής, διαπιστώνεται αρχικά ότι το 1991 οι αφίξεις μέσω Γιουγκοσλαβίας μειώθηκαν κατά 7,4% ή κατά 75 χιλ. τουρίστες, και συνεπώς το έτος αυτό έχουμε απώλεια 75 χιλ. τουριστών. Για το 1992 έχουμε πρόσθετη μείωση κατά 39,1% ή κατά 445 χιλ. τουρίστες, στους οποίους όμως προσθέτουμε και άλλους 236 χιλ. που αντιπροσωπεύουν τα πρόσθετα άτομα που θα έρχονταν αν στις αφίξεις μέσω Γιουγκοσλαβίας ίσχυε ο αυξητικός ρυθμός που ίσχυσε για τις υπόλοιπες αφίξεις το 1992 (+25%). Το κόστος υπολο-

γίζεται με τον πολλαπλασιασμό των «διαφυγουσών αφίξεων» επί την κατά κεφαλήν δαπάνη και είναι 42 εκατ. δολ. για το 1991 και 419 εκατ. δολ. για το 1992, σύνολο περίπου 460 εκατ. δολ.

● Καταρχήν, αν εφαρμόσουμε τη μέθοδο που εφαρμόστηκε για το 1992 και στο 1991, προκύπτει για το έτος αυτό κέρδος και όχι ζημία από τη γιουγκοσλαβική κρίση. Πράγματι, το 1991 οι αφίξεις στην υπόλοιπη χώρα μειώθηκαν περισσότερο από ό,τι στα γιουγκοσλαβικά σύνορα (-11,6%), οπότε στην πραγματικότητα έχουμε κέρδος κατά 43 χιλ. τουρίστες ή κατά 24 εκατ. δολ. το 1991.

● Δεύτερον, οι υπολογισμοί της έκθεσης θεωρούν δεδομένο ότι κανένας από τους τουρίστες που δεν ήρθε μέσω Γιουγκοσλαβίας δεν επέλεξε να έρθει στην Ελλάδα με άλλο μέσο. Παρ' όλο που είναι βέβαιο πως αρκετοί τουρίστες επέλεξαν άλλες χώρες ή έμειναν στη χώρα τους, η υπόθεση είναι υπερβολική. Μια ανάλυση των αφιχθέντων κατά εθνικότητα και κατά μέσο μεταφοράς θα οδηγούσε σε πολύ χρησιμότερα συμπεράσματα. Επίσης, καθόλου δεν λαμβάνεται υπόψη ότι η Ελλάδα μπορεί να ωφεληθήκε από την εκτροπή εκατομμυρίων τουριστών που πήγαιναν παλαιότερα στη Γιουγκοσλαβία, και που από το 1990 εκτρέπονται υποχρεωτικά προς άλλες χώρες.

■ Ανακεφαλαίωση

Οι υπολογισμοί της έκθεσης για την απώλεια εξαγωγών από τη γιουγκοσλαβική κρίση στηρίζονται σε μια αυθαίρετη και μεροληπτική υπόθεση για τον «φυσιολογικό» αυξητικό ρυθμό των ελληνικών εξαγωγών, σε αυθαίρετη εκτίμηση της «ευθύνης» της γιουγκοσλαβικής κρίσης στην εξέλιξη των συνολικών μας εξαγωγών

και σε σειρά λαθεμένων υπολογισμών πάνω στη βάση των αυθαίρετων και λαθεμένων υποθέσεων. Οι υπολογισμοί για τις απώλειες στον τουρισμό είναι επίσης αυθαίρετοι στη μεθοδολογία και περιέχουν λάθη στους υπολογισμούς. Επίσης, αγνοούν το ενδεχόμενο όφελος για τη χώρα μας από τη διακοπή του τουρισμού στη Γιουγκοσλαβία.

7 Στο κείμενο αναφέρεται ότι τα 5,1 δισ. καπτούν την περίοδο 1990 - α' εξάμηνο 1992, όμως από τους υπολογισμούς που παρατίθενται πιο πάνω στο ίδιο κείμενο, προκύπτει ότι λήφθηκαν υπψη μόνο το 1991 και το α' εξάμηνο 1992, πρά που είναι λογικό, αφού το 1990 δεν υπήρξαν απειες από τη Γιουγκοσλαβία για τις εξαγωγές μ ενώ οι συνέπειες αυτές άρχισαν στην ουσία το εξάμηνο του 1991. Βέβαια, έτσι εκτίθεται ακ περισσότερο η αυθαίρετη υιοθέτηση του ποσού του 1989 ως βάση για τους υπολογισμούς και λ.χ. του ποσοστού του 1990 (5,5%).

8 Μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης.

9 Τα 3,8 δισ. αποτελούν τη διαφορά ανάμεσα «12,5 δισ.» που θα έφθαναν οι εξαγωγές το 1992 κατά την έκθεση, και τα 8,7 δισ. που έφθαναν πραγματικά. Όμως, με τη μεθοδολογία της έκθεσης, οι εξαγωγές το 1991 θα έφθαναν τα 14,5 δισ. (απώλεια 5,8 δισ.).

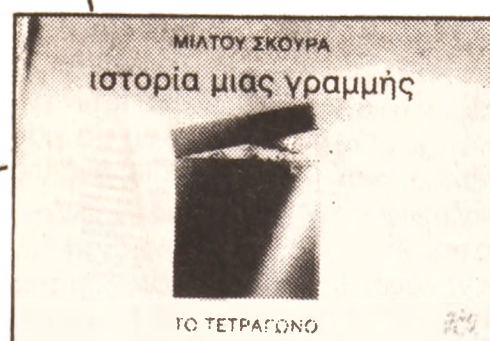
10 Οι ακριβείς εκτιμήσεις εξαρτώνται από τρόπο που υπολογίζεται το θεωρητικό ύψος εξαγωγών (με βάση την ευθεία των ελαχίστων τραγώνων ή με βάση τις πραγματοποιηθείσες εξαγωγές το 1989). Βλέπε τον πίνακα 1.0 υπολογισμών για το α' εξάμηνο του 1992 είναι ακόμη πιο πλοκος και παραλείπεται εδώ. Πάντως και αυτόν τον υπολογισμό η έκθεση σφάλλει.

11 Διερωτάται κανείς αν επελέγη επειδή το περίπου της αξίας των εξαγωγών μας διέρχον από τη Γιουγκοσλαβία, αν και η ίδια η έκθεση στηρίζεται σε άλλη μελέτη, εκτιμά το ποσό αυτό σε 29%, κατά τη γνώμη μας υποτιμώντας

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

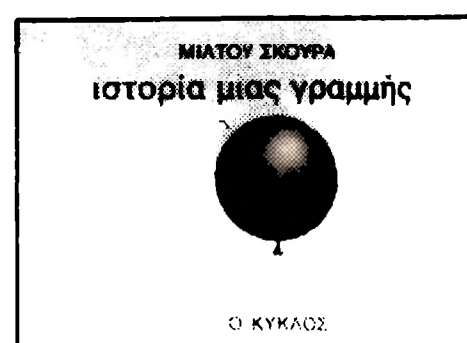
ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:

Ιστορία μιας γραμμής

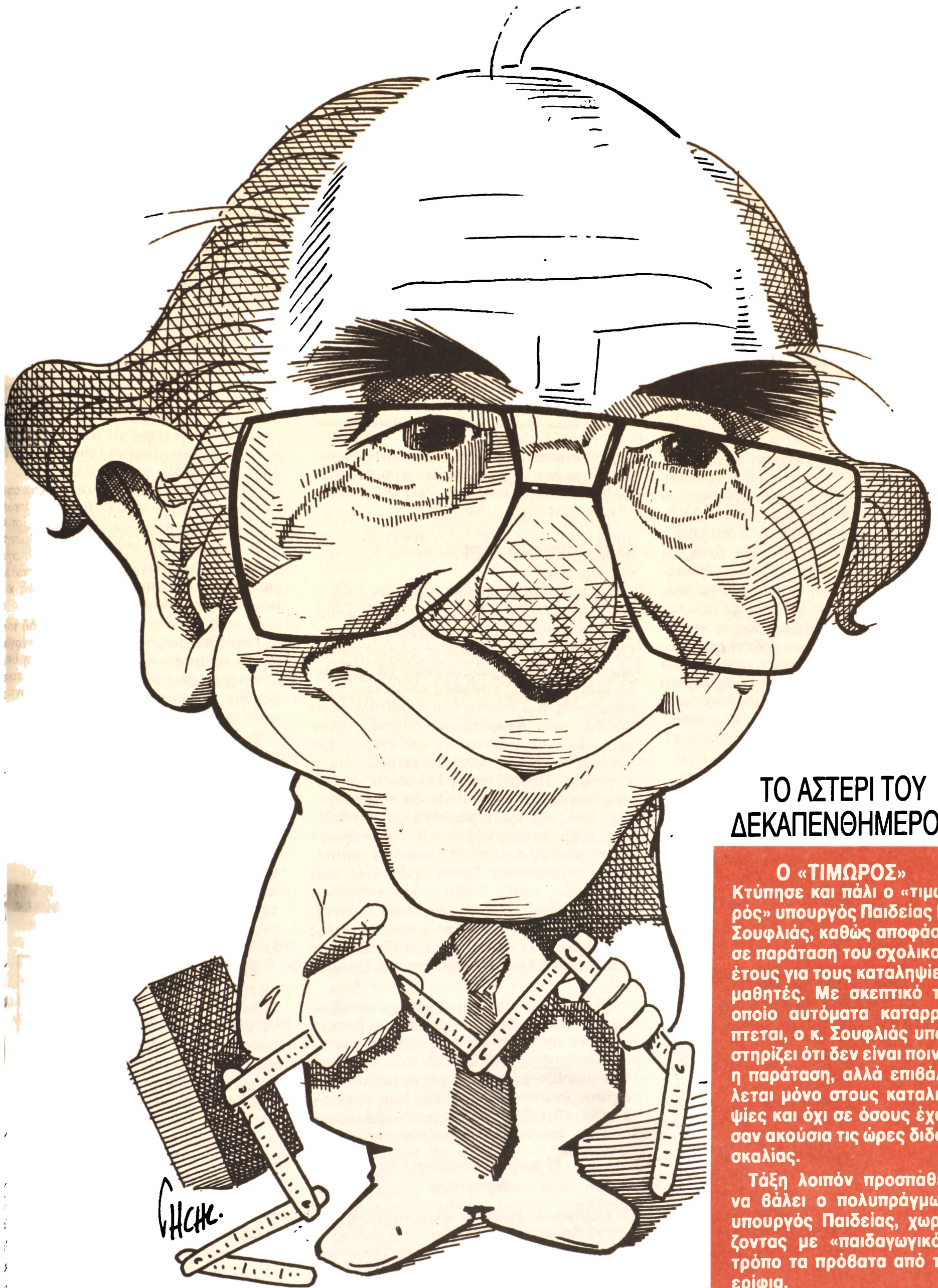


ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878



Ευρηματική σειρά τριών βιβλίων —Ο Κύκλος, το Τετράγωνο, το Τρίγωνο— που με τα πολύχρωμα και ωραία σχέδια του Μ. Σκούρα βοηθούν τα μικρά παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των μορφών. Ένα βιβλίο που διασκεδάζει και συγχρόνως διδάσκει.



ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ο «ΤΙΜΩΡΟΣ»

Κτύπησε και πάλι ο «τιμωρός» υπουργός Παιδείας Γ. Σουφλιάς, καθώς αποφάσισε παράταση του σχολικού έτους για τους καταληψίες μαθητές. Με σκεπτικό το οποίο αυτόματα καταρρίπτεται, ο κ. Σουφλιάς υποστηρίζει ότι δεν είναι ποινή η παράταση, αλλά επιβάλλεται μόνο στους καταληψίες και όχι σε όσους έχασαν ακούσια τις ώρες διδασκαλίας.

Τάξη λοιπόν προσπαθεί να βάλει ο πολυπράγμων υπουργός Παιδείας, χωρίζοντας με «παιδαγωγικό» τρόπο τα πρόβατα από τα ερίφια.

Η μετεξέλιξη των κομμουνιστικών κομμάτων

Του Μιχ. Παπαγιαννάκη

Η Ευρωπαϊκή Αριστερά, στην οποία συχνά αναφερόμαστε ως απόλυτη ανάγκη στις σημερινές νέες συνθήκες της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δεν υπάρχει πέρα μόνον ως ευχή και, για ορισμένες δυνάμεις, ως προσχέδιο υπό συζήτηση.

Στην πραγματικότητα σήμερα υπάρχει μόνο ως αρχιπέλαγος, κατακερματισμένη πλειάδα νήσων που τις χωρίζουν ρεύματα και αέριδες όλων των προελεύσεων και προς όλες τις κατευθύνσεις, και που δεν τις ενώνουν παρά λίγες τακτικές γραμμές, κάποτε μάλιστα «άγονες».

Και παλιότερα υπήρχαν διαιρέσεις, αλλά οι διαχωριστικές γραμμές ήταν λιγότερες, σαφέστερες και πιο κατανοητές. Εκείνη που χώριζε π.χ. κομμουνιστές και σοσιαλιστές - σοσιαλδημοκράτες είχε γνωστή ιστορική προέλευση και γνωστή, αν και υπεραπλουστευμένη, γεωπολιτική σημασία. Είχε επίσης Αναπτυχθεί εκείνη που χώριζε τις «παραδοσιακές» δυνάμεις της αριστεράς και νέα σχήματα όπως οι Πράσινοι ή Κινήματα Βάσης, αυτοδιοικητικά ή ακόμη νεολαιίστικα και αργότερα φεμινιστικά, πιο πρόσφατα ακόμη και με ειδικούς στόχους δράσης όπως τα αντιαπαγορευτικά (ως προς την αποποινικοποίηση και χρήση ναρκωτικών), τα φιλοζωικά και αντικυνηγετικά.

Διαχωριστικές γραμμές

Ήδη δεν πρόκειται πια για μια ευθεία διαχωριστική γραμμή και ήδη η απλότητα και η καθαρότητα των διαιρέσεων αυτών χάνεται. Γιατί βέβαια όσο περισσότερο το αντικείμενο δράσης περιορίζεται και εξειδικεύεται τόσο περισσότερο οι διαχωριστικές γραμμές περνάνε και μέσα στους πολιτικούς οργανισμούς, ενώ από την άλλη μεριά δεν είναι πάντοτε δυνατό να τοποθετήσει κανείς τους διαχωριζόμενους στην «Αριστερά» με όποια έννοια. Ιδίως δε από τη στιγμή που ήδη οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι αρνούνται κάτι τέτοιο, διεκδικώντας τον «απολιτικό» χαρακτήρα της ή αρνούνται τη δυνατότητα διάκρισης Δεξιάς-Αριστεράς.

Πολλοί πίστεψαν ότι μια διαδικασία απλούστευσης και νέας συσπείρωσης θα άρχιζε μετά την κατεδάφιση του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Η παλαιά και βασική διάκριση κομμουνιστών - σοσιαλιστών θα έτεινε να χάσει το λόγο ύπαρξής της, είτε επειδή εξαφανίστηκε το «υπαρκτό όραμα» και αποκαλύφθηκε το ανέφικτο και το απευκαίριό του, είτε γιατί απέναντι στον θριαμβεύοντα, τότε, νεοφιλελευθερισμό, θα έπρεπε έτσι κι αλλιώς να συσπειρωθούν οι δυνάμεις με κοινωνική και οικολογική ευαισθησία που πί-

στευαν στην πολιτική παρέμβαση στη «φυσική ροή των πραγμάτων» που προσδιορίζει ανεξέλεγκτα η ελεύθερη αγορά.

Αυτή η πεποίθηση παραμένει πάντοτε στη βάση της όποιας τωρινής ή αυριανής προσπάθειας για την ανασύνθεση της ευρωπαϊκής Αριστεράς.

Ωστόσο, η προφανής αυτή θεωρητική διατύπωση δεν μεταφράστηκε σε πραγματική πίεση προς την όποια μορφή συσπείρωσης. Οι αλλαγές στις πεποιθήσεις, στις αναλύσεις και στους σχεδιασμούς περνάνε υποχρεωτικά μέσα από τους εθνικούς πολιτικούς σχηματισμούς. Και έτσι το ήδη περιπεπλεγμένο δίκτυο των θεωρητικών διαχωριστικών γραμμών εμπλουτίζεται και από εκείνες που γεννούν η εθνική πολιτική ιστορία και η συγκυρία. Προστίθενται δηλαδή οι συγκεκριμένοι διαχωρισμοί ανάμεσα στις διάφορες τάσεις της Αριστεράς αλλά και οι αντιθέσεις ανάμεσα στα κράτη που δεν αφήνουν ανεπηρέαστες τις απόψεις και των αριστερών δυνάμεων που δρουν εντός τους, ενώ παράλληλα αυτές διαμορφώνουν ή είναι υποχρεωμένες να διαμορφώνουν απαντήσεις σε συγκεκριμένα ζητήματα της δικής τους κοινωνίας, διαφορετικές απαντήσεις σε διαφορετικά ή καμιά φορά στα ίδια ζητήματα!

Τα πιο πάνω, συνοπτικά και σχεδόν αξιωματικά διατυπωμένα, είναι τα κύρια στοιχεία για την ερμηνεία μιας ιδιαίτερα εντυπωσιακής πολυμορφίας των πολιτικών και των σχεδίων της Αριστεράς ή μάλλον των αριστερών στην Ευρώπη. Και ίσως βοηθούν έτσι μιαν όχι μόνο περιγραφική περιδιάβαση ανά την πολιτική γεωγραφία της ηπείρου.

Η κομμουνιστογενής Αριστερά

Η επίσημη και επώνυμη κομμουνιστική Αριστερά βρίσκεται παντού σε υποχώρηση, αν όχι σε ελεύθερη πτώση. Κύριος λόγος, που επικαθορίζει και όλους τους άλλους, ακόμη και εκείνους που ωθούν προς την αντίθετη κατεύθυνση (επιδείνωση της κοινωνικής κα-

τάστασης κ.λπ.), είναι η κατάρρευση «υπαρκτού σοσιαλισμού» και τα όσα εξαλουθούν να αποκαλύπτονται για τη φύση λειτουργία και τις συνέπειες των καθεστώτων του. Πολλά Κ.Κ. άλλαξαν όνομα. Ισσότερο παράδειγμα το **ιταλικό** που μετελίχθηκε σε Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς (ΔΚΑ), προσεχώρησε στη Σοσιαλιστική Διεθνή και στη Σοσιαλιστική Ομάδα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και είναι सदρυτής του Κόμματος των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών. Κόμμα κατεχοχήν ευρωπαϊστό (στη λίστα του είχε εκλεγεί ο συντάκτης πρώτου σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος Αλτιέρο Σπινέλι, και ο γάλλος συνταγμαλόγος Μωρίς Ντυβαρξέ) και μεταρρυθμικά, είναι το μόνο ίσως από τα μεγάλα ιτακά κόμματα που συντηρεί την ισχύ του μ στον κυκλώνα της επιχείρησης «καθαρόρια» που συγκλονίζει την Ιταλία. Συντηται όμως και το αποσχισθέν κόμμα της «Κομμουνιστικής Επανάστασης» (που όχι τυόλοι αποκαλούν απλώς «Επανάσταση» το οποίο πάντως γνώρισε ήδη την πρώτη κρίση ανάμεσα σε αυτούς που επιθυμ «άνοιγμα» στις άλλες δυνάμεις της Αριστεράς και της προόδου και αυτούς που επιμούν τη διατήρηση της «καθαρότητάς».

Στη **Σκανδιναβία** από καιρό έχει περί ολοκληρωθεί η διαδοχή: τα παλαιά Ι έχουν δώσει τη θέση τους σε νέα «αριτισοσιαλιστικά» σχήματα, συνήθως αντιεκά, με έντονες όμως κοινωνικές και οικυγικές ευαισθησίες.

Στη **Γερμανία** το «Κόμμα του δημοκρού σοσιαλισμού» ανανέωσε ηγεσία πρόγραμμα, ανέπτυξε συμφωνίες με κινήτα για τα δικαιώματα, διατηρεί ωστόσογες ελπίδες για εκπροσώπηση στο κοινοελευτικό επίπεδο.

Στη **Γαλλία** το Κ.Κ. συγκράτησε τηνση του στις τελευταίες βουλευτικές εκλ. Ωστόσο, σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Παρνει στην οργανωτική δομή του και στονεοσικό χαρακτήρα της πολιτικής του. Ημιξη των ψήφων του με εκείνες του Λεστο δημοψήφισμα για το Μάαστριχτ, αλώς και δεν ενίσχυσε τις ελπίδες για αναση του από τα μέσα.

Διατηρεί ωστόσο πιθανότητες ανάκα λόγω της κατάρρευσης των σοσιαλιστώτης μη εκπροσώπησης των ΠράσινωνΕθνοσυνέλευση. Τέτοιες ελπίδες δεν φεται να έχει το ΚΚΕ και πιθανότατα ούτο Κ.Κ. Πορτογαλίας, που ωστόσο έρται εκλογικά σε σχετικά καλύτερη θέσ

Στη **Μ. Βρετανία, το Βέλγιο** και αχώρες, τα Κ.Κ. έχουν ουσιαστικά εξαστεί από την πολιτική ζωή. Στο Ευρω

οινοβούλιο η κομμουνιστική ομάδα («Συνασπισμός των Αριστερών» ή της Αριστεράς) να θυμίζει και Ελλάδα, για λόγους... (υπόνοητους) διαθέτει 13 μέλη (στα 518), αλλά μεταξύ αυτών δύο, οι Δ. Δεσύλλας του ΑΡ και ο Α. Αλαβάνος του ΣΥΝ, δύσκολα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι ανήκουν στην οικογένεια, πράγμα εξάλλου που εκδικά υπογραμμίζει το ΚΚΕ, ενώ είναι γνωστό τι σκέφτονται σχετικά οι άλλοι (7 έλληνες και 3 Πορτογάλοι).

Άφησα ως ξεχωριστή περίπτωση το Κ.Κ. Γαλλίας, το οποίο, αφού έφτασε από παλιά στο κατώτερο σημείο επιρροής του και γνώσε πολλαπλές αλλαγές στην ηγεσία και στο πρόγραμμά του, πέτυχε μια σημαντική ανάσπαση μέσω του συνασπισμού της Ενωμένης Αριστεράς. Η Ε.Α. κατάφερε με ένα «πρόγραμμα» δυναμικό, νέο, ευρωπαϊστικό, εκσυγχρονιστικό και μιαν έντονη δράση στον συνδικαλιστικό χώρο και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών, στην υπεράσπιση και αναβάθμιση του περιβάλλοντος, να εκδικεί σήμερα μια σημαντική αύξηση της κοινοβουλευτικής της επιρροής και ίσως ένα θεσμικό ρόλο στην ισπανική πολιτική ή. Ωστόσο γνώρισε μια πρώτη κρίση όταν το Κ.Κ. αρνήθηκε (με μικρή πλειοψηφία, 55%) την ενοποίηση της Ε.Α. σε ένα κόμμα, διατηρώντας έτσι την ελπίδα να παραμείνει ως καθοδηγητικός της πυρήνας. Η δεύτερη κρίση ήρθε με τη συζήτηση σχετικά με την επικύρωση του Μάαστριχτ. Η Ε.Α. 60% τάχθηκε κατά, ένα 40% υπέρ. Η πλειοψηφία της Κ.Ο. όμως ψήφισε υπέρ. Το ημερών οι ηγέτες της Ανανεωτικής Ρεπουβλικανικής Τάσης (Σαρτάριους, Καστελνέο, Αλμείδα) «τιμωρήθηκαν» με το να τοποθετηθούν σε σχεδόν μη εκλογίμες θέσεις μάλιστα της Μαδρίτης. Κάποιοι θεωρούν πως έτσι αρκετά χρησίμευσαν στην ανάκαμψη της Αριστεράς και ότι τώρα μπορούν να επιστρέψουν στην παλιά... καλή κατάσταση.

Για την ώρα όλοι συμφωνούν σε μιαν εκλογική ανακωχή. Οι διακρίσεις όμως προς τις προγραμματικές θέσεις (ευρωπαϊκή ενοποίηση...) και την προοπτική της Αριστεράς στην Ισπανία και την Ευρωπαϊκή μεταρρυθμιστική Αριστερά ή μαζικά «εναλλακτικής» στρατηγικής... παραμένουν και θα ανακύψουν μετά τις εκλογές της 6.6.93 και ασφαλώς πριν από τις εκλογές του Ιουνίου 1994.

Σοσιαλιστές και σοσιαλδημοκράτες

Ο χώρος των σοσιαλιστικών και σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων η κατάσταση φαίνεται σχετικά καλύτερη, τουλάχιστον ως προς στρατηγικές κατευθύνσεις, οι οποίες ουσιαστικά δεν θα έπρεπε να αμφισβητούνται, ιδίως μάλιστα που η ανταγωνιστική «εναλλακτική» κομμουνιστική στρατηγική απέτυχε παταγωδώς. Ωστόσο, η αποτυχία του ανταγωνιστή τραυμάτισε και τους σοσιαλιστές. Από τη μια μεριά, μια απλοϊκή (αφελής) προπαγάνδα προσπάθησε να κάποιε επιτυχία αρχικά, να τους παρουσιάσει ως συγγενείς και επομένως (;) εμπιστευτικούς εν δυνάμει ολοκληρωτισμού. Από την άλλη δε, έγιναν πιο έντονα τα ερω-



τηματικά ως προς την ικανότητά τους να δώσουν λύση στα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Όσα υπόσχονταν οι κομμουνιστές και απέτυχαν συνολικά να επιτύχουν μέσω του «υπαρκτού σοσιαλισμού» απαιτούνται τώρα από τους σοσιαλιστές που είχαν υποστηρίξει ότι οι μόνιμοι στόχοι της (όποιας) Αριστεράς μπορούν να επιτευχθούν με άλλες, κυρίως δε δημοκρατικές μεθόδους.

Η αδυναμία αυτή (που στη μακρά ιστορική διάρκεια είναι συζητήσιμη) κρίθηκε και από τις κυβερνητικές θητείες πολλών Σ.Κ. Και κρίθηκε, από τους εκλογείς, αρνητικά. Συνέβαλαν φυσικά και ιδιαίτερες και ειδικότερες τοποθετήσεις σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι Βρετανοί εργατικοί πλήρωσαν και τον αντιευρωπαϊσμό τους και τις υπερβολικά συντεχνιακές σχέσεις τους με ένα ιδιότυπα «σκληρό» συνδικαλισμό και τις συχνά απλοϊκές αναλύσεις τους για τη διεθνή πολιτική και τις ασαφείς προτάσεις τους για τα μεγάλα και περίπλοκα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.

Οι Γάλλοι σοσιαλιστές πλήρωσαν αντίθετα μια πολύ επιτυχημένη οικονομική πολιτική που έκανε τη Γαλλία τη μόνη χώρα που θα μπορούσε αμέσως να ενταχθεί στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση μαζί με τη Δανία και το Λουξεμβούργο! Και πλήρωσαν γιατί της έλειψε και η πρακτική έκφραση της κοινωνικής αλληλεγγύης και ακόμη περισσότερο η έγνοια για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Η παραδοσιακή τους αντίληψη για το κόμμα και την πολιτική τους απέκοψε από τα σύγχρονα προβλήματα της απασχόλησης, της ζωής στις αστικές περιφέρειες. Ο αναντίρρητος ευρωπαϊσμός τους δεν κατάφερε, λόγω και του βάρους του παραδοσιακού γαλλικού κρατισμού και εθνικισμού, να παραγάγει μεγάλη πολιτική και οράματα. Η φθορά της εξουσίας και τα (σχετικά λίγα...) σκάνδαλα τους αποτέλεωσαν. Στις πρόσφατες εκλογές ωστόσο δεν κέρδισε τόσο η Δεξιά όσο οι ακραίες θέσεις, οι «αναποφάσιστοι», οι

Πράσινοι. Στη γενικότερη αυτή κρίση η πρόταση για «κοσμογονική έκρηξη» (μπιγκ μπανγκ...) του Μ. Ροκάρ υπόσχεται νέες απαντήσεις και συνθετικά οργανικές συμμαχίες. Το εύρος και η εμβέλεια των προτάσεων θα κριθούν στην προσεχή «Γενική Συνέλευση» της Αριστεράς (καλοκαίρι) και στο «συντακτικό συνέδριο» για ένα νέο πολιτικό σχηματισμό της Αριστεράς (φθινόπωρο).

Οι Γερμανοί σοσιαλδημοκράτες βρίσκονται σε πλήρη περίοδο ανανέωσης της ηγεσίας τους. Όμως η κρίση τους έρχεται από παλιότερα. Όπως είχε επισημάνει ο Β. Μπραντ, έχασαν την ιστορική ευκαιρία της ενοποίησης της Γερμανίας. Φάνηκαν τότε, με τις συχνά μίζερες τοποθετήσεις τους, σαν να ήταν αντίθετοι σε ένα βασικό εθνικό αίτημα των Γερμανών, έστω και αν πολλοί τότε και περισσότεροι σήμερα συμμερίζονται τις τεχνικές επιφυλάξεις τους. Εξάλλου είναι από καιρό γνωστό ότι έχουν χάσει επιρροή εις όφελος των Πρασίνων (που έκαναν το ίδιο λάθος τον καιρό της ενοποίησης...), κυρίως σε θέματα οικολογικής ευαισθησίας και άμεσης, τοπικής δημοκρατίας. Η απόπειρα προγραμματικής τους ανανέωσης (από την εποχή του Όσκαρ Λατρενταίν) δεν φαίνεται να έχει ακόμη αποδώσει απτά αποτελέσματα.

Οι Ισπανοί σοσιαλιστές παρά το ότι ακολουθήσαν το «πρότυπο» των Γάλλων και μάλιστα πολύ πιο σκληρά και σε συνθήκες χειρότερης οικονομικής κρίσης (22% η ανεργία...) φαίνεται να αντέχουν στην πίεση και η εκλογική τους πτώση δεν είναι καθόλου βέβαιη. Ισχυρά όπλα τους η έντονη εκσυγχρονιστική τους διάθεση, ο συνεπής ευρωπαϊσμός τους, η αναβάθμιση της Ισπανίας στη διεθνή σκηνή αλλά και η μειωμένη αξιοπιστία της «εναλλακτικής λύσης» της δεξιάς (Λαϊκό Κόμμα). Θα κριθεί και αυτό το ζήτημα στις εκλογές της 6.6.93.

Κατά τα άλλα, οι Ιταλοί σοσιαλιστές πρακτικά δεν υπάρχουν πια, θύματα της πλήρους αφομοίωσής τους στο παρακμασμένο και ήδη βυθιζόμενο πολιτικό σύστημα της Ιταλίας. Αντίθετα οι Σκανδιναβοί σοσιαλι-

στές, δημιουργοί, στην ουσία, του πολιτικού συστήματος στις χώρες τους, βρίσκονται γενικά σε σαφώς καλύτερη κατάσταση. Όλοι δε οι προαναφερθέντες εντυπωσιασμένοι παρακολουθούν τις εξελίξεις που φέρουν, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, ξανά το ΠΑΣΟΚ στην Κυβέρνηση.

Πολλοί όμως θέτουν και το ζήτημα ότι το ΠΑΣΟΚ έχει λύσει το πρόβλημά του αν είναι πράγματι σοσιαλιστικό και ευρωπαϊκό κόμμα. Αλλά αυτό θα άξιζε ένα ξεχωριστό άρθρο.

Οι συσπειρώσεις

Πάντως, όλες αυτές οι μη ικανοποιητικές εξελίξεις ωθούν τους Ευρωπαίους σοσιαλιστές, σε γενικότερες αναζητήσεις και αναθεωρήσεις: μια πιο δυναμική και ουσιαστική πολιτική για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, μια καινούργια γι' αυτούς θεώρηση των σχέσεων οικονομίας και κοινωνίας-περιβάλλοντος, μια αναθεώρηση των αντιλήψεων για τη διεθνή πολιτική στον μετα-διπολικό κόσμο και για το περιεχόμενο μιας «νέας τάξης», μια ανανέωση της άσκησης της πολιτικής και των σχέσεων με τους πολίτες και τις άλλες πολιτικές δυνάμεις ή τις κινήσεις γνώμης και υπεράσπισης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, φαίνονται να είναι τα εκκρεμή ζητήματα.

Ανάλογες αναζητήσεις έχουν αναπτυχθεί

και στο χώρο των μη σοσιαλιστικής προέλευσης «νέων αριστερών δυνάμεων της Ευρώπης», κυρίως κομμουνιστικής προέλευσης, αλλά όχι μόνο. Οργανωμένα σε ένα «Φόρουμ των νέων αριστερών δυνάμεων» κάπου 15 κόμματα και κινήματα (από την Ε.Α. της Ισπανίας έως τους «πρασινο - κόκκινους» της Ολλανδίας, αλλά και με συμμετοχή του ΣΥΝ), θέτουν περίπου τα ίδια προβλήματα, αλλά συναντούν και εγγενή εμπόδια στη συνεννόησή τους. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση και το Μάαστριχτ συναντούν δυσχερείες έως και ριζικά αντίπαλες αντιμετωπίσεις. Η αποκομμουνιστικοποίηση της ενδεχόμενης κοινής δράσης τους επίσης (με φαντάζεστε να είμαι πλάι-πλάι με τον Κοσούντα -της ιταλικής Κομμουνιστικής Επανάστασης- ωρυσόταν εμφανώς αρνητικός ο πρόεδρος του δανικού λαϊκού σοσιαλιστικού κόμματος, συνιδρυτή του «Φόρουμ»).

Και αυτά τα ζητήματα συζητούνται όπως και άλλα (το «μακεδονικό» π.χ., όπου Ολλανδοί και άλλοι Βόρειοι δεν μπορούν με κανένα τρόπο να κατανοήσουν την ελληνική πολιτική, ούτε καν εκείνη του ΣΥΝ... στην Κοπεγχάγη τον Ιούνιο και ξανά μετά από έξι μήνες, και ξανά και ξανά...).

Άφησα για το τέλος τους Πράσινους, που ωστόσο είναι γενικά ανερχόμενη δύναμη παντού, τουλάχιστον ως τώρα τα εκλογικά τους ποσοστά, άλλο αν δεν τους δίνουν πάντα τις

αντίστοιχες κοινοβουλευτικές εκπροσωπείες (όπως στις βρετανικές ευρωεκλογές όπου το 12% δεν έδωσε καμιά έδρα ή γαλλικές βουλευτικές όπου το 8% δεν έδωσε καμιά έδρα). Αυτή η νέα δύναμη της Αριστεράς κατά τη γνώμη μας, έστω αν ορισμένοι πράσινοι το αρνούνται, γνώριζε και αυτή προβλήματα. Η άνοδος της επιβάλλει έξοδο από το «περιθώριο» και (δύσκολη) προσαρμογή στα κυρίαρχα πολιτικά συστήματα. Υπάρχουν σχετικές επιπλοκές (στη Γερμανία π.χ.), η εξέλιξη τίθεται ερωτηματικά αλλού (Γαλλία π.χ. ή Ιταλία). Ένα άλλο ζήτημα που ταλανίζει τους Πράσινους είναι η ευρωπαϊκή ενοποίηση: αν είναι υπέρ, μια και εκεί δημιουργείται κλίμακα πολιτικής που αντιστοιχεί στην κλίμακα των οικολογικών προβλημάτων, αν όχι επίσης γιατί εξ ορισμού η Ευρώπη αντιτίθεται στον εθνικισμό. Άλλα όμως είναι διεναντίον, στη βάση της αντίθεσης στο καπιταλιστικό κράτος και τη γραφειοκρατία, που στην ευρωπαϊκή κοινοτική περίπτωση είναι ακόμη μακριά από τον πολίτη.

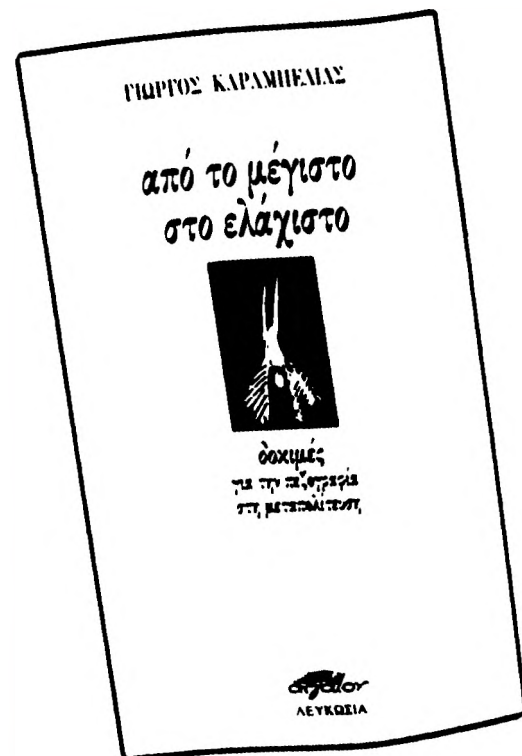
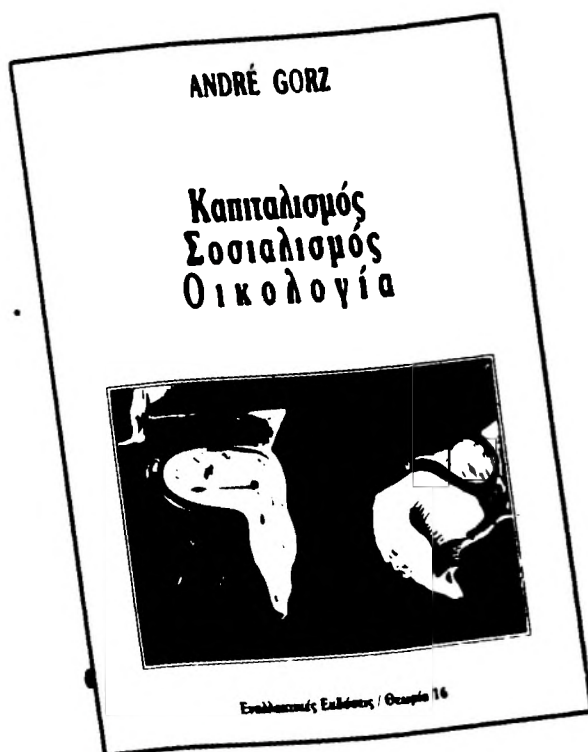
Τον περασμένο Φεβρουάριο, οι Πράσινοι συνήλθαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο για να συζητήσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας ευρωπαϊκού κόμματος (όπως παλαιότερα οι χριστιανοδημοκράτες και πιο πρόσφατα οι σοσιαλιστές). Δεν έχουμε νεότερα από αυτή την απόπειρα. Τα προαναφερθέντα ίσως νουν κάποιες εξηγήσεις.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΘΗΝΑ: Θεμιστοκλέους 37, τηλ. 36.26.319, fax 36.39.930

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Αρμενοπούλου 24, τηλ. (031) 20.23.49

Αποκλειστική διάθεση: Κοινοπρακτική Ε.Π.Ε. Ιπποκράτους 68, τηλ. 36.20.647, 36.46.202



τιμέλεια:
ίσος
πάρλας

Η
γκατάλειψη
από όλες της
κυβέρνησης
της θράκης
ναι σε όλους
γνωστή. Τα
τελευταία
μιας χρόνια,
η Αθήνα
μπεριφέρει
πως να μην
ναι περιοχή
ελληνικού
ράτους και
την έχει
καταλείψει
στις ορέξεις
Τούρκων,
οι οποίοι
σχετεύουν
ατομύρια
ολάρια για
διάφορες
ιστηριότη-
τες.
φάνες που
ώνουν ότι
ο επόμενο
εθνικό
όδημα θα
ουσιαστεί
τη θράκη
όλο και
ηθαίνουν.
υβέρνηση
ς, αντί να
σχετεύσει
όσο το
δυνατόν
μισόττερα
άλαια για
πενδύσεις
ακριτική
περιοχή,
μάται τον
ύπνο του
δικαίου.
ρηγόρηση
πρέπει να
αι άμεση,
γιατί
ιαδήποτε
υστέρηση
ας φέρνει
πιο κοντά
ην κρίση.
α αυτή τη
θα είναι
μέσα στα
ορά μας.

Μια προαναγγελλόμενη αποτυχία

Πανικός επικρατεί πλέον στα κυβερνητικά στελέχη τα επιφορτισμένα με την πορεία της οικονομίας μετά τα τελευταία αποτελέσματα από την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Η άσκημη πορεία των εσόδων τείνει να ανατρέψει πλήρως όχι μόνο τον προϋπολογισμό αλλά και συνολικά όλη την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας.

Οι τελευταίες ελπίδες της κυβέρνησης επικεντρώνονται πλέον στις εισπράξεις από τον ΦΠΑ, την εισπραξη οφειλών προς το δημόσιο και την περικοπή δαπανών. Η απόκλιση των εσόδων, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις των οικονομικών παρατηρητών, θα φθάσει, αν όχι θα υπερβεί, το 1 τρις. δραχμές.

Η αποτυχία της εφαρμοζόμενης από την κυβέρνηση Μητσοτάκη οικονομικής πολιτικής είναι τέτοια που ο επίτροπος της ΕΟΚ Κρ. Κριστόφερσεν σε ομιλία του, το περασμένο Σάββατοκύριακο, μίλησε με τα μελανότερα χρώματα για την πορεία της ελληνικής οικονομίας.

Μόλις πριν από λίγες μέρες ανακοινώθηκε από την ΕΣΥΕ η μείωση της βιομηχανικής παραγωγής κατά 4,6% για το πρώτο τρίμηνο του 1993. Η χώρα οδηγείται σε πλήρη αποβιομηχάνιση και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνος, για να μπορέσει να αντισταθμίσει τον περιορισμό των εσόδων, σκέπτεται την περικοπή σημαντικών ποσών από τον προϋπολογισμό των δημόσιων επενδύσεων.

Η κατάσταση έχει φτάσει σε πλήρες αδιέξοδο, με τον πληθωρισμό να μην μπορεί να πέσει σε επίπεδα που να πλησιάζουν αυτά των υπολοίπων χωρών της ΕΟΚ και την ανεργία να αυξάνει με ανησυχητικούς ρυθμούς. Αν μάλιστα στις καθόλου ευνοϊκές προβλέψεις για τα έσοδα, τον πληθωρισμό και την ανεργία προσθέσουμε και τα νέα στοιχεία για τις εξαγωγές, οι οποίες παρουσιάζουν μείωση κατά 13,1% το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, τότε η πτώχευση της χώρας είναι πλέον ορατή.

Όσο μάλιστα επιδεινώνεται το πολιτικό κλίμα και όλοι στην κυβέρνηση στηρίζουν τις ελπίδες τους για ξεπέρασμα της εσωκομματικής κρίσης στη Ν.Δ. στην έκθεση Μάνου που θα παρουσιαστεί στις 9 Ιουνίου, τόσο δεν θα υπάρχει καμιά σοβαρή πρόταση για διέξοδο από το πιο θαθύ σημείο του σκοτεινού τούνελ που βρίσκεται η ελληνική οικονομία.

Και θα τονίσουμε ακόμη μια φορά, η κρίση είναι σε τέτοιο βαθμό που μόνο με υπερκομματική συμφωνία και πρόγραμμα θα μπορέσει να ξεπεραστεί. Θα τολμήσουν οι οικονομικοί και πολιτικοί μας εγκέφαλοι; Ή θα πρυτανεύσουν και πάλι τα μικροκομματικά συμφέροντα;

Πλήρης η χρεοκοπία των νοσοκομείων

Πλήρες είναι πλέον το αδιέξοδο στα οικονομικά των νοσοκομείων της χώρας.

Ενώ δρισκόμαστε στα μέσα του 1993, έχουν εξαντληθεί κατά μεγάλο ποσοστό οι κρατικές επιχορηγήσεις και οι διοικήσεις των νοσοκομείων έχουν σηκώσει τα χέρια ψηλά. Είναι τέτοια η κατάσταση που ορισμένα μεγάλα νοσηλευτικά ιδρύματα δυσκολεύονται να βρουν τους πόρους για τη μισθοδοσία του προσωπικού τους.

Τελικά η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας κατάφερε εκτός από την ουσια-

στική διάλυση του ΕΣΥ να παραλύσει και τα κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα.

Μήπως σκέπτεται η κυβέρνηση να πουλήσει και νοσηλευτικά ιδρύματα για να αντισταθμίσει το άνοιγμα των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού;

ΟΤΕ: Να πουληθεί

με οποιοδήποτε κόστος
Σε τίποτε πια δεν κάνει πίσω η κυβέρνηση Μητσοτάκη για την πώληση του ΟΤΕ. Σκεπτόμενη ότι είναι η μόνη διέξοδός της στο να μπορέσει να βρει κονδύλια για την προεκλογική της εκστρατεία έχει επιταχύνει τις διαδικασίες πώλησης, χωρίς να λαμβάνει υπόψη

της όχι μόνο τις αντιρρήσεις της αντιπολίτευσης αλλά ούτε καν του υπουργού Εθνικής Άμυνας Γ. Βαρβιτσιώτη και άλλων επιφανών στελεχών της παράταξης.

Φαίνεται ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει βάλει σκοπό να ασχολείται η ελληνική κοινωνία για πολύ καιρό με την υπόθεση πώλησης του ΟΤΕ.

Σκληρή μάχη για προεκλογικές παροχές

Σκληρή διαμάχη έχει ξεσπάσει μεταξύ του υπουργού Προεδρίας Σ. Κούδελας και του υπουργού Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνου για τον έλεγχο των

προεκλογικών παροχών. Ως γνήσιος πολιτικάντης ο κ. Κούδελας ξέρει ότι με τη σημερινή κατάσταση της οικονομίας και χωρίς παροχές προεκλογικού χαρακτήρα η παράταξή του θα πάει στις εκλογές ως πρόβατο επί σφαγής. Αντίθετα ο κ. Μάνος δηλώνει συνεχώς ότι οι προεκλογικές παροχές δεν έσωσαν καμιά κυβέρνηση και ζητάει να εγκρίνει ο ίδιος οποιαδήποτε παροχή. Ο αιθεροβάμων υπουργός Εθνικής Οικονομίας ετοιμάζει πυρετωδώς την επίθεση της 9ης Ιουνίου, πιστεύοντας ότι θα αποστομώσει όλους τους επικριτές του.

Στο μεταξύ όμως η διαμάχη εντείνεται και κανένας δεν ξέρει ποιος θα είναι τελικά αυτός που θα επικρατήσει. Ένα μόνο είναι σίγουρο, ότι σε όλες τις περιπτώσεις χαμένη θα είναι η οικονομία, κάτι βέβαια που δεν ενδιαφέρει κανέναν.

Να δούμε όμως, θα ενδιαφέρει τους ψηφοφόρους που αργά ή γρήγορα θα κληθούν να κρίνουν την κυβέρνηση και τα έργα της;

Εντυπωσιακοί οι ρυθμοί αύξησης της διαφημιστικής δαπάνης

Με εντυπωσιακούς ρυθμούς αυξήθηκε κατά το πρώτο τετράμηνο του 1993 η διαφημιστική δαπάνη στα ΜΜΕ. Η αύξηση της διαφημιστικής δαπάνης πλησίασε το 45% σύμφωνα με τα στοιχεία της Media Services. Τη μερίδα του λέοντος έχει πάλι η τηλεόραση, ενώ σημαντική άνοδο παρουσιάζουν τα ποσοστά του ραδιοφώνου και των εφημερίδων. Μικρή μείωση παρουσιάζουν τα ποσοστά της διαφημιστικής δαπάνης στα περιοδικά.

Και ενώ στην Ελλάδα οι ρυθμοί αύξησης της διαφημιστικής δαπάνης είναι εντυπωσιακοί, στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ οι εκτιμήσεις

ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

(Ετήσια μεταβολή
του Ακαθάριστου Εγχώριου
Προϊόντος σε %)

δεν είναι και τόσο αισιόδο-
ξες. Από τις χώρες της
ΕΟΚ, στην Πορτογαλία
αναμένεται η μεγαλύτερη
αύξηση της διαφημιστικής
δαπάνης, ενώ τα ποσοστά
θα ανέβουν σε υψηλότερα
επίπεδα στις χώρες της
ανατολικής Ευρώπης,
όπως στην Ουγγαρία, την
Τσεχία και την Πολωνία.

Τουρισμός: Σημαντικές
οι απώλειες

Σημαντικές είναι οι απώ-
λειες του τουρισμού κατά
τη διάρκεια του πρώτου
μήνα της άνοιξης για τον
οποίο τα στοιχεία δείχνουν
μια μείωση της τάξης του
25%-35% σε σχέση με τον
αντίστοιχο περσινό μήνα.
Τα στοιχεία εξακολουθούν
να είναι το ίδιο άσχημα και
για τους επόμενους μήνες,
ενώ, παρά τις κάπως καλύ-
τερες προβλέψεις για τον
Ιούνιο, οι απώλειες εξακο-
λουθούν να είναι σημαντι-
κές.

Η επιδείνωση αυτή της
κατάστασης οφείλεται σε
δύο κύριους λόγους. Στην
αναζωογόνηση του ισπανι-
κού τουρισμού από την
υποτίμηση, την περασμένη
εβδομάδα, της πεσέτας κα-
θώς και στην πολύ καλή
πορεία του τουρκικού του-
ρισμού. Ήδη, λοιπόν, από
τα μέχρι τώρα στοιχεία η

φεινή τουριστική περιό-
δος θα μπορούσε να θεω-
ρηθεί χαμένη.

Ο ΕΟΤ μοιάζει να ζει
στους ρυθμούς της ελλήνι-
κής ραθυμίας, καθώς, τώ-
ρα που τα στοιχεία είναι
αμείλικτα, αρχίζει να ξυ-

πνάει και να κάνει σκέψεις
για κάποια διαφημιστική
καμπάνια στο εξωτερικό.
Δυστυχώς όμως και τα χρή-
ματα που θα χρειαστούν
τώρα είναι πολλά και η
απόδοσή τους αμφίβολη.

Η διοίκηση του ΕΟΤ δεν

φαίνεται να καταλαβαίνει
το μέγεθος των απωλειών,
γιατί αν οι υπεύθυνοι είχαν
συνειδητοποιήσει την κα-
τάσταση, θα είχαν δραστη-
ριοποιηθεί εντονότερα.
Αλλά γιατί να χαλάμε τώρα
την ησυχία μας;

ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ, ΣΕ %)		
	1993-1994	1994-1998
Χώρες ΟΟΣΑ	1,42,2	2,4
Χώρες ΕΟΚ	-0,41,5	2,1
-Γερμανία	-1,71,0	2,0
-Γαλλία	-0,21,8	2,3
-Βρετανία	1,22,2	2,2
-Ιταλία	-0,61,4	2,1
ΗΠΑ	3,32,8	2,6
Ιαπωνία	1,02,3	2,5
Χώρες Ασίας Ειρηνικού εκτός Ιαπωνίας	6,26,2	5,8
Χώρες Λατ. Αμερικής	2,83,1	3,7
ΠΗΓΗ: NATWEST. Μάιος 1992		

Κίνα: Η νέα
οικονομική
υπερδύναμη

Η Κίνα αναπτύσσεται με
ρυθμούς που θα τους
ζήλευαν όλες οι χώρες της
γηραιάς ηπείρου, οι ΗΠΑ,
ακόμη και η Ιαπωνία. Ο
ρυθμός ανάπτυξης αγγίζει
το 12%, παρ' ότι ο στόχος
για το 1993 είναι 8%, σε
ορισμένες μάλιστα
περιοχές το ποσοστό
φτάνει το εντυπωσιακό
νούμερο 15%.

Οι προβλέψεις για τα
οικονομικά μεγέθη στα
οποία θα φτάσει η Κίνα σε
μερικά χρόνια είναι

πολλές χιλιάδες περιοχές οι
Κινέζοι επιχειρηματίες και
διομήχανοι, οι ρυθμοί του
χρήματος τρέχουν με
ιλιγγιώδη ταχύτητα.

Η νέα μεγάλη οικονομική
υπερδύναμη ξεπροβάλλει
στον ορίζοντα κάνοντας
πολλές ισχυρές οικονομικά
χώρες να διερωτώνται για
τον τρόπο αντίδρασης σε
αυτήν. Η Κίνα είναι όμως
έτοιμη να λάβει τα
σκήπτρα της μεγαλύτερης
οικονομικής δύναμης του
κόσμου και από ό,τι
φαίνεται τίποτε δεν θα την
σταματήσει καθώς κινείται
προς αυτόν το στόχο.

υπερβολικές. Η κινεζική
κυβέρνηση θεώρησε πολύ
αισιόδοξη έκθεση του
Διεθνούς Νομισματικού
Ταμείου για τις
προοπτικές της κινεζικής
οικονομίας. Στις αρχές του
2000, οι οικονομικοί
αναλυτές θεωρούν ότι το
ακαθάριστο εθνικό προϊόν
της Κίνας θα είναι
διπλάσιο από αυτό της
Ιαπωνίας, ενώ το κατά
κεφαλήν εισόδημα των
Κινέζων θα αυξηθεί κατά
24 περίπου φορές
φτάνοντας τα 7.000
δολάρια. Στις «ειδικές
ζώνες ανάπτυξης» που
έχουν ανακηρύξει σε

Παράταση
της ύφεσης
στην ΕΟΚ
προβλέπουν
όλα τα μέχρι
στιγμής
στοιχεία για
το 1994. Οι
προβλέψεις
αυτές έχουν
προκαλέσει
πονοκέφαλο
στους
οικονομικούς
υπεύθυνους
της ΕΟΚ,
καθώς
δύλεπουν να
αναβάλλεται
η ανάκαμψη
και να
αναβάλλεται
για το
απώτερο
μέλλον η
πολιτική κα-
νονισματική
ενοποίηση.
Κύριο
στοιχείο των
προβλέψεων
η άνοδος της
ανεργίας σε
ακόμη
υψηλότερα
επίπεδα, πο-
θα
προσεγγίσει
αυτά του
1974.

Σύννεφα πάνω από την πόλη...

Του Νίκου Ράπτη

αν απο λίγες ημέρες (μέσα Μαΐου) έπεσε "λίγη" βροχή στα χαμηλά; Αθήνας, κοντά στη θάλασσα. Ως μένεται, κυρίως από τους τοίκους της περιοχής, πλημμύρισαν ("λίγο") τα υπόγεια, δρόμοι, κ.τλ.

ΤΟ τέλος της δεκαετίας του '70 έγινε στην Αθήνα η τελευταία "μεγάλη" πλημμύρα, με πνιγμένους, κ.τλ. Επειδή στη φύση οι μεγάλες πλημμύρες γίνονται σχεδόν περιοδικά, π.χ. 15, 25, 50 ή 100 χρόνια, είναι εύλογο να μένει κανείς ότι μετά από 5 με 10 χρόνια Αθήνα θα γίνει κάποια μεγάλη έως "μεγάλη" πλημμύρα.

Ετά τη μαγιάτικη «πλημμύρα» βγήκε τηλεόραση κάποιος υπάλληλος της ΕΥ-Ι (μηχανικός;) και είπε στον κόσμο πως η πλημμύρα οφείλεται στο ότι η Αθήνα έχει γύρω δουνά και στο ότι ήταν δουλωμένα στόμια των υπονόμων στους δρόμους, τοια δούλωσαν από τα χώματα που κα-καν από τα δουνά. (Το τελευταίο συνο-το και από το κατάλληλο οπτικό υλικό). ριν από περίπου 12 χρόνια δημοσιεύτη-κείμενο 1 από το οποίο προέρχονται τ' πάσματα που ακολουθούν:

οσότητα του δρόχινου νερού που φτάνει χαμηλά μιας περιοχής που έχει αστικο-θεί είναι από δυο μέχρι πέντε φορές λύτερη από την αντίστοιχη της παρθέ-τεριοχής, δηλαδή πριν από την αστικο-ση. Από την άλλη μεριά, ο χρόνος για να ρει το νερό στα χαμηλά είναι περίπου ρεις φορές λιγότερος για την αστικο-μένη περιοχή από αυτόν της μη αστικο-μένης. Που σημαίνει ότι τα ρέματα της κοποιημένης περιοχής (εάν έχουν μείνει αφα από την αστικοποίηση) δέχονται απλάσια ποσότητα νερού μέσα σε τέσ-φορές λιγότερο χρόνο από τα φυσικά τα, πριν από την αστικοποίηση. Αποτέ-α: η πλημμύρα.

πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνει η εία για το πρόβλημα της πλημμύρας να συντάξει ένα χάρτη "πλημμύρας νοπεδίου". Δηλαδή να χαράξει μια μή που να δείχνει τα όρια του νερού της ής σε περίπτωση πλημμύρας. Και εδώ ρέπει να τονιστεί ότι άλλο πράμα είναι ρτες που δείχνουν τα όρια των ρεμάτων άλλο πράγμα είναι ο χάρτης "πλημμύρας λεκανοπεδίου".

την Αθήνα έχει συνταχτεί τέτοιος χάρ-Και εάν έχει συνταχτεί γιατί δεν έχει κολληθεί στα γραφεία πολεοδομίας, α ξέρει κάθε πολίτης, που σκοπεύει να

χτίσει σε κάποια περιοχή, ποια είναι η θέση του οικοπέδου του σε σχέση με την οριο-γραμμή του χάρτη "πλημμύρας λεκανοπε-δίου";

Μετά από την πιο πάνω σύντομη και γενι-κή τοποθέτηση του προβλήματος της πλημ-μύρας μέσα στις πόλεις προχωρούμε αμέσως στο επόμενο θέμα, που είναι η εκλογή και η εφαρμογή των μέτρων προστασίας του Λαού από τις πλημμύρες μέσα στις πόλεις.

Μέχρι τώρα τα τεχνικά επιτελεία της δε-ξιάς² σαν μέτρα προστασίας από τις πλημμύ-ρες έδλεπαν τη διευθέτηση των ρεμάτων και τη δημιουργία δικτύων απορροής (υπονό-μους). Μέθοδοι που ελάχιστα προσφέρουν σαν προστασία στις πλημμύρες.

Όμως το πρόβλημα της πλημμύρας είναι καυτό για ένα κομμάτι του Λαού μας. Γι' αυτό πρέπει να μελετηθεί με σύνεση και με επιμέλεια αλλά και με τόλμη από τους μηχα-νικούς του ίδιου του Λαού.

Αυτά που ακολουθούν είναι μια συμβολή για την πραγμάτωση αυτού του σκοπού.

Μια έννοια, που είναι σχεδόν άγνωστη στην πατρίδα μας, σε σχέση με το πρόβλημα της πλημμύρας στις πόλεις, είναι η έννοια της **κράτησης** του δρόχινου νερού σε χώρους **αποθήκευσης** στα ψηλά της λεκάνης, την ώρα της πλημμύρας, και της σταδιακής και **ελεγχόμενης** απορροής του, από τους χώ-ρους αποθήκευσης, τις ώρες μετά την πλημ-μύρα.

Οι χώροι αποθήκευσης μπορεί να είναι από τις ταράτσες των σπιτιών και τις ακόλυ-πτες επιφάνειες των οικοπέδων μέχρι μεγά-λες δεξαμενές ή ακόμα και μικρές τεχνητές λίμνες.

Για την Αθήνα μπορούν εύκολα να χρησι-μοποιηθούν για αποθήκευση οι ταράτσες των σπιτιών. Είναι πολύ απλό να κρατηθεί πάνω στις ταράτσες δρόχινον νερό βάθους 5 έως 10 εκατοστών του μέτρου (που είναι το ύψος βροχής για μια αρκετά μεγάλη πλημμύ-ρα) για ένα χρονικό διάστημα από 5 μέχρι 10 ώρες και μετά να αδειάσει σταδιακά και ελεγχόμενα.

Επίσης στην Αθήνα μπορούν να χρησιμο-ποιηθούν για αποθήκευση οι ακάλυπτοι χώ-ροι των οικοπέδων, κύρια στα προάστια, που ισχύει το "πανταχόθεν" ελεύθερο οικο-δομικό σύστημα. Π.χ., εάν μια πλημμύρα έχει ύψος βροχής 10 εκατοστά του μέτρου και αποφασίσουμε να αποθηκεύσουμε το μισό νερό, δηλαδή 5 εκατοστά, τότε για ένα τυπικό οικόπεδο με επιφάνεια 500 τετραγω-νικά μέτρα θα πρέπει να φτιαχτεί, σαν χώρος αποθήκευσης, μια μπετονένια δεξαμενή³, χωμένη μέσα στο χώμα ή πάνω από αυτό, που να έχει χωρητικότητα γύρω στα 25 κυβι-κά μέτρα, με περίπου τις πιο κάτω διαστά-σεις: μήκος 10 μέτρα, πλάτος 2.5 μέτρα και βάθος 1.0 μέτρο. Στον πιο πάνω υπολογισμό

συμπεριλήφθηκε και η επιφάνεια του κτίσμα-τος, άρα δεν χρειάζεται να γίνεται αποθή-κευση στην ταράτσα.

Το άδειασμα του νερού από τις ταράτσες ή τις δεξαμενές των ακαλύπτων θα γίνεται σταδιακά για κάθε περιοχή του λεκανοπε-δίου με οδηγίες που θα δίνονται από ένα κέντρο ελέγχου, με τη βοήθεια του ραδιοφώ-νου και της τηλεόρασης ή ακόμη και του ΟΤΕ, για 10 περίπου ώρες μετά τη βροχή. Αυτό δέδαια δεν θα χρειαστεί να γίνει πάνω από μια δυο φορές το χρόνο.

Για να αποδόσει η αποθήκευση στις ταρά-στες και στους ακάλυπτους θα πρέπει να εφαρμοστεί με τη βοήθεια κατάλληλων νό-μων⁴ που θα υποχρεώνουν τους ιδιοκτήτες των οικοδομών να διαμορφώσουν τους κα-τάλληλους αποθηκευτικούς χώρους.

Όμως, το σημαντικό δεν είναι ποια μέθο-δος αποθήκευσης θα υιοθετηθεί, αυτό θα βρεθεί. Το σημαντικό είναι γιατί **μέχρι σήμε-ρα** κανείς από τους υπεύθυνους "ΗΓΕ-ΤΕΣ"⁵ δεν πληροφόρησε το Λαό για το ότι η μέθοδος της αποθήκευσης είναι η σωστή λύ-ση του προβλήματος της πλημμύρας στις πό-λεις και στη συνέχεια γιατί δεν εφαρμόστηκε η μέθοδος στις ελληνικές πόλεις;

Η, ακόμα πιο πέρα, το σημαντικό πρό-βλημα είναι, εάν και τώρα⁵, που προτείνε-ται, δημόσια η λύση της ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ με τούτο το κείμενο, θα ερευνηθεί από τους υπεύθυνους "ΗΓΕΤΕΣ" και θα εφαρμο-στεί;

Ίσως η λύση θα είναι να περάσει η έννοια της αποθήκευσης μέσα στο Λαό και η εφαρ-μογή της να γίνει μέσα από την τοπική αυτο-διοίκηση. Και αυτό γιατί έχει αποδειχτεί, παγκόσμια, ότι η τοπική αυτοδιοίκηση (τ.α.) πρέπει να παίζει τον κύριο ρόλο στην αντιμε-τώπιση του προβλήματος της πλημμύρας.

Τα παραπάνω ισχύουν λέξη προς λέξη και σήμερα (1993). Το τι θα γίνει από δω και πέρα εξαρτάται κυρίως από τους κατοίκους των χαμηλών περιοχών της Αθήνας, που εί-ναι αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ράπτης Νίκος Ας Συζητήσουμε για Σεισμούς, Πλημμύρες και... τραμ, 1981.
2. Προφανώς ο όρος «δεξιά» περιλαμβάνει και το ΠΑΣΟΚ. Η υποσημείωση αυτή δεν υπήρχε στο αρχικό κείμενο.
3. Σε τόπους σαν τη χώρα μας η δεξαμενή (η στέρνα) έχει «ένδοξη» ιστορία. Η περιφρόνηση αυτής της ιστορίας θα μας ζημιώσει. Η αντιμετώπιση της πλημμύρας θα λύσει ένα μέρος (το πότισμα) του προβλήματος της λειψυδρίας.
4. Αντί γι' αυτό, η «κοινωνία του αυτοκινήτου», εις την οποίαν ανήκομεν, εθέσπισε νόμους (επί Κουλουμπή;) που έλεγαν: «κάθε σπίτι και γκαράζ» αντί «κάθε σπίτι και στέρνα».
5. Το «τώρα» είναι το 1981!

Στις «εναρκτήριες παρατηρήσεις» του ο κ. Γκάλι παροτρύνει για εντατικοποίηση των διαπραγματεύσεων και επίτευξη συμφωνίας, έχοντας ορίσει ως ειδικό αντιπρόσωπό του τον Καναδό Κλαρκ. Από τα μέτρα που προτείνει ενδιαφέρον παρουσιάζουν η απόδοση της Αμμοχώστου στη διοίκηση του ΟΗΕ ώστε να γίνει ειδική περιοχή για «δικοι-

Το πώς έφτασαν τα πράγματα σ' αυτό το σημείο και ποιες ήταν οι
εξελίξεις στο Κυπριακό κατά το 1992 μας εξηγεί πιο κάτω ο πρόεδρος
Ε.Τ. Κ. Κ. Ζέπος.



ην συναντηθεί πολλές φορές, Κληρίδης και Ντενκτάς, αμέσως μετά τον Αττίλα. Τότε υπό τη σκιάν Βαλντεγάιμ (φωτογραφία), τώρα υπό τη σκιάν του Μπούτρος Γάλι, η λύση του Κυπριακού συνεχίζει κρεμεί...

βέτησε τη «Δέσμη Ιδεών» του Γ.Γ. του Εσαν «βάση για τη σύναψη ενός συνολικού πλαισίου συμφωνίας». Το εν λόγω κείμενο είναι οριστικό, υποκείμενο σε περαιτέρω επεξεργασία κατά την πορεία των διαλεύσεων. Αυτό προκύπτει μεταξύ άλλων από το ότι μετά τις αποφάσεις 750 και

774, οι αντιρρήσεις και επιφυλάξεις των δύο πλευρών σε σημεία της «Δέσμης» καταγράφηκαν σε επίσημο έγγραφο του ΟΗΕ, που, αν μη τι άλλο, είναι ενδεικτικές του μακρού δρόμου που πρέπει να διανυθεί μέχρι να γεφυρωθεί η απόσταση που τις χωρίζει.

Η «Δέσμη Ιδεών» δεν είναι το προϊόν σύν-

θεσης θεμελιωδών δημοκρατικών αρχών και προϋποθέσεων προς συγκρότηση ενός συγχρόνου κράτους. Ούτε μπορεί να υποστηριχθεί ότι με τη «Δέσμη» επιδεδαιώνεται ανεπιφύλακτα η κυρίαρχη ισότητα της Κύπρου μεταξύ των μελών του ΟΗΕ, όταν προβλέπεται ότι θα εξακολουθούν να ισχύουν οι Συνθήκες Συμμαχίας και Εγγυήσεως του 1960, χωρίς ρητά να αποκλείεται το δικαίωμα επέμβασης, και μάλιστα στρατιωτικής, των εγγυητριών δυνάμεων. Η «Δέσμη Ιδεών» εμπεριέχει όλες τις «... τις παραμορφωτικές δυσπλασίες...», που χαρακτηρίζαν το Σύνταγμα του 1960 και την τότε Συνθήκη Εγκαταστάσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας. Όπως και τότε, έτσι και τώρα η «Δέσμη Ιδεών», αντί της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας, αναγορεύει την «δυναδική αρχή», δηλ. τη θεσμική αναγνώριση της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας σε θεμελιώδη αρχή και οργανωτική βάση του πολιτεύματος. ¹ «Το προτεινόμενο πλαίσιο συνολικής συμφωνίας επικυρώνει τον δικοινοτικό χαρακτήρα, αλλά και τη διζωνική μορφή της νέας ομοσπονδιακής δομής, που αντανακλά, καθ' όσον αφορά στην εδαφική πτυχή του προβλήματος, τη μη ανατρέψιμη συνέπεια του πληθυσμιακού χωρισμού των δύο Κοινοτήτων μετά την εισβολή του 1974.

Εν τούτοις υπάρχουν τρεις τουλάχιστον τομείς στους οποίους η «Δέσμη Ιδεών» υπερβαίνει και αυτά τα όρια της δυναδικής αρχής που εισήχθησαν με το δοτό Σύνταγμα του 1960, διευρύνοντας τις ζυριχικές διακρίσεις υπέρ της τουρκοκυπριακής Κοινότητας με την πρόβλεψη «... ενός νέου συνεταιρισμού...» μεταξύ των δύο Κοινοτήτων. Ο πρώτος αφορά στο λεγόμενο «τεκμήριο της αρμοδιότητας» υπέρ των ομοσπόνδων κρατών, που προκύπτει από την περιοριστική απαρίθμηση των εξουσιών που θα ασκούνται από την κεντρική ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Μετατίθεται έτσι το επίκεντρο της πηγής των εξουσιών στις δύο Κοινότητες, -ήδη θεσμικά ισοτίμων από το 1960-, εκάστη των οποίων θα ασκεί τη διοίκηση ενός των ομοσπόνδων κρατών, αντίστοιχα.

Απόρροια της εν λόγω ρύθμισης θα είναι, κατά δεύτερο λόγο, η δυσλειτουργία της νομοθετικής εξουσίας (Άνω και Κάτω Βουλή, χωριστές πλειοψηφίες για τη διαπίστωση απαρτίας, και ψήφιση των κυριοτέρων νόμων κ.λπ.), όπως επίσης και της εκτελεστικής εξουσίας. Τέλος, μια άλλη συνέπεια της έλλειψης αναγνώρισης της λαϊκής κυριαρχίας σαν πηγής των εξουσιών αντανακλάται στην ευχέρεια των ομοσπόνδων κρατών να περιορίζουν την εφαρμογή των τριών ελευθεριών και ιδιαίτερα του δικαιώματος εγκαταστάσεως. Ο περιορισμός αυτός θα προκαλέσει σοβαρό εμπόδιο στην προσέγγιση των δύο Κοινοτήτων και στη διατήρηση της ενότητας του κράτους, που αποτελούν διακηρυγμένους στόχους του ευρωπαϊκού και

διεθνούς παράγοντα για μια πολιτική λύση του Κυπριακού.

Ψευδείς εντυπώσεις

Εδώ είναι αναγκαίο να γίνει μια διαπίστωση που κατ' αρχήν διαψεύδει τις εντυπώσεις που προκλήθηκαν από σωρεία δηλώσεων των δύο πλευρών, σύμφωνα με τις οποίες, χονδρικά, η μεν τουρκοκυπριακή απέρριψε τη «Δέσμη Ιδεών», ενώ από ελληνοκυπριακής πλευράς η «Δέσμη» είναι αποδεκτή σαν βάση για τη σύναψη μιας συνολικής συμφωνίας... Προσεκτικότερη μελέτη των κειμένων και ιδιαίτερα της Έκθεσης S/24830 του Γ.Γ. του ΟΗΕ, την οποία υιοθέτησε η απόφαση 789, αποκαλύπτει ότι η τουρκοκυπριακή πλευρά συμφωνεί με το μέγιστο μέρος της «Δέσμης» (...συμφωνεί με τις 91 από τις 100 παραγράφους της), την οποία λαμβάνει σαν βάση για περαιτέρω συνομιλίες. Εκμεταλλευόμενη όμως η πλευρά αυτή τη «δυσάδικη αρχή», επάνω στην οποία θεμελιώνονται οι προτεινόμενες ρυθμίσεις, αποπειράται να προωθήσει τις θέσεις της και πέραν των εσκαμμένων, με τρόπο που επισύρει τη ρητή αποδοκιμασία του Σ.Α. Η σπάνια αυτή στα χρονικά του Κυπριακού αντίδραση εκφράζεται με τη διαπίστωση στην απόφαση 789 ότι «...ορισμένες τοποθετήσεις της τουρκοκυπριακής πλευράς είναι βασικά αντίθετες με τη Δέσμη Ιδεών...». Ο Γ.Γ. του ΟΗΕ στην έκθεσή του αιτιολογεί αναλυτικά την αιτία της αποδοκιμασίας αυτής. Επισημαίνει πρώτα την απόπειρα της τουρκοκυπριακής / κ πλευράς να διευρύνει την αντίληψη περί της ομοσπονδιακής δομής του κράτους με τον ισχυρισμό ότι σήμερα δήθεν υπάρχουν δύο κυρίαρχα κράτη με ίσα δικαιώματα, που θα παραμείνουν κυρίαρχα και στη μέλλουσα ομοσπονδία. Στη συνέχεια αποδοκιμάζεται η τουρκοκυπριακή απόπειρα να αναγνωρισθεί η νομιμότητα τίτλων κυριότητας περιουσιών η χρήση των οποίων περιήλθε σε μέλη της τουρκοκυπριακής κοινότητας στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, σαν συνέπεια της κατοχής. Επίσης αποδοκιμάζεται η πρόταση για συγκρότηση μεταβατικής κυβέρνησης μεταξύ δύο δήθεν ισότιμων κρατών· ομοίως η σύναψη διεθνών οικονομικών συμφωνιών χωριστά από κάθε ομόσπονδο κρατίδιο, όπως και η χωριστή άσκηση αρμοδιοτήτων σε σημαντικά θέματα ιθαγένειας, μεταναστεύσεως, συγκοινωνιών και δημοσίας υπηρεσίας. Η δεύτερη επισημάνση του Γ.Γ. του ΟΗΕ αφορά στην τοποθέτηση της τουρκοκυπριακής πλευράς στο ζήτημα επανεγκατάστασης των εκτοπισμένων, σύμφωνα με την οποία θα απεκλείετο σε Ελληνοκυπρίους το δικαίωμα επιστροφής στις εστίες τους, αντίθετα με τη συμφωνία αρχής στο ζήτημα αυτό που περιλαμβάνει η απόφαση 774. Στην Έκθεσή του ο Γ.Γ. του ΟΗΕ, σχετικά με την εφαρμογή του ιδίου δικαιώματος σε συνδυασμό με ζητήματα ανταλλαγής περιουσιών που θα προέκυπταν, υιοθετεί το ελληνοκυπριακό επιχείρημα ότι η αξία των περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν στο βό-

ρειο μέρος της Κύπρου από Ελληνοκυπρίους είναι πολλαπλάσια της αξίας των περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν από Τουρκοκυπρίους στο νότιο μέρος. Τέλος, επικρίνεται η τουρκοκυπριακή πλευρά διότι αρνείται να δεχθεί σαν βάση συζήτησης το χάρτη περί των εδαφικών ρυθμίσεων που συνοδεύει την αποτελούσα προϊόν λεπτής ισορροπίας «Δέσμη Ιδεών».

Διεθνής Συγκυρία

Αν λάβει κανείς υπόψη τη συγκυρία της κρίσης στην πρώτη Γιουγκοσλαβία, οι επισημάνσεις του Γ.Γ. του ΟΗΕ προς την τουρκοκυπριακή πλευρά συνιστούν αυστηρότατη κριτική όταν δηλώνει ότι «...ο σκοπός των τοποθετήσεων του κ. Ντεκτάς είναι οι δύο Κοινότητες να διαβιούν χωριστά, στην πράξη σαν ομοιογενείς εθντικές ομάδες (...as practically homogeneous ethnic groups). Η τοποθέτηση αυτή της τουρκοκυπριακής πλευράς προκαλεί το ερώτημα κατά πόσον προδίδει την έλλειψη πρόθεσης να προχωρήσει σε συμφωνημένη λύση, ή αντανακλά, χάριν των σκοπιμοτήτων μιας διπλωματικής τακτικής, την πλήρη περιφρόνηση των βαρύντατων χαρακτηρισμών και επικρίσεων, για εφαρμογή πολιτικής εθνικής καθαρότητας, που τις προκαλεί. Στη δεύτερη των περιπτώσεων, εφ' όσον δηλαδή διατηρείται το ενδεχόμενο συνέχισης των διαβουλεύσεων, θα πρέπει αντίστοιχα να εκτιμηθεί η ελληνοκυπριακή τοποθέτηση, που κατά τον Γ.Γ. του ΟΗΕ συχνά συνοδεύει με επιφυλάξεις τις κατά τα άλλα αόριστες δηλώσεις ότι αποδέχεται ρυθμίσεις της «Δέσμης Ιδεών». Επιφυλάξεις που ο προσεκτικός αναγνώστης θα αναγνωρίσει στην έντεχνα επαναλαμβανόμενη επωδό «...υπό τον όρο (subject to) βελτιώσεων προς όφελος αμφοτέρων των Κοινοτήτων...».

Μετά τη ρητή αποδοκιμασία των παραπάνω τουρκοκυπριακών τοποθετήσεων και της απόρριψης του «σημερινού status quo» της τουρκικής κατοχής από το Σ. Α., τίθεται προς την ελληνοκυπριακή πλευρά το ερώτημα εάν θεωρεί ότι στην πορεία μιας εξελικτικής διαδικασίας θα μπορέσει να επιτύχει επίσης και την αναθεώρηση από τη «Δέσμη Ιδεών» των σημείων εκείνων που λόγω αλλά και πέραν της ζυριχικής καταβολής τους καθιστούν αδύνατη μια πραγματικά βιώσιμη λύση.

Η ανασκόπηση των εξελίξεων του περασμένου έτους αυτονόητα εκτείνεται και στην εκδήλωση θετικού ενδιαφέροντος από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδο της Λισσαβώνας του Ιουνίου 1992, σχετικά με την προοπτική ένταξης της Κύπρου, όπως και της Μάλτας, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η προοπτική αυτή ίσως επιτρέπει την ελπίδα μιας ενεργότερης επίδρασης των «12» στη διαμόρφωση ενός πλαισίου συνολικής λύσης του Κυπριακού, που θα ανταποκρίνονταν στις προϋποθέσεις λειτουργικότητας ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους. Πολλές

ρυθμίσεις της «Δέσμης Ιδεών» βρίσκονται αντινομία με συνταγματικές αρχές που διπλούν το πολίτευμα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και σε αρχές που αφορούν στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τη αντινομία αυτή, μεταξύ άλλων, αντανακλά πρόβλεψη διεξαγωγής χωριστά από τις δύο Κοινότητες της Κύπρου δημοψηφίσματος για την ένταξη στην Ε.Ο.Κ. και η εξάρτηση της θετικής έκβασης αυτού από τη βούλη μιας τρίτης χώρας, όπως η Τουρκία. Μ τέτοια πρόβλεψη είναι διαμετρικά αντίθετη με τους όρους υπό τους οποίους η Ε.Ο. διαμορφώνει τις σχέσεις της με την Κύπλο στα πλαίσια της υφισταμένης Συμφωνίας Συνδέσης και την αντίληψη των καλώς νοουμένων συμφερόντων του συνόλου του κυπριακού λαού. Ως εκ τούτου, όχι μόνο χωριστά δημοψηφίσματα αλλά και η συνέληψη της ισχύος της Συνθήκης Εγγυήσεως πείσθησαν «...θα διασφαλίζει την ασφάλεια της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής ομόσπονδου κράτους...» είναι ασυμβίβαστα με τα κριτήρια που διέπουν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, τη σοβαρή παρέκλιση από την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας που κληροδοτεί στη «Δέσμη Ιδεών» το Σύνταγμα της 1960 θα μπορούσε να την απαλύνει η πλήρης εφαρμογή των αρχών και κανόνων της ΔΣΕ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, δικαίωμα εγκαταστάσεως, εφαρμοζόμενο συνέπεια στην Κύπρο, υπό το διπλό πρίσμα του ανθρωπίνου δικαιώματος αλλά και του οικονομικού δικαιώματος σύμφωνα με Συνθήκη της Ρώμης και τους όρους που δίνουν τη δημιουργία ενιαίας αγοράς από Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, μπορούσε και θα πρέπει να οδηγήσει υπέρβαση των αγκυλώσεων της «Δέσμης Ιδεών», ευνοώντας την προσέγγιση και συνεργασία των μελών των δύο Κοινοτήτων της Κύπρου.

Πόρισμα

Ένα πρώτο πόρισμα από την ανασκόπηση των εξελίξεων του Κυπριακού το 1992 αποτελούσε και την απάντηση στο ερώτημα που διατυπώθηκε παραπάνω προς την ελληνοκυπριακή πλευρά: οι διαδικασίες διαβουλεύσεων σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας όσο και αν αποδίδουν ένα κατ' αρχήν θετικό κεκτημένο υπέρ της Κύπρου, αυτές και μόνο λίγες ελπίες δίνουν για την επίτευξη μιας πραγματικά βιώσιμης λύσης. Όμως, μια τέτοια λύση ήταν εφικτή υπό την προϋπόθεση ενεργούς πολιτικής εμπλοκής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο Κυπριακό, ώστε να προκλήσει τη ζεύξη του πρωτεύοντος διαπραγματευτικού πλαισίου του ΟΗΕ με την αναγνώριση και εφαρμογή των σύγχρονων ευρωπαϊκών δογμάτων περί λαϊκής κυριαρχίας, δημοκρατίας, ασφάλειας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ ΜΑΚΡΑΙΝΕΙ

Εμια πρόσφατη ποιητική ανθολογία απ' τις εκδόσεις Penguin (*An Anthology of Poems Chosen by Famous People*) «διάσημα πρόσωπα» επιλέγουν τα ποιήματα που τους αρέσουν. Μπορεί να είναι εντελώς εμπωματικό το γεγονός ότι ο Λόρδος Όουεν άλεξε ως αγαπημένο του ποίημα τα *Κεριά* του Καβάφη.

Αλλά το σχέδιο Βανς-Όουεν μοιάζει να πνέει λοίσθια αν δεν είναι κιόλας νεκρό, «σαν κρύα ριά, λυωμένα, και κυρτά», όπως γράφει ο ποιητής. Η τελευταία προσπάθεια διάσωσής του βρε στην διάσκεψη των Αθηνών στις αρχές του 1919 να αλλά τα θετικά αποτελέσματα της διάσκεψης ανατράπηκαν από την αδιαλλαξία των Σέρβων της Βοσνίας.

Το περασμένο Σάββατο, η Δύση κατάφερε με- από πολύμηνες ωδίνες που ξεκίνησαν με την απαγή ηγεσίας στον Λευκό Οίκο να καταστρώσει κοινή «στρατηγική» για την επίλυση του εθνικού εμφυλίου πολέμου στη Βοσνία με δεδηλωμένη την πρόθεση και την προτεραιότητα για την άμεση κατάπαυση των εχθροπραξιών. Ο Βρετανός ΥΠ.ΕΞ Ντάγκλας Χέρντ μπορεί να ισχυρίζεται ότι η συμφωνία αυτή, στην οποία συνέβαλε αποφασιστικά και η Ρωσία, αποτελεί το προεlude για την εφαρμογή του σχεδίου Βανς-Όουεν, το οποίο, όπως ισχυρίστηκε ο Χέρντ, δεν είναι κρό. Στην ουσία όμως η συμφωνία είναι περισσότερο καρπός της ανάγκης να γεφυρωθεί τὰ κάποιον τρόπο –έστω και προσωρινά– το χάσμα απόψεων μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης περί του πρακτέου στη Βοσνία και να εμπλακεί άμεσα η συμφωνία και η Ρωσία παρά μια ριζική αντι-τάπιση του θέματος.

Το αν η νέα προσέγγιση επιτύχει να σταματήσει την αιματοχυσία, να προστατέψει αποτελεσματικά τον άμαχο πληθυσμό και να θέσει τις βάσεις για μια διαρκή, δίκαιη και βιώσιμη λύση είναι θέμα που θα το επιδεβαιώσει ή θα το διαλύσει η εξέλιξη των γεγονότων. Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι η πλάστιγγα έγειρε αποφασιστι-

κά – υπέρ της μη στρατιωτικής επέμβασης και υπέρ της άσκησης του μέγιστου των διπλωματικών και πολιτικών πιέσεων για την εφαρμογή της συμφωνίας. Αποφασιστικό και πάλι ρόλο ως προς αυτό θα παίξει η στάση του σέρβου προέδρου Μιλόσεβιτς. Είναι επίσης φανερό ότι οι εδαφικές κατακτήσεις Σέρβων και Κροατών είναι δύσκολο να ανατραπουν ενώ το «βόσνιακό κράτος», που στην ουσία δεν υφίσταται, είναι μάλλον απίθανο να ανασυσταθεί με τη μορφή που το ήθελε το σχέδιο Βανς-Όουεν ή ο ηγέτης των μουσουλμάνων Ιζετμπέκοβιτς.

Τα λάθη της Δύσης, η αδράνεια και η αμφιταλάντευση της αμερικανικής πλευράς επί μακρόν κατέστησαν υψηλότατο το τίμημα της επέμβασης σ' αυτή τη φάση, τη στιγμή που το τίμημα αυτό θα ήταν πολύ πιο μικρό αν είχε κατανοηθεί από νωρίς η φύση του εθνοτικού αυτού εμφυλίου σπαραγμού κι είχαν γίνει οι αναγκαίες κινήσεις στα αρχικά στάδια. Δεν θα υπήρχαν σήμερα οι δεκάδες χιλιάδες των νεκρών, τα εκατομμύρια των ξεριζωμένων και προσφύγων, η αγριότητα, το αίμα, οι «εθνοκαθάρσεις».

Όπως επανειλημμένα έχει τονισθεί από τη στήλη αυτή, ουδέποτε υπήρξε ξεκάθαρος πολιτικός στόχος και στοιχειοθετημένο συμφέρον που θα αποτελούσε γερή βάση για τη στρατιωτική επέμβαση και την επιβολή διά των όπλων ειρηνευτικού σχεδίου που να μπορεί να δικαιολογηθεί επαρκώς στην κοινή γνώμη της Ευρώπης και της Αμερικής τις απαιτούμενες θυσίες, παρά τη συγκίνηση της κοινής γνώμης από τα τραγικά γεγονότα στη Βοσνία.

Η νέα συμφωνία και «στρατηγική» αποδέχεται στην ουσία τα τετελεσμένα γεγονότα στη Βοσνία, πράγμα που από την πρώτη στιγμή υποστήριξαν οι ιθύνοντες του ΟΗΕ που οι δυνάμεις του βρέθηκαν μέσα στη δίνη της αιματηρής σύρραξης.

Οι Αμερικανοί μπορεί να απέφυγαν ένα νέο Βιετνάμ αλλά δεν αποκλείεται καθόλου οι μουσουλμάνοι της Βοσνίας να αποτελέσουν τους νέους Παλαιστίνιους.

**Οι περασμένες μέρες
πίσω μένουν,
μια θλιβερή γραμμή
κεριών σβυσμένων·**

**Κ. Καβάφης *Κεριά* –
1899**

Χαρακτηριστικό της προεκλογικής εκστρατείας είναι ότι οι αλεπάλληλες συγκλίνουσες δημοσκοπήσεις, τις οποίες ουδείς τόλμησε μέχρι στιγμής να αμφισβητήσει, έχουν προκαλέσει στους πάντες εκνευρισμό και αμηχανία. Για πρώτη φορά στην ιστορία της ισπανικής μεταπολίτευσης τίθεται θέμα μη αυτοδύναμης κυβέρνησης. Αυτή η σοβαρή πιθανότητα φορτίζει ακόμη περισσότερο την ήδη «ηλεκτρισμένη» προεκλογική εκστρατεία... Έτσι, εκεί που οι δύο μονομάχοι Γκονάλεθ και Ανθάρ, καθ' υπόδειξιν των επιτελών τους είχαν αρχίσει να κατεβάζουν τους τόνους και να επιστρατεύουν όσα ελάχιστα επιχειρήματα έχουν να αντιπαραθέσουν επί προεκλογικών προγραμμάτων που, όπως σημειώνει η *El País*, σε ό,τι αφορά στην κοινωνικο-οικονομική πολιτική «σε μερικές περιπτώσεις συμπίπτουν εκπληκτικά», βγήκε ο Φελίπε να προειδοποιήσει τον αντίπαλό του να μην τολμήσει να αμφισβητήσει το αποτέλεσμα, δηλαδή τον επικείμενο θρίαμβο των σοσιαλιστών. Αυτή η προσποίηση σιγουριάς του Γκονάλεθ άναψε εκ νέου τα πνεύματα και οι δυο μονομάχοι άρχισαν πάλι να μνημονεύουν αλλήλους με τους λιγότερο κόσμιους χαρακτηρισμούς...

Η προσπάθεια διαβολής έδγαλε στη φόρα

τη σκανδαλολογία και αφού η περίπτωση Φιλέσα (της παράνομης χρηματοδότησης του PSOE) έχει πια παλιώσει, έπρεπε να ανακαλυφθεί κάτι καινούργιο. Έτσι, το Λαϊκό Κόμμα ανακάλυψε στοιχεία και κατηγορήσε επιφανή στελέχη του Σοσιαλιστικού Κόμματος ότι απεκόμισαν προσωπικά οφέλη από «κρυφές» κουβετιανές επιχειρήσεις στην Ισπανία. Αλλά ο Γκονάλεθ δεν πτοήθηκε και επιστράτευσε δεύτερο στις λί-

ΕΚΛΟΓΕΣ 1986 - 1989

ΚΟΜΜΑ	1986	1989
P.S.O.E. (Σοσιαλιστικό).....	44,6%	39,55%
P.P. (Λαϊκό).....	26%	25,83%
I.U. (Ενωμένη Αριστερά).....	4,61%	9,05%
C.D.S. (Κόμμα του κέντρου).....	9,23%	7,91%
C.I.U. (Καταλωνικό κόμμα).....	5,2%	5,4%
P.N.V. (Εθνικό κόμμα των Βάσκων).....	1,53%	2,5%
Πράσινοι.....	—	1,6%
Λοιποί.....	—	9,8%

στες του κόμματός του ένα μεγάλο όνομα της ισπανικής Δικαιοσύνης, τον δικαστή Μπαλτασάρ Γκαρθόν...

Εκ των πραγμάτων ο δικομματισμός θέλει στο περιθώριο την Αριστερά του Ανγκίτ. Και ο ηγέτης του ισπανικού ΣΥΝ έκανε ουσιαστική την παρουσία του υποδεικνύοντας στα δύο μεγάλα κόμματα και τους ηγέτες τους να σταματήσουν την... κοκορομαχία. Παρ' όλα αυτά, δυστυχώς, και αυτός ο ίδιος ο Ανγκίτα έχασε την ψυχραιμία του και αντάλλαξε ύβρεις με γνωστούς δημοσιογράφους, σε... φιλικό γεύμα που του παρέθεσε διευθυντικά στελέχη της «*El País*», όπου υποπτεύθηκε ότι οι συνδαιτημόνες του προσπαθούσαν να διερευνήσουν τις προθέσεις του για μια ενδεχόμενη μετεκλογική συνεργασία της ενωμένης Αριστεράς (IU) με τους σοσιαλιστές. Μετά από αυτό η «*El País*» προειδοποίησε τον Ανγκίτα να μην βλέπει συμπάθεια ενδεχόμενη συνεργασία του με την κεντροδεξιά και να αποφύγει το παρόμοιο «αλά ελληνικά» (a la griega)... Από την πλευρά του ο Γκονάλεθ, με μια νικηφόρα επίδειξη σιγουριάς, βγήκε να δηλώσει ότι δεν αποσκοπεί σε συνεργασίες. Ακολούθησε η νέα υποτίμηση της πεσέτας (την Πέμπτη Μαΐου) και ο ισπανός πρωθυπουργός, για να... διασκεδάσει τα πράγματα, είχε πριν φροντίσει να διαρρεύσει από το περιβάλλον του η είδηση ότι ο εγκέφαλος της οικονομικής πολιτικής του, ο άμοιρος Σοτσαάγκα, δεν θα συμπεριληφθεί στη νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση της 7ης Ιουνίου. Μια κυβέρνηση που θα πρέπει να βγει απασχόληση σε 3.300.270 ανέργους, ήτοι σε 21,74% του ενεργού πληθυσμού...

Ενώ έτσι έχουν τα πράγματα και παρά το αμφίρροπο της αναμέτρησης, οι ισπανικές εκλογές, αν συγκρίνουμε από την έκταση των δημοσιευμάτων του διεθνούς Τύπου, λίγο ενδιαφέρουν. Ωστόσο, οι εκλογές αυτές

Προς κυβέρνηση συνασπισμού;

Του Δημήτρη Φιλίππη

Σύμφωνα με όλες σχεδόν τις δημοσκοπήσεις, στις ισπανικές εκλογές της 6ης Ιουνίου ο νικητής της Μονκλόα -περιοχής της Μαδρίτης, όπου η έδρα της προεδρίας της κεντρικής κυβέρνησης- θα αναδειχθεί με... διαφορά στήθους. Η πιο πρόσφατη δημοσκόπηση που έκανε η *El País* δίνει στο επί ενδεκαετία κυβερνών Σοσιαλιστικό Κόμμα (PSOE) του Φελίπε Γκονζάλεθ ένα ανεπαίσθητο προβάδισμα της τάξης του 1% έναντι του Λαϊκού Κόμματος (P.P.) του Χοσέ Μαρία Ανθάρ (36,6 και 35,5 αντίστοιχα). Νεότερες δημοσκοπήσεις φέρουν το PSOE δεύτερο με διαφορά 1,59-2,54 μονάδες από το P.P.

νεται αφορμή για να ανατρέξει κανείς σε ενδιαφέρουσες στιγμές της ισπανικής με- πολίτευσης και να θυμηθεί ότι...

Νίκη σοσιαλιστών

Όταν το φθινόπωρο του 1982 το Σοσιαλιστικό Κόμμα κέρδιζε για πρώτη φορά τις εκλογές, το πολιτικό και νομοθετικό έργο της μεταπολίτευσης είχε ολοκληρωθεί. Στη συνέχεια του καθ' όλα εκμοντερνισμένου κράτους του 1978, που αναγνώριζε στις αυτόνομες περιοχές της χώρας το δικαίωμα αυτοδιοίκησης, το Σοσιαλιστικό Κόμμα συμμετάσχει, αλλά δεν δικαιού- να διεκδικεί δάφνες. Μετά το θάνατο του Φράνκο (1975), η μετάβαση στη δημοκρατία ήταν εύκολη υπόθεση. Στον εκδημοκρατισμό της χώρας ρυθμιστικό ρόλο έπαιξε ο αείθερος αγαπητός σήμερα βασιλιάς Χουάν Κάρλος (η αλήθεια να λέγεται), αλλά η επι- λείψη της ομαλής μετάβασης στη δημοκρατία έπαιξε στον τότε νεαρό πρωθυπουργό της απολίτευσης και ηγέτη του κέντρου Ισάκ Σοάρεθ που για προσωπικούς λό- γους έχει τώρα αποσυρθεί από την ενεργό πολιτική...

Οι σοσιαλιστές στήριξαν το πνεύμα και το έργο της συνταγματικής μεταρρύθμισης του Σοάρεθ. Και στήριξαν όχι μόνον τη μο- ρφή, αλλά και τις «σπάταλες» αυτόνομες περιφέρειες... Για τα ιδεολογικά πρότυπα ο Γκονθάλεθ δεν είχαν αμφιβολία όσοι τον στήριζαν. Έτρεφε εκτίμηση στους Άγγλους και στους Αμερικανούς - όσο και αν αυτό αποσιωπάται -, έμαζε το μεγάλο κόμμα της Βενεζουέλας Ρόμολο Μπενταζόουρ. Το πρότυπο Φελίπε όμως ήταν ο Βίλι Μπραντ. Και οι γερμανοί σοσιαλδημοκράτες αποκέρ- ξαν τον μαρξισμό το 1959, οι ισπανοί ομο- δεάτες τους τούς μιμήθηκαν όταν ήταν στην εξουσία. Το αποτέλεσμα έτσι και αλλιώς ήταν το ίδιο... Ο Γκονθάλεθ έβαλε την Ισπα- νία αμέσως στο ΝΑΤΟ (1982), ακολούθησε μια φιλελεύθερη οικονομική πολιτική με πε- νιχρά όμως αποτελέσματα (παρά την ΕΧΡΟ της Σεβίλλης και τους Ολυμπιακούς) και, τέ- λος, επέδειξε μεγάλο φιλευρωπαϊσμό. Με γνώμονα αυτόν τον φιλευρωπαϊσμό, ο ισπα- νός πρωθυπουργός έχει στο ενεργητικό του ένα σημαντικό κοινωνικό και πολιτιστικό



Γκονθάλεθ και Αθνάθ, οι δύο μεγάλοι μονομάχοι των ισπανικών εκλογών

έργο, και κανείς δεν μπορεί να του αμφισβη- τήσει τον πρωταγωνιστικό ρόλο που παίζει η Ισπανία στην Ευρώπη από την πλήρη ένταξη της στην ΕΟΚ (1986)...

Καμία συμμετοχή

Γιατί λοιπόν ο Αθνάθ, που υπολείπεται κα- τά πολύ σε πρεστίτζ του Γκονθάλεθ, μπορεί να οδηγήσει το κόμμα του στη νίκη, τη στιγ- μή που οι Ισπανοί αναγνωρίζουν στην πλειο- ψηφία τους το κοινωνικό έργο του Γκονθά- λεθ και αποδέχονται ότι εύθραυστη δεν είναι μόνον η οικονομία της Ισπανίας αλλά και ολόκληρης της Ευρώπης; Το ζήτημα, λέει από τις στήλες της «El Pais» ο ευρωβουλευ- τής Εδουάρντο Πουνσέτ, δεν είναι γιατί μπορεί να κερδίσει το Λαϊκό Κόμμα, αλλά γιατί θα χάσουν οι σοσιαλιστές του Γκονθά- λεθ και του Γκέρα (ο τελευταίος αποσιωπά τις αντιδράσεις του μπροστά στο ενδεχόμενο της ήττας). Η μάχη λοιπόν, λέει ο Πουνσέτ, μπορεί να χαθεί για τους σοσιαλιστές γιατί οι επί ενδεκαετία δέκα εκατομμύρια πιστοί ψηφοφόροι τους δεν αισθάνθηκαν ποτέ να συμμετέχουν στην εξουσία, την οποία νέμε- ται στην κυριολεξία μια «φατρία», δηλαδή οι τριακόσιες χιλιάδες εγγεγραμμένοι του PSOE!

1. Βλ. ισπανικές εφημερίδες 1-15 / 5 και κυρίως El Pais 3 / 5 / 93 και το άρθρο του Hugh Thomas στο περιοδικό Euros, τ. Ιανουαρίου - Φεβρουα- ρίου 1993.

Το εκλογικό σύστημα

Το εκλογικό σύστημα βάσει του οποίου εκλέγονται οι 350 βουλευτές της ισπανικής Βουλής είναι η ενισχυμένη αναλογική (Sistema proporcional corregido = διορθωτικό ή διορθωμένο εκλογικό σύστημα). Χαρακτηριστικό του συστήματος αυτού είναι ότι δεν υπάρχει δεύτερη κατανομή, κάτι που ευνοεί τα δύο μεγάλα κόμματα αλλά και τα τοπικά εθνικιστικά κόμματα...

Κάπου 32 κόμματα έχουν κατεβάσει λίστες σε 17 περιφέρειες, αλλά μόνο 4 κόμματα σ' όλες τις εκλογικές περιφέρειες της επικράτειας: Οι Σοσιαλιστές, το Λαϊκό Κόμμα, η Ενωμένη Αριστερά και το Δημοκρατικό και Κοινωνικό Κέντρο. Το εκλογικό σύστημα θεσπίστηκε με το Σύνταγμα του 1978. Εκτός από τις 350 έδρες της Κάτω Βουλής, στις εκλογές της 6ης Ιουνίου θα κριθούν και 208 από τις 252 της Γερουσίας. Τόσο τα μικρά κόμματα στις διάφορες «αυτόνομες κοινότητες» όσο και τα πιο ισχυρά της Καταλω- νίας και των Βάσκων δεν αποκλείεται να υπαγορεύσουν τη μορφή της κυβέρνησης μετά τις εκλογές, στην περίπτωση που κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν λάβει απόλυτη πλειοψηφία. Σ' αυτή την περίπτωση τα προγνωστικά κλίνουν προς μια κυβέρνηση συνασπισμού και πάλι με τον Γκονθάλεθ, εφόσον η παράδοση της ισπανι- κής Δεξιάς κάθε άλλο παρά υπέρ της αποκέντρωσης και της αυτονομίας είναι.

Η Βοσνία και εμείς

Της Τέτας Παπαδοπούλου

Το πρόσωπο της σύγχρονης βαρβαρότητας: ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία, η καταστροφή της Βοσνίας, τα εκατομμύρια των προσφύγων, η φρίκη των εθνικών εκκαθαρίσεων, οι πολιορκημένες ή ισοπεδωμένες πόλεις, η τραγωδία μιας χώρας και ενός χώρου, όπου συνυπήρχαν επί αιώνες αρμονικά λαοί με διαφορετικές θρησκείες και παραδόσεις.

Όμως αυτή τη βαρβαρότητα, λίγο ως πολύ, την αποδεχτήκαμε. Την συνηθίσαμε, την ενσωματώσαμε στην «πραγματικότητα». Την θεωρούμε, περίπου, δεδομένη. Εκείνο που, ουσιαστικά, απασχολεί είναι να μην επεκταθεί η φρίκη στο Νότο ή στο Βορρά. Αν μπορούσε να περιοριστεί η σφαγή εντός των ορίων της Βοσνίας...

Η αποδοχή της βαρβαρότητας που συντελείται εδώ και ένα χρόνο στη Βοσνία – από την κοινή γνώμη, από τους πολιτικούς, από τους δημοσιογράφους, ιδίως εκείνους των τηλεοπτικών σταθμών – συμπίπτει με την απόδοση και επικράτηση άλλων κριτηρίων σε πολλά σημαντικά ζητήματα. Κάτι έχει αλλάξει. Με αφορμή όσα συμβαίνουν στη Βοσνία, διαβάζουμε και ακούμε συνέχεια «απόψεις» που μόλις πριν δύο χρόνια δεν ήταν τόσο αυτονοήτες...

ΠΡΩΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ, ΜΕΤΑ ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ.

Με τη μεγαλύτερη φυσικότητα ακούμε, δεξιά κι αριστερά, ότι τα «δικαιώματα των εθνών υπερισχύουν των δικαιωμάτων των πολιτών». Οι πολιτικές και άλλες επιλογές, οι αντιλήψεις, η στάση ζωής, δεν έχουν τόση βαρύτητα όση έχει η εθνική προέλευση. Στην Ελλάδα, και όχι μόνο, σήμερα έχει μεγαλύτερη σημασία αν κάποιος είναι Σέρβος, Κροάτης ή Μουσουλμάνος της Βοσνίας παρά αν είναι ή δεν είναι εθνικιστής. Ο εθνοκεντρισμός και η ουτοπία του αμιγούς εθνικού κράτους αποτελούν τις «νέες» αξίες που στο όνομά τους μπορούν να δικαιολογηθούν όλα τα εγκλήματα.

ΟΠΩΣ ΤΑ ΘΗΡΙΑ. Στους ζωολογικούς κήπους βάζουν τα ζώα της ζούγκλας χωριστά. Αν μείνουν μαζί, θα κατασπαραχθούν. Αυτό

τώρα, το 1993, θεωρείται φυσικό να συμβαίνει και στους ανθρώπους... Μας λένε ότι τα τρία έθνη της Βοσνίας είναι αδύνατον να συμβιώσουν, να συνυπάρξουν. Ποιοι όμως και γιατί οδήγησαν τα πράγματα ως εδώ; Ποιοι προχώρησαν σε εθνικές εκκαθαρίσεις, δημιουργώντας, όπως διαφαίνεται, τετελεσμένα; Ποιοι έχουν καταλάβει το 73% της Βοσνίας; Από όσο γνωρίζουμε, δεν είναι οι Μουσουλμάνοι ούτε οι Κροάτες... Η τραγική Βοσνία μάλλον οδηγείται σε τριχοτόμηση. Καθένας στο δικό του κράτος-κλουβί, με σύνορα που χάραξαν τα όπλα; Και αυτό θεωρείται, επίσης, αποδεκτό και δίκαιο.

ΟΡΘΟΔΟΞΕΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΕΣ. Τόσα χρόνια οι Έλληνες ήταν ανάδελφοι. Τώρα, αιφνιδίως, απέκτησαν οικογένεια και μάλιστα μεγάλη. Τώρα ανακάλυψαν ότι δεν είναι μόνοι στον κόσμο... Έχουν τους ορθόδοξους Σέρβους αδελφούς τους. Μα καλά, τόσα χρόνια που κατοικούσαν οι Σέρβοι; Αλλού; Πώς και δεν είχαν συναντηθεί τα αδέλφια; Μήπως στην ανακάλυψη αυτής της συγγένειας συνέβαλε η παρουσία των κ.κ. Μιλόσεβιτς και Κάρατζιτς, γνωστών ορθόδοξων χριστιανών;

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ. Είναι κοινό μυστικό ότι ο πόλεμος στο χώρο της πρώην Γιουγκοσλαβίας άρχισε πρώτα από τα μέσα ενημέρωσης. Αυτά,

μαζί με μια ορισμένη κατηγορία πολιτικά που βρίσκονται στην εξουσία και θέλουν να διατηρήσουν, καλλιέργησαν και πυροδότη τα εθνικιστικά πάθη και συνέβαλαν στο φονι ντελίριο που ακολούθησε. Τι δουλειά όμως χαν τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης να εμπνέουν και να ταυτιστούν με τους Σέρβους εθνιστές (ή με όποιους άλλους εθνικιστές) παρσιάζοντάς τους, περίπου, σαν ήρωες;

Στο Βελιγράδι υπάρχει μια μικρή δημοκρατική αντιπολίτευση. Πότε όμως κλήθηκαν να λήσουν οι εκπρόσωποί της στην ελληνική λέοραση, κρατική ή ιδιωτική; Από όσο γνωρίζουμε, ποτέ.

Στο Σεράγεβο συνεχίζει, παρά τις τεράστιες δυσκολίες, να εκδίδεται καθημερινά η εφημερίδα *Oslobodenje* από τους Σέρβους, Κροάτες και Μουσουλμάνους. Η *Oslobodenje* ενημερώνει και εμψυχώνει τους κατοίκους της πολιορκημένης πρωτεύουσας της Βοσνίας και αποτελεί ένα παράδειγμα αρμονικής συνύπαρξης υπέρβασης των εθνικισμών. Τόσοι δημοσιογράφοι απεσταλμένοι ελληνικών τηλεοπτικών σταθμών έχουν πάει στο Σεράγεβο, κανείς σκέφτηκε να στείλει μια ανταπόκριση για προσπάθεια της *Oslobodenje*; Άραγε δεν βρήκαν ενδιαφέρουσα; Αλλά γιατί; Μήπως φταίει ακριβώς το γεγονός ότι η εφημερίδα αυτή εναντιώνεται στον ποταμό του εθνικισμού μίσους, και συνεπώς, δεν αποτελεί «ενσωματωμένο θέμα», όπως, π.χ., τα κατακρεουργημένα πτώματα ή μια συνέντευξη με τον διαβόητο *Αρκάν*;

Οι ανταποκρίσεις από τη Βοσνία στα δελτία ειδήσεων της τηλεόρασης, την ημέρα που γυφονταν αυτές οι στήλες, ήταν γεμάτες «οπλαρχηγούς των Τσέτνικ», όπως οι ίδιοι υπερηφάνεια αυτοσυστήθηκαν στους δημοσιογράφους. Κανείς δεν μπήκε στον κόπο να πτελός πάντων, τι σημαίνει *Τσέτνικ*, ποια προέλευση της ονομασίας αυτής... Όσο γτους τηλεθεατές, εκείνοι δεν είχαν δυνατότητα επιλογής. Όλα τα κανάλια, λίγο ως πολύ, ίδιες αποκλειστικότητες παρουσίαζαν... Πφτουμε έξω, άραγε, αν πούμε ότι πρόκειται γπλουραλισμό της βαρβαρότητας;

«Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΗ ΔΥΣΗ».

Τα αντιδυτικά συμπλέγματα στην Ελλάδα και παλαιά και βαθιά είναι. Χρειάζεται κάθε φορά απλώς μια αφορμή για να εκδηλωθούν. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια οι αντιρωπαϊκές κορώνες είχαν μειωθεί. Όλο και πιο σσότερο γινόταν αποδεκτή η ανάγκη για τσσιαστική ένταξη της χώρας στην Ευρώπη. Και *Ευρώπη* δεν σημαίνει μόνο ΕΟΚ, σημαίνει επίσης ορισμένες αξίες και αρχές του πολιτισμένου κόσμου. Όμως η έκρηξη στα Βαλκάνια ιδίως το μακεδονικό πρόβλημα και το μαρτύρ της Βοσνίας, ήταν ικανές αφορμές για να εκξευθεί η ελληνική κοινωνία πίσω στον οίκονομολογημένο ή όχι – δυζαντινό της μεσαιων

Πώς κατασκευάζεται ένας πόλεμος

Της Μαρίνας Βήχου

ην νότια Βαλκανική, οι άνεμοι του πολέμου πνέουν πλέον με μεγαλύτερη χυ. Η δολοφονία των Σέρβων αστυνομικών στο Κοσσυφοπέδιο και απειλητικά γράμματα προς τους Σλαβομακεδόνες του Αρατσίνοβο, το προβοκατόρικο με επιπτώσεις εθνικιστικού χαρακτήρα, φορτίζουν όλη περισσότερο το κλίμα στη Βαλκανική και φαίνεται ότι οδηγούν ένταση την περιοχή εξαιτίας ξένων συμφερόντων και αναδιάρθρωσης των αιρών επιρροής

ΤΑ 12 γράμματα που έφερε πριν από μερικές μέρες ο ταχυδρόμος σε 12 αντίστοιχες οικογένειες Σλαβομακεδόνων στο χωριό Αρατσίνοβο, 10 χλμ έξω από τα Σκόπια –ένα μεικτό χωριό Αλβανών και Σλαβομακεδόνων– δεν είναι σίγουρα συνηθισμένα γράμματα. Κι αυτό παρά το επίσημο του χαρακτήρα τους, η ύλη γραφομηχανής, προσφώνηση και υπογραφή.

Το περιεχόμενο ήταν απλό: «Αξιότιμε κύριε, θα πρέπει μέσα σε διάστημα 2 μηνών να μεταβιβάσεις το σπίτι σου και να εγκαταλείψεις την περιοχή μαζί με την οικογένειά σου. Σε διαφορετική περίπτωση θα υπάρξουν συνέπειες κατ' αρχήν κατά της παρουσίας σου και αργότερα κατά του προσώπου σου και της οικογένειάς σου». Υπογραφή: «Η εκτελεστική επιτροπή της αλβανικής εθνότητας».

Το χωριό Αρατσίνοβο μέχρι τότε ήταν ήρεμο, φαινομενικά τουλάχιστον, ήσυχο χωριό, κι αυτό παρά το γεγονός ότι τα τελευταία 10 χρόνια ο πληθυσμός του έχει αυξηθεί κατά 50% από Αλβανούς, που έχουν έρθει από το Κοσσυφοπέδιο. Ανήκει στην ομάδα των χωριών του Σκόπια Τσερναγκόρα, του Ντουβρίτσα που χωρίζει τα Σκόπια από τη Σερβία και στο οποίο πέρα από τους Αλβανούς

και τους Σλαβομακεδόνες κατοικούν και αρκετοί Σέρβοι.

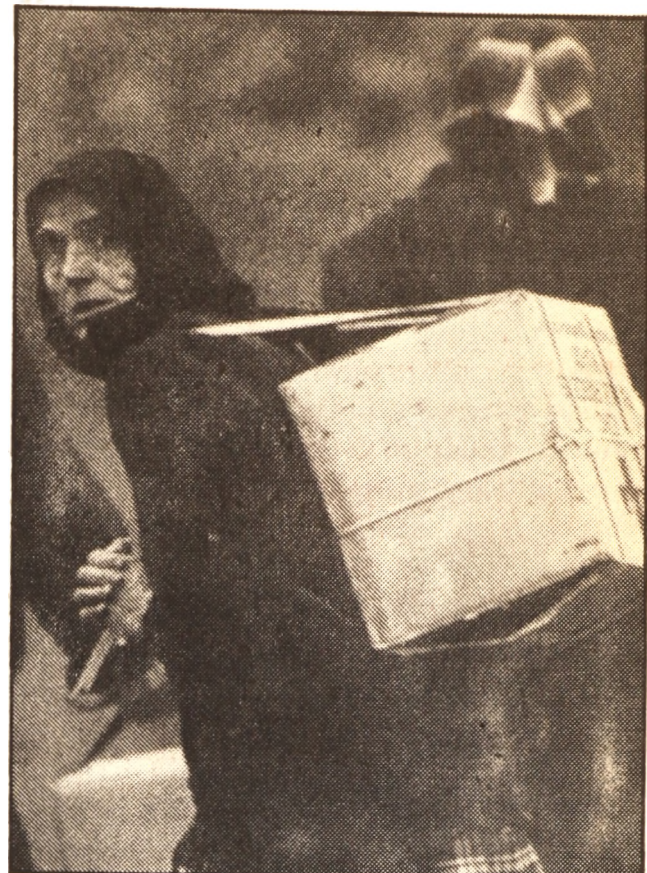
Η είδηση στην αρχή πήγε να «κουκουλωθεί», αργότερα όμως βρήκε θέση στην εφημερίδα *Νόβα Μακεντόνια*. Η αστυνομία ανέλαβε τη διαλεύκανση της υπόθεσης και το ταχυδρομείο κατέσχε τις υπόλοιπες αναλόγου περιεχομένου επιστολές προτού φθάσουν στα χέρια των ενδιαφερομένων. Κι όμως οι σχέσεις ανάμεσα στους Αλβανούς και τους Σλαβόφωνους, είτε ανάμεσα στους μουσουλμάνους και τους ορθόδοξους –διαλέξετε και πάρτε– του χωριού Αρατσίνοβο δεν θα είναι πια ούτε καν φαινομενικά ήρεμες. Η «επιδημία» του πολέμου άγγιξε και το δικό τους χωριό.

Νύχτα 22ας προς 23η Μαΐου, 11-11.20' το βράδυ, ο θάνατος είχε δώσει ήδη το ραντεβού του με τους δύο Σέρβους αστυνομικούς στα περίχωρα του χωριού Γκλόγκοβατς, 25 χλμ. έξω από την Πρίστινα. Άλλοι αστυνομικοί τραυματίστηκαν, ενώ το αυτοκίνητο με τους δράστες χάθηκε μέσα στη σκοτεινή νύχτα.

Αμέσως μετά η αστυνομία προέδρη σε συλλήψεις και προσαγωγές υπόπτων Αλβανών από το χωριό Γκλόγκοβατς. Το γραφείο Τύπου του Ιμπραήμ Ρουγκόβα εξέδωσε ανακοίνωση καταδίκης της δολοφονικής πράξης, κάνοντας συγχρόνως αναφορά σε «μία ακόμη προβοκατόρική ενέργεια».

Ο πρόεδρος του σερβικού κοινοβουλίου Ζόραν Λίλι από την πλευρά του χαρακτήρισε επίσης την ενέργεια «προβοκατσία» κύκλων που επιθυμούν τη μεταφορά του πολέμου στο Κοσσυφοπέδιο. Ο Έλληνας παρατηρητής της ΔΑΣΕ στο Κοσσυφοπέδιο Βενιαμίν Καρακοστανόγλου μεταφέροντας τις απόψεις της ΔΑΣΕ μίλησε για «το σοβαρότερο περιστατικό των τελευταίων δύο χρόνων, οργανωμένο και όχι αυθόρμητο, που μπορεί να έχει προκληθεί από ακραίους εθνικιστές της μιας ή της άλλης εθνότητας με σκοπό τη δημιουργία επιπτώσεων πολιτικού χαρακτήρα».

Τι ειρωνεία, αλήθεια! Τις ίδιες μέρες που τα επιτελεία των ΗΠΑ, της Ρωσίας και των ευρωπαϊκών χωρών σχεδιάζουν την αποστολή επιπλέον ειρηνευτικών δυνάμεων στα σύ-



Παίρνοντας το δρόμο της προσφυγιάς με βαρύ φορτίο

νορα Σερβίας-Βοσνίας και στα Σκόπια, ειρηνευτικών δυνάμεων που μέχρι στιγμής δεν έχουν προσφέρει τίποτε στην καταστολή των εχθροπραξιών. Αντίθετα η άφιξή τους κατά κανόνα συνεισφέρει στην ενίσχυση των πολεμικών αναμετρήσεων.

Η επικείμενη άφιξη Αμερικανών στρατιωτών στα Σκόπια είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα των αισθημάτων που προκαλεί. Οι εθνικιστές Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου την εκλαμβάνουν σαν απειλή, οι εθνικιστές Αλβανοί σαν ενθάρρυνση και οι Σλαβομακεδόνες έχοντας «χάσει τον μπούσουλα» προσπαθούν να «αποκρυπτογραφήσουν τα στρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ στην περιοχή».

Στη νότια Βαλκανική οι άνεμοι του πολέμου έχουν αρχίσει να πνέουν με μεγαλύτερη ισχύ. Οι βαλκανικοί λαοί και εθνότητες ζουν ένα πόλεμο ο οποίος κατασκευάζεται. Η δολοφονία των Σέρβων αστυνομικών στο Κοσσυφοπέδιο και τα απειλητικά γράμματα προς τους Σλαβομακεδόνες του χωριού Αρατσίνοβο δεν είναι αυθόρμητες, λαϊκές ενέργειες. Είναι έργο βρώμικων και αρρωστημένων εγκεφάλων που λειτουργούν μέσα στα γραφεία κρατικών μυστικών υπηρεσιών με έδρα έξω από τα Βαλκάνια και θυγατρικές και παραρτήματα δυστυχώς μέσα στα Βαλκάνια.

Οι λαοί των Βαλκανίων φαίνεται πως είναι γραφτό να συρθούν για άλλη μια φορά σ' ένα βρώμικο πόλεμο, για ξένα συμφέροντα, για την αναδιάρθρωση των σφαιρών επιρροής, για τον έλεγχο των πόρων και των αγορών.

□

Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ του χώρου της Αριστεράς στην Ιταλία, όπως και στη λοιπή Ευρώπη, δεν είναι καθόλου απλός, σήμερα που οι ιδεολογίες, τα συστήματα, τα κόμματα περνούν μια τόσο δραματική κρίση ταυτότητας, αλλά και απήχησης στην κοινή γνώμη.

Η κατάρρευση του Τείχους του Βερολίνου, το Νοέμβριο του 1989, που κλόνισε τις ισορροπίες του μεταπολεμικού κόσμου, στην Ιταλία κατάφερε θανατηφόρο, θα τολμούσαμε να πούμε, πλήγμα στο πολιτικό σύστημα συμβίωσης μίας θεσμοποιημένης κυβερνητικής παράταξης με μίαν ισχυρή αριστερή αντιπολίτευση, που είχε δημιουργηθεί με την αρχή του «ψυχρού πολέμου» και που το βλέπουμε καθημερινά να γκρεμίζεται σήμερα κάτω από την κατακραυγή της κοινής γνώμης και τα χτυπήματα των δικαστών των «καθαρών χειρών».

Από τον κοσμογονικό αυτό κατακλυσμό, το παλιό Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, το πιο ισχυρό του Δυτικού Κόσμου, πρότυπο ως τότε για όσους καλλιεργούσαν την ουτοπία ενός «σοσιαλισμού με ανθρώπινη όψη», βγήκε θρυμματισμένο και μαζί του ολόκληρη η ιταλική Αριστερά.

Ήδη, στις κοινοβουλευτικές εκλογές της 5ης Απριλίου 1992, η διαφοροποίηση των επιλογών του εκλογικού σώματος, σε σχέση με την προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση του 1987, φανέρωσε εν μέρει τις αλλαγές αυτές, που σήμερα πάντως, έχουν προσλάβει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις:

Όπως προκύπτει από τον πίνακα που δημοσιεύεται, οι δυνάμεις της Αριστεράς, το 1992 αντιπροσώπευαν το 40% του εκλογικού σώματος, δηλαδή πάνω από 15,4 εκατομμύρια άτομα.

Ποια θα είναι η εκλογική της δύναμη στις προσεχείς εκλογές; Κανείς δεν είναι σε θέση

ΚΟΜΜΑΤΑ	ΕΚΛΟΓΕΣ 1992			ΕΚΛΟΓΕΣ 1987			ΔΙΑΦΟΡΑ
	ΨΗΦΟΙ	%	ΕΔΡΕΣ	ΨΗΦΟΙ	%	ΕΔΡΕΣ	
ΔΚΑ (α)	6.135.815	16,1	107	10.249.690	26,6	177	-5
KOMM. AN.	2.202.574	5,6	35				
ΙΣΚ (β)	5.336.358	13,6	92	5.501.980	14,3	94	-0
ΟΙΚ. (γ)	1.092.783	2,8	16	632.856	2,5	13	+0
PETE (δ)	728.661	1,9	12	-	-	-	+1

α) Στις ψήφους του 1987, που ήταν του πρώην ΙΚΚ, συμπεριλαμβάνονται και οι ψήφοι που πήρε το 1992 «Κομμουνιστική Αναθεμελίωση».

β) Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα.

γ) Ομοσπονδία Οικολόγων.

δ) Η Ρέτε είναι το κόμμα του πρώην χριστιανοδημοκράτη δημάρχου του Παλέρμο Λεολούκα Ορλάντο σφοδρού αντίπαλου της Χριστιανοδημοκρατίας και των πολιτικών παραγόντων που κατηγορούνται γδεσμούς με τη Μαφία.

να το προβλέψει. Εκείνο που μπορούμε να πούμε είναι ότι σήμερα μέσα σ' αυτά τα κόμματα συντελούνται σοβαρές αλλαγές και ανακατατάξεις.

Το «Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς», που διατηρεί τον κύριο όγκο των δυνάμεων του πρώην ΚΚ, με τις 430 χιλιάδες εγγεγραμμένα μέλη του στα τέλη του περασμένου Μαρτίου, είναι στην ουσία ένας συνασπισμός ρεφορμιστών, οκετιανών, δημοκρατικών κομμουνιστών και άλλων μικρών ομάδων. Οι οπαδοί του Οκέτο αποτελούν τον κύριο όγκο των κομματικών δυνάμεων του ΔΚΑ. Αλλά στους κόλπους τους εκδηλώνονται διάφορες κεντροφυγές τάσεις, από τις οποίες η πιο ισχυρή είναι η τάση του υπ' αρ. 2 ηγέτη του κόμματος, του Μάσιμο Ντ' Αλέμα, που θεωρείται και ο κυριότερος αντίπαλος του ίδιου του Οκέτο.

Ο Ινγκράο και η Επαναθεμελίωση

Οι «δημοκρατικοί κομμουνιστές», των οποίων ο ιστορικός ηγέτης Πιέτρο Ινγκράο

αποχώρησε αυτές τις μέρες από το ΔΚΑ, μολονότι δηλώνουν ότι δεν θέλουν την παραπέρα φθορά του ΔΚΑ, ερωτοτροπούν φανερά με την «Κομμουνιστική Αναθεμελίωση» και πολύ συχνά βρίσκονται εγγύτες στις θέσεις της παρά στις επίσημες θέσεις των κομμάτων τους. Κοντά στους «δημοκρατικούς κομμουνιστές» είναι και η ολιγάριθμη ομάδα του Μπασολίνο, στις γραμμές της οποίας συναντούμε πολλούς οπαδούς της άλλοτε ηγέτη του ΙΚΚ, Ενρίκο Μπερλιγκουέρ, και που γι' αυτό το λόγο, αλλά και επειδή συγκεντρώνει τις συμπάθειες μεγάλου αριθμού διανοουμένων, είναι αρκετά υπολογίσιμη.

Αντίθετα, στο ΔΚΑ κατά την ίδρυσή της πέρασαν πολλοί ανένταχτοι αριστεροί, κυρίως διανοούμενοι της τάσης LIB-LAB, φιλελεύθεροι σοσιαλίζοντες, οι λεγόμενες «σχες» των ρεφορμιστών, με κύριο φερέφωνο το έγκυρο περιοδικό *Micromega*, που μέχρι τότε κινούνταν στο χώρο του πανίσχυρου Σοσιαλιστικού Κόμματος, όπου ο Κράξι διήταν καθόλου φειδωλός σε παροχές οφικίων και κονδυλίων, προκειμένου να περιορίσει την επιρροή των κομμουνιστών στη διανοήση.

Η ίδρυση του ΔΚΑ δεν υπήρξε μια απλή μετονομασία του ΙΚΚ. Ενώ νέες δυνάμεις, μη κομμουνιστικές, προσχώρησαν στις γραμμές του, ένα σημαντικό κομμάτι το (όπως είδαμε, η «Κομμουνιστική Αναθεμελίωση» πήρε το 6% των ψήφων) έφυγε από το ΙΚΚ, ενώθηκε με το πρώην «Σοσιαλιστικό Κόμμα της Προλεταριακής Ενότητας» ή τοιλάχιστον με ένα τμήμα της και με ένα τμήμα του κόμματος της «Προλεταριακής Δημοκρατίας». Έγινε έτσι μια μόνιμη απειλή για τον Οκέτο, δεδομένου ότι προσελκύει ακόμη όσους ονειροπολούν τις παλιές «δόξες» του κάποτε μαχητικού ΚΚ. Αυτές τις μέρες διασπάστηκε και η «Κομμουνιστική Αναθεμελίωση». Οι οπαδοί του «ορθόδοξου» κομμουνιστή Αρμάντο Κοσούτα δύσκολα μπορούν να συνεχίσουν την κοινή πορεία τους με

Αριστερά: Κινητικότητα και αδέβαια δήματα

Του Αντόνιο Σολάρο

Το 1992, οι δυνάμεις της Αριστεράς στην Ιταλία αντιπροσώπευαν το 40% του εκλογικού σώματος. Ποια θα είναι η εκλογική της δύναμη στις προσεχείς εκλογές; Όταν, μάλιστα, ο ιστορικός ηγέτης Πιέτρο Ινγκράο αποχωρεί από το πάλοι ποτέ Κομμουνιστικό Κόμμα κι όταν πολλοί ακόμα παράγοντες συνηγορούν για μια κατάσταση φθοράς...

ως οπαδούς του Γκαραβίνι, του πρώην Σοσιαλιστικού Κόμματος της Προλεταριακής Ενότητας» και προσπαθούν να πείσουν τον Ινγκράο να ηγηθεί ενός νέου κομμουνιστικού σχηματισμού, στον οποίο θα μπορούσαν να προσχωρήσουν και οι «δημοκρατικοί κομμουνιστές» του ΔΚΑ. Στην περίπτωση που πραγματοποιούνταν το σχέδιο του Κορβότα, το ΔΚΑ θα κινδύνευε να διαλυθεί, γιατί οι «ρεφορμιστές» θα μπορούσαν με τη βοήθειά τους να συμπορευθούν με ένα τμήμα του Σοσιαλιστικού Κόμματος και να συρροήσουν γύρω από τον πρώην πρωθυπουργό Τζουλιάνο Αμάτο, ένα νέο σοσιαλιστικό κόμμα, ή τουλάχιστον έναν σοσιαλιστικό «πόλο». Αυτές οι κινήσεις χύνουν νερό στο μύλο των οπαδών του Οκέτο που κατηγορούν το Σοσιαλιστικό Κόμμα ότι ενίσχυσε, με κάθε τρόπο, ακόμη και με χρήματα, τη γκρότση της «Κομμουνιστικής Αναθεμελίωσης».

Οι Οικολόγοι, στους οποίους πέρασε το καλύτερο τμήμα της «Προλεταριακής Δημοκρατίας», έχουν διασπαστεί και αυτοί σε οργανώσεις, τους «Πράσινους» και τον «Πίλο που γελάει». Η επιρροή τους εξακολουθεί να είναι περιορισμένη, παρά το ενδιαφέρον που επιδεικνύει σήμερα η κοινή γνώμη για τα σοβαρότατα οικολογικά προλήματα.

Η «Ρέτε» (το Δίκτυο) του Ορλάντο, πολύ ισχυρή στη Σικελία, αλλά αρκετά ισχυρή και στο Μιλάνο, απειλεί να «ροκανίσει» αρκετή εκλογική δύναμη του ΔΚΑ. Οι επικείμενες δημοτικές εκλογές στο Μιλάνο, όπου κατεβαίνει δικό της υποψήφιος δήμαρχος, θα φανεώσουν την πραγματική εκλογική της δύναμη.

Οι σοσιαλιστές στη δίνη των σκανδάλων

Η μεγαλύτερη κρίση, πάντως, στους κόλπους της Αριστεράς, διέρχεται σήμερα το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Αφού πρώτα δέχτηκε τον πλήρη αποκάλυψη της αμαρτωλότητας του στα φοβερά σκάνδαλα των κυνηγητικών κομμάτων, τις αθρόες συλλήψεις ηγετικών στελεχών του, τις κατηγορίες βάρους του πρώην αρχηγού του Κράξι και άλλων μελών της ηγεσίας του, βλέπει τώρα να πολυδιασπάσσει τον αριθμό μελών του αλλά και πολλών ηγετών του, ενώ πληθαίνουν οι αποστάσεις, όπως του Αμάτο, του Εουτζένιο Μάνκα και άλλων, για τη δημιουργία νέων σοσιαλιστικών σχηματισμών. Αν τελικά επιζήσει, τι απόμεινε από το ΙΣΚ του Κράξι, ίσως η ηγεσία του ανατεθεί στον γνωστό συνδικαλιστή Οτταβιάνο Ντελ Τούρκο, ο οποίος βρίσκεται πολύ κοντά μέσα στο ΔΚΑ.



Οι οργανώσεις πάντως του ΙΣΚ έχουν ουσιαστικά διαλυθεί, τα χρήματά του υπερβαίνουν τα 300 εκατομμύρια δολάρια, η εφημερίδα του Αβάντι εδώ και αρκετούς μήνες δεν πληρώνει πια τους μισθούς του προσωπικού της.

Η κύρια διαρροή σημειώνεται προς το κόμμα του Οκέτο και αυτό ανησυχεί όλους τους αντιπάλους του, που φοβούνται ότι τελικά το ΔΚΑ θα καταστεί και πάλι η δεύτερη εκλογική δύναμη της χώρας, αν δεν την ξεπεράσει η δεξιά «Λέγκα» του Μπόσι, που η επιρροή της αρχίζει να γίνεται πολύ αισθητή ακόμη και στις παραδοσιακά «κόκκινες» περιοχές της Εμίλια-Ρομάνια, άλλοτε απόρρητα κάστρα του ΙΚΚ.

Ο Οκέτο παρά τις ατέλειωτες ταλαντεύσεις του και τις ερωτοτροπίες του με τον κεντροδεξιό Σένι, προτείνει τη συγκρότηση μιας ομοσπονδίας της Αριστεράς. Η πρότασή του όμως προσκρούει στους φόβους των άλλων σχηματισμών μήπως τους «κατελώσει». Αλλά και στις αντιδράσεις των ίδιων των μελών του ΔΚΑ, που φοβούνται, αντίθετα, μήπως το κόμμα τους απορροφηθεί, τελικά, από τα νέα πολιτικά σχήματα που δεν αποκλείεται να αναδυθούν από το φάσμα της νέας Βουλής η οποία θα πρέπει να εκλεγεί με ένα νέο εκλογικό σύστημα, κατά πάσα πιθανότητα το πλειοψηφικό.

3 Η λαϊκιστική δεξιά «Λέγκα» του Μπόσι στο Βορρά, η κεντροδεξιά «Δημοκρατική Συμμαχία» του Σένι, που φιλοδοξεί να πάρει τη θέση της χρεωκοπημένης πλέον Χριστιανοδημοκρατίας, στο αναδυόμενο πολιτικό

πανόραμα, απειλούν, πάντως, σοβαρά να συρρικνώσουν την εκλογική δύναμη της Αριστεράς στο σύνολό της.

Δημοκρατία ή αυταρχισμός;

Ο κονφορμισμός, ο καταναλωτισμός, η λατρεία του Μαρωνά, ο κυνισμός των μεσαίων στρωμάτων, όλα εκείνα τα αρνητικά στοιχεία, εμφανή και στη σημερινή Ελλάδα, που χαρακτηρίζουν και την Ιταλία, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για αισιοδοξία ως προς το μέλλον της ιταλικής Αριστεράς, που οι πιο απαισιόδοξοι υποδιβάλλουν σ' ένα 20% του εκλογικού σώματος στις προσεχές εκλογές. Ενώ οι «αισιόδοξοι» υπογραμμίζουν τα μεγάλα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που διαγράφονται μπροστά στην ιταλική κοινωνία, όπως είναι η ανεργία, η μετανάστευση, τα προβλήματα των «άλλων», των «διαφορετικών», η ριζική αναμόρφωση της σχέσης της πολιτικής με την κοινωνία και τα προβλήματά της, αυτά και τόσα άλλα, που τώρα δεν μπορούμε εδώ να αναφέρουμε. Η βαρύτητα αυτών των προβλημάτων ασφαλώς θα διοχετεύσει τις αντιδράσεις του εκλογικού σώματος προς αντιπολιτευτικές κατευθύνσεις. Το μεγάλο ερωτηματικό είναι αν οι κατευθύνσεις αυτές θα είναι αριστερές ή δεξιές. Και αν πραγματικά από την αναμόρφωση των πολιτικών θεσμών, που όλοι αναμένουν, θα προκύψει ένα σύστημα εναλλακτικό και δημοκρατικό ή αυταρχικό. □

Αγάπη μου, συρρικνώνεται η Αριστερά

Του Αργύρη Παναγόπουλου

Ύστερα από 99 μέρες ο γραμματέας του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Μπενβενούτο, που διαδέχθηκε τον Κράξι και υποσχέθηκε να δώσει ένα πολιτικό περιεχόμενο στο μισοδιαλυμένο ΙΣΚ, αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Τον ακολούθησαν ο πρόεδρος του κόμματος Τζούνι και τα μισά μέλη της γραμματείας που επιθυμούν την ανανέωση του ΙΣΚ μετά το τέλος της διεφθαρμένης Κραξικής διαχείρισης. Τα φαντάσματα του Ντε Μικέλιν, του Ντι Ντονάτο και του Ιντίνι επιμένουν να καθορίζουν τις πολιτικές επιλογές του κόμματος, το οποίο οδήγησαν στην καταστροφή.

Ο ΜΠΕΝΒΕΝΟΥΤΟ παραιτήθηκε καταγγέλλοντας την πολιτική φθοράς που ακολουθούν οι κραξικοί μέσα στους ηγετικούς μηχανισμούς του κόμματος. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορούσαν να συμβιβάσθουν με την πολιτική του Μπενβενούτο που επιχείρησε να θέσει εκτός κόμματος όλα τα στελέχη που διώκονται από τις ιταλικές δικαστικές αρχές και την αντίληψή του για μια μελλοντική συμμαχία με το ΔΚΑ. Για τους κραξικούς, η συμμαχία του σοσιαλιστικού κόμματος με την χριστιανοδημοκρατία αποτελεί τον μόνο εφικτό δρόμο για τη μεταρρυθμιστική πολιτική του ΙΣΚ. Τα σκάνδαλα και οι καθημερινές συλλήψεις σοσιαλιστών για διαφθορά δεν αρκούν για να αλλάξουν τον κεντρικό άξονα των πολιτικών επιλογών μιας ηγεσίας που, στα 16 χρόνια, ακολούθησε μια τυφλή συνεργασία - συμμαχία με τη χριστιανοδημοκρατία.

Παράδοση άνευ όρων

Όμως αυτή τη φορά το ΙΣΚ αντιμετωπίζει ένα ουσιαστικό υπαρκτικό πρόβλημα. Από την μια μεριά έχει συρρικνωθεί σε ένα εκλογικό ποσοστό του 4-4,5%, ενώ από την άλλη αντιμετωπίζει προβλήματα με την Τράπεζα της Ρώμης λόγω των συσσωρευμένων χρεών που ανέρχονται σε δισεκατομμύρια. Δεν είναι τυχαίο ότι ο σοσιαλιστής πρώην υπουργός Άμυνας Αντό δήλωσε ότι το ΙΣΚ αντιμετωπίζει «την παράδοση άνευ όρων».

Μετά τις παραιτήσεις του Μπενβενούτο, του Τζούνι και των άλλων μελών της Γραμματείας, η κατάσταση στο εσωτερικό του ΙΣΚ παραμένει χαώδης. Ο παραιτηθείς πρόεδρος Τζούνι συγκάλεσε για σήμερα Πανρασκυή την Εθνική Συνέλευση για την

εκλογή του νέου γραμματέα και την πολιτική οροθέτηση του κόμματος έχοντας μαζί του το μεγαλύτερο μέρος των ανανεωτικών στελεχών. Από την άλλη μεριά, οι κραξικοί με επικεφαλής τον Ιντίνι και τον Ντε Μικέλιν προωθούν την εκλογή του πρώην συνδικαλιστή της CGIL Οταβιάνο Ντελ Τούρκο. Εάν ο Ντελ Τούρκο εκλεγεί γραμματέας, θα εγγυηθεί την συνέχιση όχι μόνο της κραξικής πολιτικής ιστορίας των συμμαχιών μα και την παραμονή στις ηγετικές βαθμίδες του κόμματος όλων σχεδόν των στελεχών που διώκονται για διαφθορά. Οι κραξικοί θέλουν να αφήσουν ανοικτό το θέμα της πολιτικής γραμμής δηλώνοντας ότι ανήκει στις αρμοδιότητες του νέου γραμματέα και όχι στην Εθνική Συνέλευση. Μεγάλο βάρος σ' αυτήν τη σύγκρουση θα έχει η πολιτική τοποθέτηση της τάσης του πρώην πρωθυπουργού Αμάτο ο οποίος έχει αποφύγει να πάρει θέση. Οι τεχνοκράτες του Αμάτο, όπως και οι ανανεωτικοί, είναι πιθανόν να θεωρούν ανεπίκαιρη τη συνύπαρξή τους μέσα σ' ένα ΙΣΚ με όλους τους κατηγορούμενους για σκάνδαλα.

Η διάσπαση του κόμματος μπορεί να χρησιμοποιείται όμως και από τις δύο αυτές τάσεις σαν όπλο εναντίον των κραξικών, που δεν φαίνονται διατεθειμένοι να υπαναχωρήσουν ή, τουλάχιστον, να αποδεχθούν κάποιους ουσιαστικούς συμβιβασμούς.

Παρ' όλα αυτά το ΙΣΚ συνεχίζει να συμμετέχει στην κυβέρνηση και να ακολουθεί την οικονομική πολιτική λιτότητας του Τσιάμπι, ο οποίος, μεταξύ άλλων, ανακοίνωσε νέες αυξήσεις στις τιμές και τους φόρους. Η επιλογή αυτή του ΙΣΚ δυσκολεύει τον διάλογο με το ΔΚΑ, που αποτελεί αυτή την στιγμή τον μόνο πολιτικό συνομιλητή που μπορεί να εγγυηθεί στους σοσιαλιστές την επιδίωσή τους μέσα από μια εκλογική αναμέτρηση με τον νέο εκλογικό νόμο.

Η συρρικνωμένη Αριστερά

Η συνολική κατάσταση της ιταλικής Αριστεράς παρουσιάζεται αρκετά συγκεχυμένη. Το ΔΚΑ, πέρα από τα σκάνδαλα που το απεικονίζουν, αντιμετωπίζει και αυτό σημαντικά προβλήματα μετά την αποχώρηση του Γκκράο και των συνδικαλιστών του Μπερτινότι ενώ η Κομμουνιστική Επανάσταση στο ΙΣΚ αντιμετωπίζει μια έντονη πολιτική αντιπαράθεση στο εσωτερικό της. Οι ανανεωτικοί του Γκαρραβίνι δεν κατόρθωσαν να πείσουν τους νεοσταλινικούς του Κοσσού να αποδεχθούν την πρόταση του Γκκράο για τη δημιουργία ενός πόλου της αντιπολιτευόμενης Αριστεράς ενώ η ηγεσία των Πράσινων δρίσκεται σχεδόν απομονωμένη από τη βάση της μετά την επιλογή της να διαπραγματευθεί με την κυβέρνηση Τσιάμπι.

Η εκλογική συρρίκνωση των δύο μεγάλων ιστορικών κομμάτων της ιταλικής Αριστεράς, του ΔΚΑ και του ΙΣΚ, αφήνει ανοικτή τη συνολική υπόθεση της Αριστεράς στην Ιταλία. Οι ιστορικές, πολιτικές και κοινωνικές επιλογές του παρελθόντος επαναπροσδιορίζονται σήμερα μέσα από μια πιθανή συνεργασία ΔΚΑ-ΙΣΚ, που θα έχει σαν πολιτικό άξονα ένα πρόγραμμα σταδιακών μεταρρυθμίσεων που δεν θα αποκλίνουν από το σημερινό κοινωνικό status quo, και από μια πιθανή συνεργασία της υπόλοιπης αριστεράς, που κάποτε αναγνώριζε την πολιτική της εκπροσώπηση τόσο στην αριστερή τάση του ΙΚΚ όσο και στα κόμματα της κριτικής Αριστεράς, που θα επαναπροτείνει τον πολιτικό και κοινωνικό ανταγωνισμό στην καθημερινή πρακτική. Αυτή τη φορά οι δυνάμεις της μεταρρυθμιστικής-ρεφορμιστικής Αριστεράς φαίνονται ισχυρότερες από ό,τι στο παρελθόν.

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ '92

ντικής και Εξωτερικής Πολιτικής,
ΙΑΜΕΠ 1992, σ. 390

πετηρίδα απευθύνεται σε εξειδικευμένο νό φιλοδοξώντας να αποτελέσει έργοφοράς και εργαλείο ευρύτερου προβληματισμού για την εξωτερική και αμυντική πολιτική και τη διεθνή πορεία της χώρας. Οχος αυτός εξυπηρετείται με άρθρα γραμμένα από έγκυρους μελετητές και υλικό τεκμήνωσης (συμφωνίες, επίσημα ανακοινωθέντα, επίσημες δηλώσεις και αποφάσεις, πιστικοί πίνακες, βιβλιογραφίες κ.λπ.).

Η επτηρίδα καλύπτει την περίοδο μέχρι υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, δηλαδή το τέλος του 1991. Το ποιοτικό επίπεδο της έκδοσης δικαιώνει την εκτίμησή ότι αποτελεί πολύτιμη προσφορά προς ενδιαφερόμενο για τα θέματα εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της χώρας.

**Σύγχρονη πολιτική και Μέσα Μαζικής
Μέσωσης, πρακτικά ελληνο-γερμανικού
Σεμιναρίου, Ίδρυμα Πολιτικών Μελετών
Επιμόρφωσης (ΠΙΟΜΕ),
εκδοτική 1992.**

Έλληνες και γερμανοί ειδικοί και οσιογράφοι εκθέτουν τις απόψεις τους το ρόλο των ΜΜΕ στο σύγχρονο πολιτικό περιβάλλον. Ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις απόψεων και προσεγγίσεων για θέμα που αφορά στην ίδια την ολότητα του πολιτικού συστήματος και του πολιτικού ανταγωνισμού στις σύγχρονες κοινωνίες. Πολύτιμη η γερμανική εμπειρία και διοργανωτής του Σεμιναρίου ήταν το κέντρο Konrad Adenauer).

Το κράτος της Ιταλικής Μαφίας

**Marcelle Padovani, ΚΟΖΑ ΝΟΣΤΡΑ,
Φυτράκης, 1993, σ. 226**

Ένα βιβλίο εξαιρετικά επίκαιρο από τη γαλλίδα ανταποκρίτρια του *Nouvel Observateur* στη Γαλλία Μαρσέλ Παντοβάνι, για την ιταλική Μαφία και τα πλοκάμια της στην κοινωνία και την πολιτική. Αποτελείται από είκοσι συνεντεύξεις που πήρε η συγγραφέας από τον δικαστή Τζιοβάννι Φαλκόνε στο διάστημα Μαρτίου-Ιουνίου 1991. Σ' αυτές τις συνεντεύξεις σκιαγραφείται ολόκληρη η ισχύς και η κουλτούρα της μαφιόζικης κοινωνίας. Διότι ο Φαλκόνε δεν ήταν φυσικά τυχαίος. «Ήταν» διότι δολοφονήθηκε με στυγνό τρόπο πριν από ένα περίπου χρόνο, στις 23 Μαΐου 1992 στο Παλέρμο. Η αφήγηση του δικαστή Φαλκόνε είναι συγκλονιστική, απολογισμός του πολύχρονου και ατρόμητου έργου του, πριν αναλάβει, στον Μάρτιο του 1991, τα καθήκοντά του ως Διευθυντής των Ποινικών Υποθέσεων στο υπουργείο Δικαιοσύνης στη Ρώμη. Γεννημένος ο ίδιος στο Παλέρμο, γνώριζε όσο κανείς άλλος τη μαφιόζικη κοινωνία και το περιβάλλον της. Με τη συστηματική δουλειά του, τον ατρόμητο χαρακτήρα του, τη μεθοδικότητα και την επιμονή του, ο Φαλκόνε επέτυχε να σπάσει το νόμο της σιωπής της Μαφίας (την περίφημη ομερτά) και να δικάσει πολλούς νονούς της Κούπολα, της Κεντρικής Επιτροπής της Μαφίας, καταρρίπτοντας τον μύθο ότι τα μεγάλα αφεντικά της Μαφίας ήταν απρόσιτα για το χέρι της Δικαιοσύνης. «Δεν είμαι Ρομπέν των Δασών», έλεγε ο ίδιος. «Δεν είμαι καμικάζι ούτε δέβαια ιεραπόστολος. Είμαι απλώς ένας υπηρέτης

του κράτους σε μια άπιστη χώρα». Πλήρωσε με τη ζωή του την αφοσίωσή του αυτή και τη μεγάλη του τόλμη. Παρά τα μέτρα ασφαλείας, ο 52χρονος Φαλκόνε γνώριζε το τέλος του: «Δεν με σκότωσαν δέβαια ακόμη», έλεγε, «αλλά ο κύκλος δεν έχει κλείσει. Ο λογαριασμός μου με την Κόζα Νόστρα παραμένει ανοιχτός. Ξέρω ότι δεν θα τον εξοφλήσω παρά μονάχα με τον θάνατό μου, φυσικό ή μη». Ένας πιστός υπηρέτης του κράτους, ο ασυνήθιστος αυτός δικαστής, εν μέσω ενός φαύλου πολιτικού περιβάλλοντος που η σήψη του αποδεικνύεται καθημερινά από τους επιζώντες θαρραλέους συναδέλφους του σήμερα, ανήκει σίγουρα στην κατηγορία εκείνων των κρατικών λειτουργών που το αίσθημα του καθήκοντος αποτελεί ανώτατο ηθικό κώδικα ζωής. «Πρέπει να πολεμήσουμε τη Μαφία», έλεγε, «πρώτα για λόγους κοινωνικούς και οικονομικούς, εθνικούς και διεθνείς, αλλά και γιατί αντιπροσωπεύει ένα σύστημα διαφορετικής εξουσίας απ' αυτήν του κράτους... δεν μπορεί να υπάρχουν σε μια χώρα δύο κράτη δικαίου».

Όταν το 1/5 των βουλευτών της ιταλικής Βουλής φέρονται αναμειγμένοι σε υποθέσεις διαφθοράς, όταν τόσοι πολιτικοί εμπλέκονται, όταν ο ίδιος ο δεινόσαυρος της ιταλικής μεταπολιτευτικής πολιτικής Αντρέοτι προσάγεται σε ανάκριση, όταν τα πλοκάμια της διαφθοράς απλώνονται στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, όταν ίσως να έχουμε δει μόνο την κορυφή του παγόβουνου, τότε η ιστορία του Φαλκόνε προσλαμβάνει πολύ πιο αποκαλυπτικές διαστάσεις απ' όσες εμφανίζονται στο βιβλίο.

Ελλάδα και ΕΟΚ

ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ

ΟΙΝΟΤΗΤΑ: Η πρόκληση της
προσαρμογής, Επιμ. Λουκάς Τσούκαλης,
Εθνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών
(ΚΕΜ), Εκδόσεις Παπαζήση, 1993, σ. 356

κείμενα που συμπεριλαμβάνονται στον τόμο έχουν αφετηρία τις εργασίες σχετικού κέντρου που οργάνωσε το ΕΚΕΜ το 1991 στην Αθήνα με θέμα «Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Η πρόκληση της προσαρμογής», επ' ευκαιρία της δεκάτης επετείου ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Στόχος του Συνεδρίου ήταν ακριβώς συμβάλει στον προβληματισμό γύρω από

τα εμπόδια και τις δυσκολίες προσαρμογής στην κοινοτική πραγματικότητα. Οι μελέτες είναι πράγματι σοβαρές και το επίπεδο της συζήτησης υψηλό. Οι εισηγήσεις των ελλήνων επιστημόνων διακρίνονται από συνοχή, στοιχειοθετημένη επιχειρηματολογία και επαρκή τεκμηρίωση. (Α. Τσούκαλης: Εισαγωγή: Ευρωπαϊκή προσαρμογή και εθνικές ιδιομορφίες. Γ. Στράος: Η μακροοικονομική πολιτική σε μια ανοιχτή οικονομία. Γ. Αλογοσκούφης: Δημοσιονομική προσαρμογή και ανταγωνιστικότητα. Π. Καζάκος: Το διοικητικό σύστημα και η ρύθμιση της αγοράς στην ΕΚ - Εντάσσοντας την ελληνική περίπτωση. Κ. Γάτσιος: Η λειτουργία της αγοράς, ο ανταγωνισμός και η κρατική παρέμβαση στην Ελλάδα. Α. Μητσός: Τι κράτος ή πόσο κράτος; Π. Ιωακεμίδης: Η ελληνική

νική διοίκηση και η διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής. Κ. Στεφάνου: Ο συντονισμός της ευρωπαϊκής πολιτικής στην Ελλάδα. Γ. Βαληνάκης: Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία - Τα πρώτα δέκα χρόνια. Β. Θεοδωρόπουλος: Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία και η ελληνική διπλωματία. Ν. Μουζέλης: Πολιτικό σύστημα και εκσυγχρονισμός. Ν. Διαμαντούρος: Τα διλήμματα του εκσυγχρονισμού. Π. Λαμπριάς: Μια τυπολογία για το ελληνικό πολιτικό σύστημα). Η πρόκληση της προσαρμογής είναι πράγματι μεγάλη και πράγματι λειτουργεί ως το πιο σημαντικό και αποφασιστικό ερέθισμα για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής πολιτικής και κοινωνίας. Ένα βιβλίο χρησιμότητας και γνώσεως.

■ ΙΣΠΑΝΙΚΟΣ ΠΡΟΜΑΧΩΝΑΣ

Οι τελευταίες σφυγμομετρήσεις δείχνουν σκληρή μάχη και διαφορά στήθους μεταξύ του Ισπανού πρωθυπουργού Γκονθάλεθ και του συντηρητικού αντιπάλου του Αθνάρ. Και δεν αποκλείεται ρυθμιστικό ρόλο στο σχηματισμό κυβέρνησης να παίξουν τα κόμματα της Καταλωνίας και της χώρας των Βάσκων καθώς και το κόμμα της Ενωμένης Αριστεράς. Η πρώτη τηλεοπτική αναμέτρηση των δύο ανδρών έγινε την περασμένη Δευτέρα και η δεύτερη θα γίνει την επόμενη στο ιδιωτικό κανάλι Antenna 3 που εν μέρει ελέγχει ο μεγιστάνας του Τύπου Ρούπερτ Μάρντοκ. Βρήκαν δουλειά οι διάφοροι «ειδήμονες» και μανιπουλάτορες του πολιτικού μάρκετινγκ εφόσον η τηλεοπτική αυτή μονομαχία σε ώρα μεγάλης ακροαματικότητας (10.15' το βράδυ) θεωρείται αποφασιστικής σημασίας για τον επηρεασμό 6 εκ. περίπου ψηφοφόρων ή το 20% του εκλογικού σώματος που παραμένει αναποφάσιστο. Η μη χαρισματική προσωπικότητα του Αθνάρ που το μουστάκι του έδωσε την ευκαιρία στους αντιπάλους του να τον αποκαλούν «Τσαρλινό», (από τον Τσάρλυ Τσάπλιν) του δημιουργεί προβλήματα τηλεοπτικής παρουσίας. Γι' αυτό η πλευρά του επέμενε ο Γκονθάλεθ να είναι καθιστός, όντας κατά πολύ υψηλότερος.

Ο ισπανός πρωθυπουργός όμως, μολονότι εμφανώς κουρασμένος απ' την πολύχρονη παραμονή του στην εξουσία, θεωρείται απ' τις πιο ικανούς και επιδέξιους πολιτικούς επικοινωνούς σ' όλο τον κόσμο και είναι σκληρό καρύδι. Το γεγονός ότι σχετικά λίγοι Ισπανοί (όπως και οι Έλληνες) διαβάζουν εφη-



μερίδες και αντιθέτως οι περισσότεροι παρακολουθούν το «κουτί» (*La tele*) -πρώτοι στην Ευρώπη- δείχνει πόσο η αμερικανικού στυλ αυτή τηλεοπτική αναμέτρηση θα κρίνει πιθανότατα και τον νικητή των εκλογών της 6ης Ιουνίου, αν όχι την αυτοδυναμία.

«Ψηφίστε για το μέλλον» είναι το κεντρικό εκλογικό σύνθημα των ισπανών σοσιαλιστών. Σε λίγες μέρες θα ξέρουμε αν ο τελευταίος προμαχώνας της σοσιαλιστικής επικράτησης στη δεκαετία του '80 στη Νότια Ευρώπη θα πέσει ή όχι.

■ Ο ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΟΣ ΤΟΥ ΣΙΡΑΚ

Μεγάλος πονοκέφαλος θα αποδειχθεί τελικά ο γάλλος πρωθυπουργός Εντουάρντ Μπαλαντύρ για τον μέντορα των Γκολικών Ζακ Σιράκ που караδοκεί στο παρασκήνιο για να «χτυπήσει» την προεδρία. Δύο μήνες ως πρωθυπουργός ο Μπαλαντύρ έχει αποδειχθεί μετρημένος και σοβαρός, με αποτέλεσμα η δημοτικότητά του να έχει ανέλθει στο 54% (ως επιλογή των εκλογέων για το προεδρικό αξίωμα) έναντι 38% του Σιράκ, σύμφωνα με πρόσφατη σφυγμομέτρηση του περιοδικού *Le Nouvel Observateur*. Οι δύο πολι-

τικοί άνδρες που έχουν κάνει σχετική συμφωνία (Σιράκ πρόεδρος - Μπαλαντύρ πρωθυπουργός) ισχυρίζονται ότι τίποτα δεν έχει διαταράξει τις σχέσεις τους κι ότι «καταλαβαίνουν πολύ καλά ο ένας τον άλλον». Παρ' όλα αυτά η άνοδος της δημοτικότητας του γάλλου πρωθυπουργού φαίνεται να ανησυχεί τον Σιράκ που παραμένει μετά τις εκλογές αφανής και αόρατος στο παρασκήνιο. Όσο για τον Μπαλαντύρ, ο ίδιος παραδέχτηκε ότι πρόσφατα διάβαζε τη βιογραφία του Ιούδα του Ισκαριώτη, αλλά, όπως είπε, σταμάτησε το διάβασμα μετά τις πρώτες 30 σελίδες γιατί δεν έδρισκε την υπόθεση ενδιαφέρουσα...

■ ΑΔΙΑΚΡΙΤΕΣ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

Ο κ. Ατταλί, έμπιστος σύμβουλος για 6 χρόνια του προέδρου Μιττεράν και σήμερα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, δέχεται και πάλι πυρά -αυτή τη φορά απ' τη σοσιαλιστική παρέα του- μετά τον καταιγισμό επικρίσεων ότι η Τράπεζά «του» ξόδεψε τον πρώτο χρόνο για λειτουργικά έξοδα, διακόσμηση, μισθούς στελεχών, και άλλα συναφή ηδύτατα των τραπεζιτών περισσότερα απ' όσα δά-

νεισε. Αφορμή τώρα είναι το βιβλίο του *Verbatim* (Κατά λέξη) εκ 958 σελίδων, όπου παρατίθενται πολλά «αυθεντικά» των πολιτικών παρασκηνίων. Φίλοι και υποστηρικτές του Ατταλί της σοσιαλιστικής πολιτικής ελίτ έχουν σφόδρα ενοχληθεί. Ο Ατταλί κατηγορείται για λογοκλοπία και «ανακρίβειες» και οι μηνύσεις άρχισαν να πέφτουν.

Η πιο συγκλονιστική αποκάλυψη του βιβλίου είναι η νέα εκδοχή που παρουσιάζεται σχετικά με τη γνώμη του Μιττεράν για τη Θάτσερ. Σύμφωνα με την προηγούμενη εκδοχή ο Μιττεράν φέρεται ειπών για τη Σιδηρά Κυρία ότι «είχε τα χείλη της Μαίρυλιν Μονρόε και τα μάτια του Καλιγούλα». Σύμφωνα με την εκδοχή του Ατταλί «είχε μάτια σαν τον Στάλιν και τη φωνή της Μονρόε». Οι ιστορικοί πολύ θα παιδεύουν για να διευκρινίσουν το σημαντικό αυτό γεγονός.

Στο μεταξύ, όπως αποκάλυψε το περιοδικό *Le Point*, η γαλλική κυβέρνηση απέρριψε αίτημα του Ατταλί (αίτημα που είχε εγκρίνει η προηγούμενη κυβέρνηση) για αγορά διαμερίσματος (*pied-à-terre*) στο Παρίσι αξίας 200 εκ. δρχ. Βλέπετε η έδρα της Τράπεζας είναι στο Σίτυ του Λονδίνου.

«Το κίνημά σας είναι ενδιαφέρον διότι θέτει τη φαντασία στην εξουσία», είχε πει για τη φοιτητική εξέγερση στο Παρίσι το 1968 ο γάλλος φιλόσοφος Ζαν Πωλ Σάρτρ.

Είκοσι πέντε χρόνια αργότερα, οι απολογισμοί της συγκλονιστικής εκείνης χρονιάς όπου σ' ολόκληρο τον κόσμο συνέδησαν τα πιο συνταρακτικά γεγονότα σ' όλο τον κόσμο μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Τι έκανες, μπαμπά, το 1968;

Εθισμένη σε κεντρικές πολιτικές κινήσεις, η κυρία Ντόρα Μπακογιάννη δεν εννοεί να ασχοληθεί με το κυρίαρχο αντικείμενο του έργου που έχει αναλάβει στο ΥΠΠΟ –τη θεσμική υποβάθμιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας, τη διαφύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς– αλλά συνεχίζει τις κινήσεις της στην κεντρική πολιτική σκακιέρα. Τώρα, λέει, ανάμεσα σε κοριούς και εσωκομματικούς σιαμαχίες, ανακάλυψε τους έλληνες διανοούμενους του εξωτερικού, τους οποίους θέλει να επιστρατεύσει, κήρυκες στην εθνική υπόθεση... Και η μεν «εθνική υπόθεση» φέρνει ίσως ψήφους και τα τηλεοπτικά κανάλια. Το αποψιλωμένο πολιτιστικό πεδίο, όμως, χρειάζεται την αθόρυβη δουλειά του «μυρμηγκιού» – κι αυτή δεν την ευνοεί ο τρόπος με τον οποίο πολιτεύεται η σημερινή υπουργός Πολιτισμού.

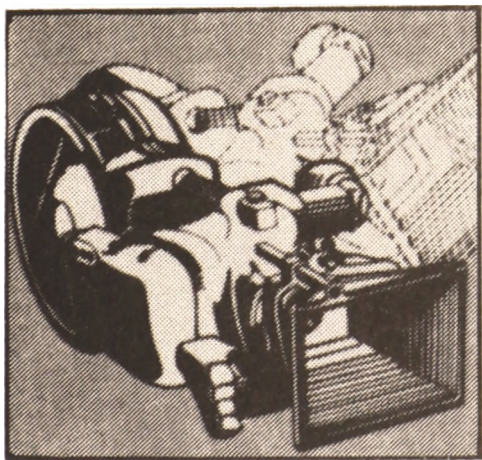


ΜΕΜΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

Πέθανε την προηγούμενη Τρίτη σε ηλικία 80 ετών ο γλύπτης Μέμος Μακρής. Σφραγισμένος από την περιπέτεια της Αριστεράς, δούλεψε προς την κατεύθυνση του έργου που έχει έντονη κοινωνική συμμετοχή. Για τον Μέμο Μακρή γράφει ο σκηνοθέτης Νίκος Κούνδουρος. (ΣΕΛ. 46).

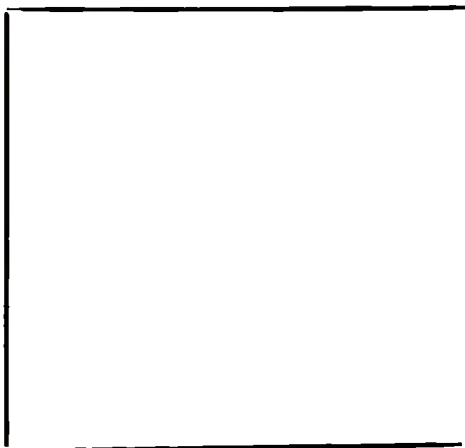
ΚΑΝΝΕΣ



Οι (σχεδόν) αδειανές οθόνες στοίχειωσαν το φετινό Φεστιβάλ των Καννών. Ο Θάνος Φουργιώτης γράφει για τις ταινίες που παρουσιάστηκαν στη γαλλική Μέκκα του κινηματογράφου.

ΣΕΛ. 44

ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ



Τι γίνεται τελικά με τον εκδοτικό οίκο του ζεύγους Αντενάιερ; Ισχύουν οι αιτιάσεις για την ποιότητα της δουλειάς του; Ή, μήπως, ο σχετικός θόρυβος είναι αποτέλεσμα συκοφαντίας;

ΣΕΛ. 46

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ



Ήταν πράκτορας ο Ντόναλντ Ντακ; Γιατί ένα έργο του Ντύρενματ κατεβαίνει σχεδόν αμέσως μετά την πρεμιέρα στην κεντρική κρατική σκηνή; Τα Υποκειμενικά γίνονται πιο νευρικά.

ΣΕΛ. 54

Οι (σχεδόν) αδειανές οθόνες

Του Θάνου Φουργιώτη

Ο Χρυσός Φοίνικας κομμένος (και ραμμένος) φίφτι-φίφτι: ύστατη (αλλά και αναγκαία...) επιλογή της κριτικής επιτροπής για να «δικαιωθούν» οι δυο ταινίες του επίσημου προγράμματος που -ελλείπει άλλων- ξεχώρισαν. (*The Piano* της Νεοζηλανδής Τζέιν Κάμπτον και *Farewell to My Concubine* του Κίντσου Τσεν Κάιγκε). Το Μεγάλο Βραβείο στον Βιμ Βέντερς για το *Τόσο κοντά, τόσο κοντά!* (η μοναδική, ίσως, έκπληξη του φετινού Παλμαρέζ, δεδομένου ότι ο σκηνοθέτης των *Φτερών του έρωτα* ελάχιστους έπεισε - όχι ως προς τις προθέσεις αλλά ως προς το αποτέλεσμα...).

Το βραβείο Σκηνοθεσίας στον Βρετανό Μάικ Λη για το *Naked*. Το Βραβείο της Κριτικής Επιτροπής (πάλι φίφτι-φίφτι) στον Κεν Λόουτς για το *Raining Stones* (όπερ σημαίνει ότι η δυναμική επιστροφή των κινηματογραφιστών της Μεγάλης Βρετανίας με μικρές, χαμηλού προϋπολογισμού ταινίες που μιλούν αποκαλυπτικά για καθημερινούς ανθρώπους και ιστορίες δεν πέρασε απαρατήρητη...) και στον Χου Χσιάο Χσιέν από την Ταϊβάν, που με το *The Puppet master* μπόρεσε να διηγηθεί επιδέξια όχι μόνο τη ζωή του διασημότερου παγκοσμίως δασκάλου μαριονέτας, Λι Τιέν-Λου, αλλά και τα ιστορικά γεγονότα που την σημάδεψαν...

Στα προηγούμενα προσθέστε και τα δύο βραβεία ερμηνείας (στον πρωταγωνιστή του *Naked* Ντέιβιντ Τιούλις και στην πρωταγωνίστρια του *The Piano* Χόλι Χάντερ) και λίγο-πολύ θα έχετε βρει το σκεπτικό, δάσει του οποίου κινήθηκε η υπό τον Λουί Μαλ Κριτική Επιτροπή, αλλά και την κατάσταση πραγμάτων που υπαγόρευσε τις αποφάσεις της...

Χρονιά ισχνών (κινηματογραφικών) αγελάδων, τα περιθώρια για εκπλήξεις παρέμειναν αναγκαστικά πολύ περιορισμένα και γι' αυτό ίσως το φετινό Παλμαρέζ είναι το πιο... οικουμενικό των τελευταίων χρόνων.

Λογικό είναι λοιπόν να βραβεύονται με τον Χρυσό Φοίνικα οι δύο ταινίες που όλοι θεωρούσαν φαβορί, αφού αυτές και μόνο θυμίζουν καλό, πανανθρώπινο, πλούσιο, ολοκληρωμένο και σκεπτόμενο κινηματογράφο (για να μην ξεχνάμε και τα στάνταρντ στα οποία ανταποκρίνονται, εδώ και κάμποσα χρόνια, οι ταινίες που κερδίζουν την ανωτάτη διάκριση του φεστιβάλ...), λογικό είναι οι Αμερικανοί να καταποντίζονται (από το *Body Snatchers* του Έμπελ Φεράρα έως το *Falling Down* του Τζόελ Σουμάχερ, ως κι αυτό ακόμη το *King of The Hill* του Στίβεν Σόντενμπεργκ οι εντυπώσεις ήταν απογοητευτικές), λογικό είναι ο ευρωπαϊκός (;) κινηματογράφος να χάνει το στίγμα του, ο γαλλικός να διαθέτει χρήματα, αλλά όχι και ουσία (με εξαίρεση δεδαίως το *Ma saison préférée* του Αντρέ Τεσινέ και το *Libera Me* του Αλέν Καβαλιέ), λογικό είναι από την πρώην Σοβιετική Ένωση να μας έρχονται ταινίες που δικαιωματικά δεν θα έπρεπε να

Τι λοιπόν θα κρατήσουν οι οθόνες του κόσμου από

το φετινό φεστιβάλ των Καννών; Όχι και

πολλά πράγματα, δυστυχώς... Ή, για να το πούμε διαφορετικά, ελάχιστα



Η Ναστάζια Κίνσκι, «Τόσο κοντά, τόσο κοντά!», στην ταινία του Βιμ Βέντερς

προβαλλονται στο επίσημο πρόγραμμα, και ογικό είναι -τέλος- το ουσιαστικό ενδιαφέρον αυτού του 46ου φεστιβάλ να μετατοπίζεται στις παράλληλες εκδηλώσεις: στην εβδομάδα Κριτικής, στο Δεκαπενθήμερο σκηνοθετών, στο Ένα κάποιο βλέμμα ή, τέλος πάντων, σε κάποιες ειδικές προβολές, πως ήταν αυτή της καινούργιας ταινίας του κίρρα Κουροσάβα *Madadayo*, του *Mad Dog and Glory* του Τζον Μακ Ντότον με τον Ρόπερτ ντε Νίρο, του *The baby of Macon* του Νίτερ Γκρίναγουι.

«Έχουν πάψει προ πολλού...»

Αλλά οι Κάννες έχουν πάψει προ πολλού να είναι χώρος για κινηματογράφοφιλους που έχουν πέσει θύμα του γιγαντισμού τους», υποστηρίζουν πολλοί, και δεν θα έχουν δικό.

Με τη διαφορά ότι όσο κι αν κανένας δεν ει την αυταπάτη να διεκδικεί εν μέσω του νικητού... χαμού (με τους 3.000 ουλάχιστον- δημοσιογράφους, τις πανταύ παρούσες τηλεοπτικές κάμερες και τους ξέρω κι εγώ πόσους φωτογράφους) ένα νηματογραφοφιλικό φεστιβάλ, άλλο τόσο ν έχει την παραμικρή διάθεση να χάνει τον όνο του και τη φαιά ουσία που του έχει κτισθεί από τις απανωτές προβολές σε ισμικο-καλλιτεχνικο-κινηματογραφικο-αρικές εκδηλώσεις τύπου Σταλόνε, Σβαρ-ενέγκερ και άλλων τινών λαοφιλών, που φεστιβάλ κατά κόρον «χρησιμοποιεί» τα λευταία χρόνια, προκειμένου να προσελ-σει τα πλήθη...



Η νικήτρια
Τζέην Κάμπιον

Από τέτοιες καταστάσεις του τύπου «πολή φασαρία για το τίποτα» και οι φετινές μέρες των Καννών ήταν γεμάτες... Τόσο που αν τυχόν και αποφάσιζες την ώρα που οι άλλοι σπρώχνονταν και ποδοπατιόντουσαν για τα μάτια του ή της δείνα σταρ να μείνεις στα μετόπισθεν και να τρέξεις στην πλησιέστερη αίθουσα, όπου προβαλλόταν κάποια από τις ταινίες των παραλλήλων εκδηλώσεων, η αίσθηση της απόλαυσης από μια καλή ταινία να είναι ισοδύναμη εκείνης του πιο αναπάντεχου (και ως επί το πλείστον κεραυνοβόλου) έρωτα....

Είναι, κυρίως, μέσα από τέτοιες διαδικασίες που φέτος στις Κάννες μπορέσαμε να ανακαλύψουμε (και να χαρούμε...) ταινίες όπως το *Toi Ivan, Moi Abraham* της Γιολάντ

Ζόμπερμαν, *Ruby in Paradise* του Βίκτορ Νουνέζ, *I love a man in uniform* του Ντέιβιντ Γουέλινγκτον, *Abissinia* του Φραντσέσκο Μαρτινότι, *The Music of Chance* του Φίλιπ Χας, *Bedevil* της Τρέισι Μόρφαι, *Sonatine* του Τακέσι Κιτάνο, *The Snapper* του Στίβεν Φρίαρς, *Bodies, Rest and Motion* του Μάικλ Στάινμπεργκ, *Latcho Drom* του Τόνι Γκατλίφ και άλλες που ούτε της στιγμής ούτε της αρμοδιότητας αυτού του (εφ' όλης της ύλης) κειμένου είναι να αναφέρει διεξοδικά...

Κάτι συμβαίνει στα μετόπισθεν

Σημασία, πάντως, έχει πως είναι κυρίως αυτές οι ταινίες, αυτοί οι σκηνοθέτες κι αυτές οι προβολές που, μέσα σε μια περίοδο γενικής... ξηρασίας, μπόρεσαν να αναπτέ-ρώσουν το ηθικό μας και να μας ποτίσουν με κάποιες ελπίδες για το μέλλον. Όχι γιατί ήταν τέλειες ή ανεπανάληπτες, αλλά γιατί πιστοποίησαν ότι έστω και στα μετόπισθεν της Κρυναζέτ κάτι συμβαίνει...

Δύσκολο, βεβαίως, να προεικάσει κανείς ποιο θα είναι το μέλλον όλων αυτών των σκηνοθετών (και των σκηνοθετριών!) που με τις ταινίες τους προσέφεραν στο φετινό φεστιβάλ τη δυναμική και το ενδιαφέρον που το επίσημο πρόγραμμα δεν φάνηκε να διαθέ-τει...

Οι περισσότεροι από αυτούς προέρχονται από διαφορετικές χώρες (με ιδιαίτερες συν-θήκες για την κινηματογραφία της καθε-μιάς...) και οι περισσότερες ταινίες που «έλεγαν κάτι» δεν αντιπροσώπευσαν παρά το βάπτισμα του πυρός των δημιουργών τους στο χώρο των ταινιών μεγάλου μήκους.

Αλλά, καλώς ή κακώς, στις Κάννες είθι-σται να φτάνουν κυρίως εκείνοι που ξέρουν καλό κολύμπι...

★ Στο επόμενο τεύχος, ο συνεργάτης μας Ανδρέας Τύρος θα σχολιάσει τις τάσεις στο παγκόσμιο σινεμά, όπως αυτές διαφάνηκαν στο Φεστιβάλ των Καννών.

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

- Χρυσός Φοίνικας: *Farewell My Concubine* (Bawang Bieji) του Τσεν Κάιγκε (Κίνα), *The Piano* της Τζέιν Κάμπιον (Αυστραλία).
- Μεγάλο βραβείο της Κριτικής Επιτροπής: Τόσο μακριά, τόσο κοντά! (In Weiter Ferne, So Nah!) του Βιμ Βέντερς (Γερμανία).
- Βραβείο της Κριτικής Επιτροπής: *The Puppet Master* του Χου Χσιάο-Χσιέν (Ταϊβάν), *Raining Stones* του Κεν Λόουτς (Μ. Βρετανία).
- Βραβείο Σκηνοθεσίας: *Naked* του Μάικ Λη (Μ. Βρετανία).
- Βραβείο ανδρικής ερμηνείας: Ντέιβιντ Τιούλις για το *Naked* του Μάικ Λη.
- Βραβείο γυναικείας ερμηνείας: Χόλι Χάντερ για το *The Piano* της Τζέιν Κάμπιον.
- Χρυσή Κάμερα: *Mui du Xanh* του Τραν Αν Χουνγκ (Γαλλία - Βιετνάμ).
- Βραβείο Τεχνικής: *Mazeppa* του Μπαρταμπάς (Γαλλία).
- Βραβείο ταινίας μικρού μήκους: *Coffee and Cigarettes* του Τζιμ Τζάρμους (ΗΠΑ).
- Βραβείο Διεθνούς Ένωσης Κριτικών (FIPRESCI):
- *Farewell My Concubine* (Bawang Bieji) του Τσεν Κάιγκε (Κίνα), για το επίσημο πρόγραμμα.
- *Child Murders* του Ισθβαν Σάμπο (Ουγγαρία).
- Μεγάλο βραβείο Γάλλων κριτικών: *Cronos* Γκιέρμο Ντελ Τόρο (Μεξικό).
- Οικουμενικό βραβείο: *Libera Me* του Αλέν Καβαλιέ (Γαλλία).
- Βραβείο νεότητας για γαλλικές ταινίες: *Mui du Xanh* του Τραν Αν Χουνγκ (Γαλλία - Βιετνάμ) - *Moi Ivan, Toi Abraham* της Γιολάντ Ζόμπερμαν (Γαλλία).
- Βραβείο CICAΕ (Διεθνής Ένωση Κινηματογράφων Τέχνης): *Moi Ivan, Toi Abraham* της Γιολάντ Ζόμπερμαν (Γαλλία).
- Ειδική μνεία: *Vale Abraao* του Μανουέλ Ντε Ολιβέιρα (Πορτογαλία).
- Διάκριση Gervais για ταινία του τμήματος Un Certain Regard: *Latcho Drom* του Τόνι Γκατλίφ (Γαλλία).

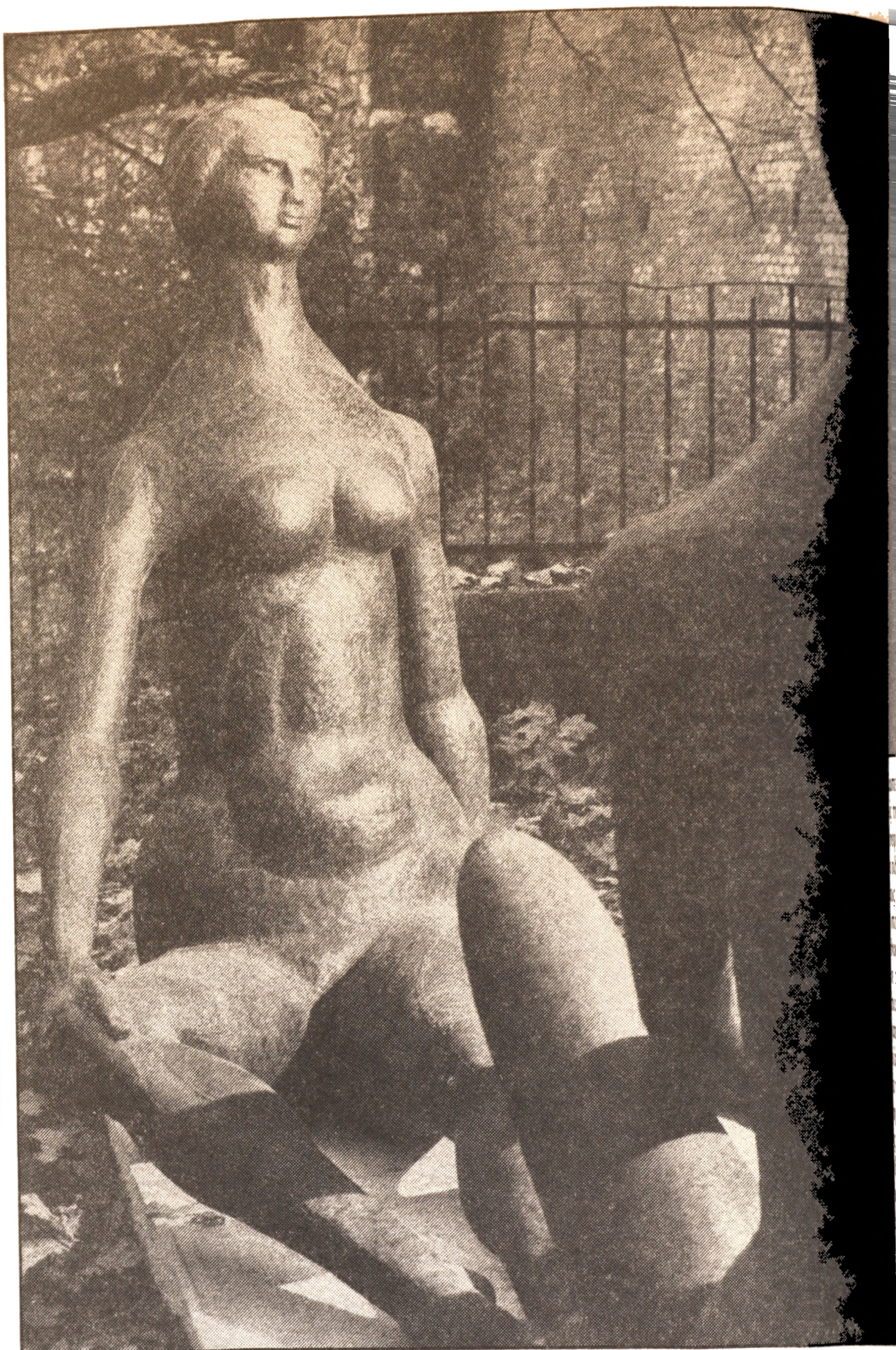


...αν κάθησα κι έβαλα σε σειρά τα όσα διαβάσατε, αφηγήματα του ίδιου του Μακρή που του τ' απόσπασα κομμάτι-κομμάτι, άλλα στην Αθήνα, άλλα στη Βουδαπέστη, άλλα ένα καλοκαίρι στην Κρήτη με το Λιβυκό πέλαγος απλωμένο μπροστά στα πόδια μας, δεν είναι μόνο γιατί ο Μακρής είναι αυτός που είναι, αλλά και γιατί από τα καθέκαστα της ζωής του περνάει, κουβέντα στην κουβέντα, η ιστορία που δεν την γράφουν τα βιβλία. Ο Αγαμέμνονας Μακρής και η εποχή του. Τόσο κοντινά όλα τούτα και μαζί τόσο μακρινά, καθώς όλα αλλάζουν γύρω μας και ο αιώνας που πάει να κλείσει στοιδιάζει στα ράφια του χρόνου τους Μακρήδες και τις ιστορίες τους.

N.K.

Αθήνα 1990

Υ.Γ.: Και να που σήμερα, Γενάρης του '92 πια, με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης Leninváros, βορειοανατολικά της Βουδαπέστης, αποκαθελώθηκε το μπρούντζινο άγαλμα του Λένιν από την κεντρική πλατεία της πόλης. Ήταν έργο του ελληνικής καταγωγής γλύπτη Makrisz Agamemnon.



Βίος και πολιτεία του Μέμου Μακρή

του Νίκου Κούνδουρου

Ο Μέμος Μακρής γεννήθηκε στην Πάτρα αλλά η οικογένειά του καταγόταν απ' τους Παξούς. Ο πατέρας του πατέρα του αποκληρώθηκε από την οικογένεια κι αναγκάστηκε να φύγει από το νησί γιατί, όπως γράφει το Libro d' oro της εποχής, «μετήρχετο το κατάπτυστον επάγγελμα του πιττόρου». Η υπεροπτική κοινωνία των Παξών δεν ανεχόταν ρωγμές στην αυστηρή αρχοντι-

κή της παράδοση. Κι έτσι ο νεαρός Μακρής μάζεψε τα χρώματα και τα πινέλα του και πέρασε στην Ήπειρο και από κει στην Πελοπόννησο, όπου κέρδιζε το ψωμί του ζωγραφίζοντας εκκλησίες.

Κάποτε ο πλανόδιος αγιογράφος κουράστηκε να γυροφέρνει και σταμάτησε στην Πάτρα... Εκεί οργάνωσε ένα εργαστήρι ξυλογλυπτικής και σκάλιζε τέμπλα στις εκκλη-

σίες του Μοριά. Παντρεύτηκε, νοικοκυρεύτηκε και γέννησε τον πρώτο πατρινό Μακρή πατέρα του Αγαμέμνονα Μακρή, γλύπτη κάτοικο σήμερα της Βουδαπέστης, οδὸ Τάρνοκ αριθμός 3.

★ Το κείμενο του Νίκου Κούνδουρου είναι απόσπασμα από το βιβλίο *Βίος και Πολιτεία του Μέμου Μακρή*, που θα κυκλοφορήσει σύντομα από τις εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ.



Είμαστε στο 1935. Ο πολιτικός ουρανός της Ευρώπης έχει αρχίσει να συνεφιάζει. Ο Χίτλερ έχει αρπάξει με σιδερένια πυγμή την εξουσία κι όπως η Ιταλία είναι από καιρό παρομένη στους μελανοχίτωνες του Μουσολίνι, εθνικοσοσιαλισμός και φασισμός γίνουν σε συμμαχία ετοιμάζοντας κάτω στα μάτια της ανήσυχης Ευρώπης τη μεγάλη περιπέτεια. Η πάμφτωχη Ελλάδα παθαίνει όπως-όπως να νοικοκυρευτεί μέσα στα νέα της σύνορα. Οι πληγές του '22 και ακόμη ματωμένες και η οδυνηρή αποχώρηση της μικρασιατικής προσφυγιάς έχει αρπάξει βαθιά τη ζωή του τόπου. Στη συντηρητική κοινωνία και στο επίσημο Κράτος πόζει ακόμη παντοδύναμο το ελληνοχριστιανικό ιδανικό, αλλά έχει κιόλας αρχίσει ξεπροβάλλει από κάποια λαγούμια μια ινούργια γενιά Ελλήνων που δίπλα στα ληϊκά και τα στρατιωτικά πραξικοπήματα αγωνίζονται να ανακαλύψουν το πρόσωπο μιας δικιάς τους Ελλάδας. Το ερώτημα είναι 'Ελληνας', τι είναι «ελληνισμός», τι είναι «ελληνικότητα» μπαίνει καυτό και ζητά απάντηση.

Δίπλα στον Παλαμά και τον Σικελιανό, τον Βάρναλη και τον Καρυωτάκη, ακούγονται τώρα και τα ονόματα του Μυριδούλη, του Σεφέρη, του Τερζάκη, του Βενέζη, κάποιου Ρίτσου, κάποιου Ελύτη, κάποιου Μπειρίκου, κάποιου Θεοτοκά. Και μαζί το όνομα του Παρθένη και του Πικιώνη, του ώτου Πολίτη, του Νίκου Καρβούνη και της γλυκής Χατζημιχάλη. Γεννήματα όλοι αυτοί ενός ευρωπαϊκού αστικού φιλελευθεσμού – με τάσεις κρυπτοσοσιαλιστικές κατά φορά –, δίνουν τον τόνο κάποιας αναγωγής, που όμως δεν θα προχωρήσει σε

αληθινό λαϊκό κίνημα, καθώς η καθυστερημένη ελληνική κοινωνία – πιο κοντά στη Δημοκρατία του ροπαλοφόρου κομματάρχη παρά στη Δημοκρατία του Περικλή – δεν είναι έτοιμη να τους δεχτεί.

Όμως ο νεαρός Μακρής είναι μέσα σε όλα. Μαλάζει πάλι με πάθος τους πηλούς του, είναι πάντα μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος, νόμιμου ακόμη και με δεκαέξι βουλευτές στη Βουλή, έχει και το μάτι στραμμένο σε κάθε κίνηση που αφορά τα γράμματα και τις τέχνες. Στη Σχολή Καλών Τεχνών κυκλοφορεί καινούργιο αίμα. Ο Παρθένης, ο Κεφαλληνός, ο Δημητριάδης, ο Τόμπρος διδάσκουν δίπλα στους ακαδημαϊκούς, τον Αργυρό, τον Γεωργιάδη, τον Μπισκίνη, τον Θωμόπουλο, τον Γερανιώτη. Η Σχολή του Μονάχου έχει παραμεριστεί και τη θέση της παίρνει, επαναστατική και πολύχρωμη, η Σχολή του Παρισιού. Το Παρίσι είναι πάλι το κέντρο και η μητρόπολη κάθε κίνησης και δεν λογίζεσαι εικαστικός καλλιτέχνης αν δεν περάσεις να προσκυνήσεις το εργαστήριο του Μαγιόλ, του Ντεσπιώ, του Ματίς και τα καφενεία του Μονπαρνάς. Από κει περάσαν τόσοι και τόσοι δικοί μας, εκεί ο Γαλάνης, εκεί ο Γουναρόπουλος, ο Τόμπρος, ο Δημητριάδης, ο Βυζάντιος, ο Βακαλό, ο Βασιλείου, ο Απάρτης, ο Σώχος, ο Φαληρέας, ο Παππας, ο Κεφαλληνός, κι άλλοι πολλοί, ζωγράφοι, γλύπτες και χαράκτες που επιστρέφοντας στην πατρίδα – όσοι επέστρεψαν – κουβάλησαν μαζί τους τον ανανεωμένο αέρα της Ευρώπης. Έτσι έφτασε ως εμάς ο υπερρεαλισμός, ο εξπρεσιονισμός, ο κυβισμός, ο Χατζηκυριάκος Γκίκας, ο Μπουζιάνης, ο Κοντόπουλος, ο Μυταράκης, ο Πλακωτάρης, ο Εγγονόπουλος, ο

Σπυρόπουλος, ο Τσαρούχης, ο Μόραλης, ο Νικολάου για να συναντηθούν εδώ με την Πόλη και τη Σμύρνη, με τον Κόντογλου και τους μαθητές του, που αναζητούσαν την πολιτιστική κληρονομιά τους μέσα από το Βυζάντιο και τη λαϊκή παράδοση.

Αλλά να μην ξεχνάμε και την επανάσταση του Οκτώβρη. Ο Μακρής είναι κομμουνιστής, κι όπως είναι φυσικό, ιδιαίτερα ευαίσθητος στα μηνύματα που έρχονται από τον Βορρά. Το περιοδικό *Νέοι Πρωτοπόροι* έχει γίνει το Κέντρο ενός κύκλου διανοούμενων και καλλιτεχνών που συνήθιζαν να μαζεύονται σε ένα παλιό σπίτι στις πλαγιές του Λυκαβηττού... Ο Μακρής είναι δραστήριο μέλος της ομάδας και στο παλιό σπίτι του Λυκαβηττού περνά τον ελεύθερο χρόνο του και συμπληρώνει τις σπουδές του. Εκεί μαθαίνει όσα δεν θα του μάθαιναν ποτέ στα συντηρητικά ακαδημαϊκά θρανία της Σχολής των Καλών Τεχνών.

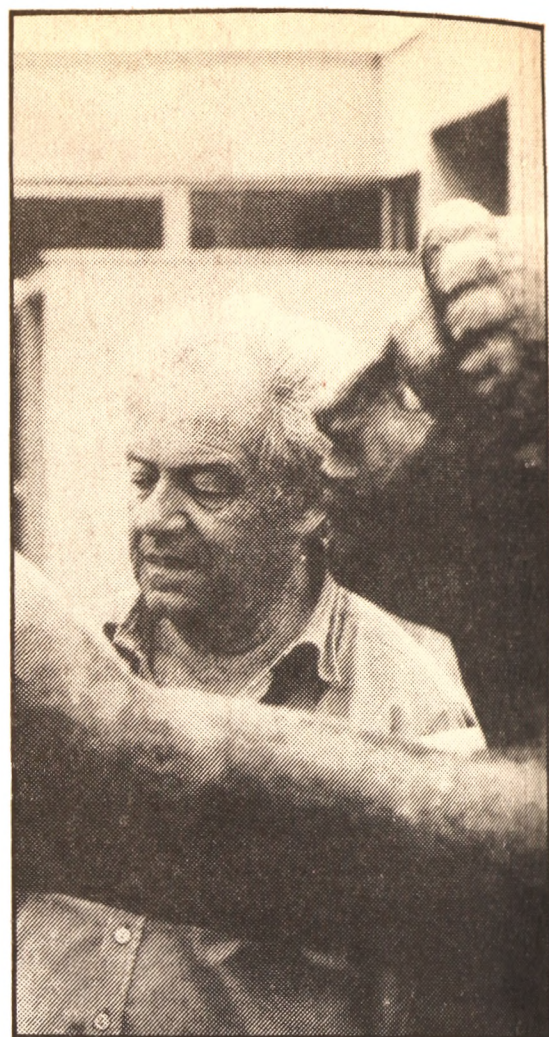
Θυμάται τώρα αυτό το σπίτι και λιώνει. Θυμάται ακόμη και τα πιο μικρά πράγματα, τις ξύλινες σκάλες του, τις καφεδιές πόρτες, τις καρέκλες. Θυμάται και τον Ιορδανίδη, που ήταν η ψυχή αυτού του σπιτιού. Και του περιοδικού η ψυχή ήταν αυτός ο Ιορδανίδης, σοφός άνθρωπος, από τα χέρια του πέρασαν τόσοι και τόσοι νέοι του καιρού εκείνου. Ο Ιορδανίδης δίδασκε αισθητική και φιλοσοφία στο σπίτι του Λυκαβηττού και σε αυτόν καταφεύγανε για τις απορίες τους παλιοί και νέοι κομμουνιστές. Όσπου ξαφνικά μια μέρα έφυγε ταξίδι και δεν ξαναγύρισε ποτέ. Αργότερα μαθεύτηκε πως είχε πάει στη Σοβιετική Ένωση και χάθηκε κι αυτός, μαζί με μυριάδες αθώους, στις φοβερές εκκαθαρίσεις του '36. Δεν ξανακούστηκε τίποτε για

τον σοφό δάσκαλο. Σήμερα πια θγαίνουν κάθε μέρα στις εφημερίδες οι ιστορίες του καιρού εκείνου, ντοκουμέντα, ημερολόγια, γράμματα, περιπέτειες ζωντανών και πεθαμένων και σφίγγεται η ψυχή σου να τα διαβάσεις. Χάθηκε, λοιπόν, κι ο Ιορδανίδης, και σαράντα χρόνια αργότερα ξανακούσαμε τ' όνομά του γιατί η Μαρία Ιορδανίδη ήτανε γυναίκα του. Η Μαρία Ιορδανίδη, Λωξάντρα και άλλα.

Μ' ένα Λίμπερτυ που ταξίδευε αργά ανάμεσα στις πλανώμενες νάρκες της Αδριατικής φτάνουν κάποτε στον Τάραντα, στην Ιταλία. Εκεί στοιβάζονται σ' ένα εξαθλιωμένο τραίνο χωρίς παράθυρα. Κάνουν είκοσι μέρες να διασχίσουν αγκομαχώντας την κατατρεπωμένη Ιταλία και να φτάσουν πουντιασμένοι στο Παρίσι, στην ελευθερία, στη ζωή. Κανένας δεν μπορούσε να μαντέψει τότε πως η καλοπροαίρετη υποτροφία του Γαλλικού Ινστιτούτου θα 'ταν μοιραία για τον Μακρή και για μερικούς ακόμα από τους συνταξιδιώτες εκείνου του μυθικού Λίμπερτυ. Για την ώρα χαίρονται την ανέλπιστη τύχη να 'ναι κάτοικοι μιας χώρας που ήθελε να ξεχάσει τον πόλεμο. Το Παρίσι, λίγο ρημαγμένο μα πάντα όμορφο, φιλοδοξούσε να γίνει πάλι το πνευματικό κέντρο της Ευρώπης. Και οι κακοπαθιασμένοι Έλληνες μουσαφίρηδες χύθηκαν με λαχτάρα να ρουφήξουν το οξυγόνο που τόσο τους έλειψε στη ματοκυλισμένη πατρίδα. Ο Μακρής στήνει σε μια γωνιά τα καβαλέτα του και τους πηλούς του. Η πόλη των πόλεων τον ζώνει από παντού μ' ένα προστατευτικό ζωνάρι. Έπειτα από τόσα χρόνια κοιμάται πάλι ήσυχος στο κρεβάτι του. Σιγά-σιγά πάει να ξεθωριάσει η λαχτάρα για κείνους τους φοβερούς πρωϊνούς χτύπους στην πόρτα. Η μικρή αλλά σίγουρη υποτροφία φρόντιζε για το νοίκι και το λιτό φοιτητικό φαί του. Είναι τριαντατριών χρόνων και ίσως να σκέφτεται πως ο ένας Μακρής, ο στρατευμένος, ο ζωηρός, ο ανήσυχος, ο δημόσιος, ο χρήσιμος, αδίκησε τον άλλο Μακρή, τον γλύπτη, τον μοναχικό, τον άχρηστο. Εδώ, που τα λέμε, τι χρησιμεύει ένας γλύπτης στον πόλεμο; Σε τίποτα. Κι ο Μακρής πολεμά από δεκατεσσάρων χρόνων παιδί. Απ' εκείνη τη φάμπρικα του χαρτιού που του 'δωσε το πρώτο του μεροκάματο και το 'τρεξε με λαχτάρα στη μάνα Μακρήνα. Και μέχρι σήμερα ξεκούραση δεν είδε. Είκοσι χρόνια πόλεμος για λίγο ψωμί και για λίγη λευτεριά – και πού 'ν' την; Και μια που για λευτεριά ο λόγος, στην πατρίδα η κουζίνα των δοσίλογων και των πρεσβευτών δουλεύει καλά. Ένα καλομαγειρεμένο δημοψήφισμα φέρνει πίσω τον βασιλιά. Οι Άγγλοι, κουρασμένοι από την πολυέξοδη κηδεμονία, παραδίνουν την ελληνική αποικία στους Αμερικανούς. Με τη βοήθεια των καινούργιων νονών η νόμιμη και η παράνομη τρομοκρατία των δεξιών σπρώχνει πάλι στα βουνά τους παλιούς αριστερούς. Ξεσπά ο Εμφύ-

λιος. Η μεγάλη περιπέτεια θα κρατήσει ως το '49 και θ' αφήσει πίσω χιλιάδες τάφους και καινούργια ερείπια σωριασμένα πάνω στα παλιά που δεν πρόφτασαν να ξαναχτιστούν. Η Ελλάδα ολόκληρη είναι μια πληγή. Η Δεξιά και οι συνεργάτες των Γερμανών κυβερνούν αυταρχικά τον τόπο βοηθούμενοι από λογής-λογής παραεξουσίες. Μυστικές υπηρεσίες, παραστρατιωτικές οργανώσεις, οπλισμένοι πολίτες, αφιονισμένο χωροφύλακες. Τα πλοκάμια της εξουσίας τρυπώνουν παντού. Γλιστράνε μέσα στα σπίτια, στις φάμπρικες, στα σχολεία, στα Πανεπιστήμια, περνάνε κάμπους και βουνά, φακελώνουν χωρικούς, ψαράδες, ανθρακωρύχους, δάσκαλους... Περνάνε και τα σύνορα, κι όπου Έλληνας φοιτητής, εργάτης, ταξιδιώτης, νά σου και το πλοκάμι από δίπλα, να 'ναι καλά οι πρεσβείες και τα προξενεία. Φτάνει και στο Παρίσι το πλοκάμι και μια μέρα ο Μακρής και κάμποσοι άλλοι μαθαίνουν από το Ελληνικό Προξενείο πως υπάρχει εντολή να μη τους ανανεώσουν τα διαβατήρια. Που σημαίνει γρήγορη και αναγκαστική επιστροφή στην Ελλάδα, που στην περίπτωση του Μακρή και των συντρόφων του σήμαινε Ικαρία, Μακρονήσι, Άη Στράτη. Αποφασίζουν να μείνουν έξω. Η ελεύθερη Ευρώπη είχε ξεσάνει την ψυχή τους, μα για τον Μακρή δεν θα κρατήσει πολύ αυτή η δανεισμένη θαλπωρή. Ένα πρωί χτυπά η πόρτα του –αχ αυτά τα πρωϊνά χτυπήματα– κι ένας ευγενικός Γάλλος αστυφύλακας του δίνει το χαρτί με την απόφαση απέλασης του Αγαμέμνονα Μακρή, Έλληνα υπήκοου, προσωρινού κάτοικου Παρισίων κ.τλ κ.τ.λ. Και –ρητή εντολή– να 'χει εγκαταλείψει το γαλλικό έδαφος σε σαρανταοχτώ ώρες. Ο Μακρής νιώθει πως είναι μάταια τα παρακάλια. Η γαλλική αστυνομία ξέρει να είναι σκληρή, όπως όλες οι αστυνομίες του κόσμου. Είναι ξένος και άγνωστος κι ό,τι έχει όλο κι όλο σ' αυτό τον τόπο είναι μερικά έργα του θγαλμένα στο γύψο, ένα άχρηστο διαβατήριο και μια νεαρή γυναίκα, η Ζιζί Σίρνιτς, γέννημα Γαλλίδας μάνας και Γιουγκοσλάβου πατέρα, ζωγράφος στο επάγγελμα και συντρόφισσα ακόμα μέχρι τώρα του Μακρή, τριάντα τέσσερα χρόνια ζωής μαζί του.

Με την απόφαση της απέλασης και το ακυρωμένο διαβατήριο στο χέρι ο ανεπιθύμητος Έλληνας φέρνει βόλτα τα ξένα προξενεία του Παρισιού, ζητώντας ένα κομμάτι γη να εγκαταστήσει τα καβαλέτα και τη νεαρή γυναίκα του. Όμως το ακυρωμένο ελληνικό διαβατήριο μόνο δυσπιστία προκαλεί και οι σαρανταοχτώ ώρες προθεσμίας έχουν περάσει και καμιά χώρα δεν δέχεται ν' ανοίξει τις πόρτες της στον παράνομο Έλληνα. Η γαλλική αστυνομία του δίνει ακόμα 24 ώρες προθεσμία. Και εντελώς αναπάντεχα το Ουγγαρέζικο Προξενείο δίνει την πολυπόθητη βίζα. Έτσι, σχεδόν στην τύχη, η Ουγγαρία θα γίνει από 'δω και πέρα η καινούργια πατρίδα του Έλληνα γλύπτη, αλλ' αυτό δεν το ξέρει ούτε ο ίδιος εκείνη τη στιγμή.



ΜΕΜΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Πέθανε την προηγούμενη Τρίτη σε ηλικία 80 ετών ο γλύπτης Μέμος Μακρής.

Ο Μέμος Μακρής γεννήθηκε στην Πάτρα το 1913 και μαθήτευσε στη Σχολή Καλών Τεχνών με δασκάλους τον Δημητριάδη, τον Τόμπρο και αργότερα τον Απάρτη. Στη συνέχεια τον βρίσκουμε στο Παρίσι –έφυγε από την Ελλάδα με τον περίφημο Ματαρό, μαθητή του Μαρσέλ Γκιμόν, που διέσωσε αρκετούς νέους τσαντούχους αριστερούς– να ερευνά τη σχέση του με την αρχαία ελληνική γλυπτική και τις απαρχές της πλαστικότητας του χρυσού αιώνα.

Στο Παρίσι έζησε από το 1945 μέχρι το 1950, για να εγκατασταθεί στη συνέχεια στην Ουγγαρία, για 28 ολόκληρα χρόνια, μέχρι το 1978 δηλαδή, οπότε μοίραζε το χρόνο του ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη πατρίδα.

Στην Ουγγαρία πήρε ενεργό μέρος στην καλλιτεχνική ζωή του τόπου, αλλά και τη δημόσια ζωή, ενώ ένας μεγάλος αριθμός έργων μνημειακών ανοικτού χώρου ενδυναμώνει το πλαίσιο της παραδοσιακής φόρμας από την ιδεολογική φόρτιση.

Σφραγισμένος από την περιπέτεια της Αριστεράς στον τόπο μας, δούλεψε προς την κατεύθυνση του έργου που έχει έντονη κοινωνική συμμετοχή, ενώ ο ίδιος δήλωνε, ότι είχε συνείδηση της στιγμής στην οποία ο ίδιος έκανε τέχνη, ως περίοδο μεταβατική της ιστορίας της τέχνης, όπου η ακμή και η τελειότητα δεν ευδοκίμούν. Και ότι η δική του δουλειά έχει αυτό το στοιχείο των αντιθέσεων που η ίδια η εποχή εγκλείει.



ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

- Το έβδομο ρούχο
- Η μεγάλη πράσινη
- Ζάχαρη στην άκρη

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- Το μεγάλο ταξίδι του Μελένιου
- Εύπνα Ντενεκεδούπολη
- Ο κύριος Ουλτραμέρ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

- 525 Τάγμα Πεζικού
- Δανεικιά γραβάτα
- Τα παιδιά της Χελιδόνας
- Δέσποινα
- Τη νύχτα που 'φυγε ο Μπούκοβι
- Εναντίον του Marlboro
- Από εδώ πέρασε ο Κιλρόι



ΙΣΤΟΡΗΤΗΣ

Για να γνωρίσουμε τη σύγχρονη ιστορία μας
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ισάκων 10 και Δαφνομήλη, 114 71 Αθήνα, Τηλ.: 3643272, Fax: 3641864

Ιωάννου Καλοστύπη

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Μελέτη οικονομική, γεωγραφική, ιστορική
και εθνολογική

Μια διαχρονική εξέταση του Μακεδονικού χώρου:

▮ Μακεδονία και Αρχαιότητα

▮ Μακεδονία και Βυζάντιο

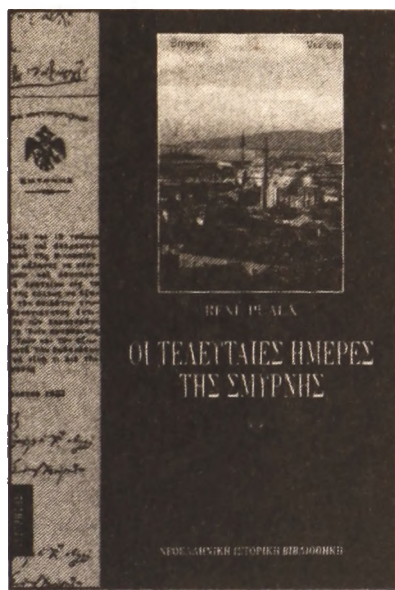
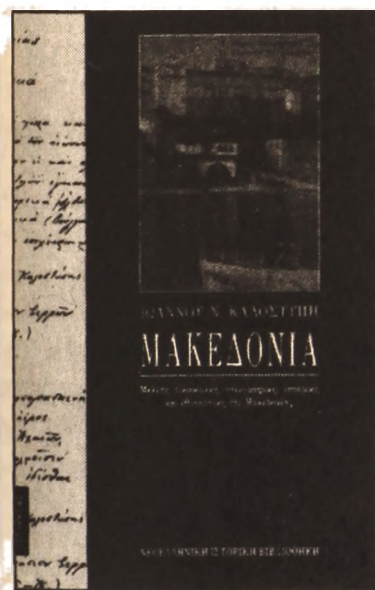
▮ Μακεδονία και Ρωμαίοι

▮ Μακεδονία και Τούρκοκρατία

▮ Πώς δημιουργήθηκε το Μακεδονικό ζήτημα

Ένα βιβλίο που δείχνει γιατί επανεμφανίστηκαν στις
ίερες μας οι αιώνιες διεκδικήσεις στο Μακεδονικό χώρο.

ελ.: 315, 14×21 εκ., 2.900 δρχ.



René Puaux

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Τώς χάθηκε μια από τις σπουδαιότερες πόλεις του
Ελληνισμού:

▮ Ο ρόλος των ξένων και οι σκοπιμότητές τους

▮ Η εξοντωτική παραπειστική τακτική των Τούρκων

▮ Οι λεηλασίες, οι φόνοι, οι βιασμοί

▮ Η πυρκαγιά – η τελευταία πράξη του ξεριζωμού

▮ Οι πρόσφυγες – το μαρτύριο του Χρυσοστόμου

Ένα βιβλίο που δείχνει ότι ο Ελληνισμός πρέπει να
πηριζείται πρωτίστως στις δικές του δυνάμεις.

ελ.: 153, 14×21 εκ., 1.800 δρχ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
κυκλοφόρησαν

Jeremy Hawthorn

ΞΕΚΛΕΙΔΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μια εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΓΕΛΑΣ

Μολονότι η θεωρία της λογοτεχνίας αποτελεί, τον τελευταίο
καιρό, βασικό μάθημα των Φιλοσοφικών σχολών, για πολλούς
φοιτητές η μελέτη της δύσκολα συνάπτεται με την ανάγνωση
των συγκεκριμένων λογοτεχνικών έργων.

Το βιβλίο αυτό, ως εγχειρίδιο όχι μόνο για τους φοιτητές
αλλά και για τους καθηγητές της Μέσης Εκπαίδευσης, είναι
μια εισαγωγή στα βασικά θέματα και ζητήματα της θεωρίας
της λογοτεχνίας, με τέτοιο τρόπο ώστε να συνδέεται επαρκώς
με την αναγνωστική εμπειρία των λογοτεχνικών κειμένων,
διαφωτίζοντάς την. Για τον λόγο αυτό, πραγματεύεται λιγότε-
ρο τις απόψεις των διαφόρων κριτικών και των κριτικών scho-
λών, και περισσότερο τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπί-
ζουν οι κριτικοί της λογοτεχνίας από την αρχαιότητα ως τις
μέρες μας. Ένα βιβλίο γραμμένο με διαύγεια και χωρίς δογ-
ματισμό.

○●○

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΛΠΑΞΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΤΟΜΟΣ II:

Η ανασκαφή του Ναού της Αρτέμιδος
(Κέρκυρα 1911)

Μια αρχαιολογική ανασκαφή στην Κέρκυρα των αρχών
του αιώνα –η ανασκαφή που οδήγησε στην ανακάλυψη του
ναού της Αρτέμιδος– γίνεται το επίκεντρο μιας συναρπαστι-
κής ιστορίας με πρωταγωνιστή τον ίδιο τον αυτοκράτορα της
Γερμανίας Γουλιέλμο, τακτικό «παραθεριστή» του νησιού
εκείνη την περίοδο. Το «περιστατικό» δίνει την ευκαιρία στον
καθηγητή της Αρχαιολογίας του Παν/μίου Κρήτης Θανάση
Καλπαξή να αποκαλύψει τις αθέατες διασυνδέσεις Αρχαιο-
λογίας και Πολιτικής, ανασυνθέτοντας έτσι και την ευρύτερη
εικόνα μιας ταραγμένης εποχής όπου τα Βαλκανικά «εν-
διαφέροντα» των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων διαπλέκο-
νται με την έντονη διεκδίκηση εκ μέρους τους των Ελληνικών
αρχαιολογικών θησαυρών.

Ένα λαμπρό «βιβλίο εποχής» με ευρύτερο –και καθόλου
ανεπίκαιρο– ιστορικό ενδιαφέρον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σ.ΜΑΡΙΝΗΣ, ΣΟΛΩΝΟΣ 116, ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ. 01-3608348

«Bon pour l'Orient»;

Του Gunnar Hering

Τελικά, η διαμάχη για την αρτιότητα των γερμανικών μεταφράσεων ελληνικών κειμένων από τον οίκο «Ρωμιόςυνη» του ζεύγους Νίκη και Χανς Αϊντενάιερ, δεν γίνεται περί όνου σκιάς. Ως τώρα, το Αντί τη φιλοξενούσε στη στήλη των επιστολών.

Σήμερα, ωστόσο, μια συγκροτημένη και τεκμηριωμένη παρέμβαση φαίνεται να αποφαίνεται τελεσίδικα.

Με άρθρο της στο περιοδικό Παρατηρητής η κ. Νίκη Αϊντενάιερ θέλει να εκθέσει στο αναγνωστικό κοινό «το ιστορικό μιας σύγχρονης νεοελληνικής κατασυκοφαντικής εκστρατείας»¹ σε βάρος της ίδιας και του συζύγου της κ. Χανς Αϊντενάιερ. Την εκστρατεία αυτή θεωρεί ότι ξεκίνησε ο κ. Αλέξανδρος Σχινάς με την οξύτατη κριτική του στη δραστηριότητα του εκδοτικού οίκου Ρωμιόςυνη, καθώς και σε δημοσιεύματα της κ. και του κ. Αϊντενάιερ (Διαβάζω, τεύχος 287).

Στο άρθρο της η κ. Αϊντενάιερ ασχολείται και με μερικές –πολύ λίγες– από τις κριτικές παρατηρήσεις του κ. Σχινά σχετικά με δικό της άρθρο για το νεοελληνικό θέατρο² και διαβεβαιώνει το ελληνικό αναγνωστικό κοινό (σελ. 132, υποσ. 3) ότι ορισμένα από τα εκπληκτικά λάθη που είχε επισημάνει ο κ. Σχινάς οφείλονται σε παρέμβαση της εκδότριας του τόμου, η οποία συντόμευσε για εξοικονόμηση χώρου το κείμενο της κ. Αϊντενάιερ έτσι ώστε ν' αλλοιωθεί το περιεχόμενό του. Η κ. Αϊντενάιερ παραθέτει και περικοπή από επιστολή της εκδότριας, που υποσχέθηκε (το 1985) ότι τα λάθη θα διορθώνονταν στην επόμενη έκδοση. Και η κ. Αϊντενάιερ προσθέτει: «όπως και στη 6' έκδοση 1990 έγινε». Δυστυχώς, η διαβεβαίωση της κ. Αϊντενάιερ δεν αποδίδει την αλήθεια. Έχω μπροστά μου τη 6' έκδοση του 1990 και διαπιστώνω ότι δεν διορθώθηκαν τα λάθη που η ίδια η συγγραφέας παραδέχτηκε. Έτσι λοιπόν «μαθαίνουμε» και πάλι ότι π.χ. ο κ. Σικελιανός προσπάθησε στη δεκαετία του 1960 να αναβιώσει το αρχαίο ελληνικό θέατρο στους Δελφούς. Είναι δυνατόν εδώ και τρία χρόνια να μην το έχει προσέξει η συγγραφέας; Κι αν έφταιξε και τούτη τη φορά η εκδότρια ή αν η κ. Αϊντενάιερ δεν φρόντισε ή δεν είχε την ευκαιρία να ιδεί τα τυπογραφικά δοκίμια προτού τυπωθεί ο τόμος, γιατί μας δίνει εξηγήσεις που η ίδια ξέρει ότι δεν αληθεύουν;

Υστερα από τέτοια απόπειρα αποπλάνησης

του κοινού θα έπρεπε να σταματήσει κανείς να ασχολείται με τα δημοσιεύματα του ζεύγους Αϊντενάιερ. Επειδή όμως και οι δύο συγγραφείς διατείνονται ότι η αδικαιολόγητη κατ' αυτούς κριτική αποτελεί στοιχείο συκοφαντικής εκστρατείας, θα ήθελα να σημειώσω ότι τα ασύγνωστα λάθη και οι ανακρίδειες, που οι συγγραφείς δεν επιχείρησαν καν να δικαιολογήσουν, δεν είναι, δυστυχώς, επινοήσεις κακόβουλων ανθρώπων, αλλά υπάρχουν πράγματι στα εν λόγω κείμενα. Αναφέρω μερικά ενδεικτικά παραδείγματα: Στη 6' (και διορθωμένη, υποτίθεται) έκδοση του άρθρου, για το οποίο μίλησα πιο πάνω, διαβάζουμε και πάλι ότι π.χ. ο Βασιλικός του Μάτεσι είναι δράμα του 18ου αιώνα και ότι το 1932 (αντί για το 1930) ιδρύθηκε το Εθνικό Θέατρο, πάλι κάνει την εμφάνισή του ο ανύπαρκτος άγγλος λογοτέχνης Waterhouse Hall (που «εκπροσωπεί» τους δύο συγγραφείς Keith Waterhouse και Willis Hall), πάλι μας εκπλήσσει η πληροφορία ότι η Ελλάδα κηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος μόλις το 1833 (δηλ. τρία χρόνια μετά το πρωτόκολλο του Λονδίνου και δύο χρόνια μετά το θάνατο του Καποδίστρια) και πάει λέγοντας.

Πώς... εξαπλώθηκε η γλώσσα;

Την ίδια ποιότητα έχει το άρθρο του κ. Αϊντενάιερ για την ελληνική γλώσσα, στο οποίο εκνευρίζουν τα λάθη, οι ανακρίδειες και το ρηχό επίπεδο θεώρησης των πραγμάτων – αδυναμίες που δεν δικαιολογούνται ακόμη κι όταν είναι κανείς υποχρεωμένος να απλοποιήσει περίπλοκα ζητήματα επειδή απευθύνεται σ' ευρύτερο κοινό. Μπορούμε στα σοβαρά να ασχοληθούμε με την άποψη ότι μόλις στην επιθανάτια κλίνη του ο Μέγας Κωνσταντίνος «συναίνεσε στην ανοχή του Χριστιανισμού» (σελ. 308), έχει νόημα ν' ανασκευάσουμε τον ισχυρισμό ότι οι διενέξεις για το γλωσσικό ζήτημα άρχισαν το 1821 και ότι το πρόβλημα της γλώσσας λύθηκε «τρόπον τινά από μόνο του» με τη Μικρασιατική καταστροφή (σελ. 310) και τα παρόμοια;

Αλλόκοτη είναι και μια άλλη μελέτη του κ. Αϊντενάιερ στον ίδιο τόμο³. Εδώ φιλοδοξεί ο συγγραφέας να ξεδιαλύνει μιαν «ιστορική παρεξήγηση» που την αιτία της αναζητά στο αποκλειστικό ενδιαφέρον της Δύσης για την αρχαία Ελλάδα. Επειδή νομίζει ότι φιλέλληνες είναι άνθρωποι που σχετίζουν με τον έναν ή άλλον τρόπο τους Νεοέλληνες, τους Ρωμιούς, με τους αρχαίους Έλληνες, χρησιμοποιεί τον όρο «φιλέλληνες» κατά τον εξής παράδοξο τρόπο: Φιλέλληνες, γράφει, δεν ήταν μόνο ξένοι – ένα «ουσιαστικό μέρος» τους ήταν οι Έλληνες του εξωτερικού, όπως ο Αλέξανδρος Υψηλάντης («Υψηλάντιας» διαβάζουμε στο «διορθωμένο» κείμενο), ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ο Ιωάννης Κωλέττης και ο Ιωάννης Καπο-

δίστριας. Αντίθετα, οι Ρωμιοί στην Οθωμανική αυτοκρατορία, οι άνθρωποι που επαναστάσαν το 1821, δεν θεωρούσαν τους εαυτούς τους «Έλληνες», αλλά Ρωμιούς στην Αθήνα, Σπάρτη, την Ολυμπία και τις Θερμοπύλες. Ξένοι «αντίκριζαν κατοίκους που δεν θυμνταν καθόλου αυτούς τους τόπους» (σελ. 40, πλάγια δικά μου). Ο συγγραφέας θέλει να πει ότι οι κάτοικοι είχαν ξεχάσει τα αρχαία, «ελληνικά» αυτά τοπωνύμια, αλλά μας αφήνει με την απορία πώς ονόμαζαν, κατά τη γνώμη του, οι Αθηναίοι της Τουρκοκρατίας και της Επανάστασης την πόλη τους, που το αρχαίο όνομα απαντάει σε όλες τις γνωστές πηγές, ακόμα και στις οθωμανικές. Γενικεύοντας μια λαϊκή παράδοση, πληροφορεί ο κ. Αϊντενάιερ τους Γερμανούς αναγνώστες του ότι οι Ρωμιοί θεωρούσαν τους Έλληνες γίγαντες της αρχαιότητας και άρχισαν να ταυτίζονται μαζί τους να εξυπηρετήσουν ταπεινά συμφέροντα: Καταλαβάν ότι οι φίλοι τους στο εξωτερικό θα τα σέβονταν μόνον «αν ταυτίζονταν μ' εκείνους» (δηλ. με τους αρχαίους, σ.σ.) και ισχυρίζονται ότι είναι άμεσοι απόγονοί τους. Αυτή τη χε (!) μπορούσε να τους την κάνει κανείς εύκολα αφού το ίδιο ισχυριζόνταν στο μεταξύ και Γερμανοί που «είχαν» σπουδάσει πολύ στο εξωτερικό «και ενθάρρυναν τους ντόπιους στην τεράστια (ungeheuerlichen) αυτή αντίληψη. Με το σύνθημα "Κάθε Ρωμιός και Έλληνας μπορούσαν να διαφυλάξουν την απαίτηση για την ελληνική δοθήθεια που την χρειαζόταν επειγόντως" (σελ. 40). Με τον ίδιο τρόπο οι Έλληνες συμπεριφέρονται, κατά τον κ. Αϊντενάιερ, μέχρι σήμερα: Όταν είναι «μακριά από κάθε ξένο και μεταξύ τους, ονομάζουν τους εαυτούς τους μέχρι και σήμερα Ρωμιούς - Ρωμαίους», αλλά όταν μιλούν Γερμανοί για Έλληνες «εννοούν Έλληνες». Χρειάζονται σχόλια για τέτοιες παραμορφωτικές ταυτίσεις, για τέτοια «εξήγηση» της εθνογένεσης των Ελλήνων; Όσο για το φιλέλληνες, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλοί απ' αυτούς είχαν απατηλά όνειρα, έρεψαν ψευδαισθήσεις και απογοητεύτηκαν επειδή πραγματικότητα διέφερε από τις οπτασίες τους. Αυτή η διαπίστωση δεν επιτρέπεται όμως να γενικευτεί: δεν ισχύει για όλους ούτε γι όλες τις ευρωπαϊκές χώρες στον ίδιο βαθμό. Προπάντων δεν αφορά τον φιλελληνισμό και συλλογικό κίνημα, που παράλληλα με άλλες συλλογικές κινήσεις της εποχής του πρέπει να μελετηθεί στα πλαίσια της κοινωνικής ιστορίας και με σύγχρονες μεθόδους που δεν φαίνεται να είναι προσιτές στον όψιμο οραματιστή της (ή ελληνικής) Ρωμιόςυνης, ώστε να μπορέσει να παρουσιάσει στον γερμανό αναγνώστη μια απλοποιημένη, αλλά ακριβέστερη και κατά δίκαιη εικόνα των γερμανών και γενικά των ευρωπαίων φιλελλήνων και των Ελλήνων της εποχής εκείνης.

Επειδή ο κ. Αϊντενάιερ προτίμησε να μην απαντήσει

ισει στις επιμέρους παρατηρήσεις του κ. Σχινά, προσπάθησε ο κ. Σάκης Πορίχης να αναευσάσει ελάχιστα σημεία της κριτικής⁴. Δυστυχώς, τα επιχειρήματά του δηλώνουν την ανεπάρκεια που τεκμηριώνεται στα κείμενα του κ. Αϊντενάιερ. Ο κ. Πορίχης αναφερόμενος σε παρατήρηση του κ. Σχινά, ότι κατά κ. Αϊντενάιερ «Ο Όμηρος έγραψε ιδιοχειρώς τα έργα του», καταφεύγει στο κούφιο (και χαλαροποιητικό) επιχείρημα ότι η λέξη «ιδιοχειρώς» είναι «επινόηση» του κ. Σχινά («Θεός λέξοι!», γράφει, «πού στο κείμενο (του κ. Αϊντενάιερ) αυτός ο ισχυρισμός;»). Μα ο κ. Σχινάς δεν σημαδευσε την πρόταση με εισαγωγάκι ώστε ο αναγνώστης να την εκλάβει ως παραγραφμένη) περικοπή από το κείμενο του κ. Αϊντενάιερ, αλλά συνόψισε το δικό του πέρασμα και διασάφησε με το «ιδιοχειρώς» πόχο της κριτικής του. Το ερώτημα λοιπόν αν το συμπέρασμα αυτό είναι ορθό. Και αβώς είναι: τίποτα απολύτως δεν αλλάζει ελληνικά ούτε στα γερμανικά αν κόψουμε «ιδιοχειρώς», διότι ο κ. Αϊντενάιερ είναι της: «Τόσο σημαντικοί ποιητές, ιστορικοί φιλόσοφοι όπως ο Όμηρος (...) έγραφαν γλώσσα αυτή». (σελ. 308 της έκδοσης του κ. Σχινά, τα πλάγια δικά μου). Μα θέλει συζήτηση πρόκειται τουλάχιστον για επιπόλαια διατύπωση, για πλάνη που θα επισημαίναμε σε φοιτητική εργασία; Ας υποθέσουμε ότι η διατύπωση αυτή ξέφυγε του κ. Αϊντενάιερ, ότι κείται δηλαδή για επιπόλαια διατύπωση – γιατί δεν διορθώθηκε στη 6' έκδοση και προσπάθει ο κ. Πορίχης με μαχητικό ύφος την περισώσει; Είναι συκοφαντία να εννοεί ο κ. Πορίχης ότι γράφω σημαίνει γράφω; Ο κ. Πορίχης παραθέτει τη δική του μετάφραση άλλου παλαιού χωρίου: «Παρ' όλο που ο Αλέξανδρος κατάγονταν από την περιοχή της σημερινής Θεσσαλονίκης, δηλ. τη Μακεδονία, είχε για καλό έναν από εκείνους τους Αθηναίους περιπατητές, τον Αριστοτέλη, και έτσι εξαπλώθηκε η γλώσσα των Αθηναίων παντού όπου ο Αλέξανδρος επέκτεινε την αυτοκρατορία» (τα πλάγια δικά μου)⁵. Και τι συμπέρανε ο κ. Πορίχης από το κρινόμενο κείμενο; «Η γλώσσα των Αθηναίων εξαπλώθηκε μόνο και μόνο διότι ο Μεγαλέξανδρος είχε για δάσκαλό του από εκείνους τους... περιπατητές Αθηναίους τον Αριστοτέλη». Το «μόνο και μόνο», μαρτυρείται ο κ. Πορίχης, οφείλεται σε «λαχειρία» του κ. Σχινά. Αφήνω κατά μέρος τη «πιομέρεια» ότι ο κ. Σχινάς δεν έκρυψε από τον αναγνώστη ότι αποδίδει το νόημα της φράσης με δικά του λόγια. Απλά αναρωτιέται άλλο θα καταλάβει ο γερμανός αναγνώστης όταν διαβάσει ότι ο Αλέξανδρος είχε για καλό τον Αριστοτέλη «και έτσι εξαπλώθηκε η γλώσσα των Αθηναίων παντού» (μετάφραση Πορίχης);

Διασκεδαστική είναι τούτη η προσπάθεια ο κ. Πορίχης να δώσει τα πράγματα στη θέση τους. Ο κ. Σχινάς, γράφει, «ισχυρίζεται ότι ο Αϊντενάιερ πληροφορεί λανθασμένα τους αναγνώστες πως ο Αριστοτέλης υπήρξε ιδρυτής της περιπατητικής Σχολής» (σελ. 138) και δυσαναπαύεται που ο φίλος του κ. Αϊντενάιερ κατηγορείται πως κατέχει ένα στοιχείο στοιχειώδους

μόρφωσης. Και ανυποψίαστος τον υπερασπίζεται: «Αυτό δεν αναφέρεται επίσης πούθενά. Είναι αποκύημα φαντασίας του Σχινά» που «εξαπάτησε τους φίλους του δημοσιογράφους για να εισπράξει τις εντυπώσεις». (σελ. 138). Και δεν θα είχε κανείς να παρατηρήσει τίποτα αν ο κ. Σχινάς πράγματι ισχυριζόταν ότι ο κ. Αϊντενάιερ θεωρεί κακώς τον Αριστοτέλη ιδρυτή της σχολής των περιπατητών. Απόφοιτος γυμνασίου, ο κ. Σχινάς δεν θα επέκρινε δέδαια μια τέτοια πληροφορία. Γράφει το αντίθετο. Συμπεραίνει (ή μάλλον εννοεί ότι ο γερμανός αναγνώστης θα συμπεράνει) από τη διατύπωση του κειμένου: «Δεν ήταν άλλωστε ούτε ο ιδρυτής της Περιπατητικής Σχολής», αφού ο κ. Αϊντενάιερ τον αναφέρει απλά ως «έναν τέτοιο περιπατητή». Ούτε κατάλαβε ο κ. Πορίχης το άτοπο πρωθύστερο: δεν πήγε δέδαια ο Αριστοτέλης ως «ένας τέτοιος περιπατητής» να διδάξει τον Αλέξανδρο, όπως πιστεύει ο κ. Αϊντενάιερ, αλλά ίδρυσε τη σχολή των περιπατητών όταν είχε γυρίσει από τη Μακεδονία.

Μεγάλε Κώστα!

Τέλος, αναφέρεται ο κ. Πορίχης σε πρόταση του κ. Αϊντενάιερ για τον Κωνσταντίνο τον Μεγάλο και την ίδρυση της Πόλης και θέλει να μας πείσει ότι ο κ. Αϊντενάιερ με την πληροφορία ότι οι σημερινοί Έλληνες ονομάζουν τον Κωνσταντίνο «Κώστα» δεν κάνει λόγο για το ιστορικό πρόσωπο, για τον Κωνσταντίνο τον Μεγάλο. Ας δούμε λοιπόν πώς αποδίδεται η περίφημη ρήση του κ. Αϊντενάιερ στη σωστή μετάφραση του κ. Πορίχης: «Πέραν τούτου επέτρεψε αυτός ο Ρωμαϊκός Κώστας (όπως τον λένε οι σημερινοί Έλληνες συντετμημένα) ο Μέγας (...)» (σελ. 139). Ακριδώς αυτό επισήμανε και ο κ. Σχινάς και έτσι ακριδώς όπως αποδίδει το χωρίο πολύ ωραία ο κ. Πορίχης το καταλαβαίνει κάθε γερμανός αναγνώστης: αυτός ο Ρωμαϊκός Κώστας... ο Μέγας! Αν ο κ. Αϊντενάιερ εννοούσε κάτι άλλο, π.χ. ότι οι Έλληνες δίνουν ως σήμερα το όνομα του αυτοκράτορα στα παιδιά τους και φωνάζουν τον Κωνσταντίνο Κώστα – γιατί δεν το έγραψε; Ο μέσος γερμανός αναγνώστης, στον οποίον απευθύνεται το βιβλίο, πρέπει να έχει ικανότητες μντηνιμ για να συλλάβει νοήματα αντίθετα προς τη ρητή διατύπωση του κειμένου;

Όλα αυτά λοιπόν δεν είναι παρά συκοφαντίες και αποκυήματα φαντασίας, για όλα φταίνε οι αναγνώστες και οι κριτικοί, που κατά τον κ. Αϊντενάιερ συνωμοτούν για να τον μειώσουν; Ο συγγραφέας δεν έχει δηλαδή καμία ευθύνη ούτε για τα λάθη του ούτε για την αναληθή διαβεβαίωση ότι τα διορθωτέα διορθώθηκαν;

Άλλωστε, στα άρθρα του το ζεύγος Αϊντενάιερ τεκμηριώνει πώς εννοεί να αντιμετωπίζει την κριτική. Απαντώντας στο άρθρο του κ. Σχινά εξέφρασε ο κ. Αϊντενάιερ παράπονα για τη στάση του διευθυντή του Διαβάξω (τεύχος 290, σελ. 15). Τι έπρεπε να κάνει αυτός; Να ελέγξει, έστω δειγματοληπτικά, αν οι παρατηρήσεις του κ. Σχινά είναι βάσιμες; Προφανώς όχι, αλλού στοχεύει ο κ. Αϊντενάιερ: κατά τη γνώμη του, έπρεπε ο διευθυντής του περιοδικού να είχε μάθει «ορισμένα πράγματα» (ποια πράγματα δεν διευκρινίζει) για τον κ. Σχινά,

«τι συμφέρον έχει ο ίδιος από τέτοιες επιθέσεις, σε ποιο κύκλωμα ανήκει (...)» (τα πλάγια δικά μου). Το ζητούμενο, λοιπόν, δεν είναι αν ευσταθεί ή όχι η κριτική, αλλά σε ποιο «κύκλωμα» ανήκει ο κριτικός – πρώτα απ' όλα ενδιαφέρει το φακέλωμα. Και δεν μας φωτίζει ο κ. Αϊντενάιερ ποιο συγκεκριμένο «συμφέρον» υποτίθεται ότι έχει ο κ. Σχινάς, συγγραφέας και συνταξιούχος δημοσιογράφος της Ντόιτσε Βέλλε, για να του επιτεθεί. Άνθρωποι που συνηθίζουν να ζητούν και να σκορπίζουν πληροφορίες για το «κύκλωμα», στο οποίο ανήκουν όλοι, και ενδιαφέρονται να μάθουν ποιους έχει φίλους, δυσκολεύονται ίσως να καταλάβουν ότι τον κριτικό μπορεί απλούστατα να τον ενόχλησαν τα λάθη και οι αστοχίες γενικότερα. Η νοοτροπία αυτή διαφαίνεται και σ' εκείνο το σημείο του άρθρου του ζεύγους Αϊντενάιερ όπου αναφέρεται στη γερμανική μετάφραση ποιημάτων του Ρίτσου. Την απάντηση του ζεύγους Αϊντενάιερ στην κριτική του κ. Ρόντχολντς, γράφει η κ. Αϊντενάιερ, δεν την δημοσίευσε ολόκληρη το Βήμα, «αποσιωπώντας έτσι αυτό που οι Αϊντενάιερ αποκαλύπταν, ότι δηλαδή πίσω από την κριτική αυτή κρυβόταν ο κ. Αλέξανδρος Σχινάς» (Παρατηρητής, σελ. 134). Μα ο κ. Ρόντχολντς και ενήλικας είναι για να έχει ακέραια την ευθύνη του λόγου του και με την ελληνική λογοτεχνία ασχολείται εδώ και πολλά χρόνια. Το αν συζήτησε με οποιονδήποτε άλλον για τις παρατηρήσεις του ή αν κάποιος, ο κ. Σχινάς ή οποιοσδήποτε άλλος, τον ενθάρρυνε να τις δημοσιεύσει, ενδιαφέρει τους περισσότερους από μας πολύ λιγότερο από το περιεχόμενο της κριτικής (και βεβαίως και της απάντησης στην κριτική), διότι η απόδοση της ποίησης του Ρίτσου μας ενδιαφέρει δέδαια περισσότερο από πληροφορίες και συμπαράδηλώσεις για την παρέα και τον ιδιωτικό βίο των κ.κ. Ρόντχολντς και Σχινά. Αφού το Βήμα πετσόκοψε την απάντησή της, μπορούσε η κ. Αϊντενάιερ στις γραμμές που αφιέρωσε στο κουτσομπολιό να μας πληροφορήσει ποιο ήταν το κύριο σημείο της διχογνωμίας.

□

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. αριθ. 20, σελ. 129-134.
2. Δημοσιεύτηκε (όπως όλα τα επίμαχα άρθρα της και του κ. Αϊντενάιερ, στον συλλογικό τόμο *Griechenland*, που κυκλοφόρησε στη Γερμανία (α' εκδ. 1985, 6' εκδ. 1990).
3. *Έλληνες-Φιλέλληνες – μια ιστορική παρεξήγηση*; Σελ. 39-46. Πρόκειται για συντετμημένη ανατύπωση μελέτης του 1985.
4. Ιλαροτραγωδία με τίτλο *Αλιείς μαργαριταρών*, σε σκηνοθεσία του πρωταγωνιστού αλιέως και κριτική Κωνσταντίνου Γεωργουσόπουλου. Στο ίδιο τεύχος του *Παρατηρητή*, σελ. 135-143.
5. Ο κ. Πορίχης παραθέτοντας την πρόταση Σχινά πάλι δεν μεταφέρει από το κείμενο τα εισαγωγικά που ο κ. Σχινάς έχει βάσει για να δηλώσει πού αρχίζει και πού τελειώνει η περικοπή από την εργασία του κ. Αϊντενάιερ. Έτσι προκαλεί στον αναγνώστη την εντύπωση ότι ο κ. Σχινάς παρουσιάζει ολόκληρη την πρόταση ως αυθεντική περικοπή, ενώ στην πραγματικότητα ο κ. Σχινάς εξηγεί στον αναγνώστη τι προκύπτει από τη διατύπωση του κειμένου. Επομένως δεν έχει νόημα η παρατήρηση ότι στο κείμενο του κ. Αϊντενάιερ δεν απαντάει η διατύπωση ότι η εξαπλώση της ελληνικής οφειλόταν «μόνο και μόνο» στη μαθητεία του Αλεξάνδρου.

ΠΡΑΚΤΩΡ ΝΤΟΝΑΛΝΤ ΚΑΛΕΙ ΠΕΝΤΑΓΩΝΟ

- Όπου οι χάρτινοι ήρωες «τα παίζουν»
από το FBI...



Εκείνο το προτελευταίο βράδυ οι παρά έναν τεσσαράκοντα λαμπροί «συνέλληνοι», ενώ αι ήμισέληνοι ήσαν παντού μεσίστιοι λόγω του θανάτου του Όζάλ, εί-

σήλασαν σε λαϊκό κέντρο της «Ίσταμπούλ» για «χορό της κοιλιάς» της ιδιικής των ήδη έμπιπραμένης από τα καρυκεύματα των Όσμανιδών, και μέχρι πρωίας ώρχήθησαν εις τα *βάχ* του ντερτιού και των ναταν *σαρκισί* (έθνικων ύμνων), άμανέδων, τουμπτελεκίων και τσιφτετελιών δηλαδή, ενώ πρώτος των πρώτων άνεδείχθη ό σεβνταλής Έξαδάκτυλος κατακτήσας όλα τα ούρι του Adin (Παραδείσου) τα όποια ότε μόν ποτίζοντάς τον κρασι της Προποντίδος, ότε δέ προτείνοντα τα καπούλια των τα όποια έμπάτοιζε άνηλεώς ότε μόν άλαλάζοντα «*θάι, θάι, έφέντιμ, ινσάφ, ινσάφ!*» (= έλεος), ότε δέ άναφωνώντας «*Άλλάχ, θαλλάχ, μυλλάχ, ταλλάχ*» (= μά τον Θεό) μπουκλώνοντάς τον με *ιτις πιλάφ* ότε μόν άνασκολοπιζόμενα εις τα γόνατα του μερακλωμένου πασα πού γανυρομανών έμούγκριζε «*γιου-σου-φάαα-κια μ', χα-νου-μάαα-κια μ'*», ότε δέ άδοντα παθητικά, λαγγεμένα γιαρεδάκια ότε μόν λαρυγγίζοντα συντονιζόμενα με την κατάποσιν μαλακτικών σουτζούκ λουκούμ - λαφύρων εκ του «Χατζιμπεκίρ», ότε δέ θρηνωδώς τσιρίζοντα σεκλέτια και μεράκια ότε μόν λικνιζόμενα αίσχυντηλώς δήθεν, ότε δέ τουρλώνοντας εις το επέκεινα της λαγνείας την έξημμένην φαντασίαν - επί των όπισθίων φυσικά ότε μόν ύποστηλώνοντας τα καταρρέοντα μέλια και σιρόπια και γάλατα λές στήθη, ότε δέ μαλάσσουντας έπταλόφους γλουτούς και κόρφους άκολάστους (τόσα τά 'βλεπε) και, τέλος, εις το τσακίρ κέφι, ή έφιππος επ' αυτού Φατμέ χανούμ έλαρύγγισε τον παιάνα: «*Ταραχή*», και ύστερα τα «*Θά γίνει το έλα να δεις / σάν μάθω πώς γίναμε τρεις*», «*Κι άς με λένε καμάκι / κι άς με λένε τρελό, / το δικό σου κορμάκι θέλω έγώ*», «*Άς μη γυρίζουμε στα ίδια και στα ίδια / και πριονίζουμε τα πριονίδια*»... κι ό οίστροδίνητος έφέντης ούρλιαξε: «*άφερμι, χανούμ μου, χάνομαι, όπωσούν*» ό σουλτανάκος σου χάνεται όπωσούν, σουλτανίτσα μου!», ενώ εις την κορύφωσιν της μάχης του ό *χανουμοδινης* άνέκραξεν χουφτώνοντας την Άϊσε: «*Τα θυζάντια αυτά είναι δικά*

μου, όπωσούν»! Συμπέρασμα: οι Όθωμανοί πολιτιστικώς έχουν ύποταχθεί προδ πολ-λού και θα ύπομείνουν τον ζυγό τουλάχιστον επί 400 έτη!

Την έπιούσαν έπιστρέψαμε για μιάν τελευταία έπιδρομή εις τα καταστήματα και την άγορά. Το ήθικόν των Όθωμανών είχε ήδη καμφθεί και έτσι σερνόταν όπισθέν μας ένας συρφετός έτεροκλήτων μικροπωλητών της δδελυράς εκείνης στρατιάς των άγαρηνών ίκετεύοντες:

- «Μαρία, Μαρία, Roléx, Cartie γκζιάμπα γκζιάμπα...».

- «Γκιώργο, Γκιώργο, Lacoste, γκζιάμπα, γκζιάμπα...».

- «Άσε με, ρέ Γιάννη», φώναξα στον φορτω-κώτερο έξ αυτών, αλλά ή Μπάρμπαρα τον είχε ήδη ύποτάξει με ένα χιλιάρικο...

Στα μαγαζιά το άσκέρι έτράπη εις διαρπαγήν, έξανδραποδισμόν, ληιζόμενον πάντα τα χρυσαφίζοντα, άσημίζοντα και γενικώς γυαλίζοντα, δίκην δέ πυρός ή σκηπτου ή χειμάρεον άφανίζον, παρασύρον και γενικώς ψωνίζον «*και γάρ ούτοι τα πάντα διερευνήσαντο*» θα έγραφα ως άλλος Φραντζής ή Κριτόβουλος, τα πάντα, μόνον βδέλλες σε γυάλα δέν άγόρασαν από το αϊγυπτιακό παζάρι. Οι ίθαγενείς όσμανλήδες έδέχθησαν το κισμέτ των, παρεδίδοντο μαχόμενοι θεβαίως μετά από έξαντλητικά παζάρια αλλά εν τέλει πάντοτε ή Μπάρμπα-ρα και ή Τασούλα έθριάμβευον επί των άπίστων, οι όποιοι ύποκύπτοντας κατέθε-ταν και τις τυπωμένες καρτούλες των στα έλληνικά, έπαιτώντας να τους ένθυμηθούν κατά την έπομένην έπιδημίαν των. Ό Έξα-δάκτυλος είχε καταλάβει το κατάστημα «APHRODISIQUE DES SULTANS», με άπίθανη ποικιλία άφροδισιακών ειδών, όλα τα σχετικά άνατολίτικα βοτάνια, άσιανά ροφήματα, σκόνες, συνταγές και... βαζελίνες. Η Βαρβαρούλα μου έζήτησε κι άλλα χρήματα, διότι «*είχε έπεκτάνει, όπω-σούν*» την επέλασή της και στα μαγαζιά των δαιδάλων της άγοράς, και πειθαναγκάζοντάς με περίπου όπως κάποτε ό Πορθητής είχε έμψυχώσει τους πολεμιστές του λέγοντας «*όλίγου πόνου (κόπου) το έργον* - όλίγα λαλάκια άκόμη και κάμποσο ξεποδά-ριασμα - και ή πόλις έάλω». Και πάλιν ένέδωσα σκεπτόμενος ότι και ό Μωάμεθ είχε παραδώσει επί τριήμερον την ΚΠολιν εις την άσυδοσίαν των στρατευμάτων του.

Και ξαφνικά, μέσα στην πρακτορολογία των ημερών, μέσα στα πρωτοσέλιδα για υποκλοπές και μέσα στη δίνη του πολιτικού παιχνιδιού, οι νέοι κανόνες του όποιου ορίζονται από τη διογκωμένη εκδοχή μιας πλευράς της πραγμα-τικότητας, από τον εξορισμό της πολιτικής σκέψης και της κοινωνικής δράσης, κάπου στα ψιλά των σελίδων των εφημερίδων με τις εξωτερικές ειδήσεις μια μικρή ειδήσου-

Και πράγματι ή Βαρβαρούλα άνεδείχθη, «όπωσούν» (αυτό το κόλλησε από τον Έξα-δάκτυλο), στιβαρ(ει)ά ήγέτις. Άν έγνώριζε δέ περισσότερα... τουρκικά, άντι των άλλων έπιφωνημάτων θα άνέκραζε παραγγέλ-ματα του τύπου: «*Ίωμεν, φιλενάδες, επί τους βαρβάρους τούσδε*»...

Ημέρα άναχωρήσεως. Ό,τι προλάβου-νε. «Άμάν πιά, Βαρβάρα, τέρμα τα ψώνια! Άλλο έκδρομή, άλλο έπιδρομή», είπα αυ-στηρά και άποφασιστικά. «*Σοβαρολογάς τώρα; Η Τασούλα ξέρεις τί θα ψωνίσει, όπωσούν, σήμερα; Βρήκαμε στο Ίσταμπο-λόραμα ένα κατάστημα στο Νισάντασι, το Κολωνάκι τους*...» είπε με άγανάκτηση και σπαραγμό, ως εάν διερμήνευε με τον δικό της τρόπον την άπελπισία του Παλαιολό-γου τις τελευταίες του στιγμές: «*Η Πόλις άλίσκεται κι έγώ ζω έτΣι*». Τί να κάνω; Υπομονή! Έδωσα τα τελευταία μου «άσπρα» και έφυγα μόνος για το Μουσείο Ίσλαμικής Τέχνης.

Επί τέλους, νωρίς το άπόγευμα άναχω-ρήσαμε για το χαβαλιμάνι. Περί το μέσον της διαδρομής ό ξεναγός άπηθύθυε την έρώτησιν εις το χριστεπώνυμον πλήρωμα του πούλμαν: «*Θυμάστε πού βρισκόμα-στε*;». «*Στο κατάστημα δερματίνων*», άπή-νησαν πολλοί άναγνωρίζοντας την περιο-χή. «*Η ώρα είναι τρεις. Μπορούμε να έξοι-κονομήσουμε ένα είκοσάλεπτο. Τί λέτε*...». «*Κατεβαίνουμε*», άπήνησαν όλοι οι *θυρ-σοδιψείς* με μιά κραυγή. «*Άστειευόμουν*», είπε ό Γιώργος με πικρό χαμόγελο. «*Τί τρα-βάτε κι έσεις οι χορεύτριες*», του ψιθύρισα στ' αὐτί, συμπληρώνοντας: «*Άστειευό-μουν, νεοελληνιστί. Πάντως για να έκπλη-ρώσεις το πατριωτικό σου καθήκον, θα πρέπει να ύψώσεις την γαλανόλευκη στο κατάστημα*». Μιά ύποψία μειδιάματος... άλλ' ήκουσε βαρβαριστί τε και Μπαρμπα-ριστί: «*Ήτανε άμεσες οι δράσεις σου σε όλα και μείναμε πολν εύχαριστημένες από την άπόδοσή σου όταν ένεργούμασταν τα ψώ-νια μας. Άντίο και θα σου ξανάρθουμε, όπωσούν*!...».

Κωνσταντινούπολις: «*Χαρά όλων των Έλλήνων*», κατά τον Κωνσταντίνο Πα-λαιολόγο.

«Ίσταμπούλ»: «*Χαρά όλων των χαζοχα-ρούμενων Νεοελλήνων*», κατά τον Τρύφω-να.

Μανώλης Βασιλάκης

ήθελε να προσθέσει κι άλλες ενοχές στην ήδη βεβαρημένη ηθικολογικά κοινή γνώμη: ο Γουόλτ Ντίσνεϋ, λέει, ο δημιουργός του κόσμου του Μίκυ Μάους, του Ντόναλντ, του Σκρουτζ Μακ Ντακ κι άλλων πολλών «εμπυχωμένων» στο χαρτί και στην οθόνη ηρώων, «έπαιρνε γραμμή» από το FBI για το πώς θα κινηθούν οι φιγούρες του, πώς θα αθλούν μέσα στον περίγυρο, τι πρότυπα θα συστήσουν, τι άσση θα υποδείξουν. Όπερ σημαίνει ότι οι ήρωες που εζήτησαν την ταύτισή τους με ό,τι σήμαινε η παιδική μας ωότητα δεν ήταν και τόσο «αθώοι», ότι η αφέλεια των χαρακτήρων και των -μυθολογικών- συμπεριφορών που ό τους χαρακτήρες εκείνους εκκινούσαν ήταν εκ του νηρού κι ότι, δυστυχώς, την πατήσαμε, ζήσαμε μια υχή των παιδικών μας χρόνων απατηλή, μας κορόιδε- ν, μας χρησιμοποίησαν. Αν πάρουμε την είδηση τοις μετρητοίς, ίσως θα 'πρεπε για μια ακόμη φορά ν' αρχίσου- τις θρηνωδίες για τα παιδικά χρόνια που «μας υπέκλε- ν».

Πράγματι λοιπόν, ήμασταν κορόιδα; Να σπεύσουμε, εκ ν υστέρων, τότε, να ζητήσουμε συγγνώμη απ' τους τεράδες μας που, ενώ μας είχαν ταράξει στη σφαλιάρα ασχολούμαστε περισσότερο με τα επωφελή αναγνώ- ατα του σχολείου, εμείς παρεκκλίναμε διαρκώς, επιζη- ντας «την καταστροφή» - κρύβοντας καλά τα Μίκυ ίους μας μέσα στο δίδυμο των μαθηματικών και αγωνιώ- ις μαζί με τον ρέμπελο Ντόναλντ για το αν θα έχει τυχή έκβαση η κάθε φορά αποστολή του; Μια αποστο- που, φαίνεται, του είχε ανατεθεί από τους σκοτεινούς άκτορες της ιμπεριαλιστικής πολιτικής σκοπιμότητας!

Όμως ίσως και να μην είναι έτσι. Οι γραμμικές και νοσήμαντες εξηγήσεις, όσο απόλυτες κι αν μοιάζουν, ν σημαίνει ότι κλείνουν στεγανά και σε διαφορετικές αγνώσεις. Πριν από χρόνια, την περίοδο των έντονων ολογικών ανησυχιών στον χώρο της Αριστεράς, ένα ήλιο ανάλυσης των κόμικς του Ντίσνεϋ (Ντόναλντ ο ατεώνας) μας είχε εξίσου γεμίσει ενοχές. Η ιδεολογική ηγνεία των ιστοριών του Ντόναλντ και της παρέας του ε στόχο να μας πείσει πως, εξ απαλών ονύχων, είχαμε ηθεί στη ιδεολογία του καπιταλισμού, πως οι επιλογές ν ηρώων ήταν ταυτόσημες με τις επιλογές του ιμπερια- μού κι ότι η στάση μας στην κοινωνία είχε σηματοθετεί ο τα πρότυπα ιδιώτευσης και αποπολιτικοποίησης, με οποία υποδορίως μας γαλουχούσαν οι αμερικανοί εικο- γραφαφηγητές.

Το περίεργο ήταν πως, μολονότι αντιστεκόμαστε γενι- ς, δεν καταφέραμε να αποφύγουμε την ταπεινή συνα- στροφή με κείνον τον «απόλυτο» κόσμο - κι ας ήμασταν α «μεγάλα παιδιά», κι ας είχαμε διαφύγει απ' το στρε- δικο κήρυγμά του, κι ας «φλερτάραμε» τις «μεγάλες ρες μας», πιο «κουλτουριάρηδες», με αισθητικές θεωρίες η περισσότερο «έγκυρες» τέχνες.

Τότε, «φλιπάρουμε» με την ιδεολογική ενοχοποίηση των «δυνάτων» πτυχών της ζωής μας. Τώρα, για να «φλιπά- νουμε» πρέπει να ανακαλύψουμε τους ίδιους τους σκοτει- ύς μηχανισμούς «αυτοπροσώπως» να προσπαθούν να ευθύνουν τη ζωή μας. Τώρα, μπορεί ο βαθμός κυνι- ού με τον οποίο αντιμετωπίζουμε τα πράγματα να είναι γαλύτερος από τότε, ωστόσο, και τότε και τώρα, πλάι ην εξειδίκευση των αναζητήσεών μας έχουμε σε μεγάλη αίμηση τη μαζική κουλτούρα των εικονογραφημένων ην χαρακτήρισε τα φτωχά εκείνα χρόνια της απροστά- ντης αθωότητας. Ο πράκτωρ Ντόναλντ καλεί Πεντάγω- - αλλά κι εμείς ανακαλούμε, όποτε το χρειασθεί η υρασμένη λογική μας συγκρότηση, τον Ντόναλντ του



φαντασιακού μάζ κόσμου. Είναι μια ανάκληση καθ' όλα νομιμοποιημένη - και δεν ντρεπόμαστε γι' αυτήν.

Ο Ντόναλντ
και οι άλλοι

Υπάρχει πάντα κάτι πιο ισχυρό από την ιδεοληπτική εκλογίκευση μιας μυθοπλασίας, πιο ισχυρό κι απ' την ανίχνευση των όποιων κινήτρων της είναι η ίδια η μυθο- πλασία. Ο τρόπος που αρθρώνεται, η γλώσσα που χρησι- μοποιεί, οι κώδικες που υιοθετεί και παγιώνει, ο κόσμος στον οποίο κινείται, οι χαρακτήρες που προσεγγίζει, το φαντασιακό στοιχείο που προσεταιρίζεται για να βρει απήχηση... Τα κόμικς του Ντίσνεϋ, τα «αφελή» και «στρε- ψόδικα», τα «υποβολιμαία» και «εκ του πονηρού», τα «χειραγωγητικά» και τα «ύπουλα», πάνω απ' όλα μας έμαθαν την ακρίβεια στην έκφραση, τη σαφήνεια στη γραφή, τους διαφορετικούς τρόπους να προσεγγίζουμε τους χαρακτήρες... Κι ύστερα, μας πήραν από το χέρι και μας ταξίδεψαν. Πάνω απ' την απομαγευμένη πραγματικό- τητα, πίσω απ' τη μονοσήμαντη κατηγοριοποίηση των δεδομένων καθεμιάς αφήγησης. Γενίκευσαν, βεβαίως, και ισοπέδωσαν και έφτιαξαν κλισέ - παράλληλα, ωστόσο, δημιούργησαν μια ισχυρή παράδοση, μια σταθερά στην οποία μπορούμε να αναφερόμαστε και, αν τα καταφέρ- νουμε, να την ξεπερνάμε, ακόμη και να τη χλευάζουμε.

Αν ο Γουόλτ Ντίσνεϋ ήταν υποχρεωμένος να αναφέρε- ται στους επιτελείς του FBI, ο Μίκυ, ο Ντόναλντ, ο Σκρουτζ, ο Γκούφ και τόσοι άλλοι αναφέρονταν καθημε- ρινά σε εκατομμύρια αποδέκτες. Έπρεπε να τους κεντρί- σουν το ενδιαφέρον, να διεκδικήσουν τη συμπάθειά τους, να γίνουν γοητευτικοί, να μιλήσουν στον καθένα ξεχωρι- στά, να δείξουν πως είναι αγαπησιάρηδες, να τους ταξιδέ- ψουν... Σ' αυτή την περιπέτεια δεν είχαν να προτάξουν παρά λίγο φτηνό χαρτί, μελάνια και πλακάτα χρώματα. Τα ταπεινά υλικά μιας εξίσου ταπεινής φαντασίας.

Τα κόμικς του Γουόλτ Ντίσνεϋ δημιούργησαν μαζικές συνήθειες, μαζική κουλτούρα, διεκδίκησαν το μεγάλο κοι- νό -και όχι μόνο- και οδήγησαν στη δημιουργία μιας μεγάλης οικονομικής βιομηχανίας κουλτούρας. Τα κόμικς καθεαυτά, πάνω απ' όλα, διεκδίκησαν τα ψίχουλα της φαντασίας των παιδιών που έψαχνε τύπους να ταυτισθεί και να «φύγει».

Τα κέρδισαν με το παραπάνω. Ύστερα άρχισαν να εμπορεύονται την αφέλεια και την αθωότητα.

Όσο στρεψόδικο κι αν είναι κάτι τέτοιο, ολοκληρωτικό δεν μπορεί να γίνει ποτέ. Τα πρότυπα με τα οποία επιδιώ- κει να ταυτισθεί ο κόσμος της φαντασίας δεν είναι τα πρότυπα που ευνοεί ο μάταιος τούτος κόσμος. Ο Σκρουτζ Μακ Ντακ δεν είναι ο Ροκφέλερ και η Νταίζη Ντακ δεν είναι η Βίκυ Κουλιανού. Η μαζική κουλτούρα των κόμικς του Γουόλτ Ντίσνεϋ δεν έχει σε τίποτα να κάνει με τη

μαζική κουλτούρα της παγκόσμιας τηλεοπτικής τάξης. Ο κόσμος του Ντίσνεϋ είχε δημιουργούς όπως ο Καρλ Μπαρκς και, σήμερα, τα κόμικς έχουν χιλιάδες χειραφετημένους επιγόνους. Η μαζική κουλτούρα των ηλεκτρονικών ΜΜΕ, απλούστατα, ξεβράζει, αποτάσσεται ή περιθωριοποιεί όσους εκφράζουν έστω και επιθυμία χειραφέτησης απ' τους κανόνες της.

Γιατί, στην πρώτη περίπτωση, ο φαντασιακός κόσμος είναι πιο ισχυρός από την πραγματικότητα – και συνεπικουρείται από τη γλώσσα στους λαβυρίνθους της οποίας μετασχηματίζονται συνέχεια οι δεβαιότητες. Στη δεύτερη, αντίθετα, προέχει μια υπερπραγματικότητα που θεαματοποιεί τις πτυχές της πραγματικότητας επιχειρώντας την απόδοσή τους σε όλο και πιο ισοπεδωτικές, αφασικές, ολικά αποδεκτές εκδοχές.

Ας καλεί, λοιπόν, όσο θέλει ο πράκτωρ Ντόναλντ Πεντάγωνο. Τα σήματα που θα τους στέλνει θα είναι διαρκώς για όσους κατοικοεδρεύουν εκεί ακατανόητα. Αντίθετα, τα σήματα που στέλνει σε μας, τους κοινούς θνητούς, όλο και κάτι θα 'χουν να μας πουν. Όσο ασήμαντο κι αν μοιάζει.

Ηλίας Κανέλλης

«ΠΕΡΙ ΟΝΟΥ ΣΚΙΑΣ»

● Ένα έργο του Ντύρρενματ, πώς ανέβηκε από το Εθνικό Θέατρο και πώς κατέβηκε.

ΧΛΟΗ: Ο Αγάθουρσος είναι αφοσιωμένος στις ιερές παρθένες που είναι στο ναό. Το ξέρουνε δα και οι κότες αυτό.

ΣΤΡΟΥΘΙΩΝ: Οι κότες ξέρουνε πως τα 'χει μ' ένα πεζοναύτη. Του αγόρασε και Χάρλεϋ. Ούτε παρθένες ούτε τίποτα! Στον πεζοναύτη να δοθείς.

ΧΛΟΗ: Μην προσβάλλεις τον αρχιερέα του ναού του Ιάσω-νος, Στρουθίωνα. Ο Αγάθουρσος είναι ένας άγιος.

ΣΤΡΟΥΘΙΩΝ: Και βέβαια είναι. Όμως και οι άγιοι είναι άνθρωποι. Κι άμα του το στερήσει ένα Σαβδατοκύριακο ο πεζοναύτης, να δεις για πότε μας κάνει το χατίρι ο αρχιερέας.

ΧΛΟΗ: Τότε, άμα είναι έτσι, θα του ρίξω δίπλα το γιό μας. Τι άλλο θέλει ο Αγάθουρσος; Δεκάξι χρονών βλαστάρι. Και τώρα με το Body building και τα γυμναστήρια... Νάαα κάτι μούσκουλα έχει κάνει.

Ο προτασσομένος διάλογος (που έχει και συνέχεια...) περιλαμβάνεται, υποτίθεται, στο *Περί όνου σκιάς* του Φρήντριχ Ντύρρενματ. Ένα έργο που εκτυλίσσεται στα αρχαία Αθήνα το 300 π.Χ. – και ανεβάστηκε πρόσφατα από το Εθνικό Θέατρο στη σκηνή του ΡΕΞ σε σκηνοθεσία Σταμάτη Χονδρογιάννη και μετάφραση του υπογράφοντος.

Πρόκειται προδήλως για αυθαίρετη προσθήκη – και δεν είναι η μόνη – που δεν έχει την παραμικρή σχέση με το ύφος αλλά και την ιδιοσυγκρασία, φευ, του πολύ γνωστού και στην Ελλάδα ελβετού συγγραφέα. Ο οποίος είναι εντελώς αθώος του εγκλήματος (όπως άλλωστε και ο πνέων μένεα μεταφραστής του έργου του).

Το σκηνοθετικό ανοσιούργημα, επιμελώς προετοιμασμένο, εξυφάνθηκε «εν κρυπτώ και παραδύστω» – εν αγνοία, όχι μόνο του μεταφραστή και της Διεύθυνσης του Εθνικού, αλλά και των μη μετεχόντων στις συγκεκριμένες σκηνές ηθοποιών. Κι αυτό, επειδή ο σκηνοθέτης έκανε επί δύο μήνες τις πρόβες κομματιαστά στο φουαγιέ της Αγίας Κωνσταντίνου.

Τα... αποκαλυπτήρια έγιναν στις γενικές δοκιμές του

ΡΕΞ δύο μόλις μέρες πριν απ' την προμιέρα – και μό- άφησαν όλους άναυδους. Ήταν φυσικά πολύ αργά για ριζικές βελτιώσεις. Και δεν βοήθησαν ούτε οι οργίλι αντιδράσεις του υπογράφοντος ούτε οι κατευναστικές παρεμβάσεις της κ. Τσάτσου και του κ. Κορρέ για να μπαλωθούν την ύστατη έστω στιγμή τα πράγματα. Ταντίθετο μάλιστα συνέβη. Ο σκηνοθέτης, αντί να αφαιρεί, όπως του υποδείχτηκε ευσχήμως, τα πιο κραυγαλέα τουλάχιστον σημεία των προσθηκών που είχε κάνει, μαιφνιδίασε στην προμιέρα, προσθέτοντας ανάμεσα στις άλλες και μια ακόμη κακόγουστη και κακόχη σκην ανύπαρκτον στο κείμενο του Ντύρρενματ μονολόγου.

Το αποτέλεσμα είναι γνωστό και θλιβερό. Το έργο κα- θηκε άρον άρον μέσα σε μια βδομάδα, ύστερα από επε- σμένη – και λανθασμένη – απόφαση του Διοικητικού Συ- βουλίου του Εθνικού. Ένα έργο απολαυστικό, διδακτι και άκρως επίκαιρο, που υπό άλλες συνθήκες θα μπορού- σε να κάνει πάταγο στην Ελλάδα.

Και κάτι τελευταίο προς αποφυγήν παρεξηγήσεων: μη αποκρυπτόμενη αγανάκτηση του μεταφραστή δεν οφε- λεται σε πουριτανισμό ή σε... σεμνοτυφία – και καθόλι στην αλλοίωση μεγάλου τμήματος της δουλειάς του (πι- θα τυπωθεί άλλωστε τους προσεχείς μήνες στην αυθεντι- της μορφή). Απορρέει από τη χυδαία παραχάραξη τι- θαυμάσιου κειμένου ενός διεθνώς καταξιωμένου συγγρ- φέα που δεν ζει πια και δεν είναι σε θέση να αμυνθεί ίδιος.

Κώστας Νικολάου

ΑΣΥΝΕΤΟΙ ΕΩΣ ΠΑΡΑΛΟΓΟΙ

Το θέατρο, τα αδιέξοδά του και οι κρατικές θωπείες

Τα τελευταία χρόνια, στο χώρο του θεάτρου μας, πλανι- ται μία αίσθηση παραλόγου, που αδιάκοπα απλώνεται κι- εντείνεται. Δεν πρόκειται για την κρίση του θεάτρου, πο- όλοι επικαλούνται αλλά κανέναν δεν ανησυχεί, όπως σ- νεχίζεται σχεδόν από τα τέλη του Πρώτου Μεγάλου Πολι- μου, περίπου την εποχή που εισβάλλει η λαοπλάνος τέχ- του κινηματογράφου. Το σημερινό παράλογο είναι μι- μορφή, μάλλον οξείας, ασυνεσίας, που συναντούμε σ- άτομα και ομάδες. Συμπεριφορά, που θα μπορούσε ν- χαρακτηριστεί περισσότερο ασυλλόγιστη, αν και πολλή- φορές ξεκινά από τις καλύτερες προθέσεις. Ωστόσο σ- συνισταμένη από αιθεροβάμονες, που στην ελληνικ- πραγματικότητα βρίσκονται σε σχεδόν αναγκαστικό ενο- γκαλισμό με τους ιδιοτελείς, καταλήγει σε αποτελέσματι- πέραν της κοινής λογικής. Αν έτσι τετριμμένα αποκαλέ- σουμε έναν Έλληνα πολίτη – καλύτερα Αθηναίο, αφού τι- θέατρο ανέκαθεν αποτέλεσε τέρψη της πρωτεύουσας – πο- θέλει την «καλή» παράσταση, αλλά αδιαφορεί για τι- λάντζα των παρασκηνίων ή τις οικονομικές αλχημείες.

Χώρος αυτού του παραλόγου είναι κατ' εξοχήν το λεγό- μενο ποιοτικό θέατρο. Αντίθετα, το εμπορικό διαθέτει ένι- σκεπτικό, σε τελική ανάλυση, περισσότερο διάφανο. Από- λυτα θεμιτό, αν οι θεατρικοί μας επιχειρηματίες προσπα- θούν να πλησιάσουν αμερικανικές προδιαγραφές, αυξά- νοντας τα εκατομμύρια των επενδύσεων. Με καθυστέρη- ση, αντιλαμβάνονται κι αυτοί τις δυνατότητες της διαφής

ης και το διαθέσιμο δυναμικό των τηλεοπτικών σταθμών τα έργα που επιλέγονται, αναμενόμενα. Μάλλον κωδίες, χωρίς να αποκλείονται κάποια δημοφιλή δράματα κατά προτίμηση εισαγόμενα που ανασκευάζονται καλλιπώς, ώστε να ανταποκρίνονται στο αθηναϊκό χιούμορ την εγχώρια ευαισθησία. Τελευταία παρουσιάστηκαν μερικές υπερπαραγωγές, διασκευές κλασικών μυθιστορημάτων, που στοχεύουν να καλύψουν σειρά θεατρικών περιόδων, στο πρότυπο ενός Μπρόντγουαϊ. Από όλα οι παραδοσιακά εμπορικοί μας σταθμοί αγωνίζονται προσαρμοσθούν στον καινούργιο άνεμο ανταγωνισμού, χωρίς να υπολείπονται σε ευρηματικότητα.

Όλα αυτά δεν αφορούν στο ποιοτικό θέατρο, που θέλει είναι τέχνη του λόγου, γέννημα της δραματικής ποίησης. Μάλιστα, σήμερα, εξελίσσεται σε ισχυρό πόλο έλξης, όπως αδιάκοπα συρρέουν νέοι απόστολοι που, μόλις κηρύξουν δυο - τρεις πιστούς, ξεκινούν τη δική τους κλήση, ακόμη και σε εγκαταλελειμμένα κτίσματα, από τα οποία δόξα τω θεώ αφθονούν στις παρυφές του πεδίου. Άξιοι, με ασπίδα την καλλιτεχνία τους, διαφεύγουν από τις σειρήνες του εμπορίου, ακόμη και από την εμπορική σαγήνη. Ωστόσο ουτοπιστές, αδιαφορώντας το εφικτό ενός εγχειρήματος, ολισθαίνουν ενδοτικοί σε μία υπόγεια κρατικοποίηση.

Εξάλλου, τυπικά, υπάρχουν πάντα οι κρατικές σκηνές το ελεύθερο θέατρο, όμως στην πράξη η λογική της χορήγησης δημιουργεί δέσμια νοοτροπία και πειθήνια περιφορά. Κι αν η κρατική υποστήριξη ήταν πατρική προγραμματισμένη, απόρροια σταθερών αρχών περί ηθικής, ίσως μακροχρόνια οδηγούσε σε υγιείς και αντάρτους οργανισμούς. Άλλωστε, τόσο το θέατρο όσο και η κλασική αντίπαλός του, η έβδομη τέχνη, χρειάζονται προσοχή, όταν την τελευταία εικοσαετία ο δυτικός κόσμος κρίνεται στην κατ' οίκον τηλεοπτική νωθρότητα. Όμως κράτος, με ευκαιριακές και πρόχειρες επιλογές, δημιουργεί εξαρτημένους οργανισμούς, στα όρια της αναπηρίας, που εθίζονται σε ένα γραφειοκρατικό καθεστώς:

α ενδιαφέρουσα παράσταση θα κατεβεί για να τηρηθεί η ηθική αλλαγής ρεπερτορίου, μία άλλη θα ακυρωθεί λόγω την παραμονή της προεμιέρας. Μέχρι την τερατογέννηση φαίνεται πως μπορεί να οδηγήσει μια παραπαίουσα ασυνάρτητη πολιτική: εφέτος εκλεκτική, του χρόνου μονοκρατική, μοιράζει τα εκατομμύρια για την τέχνη με τη γνήσια λογική κομματικών επιλογών, άλλοτε «πολλά σε λίγους» κι άλλοτε «λίγα σε πολλούς».

Όσο μεγαλύτερη γίνεται η οικονομική στήριξη τόσο περισσότερο παράλογη η συμπεριφορά ενός θεατρικού ημίματος. Ακραίο σημείο, οι κρατικές μας σκηνές, όπου γίνεται, πως τα παχυλά κονδύλια έχουν φέρει την πλήρη αθητικότητα. Πριν μισό αιώνα, το 1945, με 40 ηθοποιούς και δύο σκηνοθέτες, το Εθνικό Θέατρο ανέβαζε οκτώ έργα, από Ιούνιο σε Μάιο: μοναδικό έσοδο, ο φόρος δημοσίων θεαμάτων. Συμπτωματικά και εφέτος, ο αριθμός των παραστάσεων στις τέσσερις πλέον σκηνές δεν τέχει και πολύ, ουσιαστικά 8 μακροήμερευσαν εκτός των επαναλήψεων. Εκείνοι οι παλαιότεροι, λόγιοι και θεατράνθρωποι, που ηγούντο του Εθνικού, πριν και μετά τον όλεθρο, ίσως να μην παραξενεύονταν με τον τριπλάσιο αριθμό καλλιτεχνών και να αδιαφορούσαν για το πλήθος συμβούλων ή τεχνικών, βρίσκοντας τα οικονομικά ελλείμματα, έτσι κι αλλιώς, πέραν της δικής τους λογιστικής, πως πιστεύουμε πως θα εναντιώνονταν στο παράλογο. Απλά, αν δεν είναι παράλογο, τότε πώς να χαρακτηριστεί απορριπτική και εκ των υστέρων κριτική του προέδρου

της καλλιτεχνικής επιτροπής από τις στήλες εφημερίδος ή η δήλωση αγνοίας του ίδιου του διευθυντή για την ποιότητα παράστασης;

Παραπλήσια συμπτώματα υποτονικής συμπεριφοράς, ελαφρά μοιρολατρικής, παρατηρούνται και στο Θέατρο Τέχνης. Όταν διέθετε μία σκηνή -μπορεί σήμερα πια «μυθική», αλλά σίγουρα όχι ευρύχωρη- χωρίς επιχορήγηση, ανέβαζε περισσότερα έργα και κυρίως με μεγαλύτερες φιλοδοξίες. Όμως τα ανησυχητικά σημάδια νωχέλειας μάλλον εξαπλούνται: ιδιαίτερα από πέρυσι, που ευφάνταστα χώρισαν τα θεατρικά σχήματα σε πρώτη και δεύτερης διαλογής, εφαρμόζοντας στα πρωτοκλασάτα διετές σύστημα κρατικής βοήθειας.

Με την αριθμολατρεία της εποχής, που καλλιεργεί και τη δημοσιογραφική έλλειψη φαντασίας, η κακοδαιμονία αποδίδεται στο πλήθος: 75 θεατρικές σκηνές και 91 θίασοι εφέτος στην Αθήνα. Ρεκόρ στην Ευρώπη, που αναφέρεται χωρίς να σχολιάζεται ο νυκτόβιος χαρακτήρας του Αθηναίου. Κι όμως, το 1959, είχαμε 25 αίθουσες και 26 θιάσους: από τότε ο πληθυσμός της πρωτεύουσας υπερτριπλασιάστηκε. Όσο για το θεατρόφιλο κοινό, που στο όνομά του όλοι αποφαίνονται, παραμένει ζητούμενο. Αδιάφορα τα ποσοστά, όσων είδαν μια ή δύο παραστάσεις: αυτοί είναι οι πολλοί του εμπορικού θεάτρου, άντε κατ' εξαίρεση λίγη κουλτούρα με τα εισιτήρια της Εργατικής Εστίας ή κάποια πρόσκληση.

Ωστόσο, το κοινό που γέμιζε τον δεύτερο και τρίτο εξώστη της Αγίου Κωνσταντίνου ή το υπόγειο του Ορφέα υπάρχει και σήμερα. Είναι εκείνοι οι διανοούμενοι ή και διανοουμενίζοντες, εν δυνάμει θεατρόφιλοι, που κατά καιρούς παρουσιάζονται σε κάποιες μικρές αίθουσες, δημιουργώντας απροσδόκητο συνωστισμό, ή συρρέουν στην αναδίωξη των «λογοτεχνικών απογευματινών». Μπορεί στο μέλλον και να πληθύνουν, αν υποχωρήσει ο παραλογισμός και ο Τύπος σταματήσει την υποδαύλιση εντυπώσεων. Ιδιαίτερα, αν οι «μικροί» του Ελεύθερου Θεάτρου δείξουν μεγαλύτερη σύνεση και λίγη αντίσταση στην κρατική θωπεία, που αν και -κατά τη γνώμη τους- ευκαταφρόνητη, ελκύει όλο και περισσότερους. Αποτέλεσμα, δονκιχωτικές επιλογές έργων, πέραν από τις όποιες καλλιτεχνικές και οικονομικές δυνατότητες, ακόμη η αποφυγή κάθε συσσωμάτωσης. Με το σύνδρομο του «μικρού», ούτε και το θεσμό της χορηγίας -μάλλον περισσότερο ορθολογικό από αυτόν της κρατικής επιχορήγησης- δεν καταφέρνουν να εκμεταλλευτούν με αξιοπρέπεια, καθώς ευάλωτοι ενδίδουν σε οποιαδήποτε διαφημιστική απαίτηση.

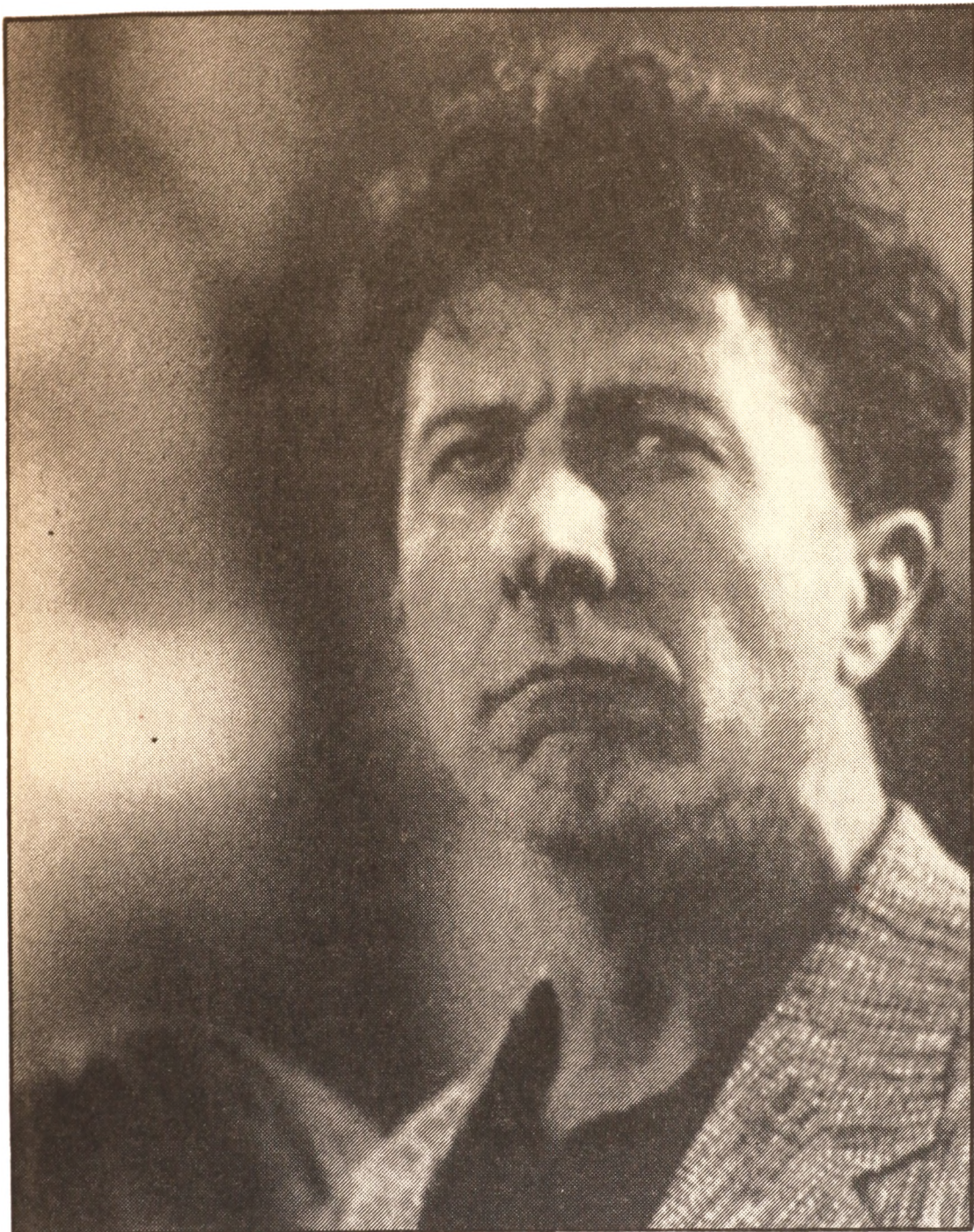
Τελευταία αντί για πρώτη πράξη του παραλόγου, η εφετεινή κρατική βοήθεια: κεραυνός, περίπου εν αιθρία, που σχεδόν εξαφάνισε τους ανοιξιάτικους θιάσους. Εφέτος, μάλλον λείπουν οι περισσότερες από εκείνες τις φιλοδοξίες, αν και συχνά λίγο ανεδαφικές, προσπάθειες, που βρίσκουν βραχύβια στέγη στις άδειες χειμωνιάτικες αίθουσες. Και μαζί, έμεινε παράπονο ο Λόρκα, που δεν έγραψε μόνο τον *Ματωμένο γάμο* ή τη *Γέρμα*, αλλά τόλμησε και το *Κοινό*. Πιθανόν ασύνετο εγχείρημα για μια νεαρά σκηνοθέτιδα, ωστόσο θα άξιζε, ας ήταν και μέτριο το αποτέλεσμα. Άλλωστε και ο Λόρκα μια ανάγνωση στην παρέα απήλαυσε γυρνώντας από τη Νέα Υόρκη. Όμως το κοινό του *Κοινού* δεν είναι ούτε χορηγοί ούτε κρατικές επιτροπές, μάλλον βρίσκεται κάπου αλλού.

Μάρη Θεοδοσοπούλου

ΗΡΩΕΣ ΕΞΕΠΙΤΗΔΕΣ

Ή ΚΑΤΑ ΛΑΘΟΣ

- Ο Ήρωας κατά λάθος του Στίβεν Φρίαρς και οι ήρωες της TV



Σκηνή από τον «Ήρωα κατά λάθος» του Στίβεν Φρίαρς.

Σε μια χώρα με διεφθαρμένη κοινωνική και πολιτική ζωή δεν μπορούν να υπάρξουν ήρωες. Ούτε καν κατά λάθος. Στο εκπληκτικό σενάριο του Ντέιβιντ Γουέμπ Πιπλς, η αναζήτηση της ειδήσης γίνεται από μόνη της σενάριο. Η δημοσιογράφος - πρωταγωνίστρια επαναλαμβάνει, ακόμη και τραυματισμένη σε φορείο, στους λοιπούς συναδέλφους της, *That's my story* (αυτό το ρεπορτάζ είναι δικό μου) και αυτός είναι ο λόγος που το δημοσιογραφικό συνάφι την είχε νωρίτερα αποθεώσει απονέμοντάς της το «ασημένιο μικρόφωνο». Η ίδια κλαίει τη στιγμή της απονομής με δάκρυα καυτά, υποδοθηούμενη από το κρεμμύδι που καθαρίζει, προσπαθώντας να εξηγήσει ότι ξεγυμνώνοντας τα σκάνδαλα και τα απόκρυφα των ανθρώπων τελικά φτάνουμε στο κενό.

Στην Αμερική υπάρχουν δύο βασικές πολιτικές στον χώρο των media. Η μία λέει: «ξεγυμνώστε τον άνθρωπο», βρείτε ανυπερθέτως με ποιαν κοιμήθηκε ο πρόεδρος μας όταν ήταν δεκαπέντε ετών (να δούμε πώς θα αντιδράσει η Χίλαρι) και πόσους μαύρους υπηρέτες είχε η προγιαγιά του (όπερ μεθερμηνευόμενον: δεν ήταν δημοκρατικός από τα γεννοφάσκια του). Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες η ραδιοτηλεοπτική αυτή αντίληψη έχει μεγάλη απήχηση.

Στην Αγγλία: είχαν ή δεν είχαν ο Κάρολος, η Νταϊάνα, η Καμίλα μια σχέση του τύπου *menage'a trois*; Στην Ελλάδα: Η Ντόρα έβαλε τον κοριό ή ο κοριός την Ντόρα (Εξάλλου το θέμα δεν είναι πολιτικό. Έτσι τουλάχιστον έχει δηλώσει ο μπαμπάς της Ντόρας).

Δεύτερη πολιτική επιτάσσει: Μέσα από τη θρόνα αναρετε έναν ήρωα, έναν άγγελο-σωτήρα. Το αντίτιμο 1.000.000 δολάρια. (Πάει ο παλιός καλός καιρός που ό γινόντουσαν για μια χούφτα...). Στην Ελλάδα δεν έχει ακόμη τέτοιον άγγελο, ίσως γιατί κανένα από τα μεγάλα κανάλια δεν έχει προβλέψει στο κοστολόγιό του έξο αγγέλου. Στην Ελλάδα διαθέτουμε μόνον δολοφόνους αγγελικό πρόσωπο και κλέφτες με σιλ και φινέτσα π γίνονται το σκοτεινό αντικείμενο του πόθου θηλυκών πεζοῦπαλλήλων. Στην Αγγλία όσο και στην Ελλάδα ποιοι ήρωες παίρνουν μετάλλιο ή αριστείο μια φορά χρόνο και στην καλύτερη περίπτωση μπαίνει μια φωτογραφία τους στις εφημερίδες και μετά πηγαίνουν στο σπίτι τους. Όσο γι' αυτούς που αναδεικνύονται ήρωες, αν είτε ανήκουν στη σφαίρα του μύθου (Μελίνα) είτε τ αθλητισμού (Γκάλης) ή ακόμη και της ίδιας της δημοσιογραφίας που ευλογάει τα γένια της (Λιάνα). Εξαρτάται για τι είδους ήρωες μιλάμε.

Στην ταινία του Φρίαρς, ο Μπάρμπερ που παρουσιάζεται για ήρωας είναι πλαστός. Οι τηλεοπτικοί παραγωγοί ανακαλύπτουν κάποια στιγμή το λάθος τους. Ο ένας δίνει αυτή την εξέλιξη θετικά, σαν μια ακόμη ανατροπή εν *story* που καταφέρει από μόνο του να διαιωνίζεται. Άλλος, και τελικός υπεύθυνος, αρνητικά. Είναι λάθος θάψουν τον ήρωα-άγγελο. Δεν υπάρχει τέτοια περίπτωση. Το θάψιμο ή ξεθάψιμο επιτρέπεται μόνον στην περίπτωση που υπάρχει συγκεκριμένος λόγος (βλέπε *Τμισοάρα*). Ο κοινό έχει λατρέψει τον ήρωα-δημιούργημα και έτσι ο μπορεί να θαφτεί. Επιπλέον, τυχαίνει να είναι πρώτος άστεγος (άρα μπορούμε να κάνουμε κι ένα *σίριαλ* για το άστεγους), έχει φωτογένεια, είναι πια μια *TV personal* (τηλεοπτική προσωπικότητα). Είμαστε τυχεροί. Όλα κανάλια θα έδιναν και την ψυχή τους στο διάβολο (βλέπε βωμό ακροαματικότητας) για έναν ήρωα σαν κι αυτόν.

Το κρεμμύδι που καθαρίζει στην απονομή η *hot* δημοσιογράφος έβγαλε τελικά ζουμί. Μόνον που ακούει στο όνομα Μπέρνι Λαπλάντ και πρόκειται για έναν ανθρώπινο έναν μεσήλικα απατεωνίσκο με σοβαρά οικογενειακά και οικονομικά προβλήματα και αντίληψη ζωής το «*low profile*». Δυστυχώς γι' αυτόν (αλλά και για μας) δεν ανήκει στον τύπο του ήρωα που έχουμε όλοι στο μυαλό μας. Μια χαλασμένη τηλεόραση που καταστρέφει τα χρώματα και ανήκει στον απατεωνίσκο μας δεν μπορεί να αντικαταστήσει την κίβδηλη γοητεία (*glamour*) του χαρτόκουτου π διέθετε ο άστεγος φωτογενής νέος. Παρ' όλα αυτά, αυτός ο ανθρωπάκος ήταν ο πραγματικός ήρωας, όπως ήρωας μπορεί να γίνει ο καθένας μας για μια στιγμή. Όχι για δικαιωθεί στα μάτια των τηλεοπτικών συνεργειών και των τηλεθεατών, ούτε καν στα μάτια του γιου του, αλλά για απλά έτυχε να βρίσκεται εκεί τη στιγμή του ατυχήματος και να έχει στοιχεία ανθρωπιάς.

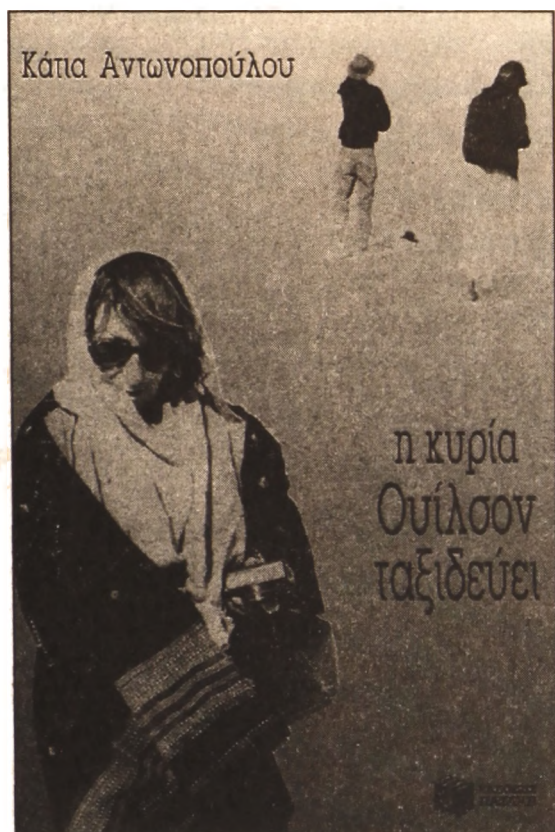
Οι εικονολήπτες της ταινίας είναι το ίδιο αναισθητικοί με τους εικονολήπτες που τραβάνε σκηνές στις αίθουσες των ελληνικών νοσοκομείων ή ακόμη και των νοσοκομείων της πάλαι ποτέ Γιουγκοσλαβίας. Γι' αυτόν πραγματικότητα είναι οι φλόγες, ο πυροσβέστης - πιθανός ήρωας, το αίμα που τρέχει, το θέαμα. Ας μην ξεχνάμε το *ξεκάθαρο μήνυμα σχεδόν όλων των τηλεοπτικών σταθμών* "πραγματικότητα είναι αυτό που βλέπουμε και όχι αυτό που ζούμε".

Αίλυ Εξαρχοπούλου



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Μόλις κυκλοφόρησε από
τις εκδόσεις Πατάκη
το νέο μυθιστόρημα της
Κάτιας Αντωνοπούλου



Η κυρία Ουίλσον ταξιδεύει

Ένα ταξιδιωτικό αφήγημα-
περιπλάνηση σε χώρες
μακρινές και τόπους
εξωτικούς

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 14, 106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362 - 36.45.236 Fax: 36.28.950
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.31.078

ΤΟ ΕΓΩ ΤΗΣ ΝΟΗΣΗΣ

Ένα μοναδικό «συμφωνικό» έργο, φτιαγμένο όχι με νότες
αλλά με τις πιο λεπτές και αινιγματικές ιδέες που μπόρεσε
να παραγάγει το ανθρώπινο «νοητικό» όργανο

THE MIND'S I

Φαντασίες και Στοχασμοί
για τον Εαυτό και την Ψυχή:

μια πρωτότυπη περιπλάνηση στο λαβύρινθο της νόησης

ΤΟ ΜΑΤΙ ΤΗΣ ΝΟΗΣΗΣ

- Εμπνευσμένη σύνθεση... - *Psychology Today*
- Συναρπαστικά κείμενα... - *The New York Times*
- Έχει μεταφραστεί σε όλες τις γλώσσες της Ευρώπης

Η ΝΟΗΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΓΩ

Μετάφραση: Μυρτώ Αντωνοπούλου
Επιστημονική επιμέλεια: Σπύρος Μανουσέλης
Σελ.: 568, 17,5×25 εκ., Α/Μ, 7.400 δρχ.

D. R. HOFSTADTER

Κορυφαίος θεωρητικός της τεχνητής νοημοσύνης,
Πανεπιστήμιο του Μίτσιγκαν
Συγγραφέας του βιβλίου Gödel, Escher, Bach

D. C. DENNETT

Διάσημος φιλόσοφος και θεωρητικός της γνωσιακής επιστήμης,
Πανεπιστήμιο Tufts της Μασαχουσέτης,
Συγγραφέας του βιβλίου Brainstorms

ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ & ΝΟΗΣΗ

John Z. Young - Ο εγκέφαλος και οι φιλόσοφοι
John Haugeland - Τεχνητή νοημοσύνη
H. Maturana και F. Varela - Το δέντρο της γνώσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΤΟΠΤΡΟ

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
114 71 Αθήνα
Τηλ.: 3643272, Fax: 3641864

ΓΙΑΤΙ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΧΡΗΣΤΟ ΕΝΑ ΑΡΧΕΙΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Μήπως έχει αρχίσει να επικρατεί έντονος βυζαντινισμός στην ιστορία της αρχιτεκτονικής, που σίγουρα δεν γιατρεύεται με την ύπαρξη ενός αρχείου;

ΣΤΙΣ 12 ΜΑΪΟΥ οργανώθηκε μια ημερίδα στην Αίθουσα Τελετών του Πολυτεχνείου για να γιορταστεί η ολοκλήρωση της πρώτης φάσης ενός ερευνητικού προγράμματος, με στόχο την καταγραφή του έργου των ελλήνων αρχιτεκτόνων. Η πρωτοβουλία ανήκε στον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων (κυρίως στον ενθουσιασμό της Ρ. Κλουτσινιώτη), που σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ και με την οικονομική ενίσχυση της ΓΓΕΤ οργάνωσε μια επιτροπή για να αναλάβει το έργο. Όσοι παραβρέθηκαν, είχαν την ευκαιρία να δουν μια έκθεση με έργα των αρχιτεκτόνων που απογράφηκαν (ζώντες, που απεφοίτησαν ως το 1960) και να φυλλομετρήσουν το τεύχος που ετοιμάστηκε με τις σχετικές πινακίδες απογραφής. Επίσης άκουσαν ειδικούς και γνωστές προσωπικότητες που ανέπτυξαν τις απόψεις τους για το πρόγραμμα και το μέλλον του. Το γενικό κλίμα ήταν ιδιαίτερα θερμό και όλοι ευχήθηκαν να μη σταματήσει εδώ η προσπάθεια. Οι απαισιόδοξες σκέψεις που ακολουθούν ας θεωρηθούν μια επουσιώδης μειοψηφία.

Αξίζει κάθε έπαινος στην ομάδα και τους φορείς που εδώ και μερικά χρόνια δουλεύουν ακάματα για να οργανώσουν, για δεύτερη φορά (η πρώτη δεν τελεσφόρησε) στην ιστορία της ελληνικής αρχιτεκτονικής, ένα αρχείο. Επιτέλους, να αποκτήσουμε ένα αρχείο, εκεί που ως τώρα υπήρχε ένα δυσάρεστο και συχνά οδυνηρό κενό, για το οποίο έπρεπε κανονικά να ντρέπομαστε. Αν όχι όλοι οι Έλλη-

νες, τουλάχιστον όσοι από απλό ενδιαφέρον ή από περιέργη διαστροφή ασχολήθηκαν ως τώρα με την ιστορία της ελληνικής αρχιτεκτονικής. Που μπορεί κάποτε να μετριούνταν στα δάχτυλα του ενός χεριού, αλλά όσο περνά ο καιρός ο αριθμός τους όλο και πληθαίνει. Θα συμπλήρωνα: με ανεξήγητο τρόπο, μια και τίποτε δεν έχει αλλάξει στο μεταξύ ως προς τη συμπεριφορά της πολιτείας (έτσι δεν το λέμε;) ή ως προς τις αντικειμενικές συνθήκες εργασίας που αυτοί έχουν να αντιμετωπίσουν καθημερινά.

Οπότε όλοι ονειρευόμαστε ότι, με τη βοήθεια του αρχείου αυτού, κάποτε θα μπορέσουν οι ερευνητές της ιστορίας της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής να δουλεύουν κάτω από ανθρώπινες συνθήκες. Και φανταζόμαστε πόσο σπουδαίες θα είναι εκείνες οι μελλοντικές έρευνες, που δεν θα χρειάζεται πια να βασίζονται σε οiwνοσκοπήσεις, σε κουτσομπολιά και σε τυχαία ευρήματα, ή πειρατίες – όπως γινόταν ως σήμερα λίγο-πολύ. Θα έπαυε να υπάρχει ο τυχοδιωκτισμός στον τομέα αυτόν, όλα θα ήσαν στρωτά, προσιτά, ανοιχτά σε έλεγχο. Με λίγα λόγια, θα αποκτούσαμε μια επιστημονική βάση για να μελετήσουμε την ελληνική αρχιτεκτονική.

Αλλά εδώ αρχίζουν και οι αμφιβολίες. Χωρίς να χρειάζεται να πούμε τίποτε πρόσθετο για τα χάλια του τομέα της ιστοριογραφίας της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, 30 ολόκληρα χρόνια μάλιστα μετά τις πρώτες προσπάθειες να καταγραφούν οι εξελίξεις της, δεν είμαι διόλου σίγουρος αν αυτός ο τρόπος είναι ο καλύτερος για να αρχίσουμε να διορθώνουμε τα πράγματα.

Και θα εξηγηθώ: Τι θέλουμε περισσότερο αυτή τη στιγμή; Να κάνουμε «καταλόγους» για να μπορέσουμε επιτέλους να επεξεργαστούμε στατιστικά την πληροφόρηση για τους αρχιτέκτονες ή να εξασφαλίσουμε τα προσωπικά αρχεία που χάνονται μέρα με τη μέρα προστά-

στα μάτια μας; Όταν λέω «χάνονται», δεν εννοώ μόνο εκείνα που τα τρώει το σκοτάδι λόγω άγνοιας ή αδιαφορίας των κληρονόμων, λόγω οικονομικών ή άλλων καταναγκασμών, λόγω αμέλειας εκείνων που υποτίθεται πως πρέπει να τα προστατεύουν. Είμαστε μαθημένοι να ακούμε, χωρίς πια να κλαίμε, διάφορες ανατριχιαστικές ιστορίες για αρχεία που χάθηκαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ή για άλλα που πουλήθηκαν κομμάτι κομμάτι στο Μοναστηράκι. Θα πρόσθετα στη λίστα των μη αντιστροφών καταστροφών εκείνα τα αρχεία που κάποιοι τα οικειοποιήθηκαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, σωζοντάς τα αλλά και «καπαρώνοντάς» τα εφ' όρου ζωής. Αυτά, είτε υπάρχουν είτε όχι, είναι το ίδιο πράγμα, εκτός από εκείνες τις περιπτώσεις όπου γίνεται κάποια δημοσίευση, χωρίς όμως να μπορείς να ξέρεις τι σου προσφέρεται, τι όχι και γιατί. Και τα κρούσματα αυτά δεν πρόκειται δέδαια να λιγοστέψουν στο άμεσο μέλλον, μια και έχει αποδειχτεί ότι υπάρχει κάποιο ψωμί στην υπόθεση – όχι σπουδαία πράγματα, να μη γελιόμαστε, αλλά αρκετό για να εξασφαλίσει σε κάποιον την αίγλη του «ιστοριοδίφη».

Βλέπετε πως θέτω δύο ζητήματα: από τη μια μεριά παραδέχομαι πως λείπει η τεχνική υποδομή για να γίνει σωστά η δουλειά και από την άλλη ομολογώ – χωρίς να δγάζω τον εαυτό μου από τη συλλογική ευθύνη – ότι επικρατεί ένας έντονος βυζαντινισμός στον τομέα της ιστορίας της αρχιτεκτονικής, που σίγουρα δεν γιατρεύεται με την ύπαρξη ενός αρχείου, τουλάχιστον έτσι όπως σχεδιάζεται να γίνει. Παραδέχομαι πως η παρουσία ενός τέτοιου αρχείου, έστω και στοιχειώδους, είναι ένα πρώτο βήμα στο να αποκτήσουν κύρος οι αγνοημένοι αρχιτέκτονες και στη δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης του κοινού για την προσπάθεια. Αλλά την ίδια στιγμή διερωτώμαι αν αυτό ήταν που πραγματικά μας έλειπε.

Και τότε τι θα είχα να αντιπροτείνω; Δεν θα διεκδικούσα δάφνες λέγοντας ότι για να ανθίσει ένας τέτοιος τομέας χρειάζεται, πρώτα απ' όλα και πάνω απ' όλα, γερή ανθρώπινη υποδομή. Δηλαδή, μιλάω για παι-

δεία. Ξέρω ότι θα μου πείτε και μαθήματα σχετικά γίνονται στα ανώτατα πνευματικά μαθήματα και διατριβές εκπονούνται και διδύλλια εκδίδονται. Αλλά αυτά δεν αρκούν: ζητώ γερή μετπτυχιακή υποδομή και υποφίες στο εξωτερικό, παράλληλα με την οργάνωση ενός συστήματος πληροφόρησης, σαν και τό που σήμερα ονομάζουμε «αρχείο». Να στηθεί ένας φορέας που να διαχειρίζεται αυτά τα πράγματα, μικρός, σεμνός, ευέλικτος – όχι τίποτε φανταστικό συμβούλιο προσωπικοτήτων. Που θα κατευθύνει την ερευνητική και εκπαιδευτική δράση, θα κάνει ένα «σκάκι», καταγράφοντας, αλλά και έχοντας ως τώρα περισσέψει αρχειακό υλικό στη νεοελληνική λαίλαπα για να εξασφαλιστεί τουλάχιστον δεν θα χαθεί.

Θα πείτε, πάλι το ρήγ στην ουτοπία, πάλι λογαριάζω με χωρίς τον ξενοδόχο, δηλαδή αγνοούμε τα τετρίπια της: τικής και τα παιχνίδια των ιεροποιών. Πάλι αποφεύγουμε μιλήσουμε για τη σημασία έχει η εμπλοκή ορισμένων νέων σε μια τέτοια προσπάθεια ακόμα και αν αυτό την καταστρέψει σκέτη χειρονομία. Δεν γουστάρω πολύ απλά πράγματα, όπως ποιος θα ήταν εκείνοι (οι σωτήρες, ο οποίος θα εμπιστευόμασταν ένα τόσο σημαντικό ρόλο; θα έπρεπε να συνεχίσουμε στηρίζομαστε σε επιτροπές όπως τις ξέρουμε, με άριστη δομή και συχνά αναποτελεσματικές – ελπίζοντας ότι έτσι φεύγουμε από την ιδιοτέλεια τις προσωπικές διαμάχες (δύο τω Θεώ, δεν θα μας ψουν ποτέ). Ή, αν θα είχε μια να διερωτηθούμε πρώτα κάνουμε το υλικό που μαζί με, πριν το μαζέψουμε και πριν αποφασίσουμε για το θα το μαζέψουμε.

Αλλά να πούμε και το πόσοι θεωρούμε σ' αλήθεια ένα αρχείο, δηλαδή μια τιμωμένη βάση ιστορικών δεδομένων, είναι κάτι απαραίτητο όταν ολόκληρη η κοινωνία μόνο αγνοεί, αλλά δεν (επειδή δε την συμφέρει) ναι το παρελθόν της – ακόμη το παρόν της – και προτιμά τρέφεται με μύθους;

Δημήτρης Φίλιππ

ΑΒΑΣΤΑΧΤΗ ΕΛΑΦΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Η ετεροπροσωπίες της
ινταστικής περιπέτειας
του κυρίου J. W.

awlingson στην έκθεση
του Αντώνη Μιχαηλίδη

Ο ΠΛΗΘΩΡΑ των εκθέ-
και των κελυφμάτων που
πολιορκούν συνεχώς, σπά-
ναντα κανείς κάτι που να
αφνιάζει με την περιεκτι-
τα της σύλληψης μιας πολυ-
τατης ιδέας και κυρίως μέ-
πό μια οργανωμένη, από
ς απόψεως, εικαστική πρό-
Ο Αντώνης Μιχαηλίδης,
σο, δεν ξεκίνησε από την
(το περιδότητο concept στο
κάποτε ενυπάρχει αρκετή
εια, γύρω από το τι προσ-
ζει), γι' αυτό και στο «πε-
λον» που δημιούργησε,
γκαλερί 7 της οδού Ζαλο-
1, δεν έχει τίποτε εξυπνα-
ω. Αντίθετα, διαθέτει την
ουσα ευρηματικότητα,
να στερείται ακόμα και
υφυία, θα έλεγα.

ας ξεκινήσουμε από τον
ολόγο κύριο J. W. Rawlin-
και το Ινστιτούτο F.R.I.T.
Σικάγου. Πόσους και πό-
δεν μπέρδεψε αυτή η ιστο-
λέχρι και διορισμένους αρ-
όγους (προς τιμήν της κα-
ωμένης γνώσης που παρέ-
επιστήμη)! Ο Α. Μιχαηλί-
ως δεν ξεκίνησε με το σκο-
μπερδέψει τα πράγματα,
ρητητα με την κατάληξη
χε το αποτέλεσμα.

από δύο χρόνια, ο γλύ-
άρχισε να επεξεργάζεται
αρά σπαθιών. Το σπαθί ως
μα κύρους, δύναμης, αν-
ηρωισμού, άμυνας κι
της προς αποκατάσταση
τοιας «δικαιοσύνης» κλη-
εί η ιστορία του, δεν παύει
την μοναδικότητα των
μορισμών του, σε συνά-
άντοτε με την μορφολογία
ι τις ιστορικοκοινωνικές
ιομπές του. Κατέχει, όπως
θε αρχαιολογικό εύρημα,

τις αναφορές της κωδικής γλώσ-
σας των σημάτων του. Από τις
τεχνογνωστικές λεπτομέρειες
μαθαίνουμε ένα πλήθος πληρο-
φοριών για την εποχή στην
οποία παραπέμπει συνήθως.
Ανάλογα μάλιστα με τη στρωμα-
τογραφική θέση στην ανασκα-
φή, τους συσχετισμούς με γειτο-
νικά ευρήματα, τη θέση και τον
τρόπο που αυτό (το σπαθί)
υπάρχει, συμπληρώνεται και
εξυφαίνεται η εικόνα ενός τμή-
ματος του παρελθόντος.

Όλο αυτό το πλέγμα παραπο-
μπών, μέσω της διαπίστωσης
των «αντικειμενικών» δεδομέ-
νων, έρχεται να διασαλεύσει ο
Αντώνης Μιχαηλίδης. Κυρίως
τη θεσμοποιημένη με τα χρόνια
γνώση στο αλάνθαστο της επι-
στημονικής κατοχύρωσης και
την αναμφισβήτητη αλήθεια που
υποβάλλει η μεθοδολογία ερευ-
νης, αποκτώντας κάποτε εξου-
σιαστικό χαρακτήρα. Τα υπό-
λοιπα τα συμπληρώνει η ιστο-
ρία, ο χρόνος και ο μύθος. Ο
μύθος, πάλι, ελέγχεται από τον
τρόπο παρουσιάσής του, από το
τελετουργικό στοιχείο που τον
υποστασιώνει, από τις συμπερι-
φορές και τις νοοτροπίες που
καλλιεργεί, από τις διαστάσεις
που αποκτά. Ο Αντώνης Μιχαη-
λίδης υπονομεύει όλη αυτή τη
γλώσσα, δάζοντας ερωτηματικά
στα κομδικά σημεία της αληθο-
φάνειάς της. Μέσα στο χώρο της
γκαλερί «7» διαμορφώνει το δι-
κό του φανταστικό Μουσείο.
Ανάλογο «περιβάλλον» είχε κα-
τασκευάσει μαζί με έναν Γερμα-
νοεβραίο φίλο του στην Κολω-
νία πριν δύο χρόνια, ονομάζο-
ντάς το μάλιστα «Bedayano Mu-
seum» (όπου bedaya στα εβραϊ-
κά σημαίνει ψέμα). Η έκθεση
αυτή με ευρήματα «αρχαιολογι-
κά» λειτουργεί ακόμα και σήμε-
ρα. Την επισκέπτεται πλήθος
κόσμου, όπου με φυλλάδια στα
χέρια και λεζάντες επεξηγηματι-
κές στο χώρο παρακολουθούν
πειστικότητα μια ιστορία φα-
νταστική. Το «Μουσείο» αυτό
διαθέτει όλην την υποδομή,
όπως ένα ανάλογο πραγματικό.
Μέχρι πωλητήριο αντιγράφων
και καφετέρια!



Φωτογραφία
στοάς (από
κάποιον φούρνο)
που δήθεν
εξερεύνησε
αρχαιολογικά το
Ινστιτούτο
F.R.I.T. του
Σικάγου.

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε πάλι
στον αξιότιμο κύριο J. W. Raw-
lingson και στην οδό Ζαλοκώ-
στα. Η πλασματική αυτή προ-
σωπικότητα καθώς και το ανά-
λογο «αξιωματικό» Ινστι-
τούτο F.R.I.T. του Σικάγου
έχουν, υποτίθεται, παραχωρή-
σει αναμνηστικά του «μεγάλου»
αυτού «αρχαιολόγου», μαζί με
ημερολόγια ανασκαφής, προσω-
πικά αντικείμενα του καθηγητή,
κατόψεις και διατομές από τις
ανασκαφές του, σχέδια και φω-
τογραφίες από το «έργο» του
μιας ολόκληρης ζωής που έχει
(δήθεν) πλέον μυθοποιηθεί.

Ο Α. Μιχαηλίδης έχει αλλάξει
τις ταυτότητες σε όλα. Τόσο πει-
στικά όμως, που δυσκολεύεται
κανείς (όταν μπει στο κλίμα του
θρίλερ ανίχνευσης της «ιστο-
ρίας» που πλέκει ο γλύπτης) να
αντιληφθεί πού βρίσκεται η αλή-
θεια και πού η πλαστοπροσω-
πία. Η σημασία άλλωστε δεν
έγκειται εκεί. Έγκειται στην
υπονόμηση της έννοιας της αυ-
θεντίας, είτε πρόκειται για ιδέες
είτε για έννοιες είτε για κατα-
στάσεις, ακόμα και για τεκμή-
ρια, όπως είναι τα σπαθιά και τα

κράνη, τα εξαρτήματα και κάθε
κατάλοιπο που έχει έρθει στο
φως μέσω των «ανασκαφών». Ο
Α.Μ. ουσιαστικά ανασκάπτει
τις πεποιθήσεις και τις δεβαιό-
τητές μας, την αδιερεύνητη απο-
δοχή μας των υποτιθέμενων δε-
δομένων πάνω στα οποία οικο-
δοούμε τους μύθους μας. Μας
κλείνει το μάτι με αληθοφάνεια,
μεταχειριζόμενος όλο το τελε-
τουργικό σκηνικό μιας «μου-
σειακής» σκευής και παράστα-
σης, εντέλει. Με τον τρόπο αυτό
ο γλύπτης πυροδοτεί ουσιαστι-
κές αναθεωρήσεις και με χιού-
μορ προκαλεί την ευπείθειά μας,
χωρίς να υποτιμά την νοημοσύ-
νη κανενός. Τέτοιες εκθέσεις,
σαν αυτή του Α. Μιχαηλίδη,
ανακινούν ουσιαστικά τα λιμνά-
ζοντα νερά και τον εικαστικό φι-
λολογισμό μας, που έχει σήμερα
μπλέξει σε πλαστά διλήμματα.
Πιστεύω ότι έργα και «περιβάλ-
λοντα» σαν κι αυτά μπορούν να
μας αντιπροσωπεύσουν επάξια
στο εξωτερικό, γιατί μπορούν να
σταθούν εφάμιλλα στις νέες διε-
θνείς προτάσεις που σήμερα
διατυπώνονται.

Αθηνά Σχινά

Η ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΙΣΜΟΥ

**Ο έντονος
προβληματισμός της
εποχής σχετικά με την
επικράτηση, σε
παγκόσμια κλίμακα, του
φαινομένου που αόριστα
ονομάζουμε
«αμερικάνικη
κουλτούρα» μας κάνει να
παραβλέπουμε το
γεγονός ότι η ίδια η χώρα
των Ηνωμένων Πολιτειών
αποτελείται από τόπους
με ξεχωριστή πολιτιστική
ταυτότητα.**

**Κι αυτό ήρθε να μας
θυμίσει ο Dr. John,
μουσικός γέννημα-
θρέμμα της Νέας
Ορλεάνης, με τις δύο
συναυλίες που έδωσε στην
Αθήνα στις 13 και 14
Μαΐου.**

Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ πολιτιστική ταυτότητα της Νέας Ορλεάνης περιγράφεται καλύτερα από κάθε αλλού, στο κλασικό έργο του Τεννεσσό Ουίλιαμς «Λεωφορείο ο Πόθος». Εκεί η ηρωίδα, η Μπλανς Ντυ Μπουά, φτάνοντας στην πόλη, στη συνοικία των Ηλυσίων Πεδίων, έχει να αντιμετωπίσει τις εντελώς διαφορετικές νοοτροπίες του χυδαίου αυθορμητισμού του πολωνικής καταγωγής Στάνλεϋ Κοβάλσκι, μέσα στο σπίτι, και του μυστηριώδους μακάβριου «έξω» κόσμου στον οποίο ανήκει η μεγάλη πωλήτρια λουλουδιών για τους νεκρούς.

Η τελική συντριβή της λευκής και αριστοκρατικής Μπλανς δείχνει ίσως την οπισθοχώρηση της «υψηλής» αγγλοσαξωνικής κουλτούρας της Βόρειας Αμερικής, όταν στη Νέα Ορλεάνη συ-

ναντά τις μνήμες του ευρωπαϊκού λαϊκού πολιτισμού και τα ήθη των ιθαγενών Αμερικάνων.

Η ιδιαιτερότητα της Νέας Ορλεάνης έχει να κάνει με την ιστορία της. Ανήκοντας στην Λουϊζιάνα, μία πολιτεία που αποτελούσε αποικία ενός «φιλελεύθερου» ευρωπαϊκού κράτους, της Γαλλίας, ποτέ δεν έφτασε να μισεί τη Μητρόπολη όπως οι αγγλο-θεμελιωμένες πολιτείες. Ακόμη και μετά τη ανεξαρτησία της, διατήρησε στενούς δεσμούς με τη Γηραιά ήπειρο: δεσμούς που, επειδή ακριβώς ήταν εναντίον της κρατικής βούλησης, παρέμειναν στο επίπεδο των πιο λαϊκών πολιτιστικών μορφών.

Από την άλλη, η Νέα Ορλεάνη, όντας αρχικά το επίκεντρο του δουλεμπορίου, και αργότερα η νότια «πόρτα» των ΗΠΑ, δέχτηκε όλα τα κύματα μετανάστευσης μη-λευκών φυλών: των μαύρων της Αφρικής, των μαύρων των Αντιλλών, και τώρα πλέον των ισπανόφωνων γηγενών Αμερικάνων.

Μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών προέκυψε μία θαυμαστή επιμειξία που είναι φανερό σε κάθε έκφανση της ζωής της Νέας Ορλεάνης. Το τοπωνύμια γαλλικά, απόληχος της πολιτικής εξάρτησης, αλλά η καθομιλουμένη γλώσσα είναι ένα κράμα γαλλικών, αγγλικών και αφρικανικών λέξεων. Τα θρησκευτικά έθιμα είναι ένα μίγμα των πιο παγανιστικών παραδόσεων του ευρωπαϊκού καθολικισμού (καρναβάλι, εξορκισμοί), και ακραίων ανιμιστικών πρακτικών (όπως το περιβόητο «βούντου»).

Και φυσικά, η μουσική δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Από την πλευρά της Ευρώπης, στη σχολή της Νέας Ορλεάνης συναντάμε όλα τα δείγματα λαϊκής μουσικής που άνθιζαν στην Ήπειρό μας στα τέλη του 19ου αιώνα: Το γαλλικό κανκαν, τα τραγούδια της γερμανικής μπυραρίας, τα εμβατήρια των παρελάσεων, τις φτηνές ιτα-

λικές οπερέττες. Κι όλα αυτά, ζωντανά αναμειγμένα με τους ρυθμούς και τις χορωδιακές ερωταποκρίσεις της μαύρης Αφρικής, τους υπνωτιστικούς μονόλογους των τελετών βούντου της Αϊτής, τα σφυρίγματα και την πανηγυρική μέθη της λατινοαμερικάνικης φιέστας.

Αυτά τα στοιχεία συμπυκνώνουν και την ουσία της μουσικής του Dr. John. Γεννημένος το 1941 στη Νέα Ορλεάνη, (το αληθινό του όνομα ήταν Malcolm John Rebennack), από μικρός τριγύρναγε στα στούντιο ηχογραφήσεων της πόλης. Υπό την καθοδήγηση του «Καθηγητή Μακρυμάλλη», ζωντανού θρύλου στην εποχή του, έμαθε πιάνο και κιθάρα και καταπιάστηκε με τις παραγωγές. Κατάφερε, αν και λευκός, να γίνει μέλος της -αποκλειστικά μαύρης- μουσικής συνεταιριστικής ομάδας «Όλοι για έναν».

Στα μέσα της δεκαετίας του '60 υιοθετεί το ψευδώνυμο «Δόκτωρ Τζων ο νυχτοπερπατητής», σαφώς αναφερόμενος στους θεραπευτές της Βούντου μαγείας. Εκδίδει, το 1968, τον πρώτο του δίσκο, ένα μείγμα τοπικών χορών και ρυθμών που τον έκανε ευρύτερα γνωστό. Την ιδιαιτερότητα της μουσικής του την συνδύαζε με μια εκκεντρική εμφάνιση και την παγανιστική ατμόσφαιρα των συναυλιών του. Με τα χρόνια, και με τα έργα που ακολούθησαν, ο Dr. John έγινε μυθική φιγούρα στο χώρο της σύγχρονης μουσικής. Προσωπικότητες όπως ο Eric Clapton ή ο Mick Jagger θεώρησαν τιμή τους να συνεργαστούν μαζί του, και το 1978 απαθανάτιστηκε στην ταινία «Το τελευταίο θαλς» του Μάρτιν Σκορτσέζε.

Μετά από μία περίοδο απραξίας, από το 1982 έως το 1989, ο Dr. John επανέρχεται στο προσκήνιο με αποκορύφωμα τον πρόσφατο δίσκο του «Πηγαίνοντας πίσω στη Νέα Ορλεάνη», μια εθνολογική σπουδή πάνω στους ήχους που έχουν μπολιαστεί στο μουσικό δέντρο της Νέας Ορλεάνης.

Στη συναυλία του, ο Dr. John αποδείχθηκε ακούραστος ερμηνευτής του έργου του (με διάρκεια πάνω από τρεις ώρες). Τα μόνα που έχουν μείνει από

την τελετουργική εικονογραφία του παρελθόντος ήταν ένα στο πιάνο και το στυλιζαρισμένο δόγμα του μάγου, αλλά η ιδιόμουσή του αρκούσε για να σει τη μαγική ατμόσφαιρα Νέας Ορλεάνης. Και κυρίως αποδείξει ότι κάποιοι τοπικοί πολιτισμοί ανθούν, παρά τα πεδωτικά μηνύματα.

Νίκος Βρατσάνης



ΤΑΝ ΕΡΩΤΑΙΣ... ΣΑΝ ΕΡΩ... ΣΑΝ»

ος Α. Καβδαδίας. Πτήση
Λευκό. Εκδ. Εστία,
Ιαν 1992.

η πάλυση των χρονικών ορίων
ξύ αφηγηματικών επιπέδων
ο συμφορμός τους, η ενεστω-
ση της διήγησης με αποτέλεσμα
η γγυση του παρόντος της αφή-
ς και του παρελθόντος της
ρίας, η εναλλαγή των εστιά-
μέσα από τις οποίες εκτυλίσ-
η πλοκή, η μικτή εκφορά του
σε πλάγια ή άμεση μορφή
ελούν τεχνικές και τεχνάσματα
ύγχρονης, αλλά και παλαιότε-
υθοπλασίας που όταν είναι
είς αποτελούν σημαίνουσα
του μυθιστορηματικού λόγου,
ταν εφαρμόζονται ανεπιτυ-
μόνο που προβάλλεται είναι
ιακότεχνη κατασκευή με δά-
ργαλεία, ξένη ως προς το συ-
μό μήνυμα του έργου.

Νίκος Καβδαδίας όχι μόνον
ειρίζεται με επιδεξιότητα όλες
αραπάνω τεχνικές, αλλά δη-
γεί ένα κείμενο μεστό, πυκνό
έτριο σε όγκο που «ποιεί» την
του λόγου στην κυριολεκτική
έξης σημασία. Δίπλα δε σ' αυ-
την «ποίηση», πεμπτουσία της
πορηματικής γραφής που θέ-
α ανήκει στη λογοτεχνία, η
η που πηγάζει από τη γλώσσα
συγγραφέα όχι μόνο αποδει-
το επίπλαστο των στεγανών
ξύ ποιητικού και μυθιστορη-
κού λόγου αλλά και, στη συγκε-
νη περίπτωση, συναποτελεί
υργικό στοιχείο της Πτήσης
Λευκό. Πτήσης που ανάγεται
φαίρα του ονείρου ή σ' εκείνη
ημιουργικής φαντασίας του
ραφέα, αλλά ταυτόχρονα πτή-
αντικείμενο της ίδιας της αφή-
ς και κινητήρια δύναμη της
ηματικής πράξης. Έτσι, η
η γίνεται ταυτόχρονα περιέ-
και περιεχόμενο, εύρημα αφη-
τικό και ζητούμενο της ιστο-
πράξης που επιχειρεί ο αφηγη-
ισβάλλοντας στη σήραγγα του
ου, «σήραγγα με έντονο άσπρο
που όμως δεν τυφλώνει, για
η ή μάλλον για να ξαναδεί το



Βερονέζε: Περσέας και Ανδρομέδα

παρελθόν, τόσο το δικό του όσο και
των άλλων πρόσωπων που συναντά
στην πτήση του. Μόνο που αυτό το
παράξενο ταξίδι στον χρόνο δεν εί-
ναι απλά γενεσιουργό των αναμνή-
σεων, αλλά επαναπροσδιοριστικό
των διωμάτων και αφορμή επανα-
ξιολογήσεων όσων γεγονότων έμει-
ναν κάποτε αναπάντητα. Το ταξίδι
αυτό δεν αφορά μια απλή ενδοσκο-
πηση του ίδιου του αφηγητή, αλλά
μια αποκάλυψη του ανείπωτου μέ-
σα από τις σκέψεις και αυτοαναλύ-
σεις όλων των προσώπων.

Μέσα από μια τέτοια περιδιάβα-
ση στον χρόνο και σε άλλες εποχές,
οι αφηγηματικές αναχρονίες με τις
συνεχείς προλήψεις και αναλήψεις,
αποκτούν ένα ολότελα διαφορετικό
νόημα, αφού αιτιολογούνται από
την ίδια την κίνηση της αφήγησης:

δίχως να θίγεται στο παραμικρό η
οικονομία του έργου, πράγμα σπά-
νιο για μια τέτοια αφηγηματική
πρακτική, προβάλλεται η συστρο-
φή του λόγου, η ίδια η συστολή του
που μέσα από την περιστροφική του
κίνηση κλείνει τις διαβάσεις προς
τη λύση, σημασιοδοτεί τα αδιέξοδα
τα δικά του και των προσώπων.

Όμως όχι: Η αναίρεση της γραμμι-
κής εξέλιξης, που οφείλεται στην
κυκλικότητα που υιοθετεί η αφηγη-
ματική πράξη, υποκαθίσταται απο-
τελεσματικά από τις επαναληπτικές
αναλήψεις των σκηνών που, προσ-
θέτοντας κάθε φορά κάποια νέα
στοιχεία, μετατοπίζουν το κέντρο
δάρους, αναδεικνύουν νέες σχέσεις
μεταξύ των προσώπων, οδηγώντας
σταδιακά και απόλυτα οργανωμένα
στην τελική αποκάλυψη του μυστι-

Ράμματα και θάματα...
Τα ράμματα για τη γούνα
και τα θάματα για μετά...

Συνεχίζεται το «σαφάρι»
στην Αίγινα. Τη σύλληψη
του πιθήκου που
απέδρασε από το Κέντρο
Προστασίας Αγρίων
Ζώων της Αίγινας, και
πρόλαβε να δαγκώσει ένα
αθώο κοριτσάκι πριν
εντοπισθεί, ακολούθησε
η σύλληψη –υπό
απολύτως όμοιες
συνθήκες– του
υπεύθυνου, κατά νόμον,
Φίλιππου Δραγούμη, με
ασαφές αιτιολογικό.
Επέτρεψε να
δραπετεύουν τα ζώα που
περιέθαλπτε; ή μήπως τα
δίδαξε να δαγκώνουν;

Τον συνέλαβαν
εντούτοις...

Υψηγορίας εγκώμιον:
πριν λίγες ημέρες
κυκλοφόρησε το
περιοδικό Ποίηση και η
έκδοσή του
ανακοινώθηκε αρμοδίως
σε συνέντευξη Τύπου. Το
μέλος της συντακτικής
επιτροπής, ο ποιητής
Χάρης Βλαδιανός,
μεταξύ άλλων δήλωσε:
«Η ποίηση είναι σαν τον
Παρθενώνα – όλοι τον
θαυμάζουν αλλά λίγοι
μπαίνουν και αγγίζουν».
Ο Θανάσης
Χατζόπουλος, ομοίως
μέλος της Σ.Ε. και
ποιητής, πρόσθεσε: «Οι
ποιητές είναι κλαδιά ενός
αιωνόβιου αιθαλούς».
Ένα περιοδικό που
ξεκινά με τέτοιες
δηλώσεις σύντομα θα
αντιμετωπίσει το
δίλημμα: Θα κηρυχθεί
διατηρητέο ή
αναδασωτέο;

Φυσικά, το χιούμορ δεν
αποκλείει την ευγένεια:
Καλή αρχή, λοιπόν, και
καλή τύχη στην Ποίηση!

Χαράς Ευαγγέλια, για όσους ανέκαθεν πίστευαν ότι η βιβλιοθήκη της Βαβέλ ήταν απλή μετωνυμία αδιεξόδου. Στο τέρμα υπάρχει η θέση για το βιβλίο που μόλις κυκλοφόρησε: το *Ελληνο-Αλβανικό λεξικό* που συνέταξε ο Μάρκος Μπότσαρης. Σε ποιους θα χρησιμεύσει τώρα αυτό; Στους εθνικούς ήρωες που προ ημερών μεγαλούργησαν στο Κριεκούκι;...

Ψόγος ουδείς ασφαλώς. Η έκδοση ήταν επιβεβλημένη και αξίζουν συγχαρητήρια σε όσους την αποφάσισαν και συνέπραξαν. Στο κάτω κάτω η σύνταξη του λεξικού παραπέμπει σε μια εποχή όπου οι άνθρωποι συνομιλούσαν επειδή διέφεραν και συνέπρατταν επειδή συνομιλούσαν.

Ω, του παραδόξου θαύματος, τώρα πια...

ΑΝΤΙΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ.

Ποίηση: Λευτέρης Πούλιος, Ζωγραφική: Τάσος Μαντζαβίνος (εκδ. Καστανιώτη, 1993): «Η ευγενής γλώσσα δεν έχει τίποτα / πια να πει. / Και μόνο χοντροκομμένες λέξεις γεμίζουν / τον ουρανό της ποίησης. / Δεν υπάρχει τίποτα που να 'χει απομείνει / ιερό. / Και προσκυνούμε το αδειανό, το κάτι / το ανειρήνευτο. / Η αλήθεια στις ρωγμές των τοίχων. / Τι περιμένουμε συναθροισμένοι / πάνω στο κουρασμένο θαύμα;».

Βήτα – διαδρομές με αφορμή το βιβλίο. Κυκλοφόρησε το τεύχος 0 (ναι, μηδέν), Απρίλιος '93. Κάνει «κλικ» μόλις το πιάσεις στα χέρια σου... Μετά από λίγο διαπιστώνεις πως υπάρχουν αρκετά ενδιαφέροντα κείμενα

κού ή των μυστικών τους σημαντικές ή ασήμαντες λεπτομέρειες που εξηγούν τους συσχετισμούς τους. Ο αφηγητής και η γυναίκα του, η Ναυσικά, που παραπέμπει στη γενέθλια γη των προσώπων και που αποτελεί τον ενδοδιηγητικό αποδέκτη του λόγου του, όντας ταυτόχρονα το συνδιαλεγόμενο «εσύ», αλλά και πρόσωπο της μυθοπλασίας, ο Αντώνης, που ο επιθανάτιος ρόγχος του κάνει την αφήγηση να ασθμαίνει, η άφαντη Λίζα των πόθων της παρέας, η Μαγδαληνή, ο Σπύρος, ο Αντρέας, η Δόμνα και ο Στέφανος, η Αγνή αποτελούν περισσότερο τα δρώντα υποκείμενα που ονοματοδοούνται για την ανάγκη μιας αφήγησης που ψάχνει για να στηριχθεί εκείνα τα σημεία-φορείς ενός δικού της λόγου, λόγου που δεν θα πρόσφεραν ποτέ οι πραγματικοί άνθρωποι που έχουν εγκλωβιστεί στη σιωπή. Πρόσωπα-κατασκευάσματα, κούκλες μιας θεατρικής σκηνής που κατά βούληση κάποια στιγμή ο αφηγητής θα κάνει να συνυπάρξουν, έστω κι αν κάποιοι από αυτούς είναι πια νεκροί ή εξαφανισμένοι για τις ανάγκες της αληθοφανούς εξέλιξης της ιστορίας. Η πτήση όλα τα επιτρέπει. Ό,τι και να 'ναι όλοι αυτοί, πρόσωπα πραγματικά ή φανταστικά, με αισθήματα που τους δάνεισε από τα δικά του ο ίδιος ο αφηγητής, αποδεχόμενος έτσι τη χαρά που νιώθει ο κάθε συγγραφέας όταν διαμελίζει σε άπειρα αποσπασματικά «εγώ» τον ενιαίο του εαυτό που μέσα του τα περικλείει, αποτελούν συστατικά ετούτου του βιβλίου που αφηγείται πολυπρισματικά και πολυφωνικά τις σημειακές τους διαντιδράσεις. Μέσα από μια πτήση στο λευκό και όχι όπως εκείνο το άλλο βιβλίο που προσπαθεί ο αφηγητής / ήρωας να γράψει, ψάχνοντας στις αποχρώσεις του μαύρου.

Όλοι οι «δείκτες» της γραφής τίθενται σε λειτουργία για τούτο το εγχείρημα: τα πολλαπλά επίπεδα, οι συμφυρμοί, οι αναλήψεις ορμών από τυχαίους συνειρμούς που προκαλούν στη σκέψη μια λεπτομέρεια, μια κίνηση που παραπέμπει σε μιαν άλλη, μια λέξη που από άλλον ειπώθηκε αλλού. Οι ίδιοι αυτοί μηχανισμοί κινούνται όμως και για να διακόψουν, να απομακρύνουν την έκδωση, να αποκρύψουν το μυστικό που μια αληθοφανής ιστόρηση υφαίνει κομμάτι-κομμάτι λέγοντας, αλλά και κρύβοντας, εναρμονίζοντας σε μια ποιητική γραφή τις δομικές κατευθυντήριες

του αστυνομικού μυθιστορήματος.

Εστίαση εξωτερική που παραπέμπει στην κινηματογραφική γραφή χαρακτηρίζει ακόμη και τις πράξεις του αφηγητή. Ο τελευταίος, παρόλο που ομολογεί πως ήδη τις γνωρίζει, δεν θα αποκαλύψει ποτέ τις εικόνες που κουβαλούν τα πρόσωπα που συμπορεύτηκαν στο παρελθόν μαζί του, αφήνοντάς τα μόνα να βρουν τον λόγο να εκφραστούν, τις λέξεις για να ομολογήσουν. Έτσι, στον χώρο του κειμένου, δεν θα ακουστεί μόνο ο λόγος που οι συμβάσεις της γραφής μεταφέρουν σε εισαγωγικά (της «μίμησης» δηλαδή τις ενδείξεις), αλλά και ο λόγος που παράγεται από τις μείξεις σκέψης, λόγος άμεσος κι αυτός, αλλά ήδη ενσωματωμένος στο σώμα της αφήγησης, αφηγηματοποιημένος, κομμάτι «διήγησης», δηλαδή, του αφηγητή και των περιγραφών του.

Τα πρόσωπα, μέσα από κατοχή, εμφύλιο, δικτατορία, ζουν και μοιράζονται διαρκώς ανάμεσα σε δύο

κόσμους: εκείνο των «εισαγωγικών», των «πραγματικών» τους σεων, και εκείνον τον άλλο, ανομολόγητο, που διαφοροποιείται στο χώρο του κειμένου αρχίοντας με γράμμα κεφαλαίο στο μέ μιας πρότασης. Αυτός, ο δεύτερος λόγος τους, είναι που κάνει να νοητές τις πράξεις του άλλου, που αιτιολογεί την ιστορία τους, έτσι όπως γράφτηκε (ή κασκευάστηκε, αδιάφορο) από τη μυθοπλασία.

Η *Πτήση στο λευκό* είναι το βλίο του έρωτα σε όλες του τις εκδόσεις. Είναι ένας διάλογος πάνω ο αγάπη. Με σύνθεση και ωριμότητα έργου ενός σημαντικού Έλληνα πεγράφου. Φτιαγμένο από αποσπασματα και αποσπάσματα μιας γφής ποιητικής που ανασυντίθεται με σπάνια ευαισθησία από έναν θεντικό εραστή του λόγου και τέχνης. Ας εμπλακεί ο αναγνώσ' αυτή την πτήση. Σίγουρα θα δώσει.

Δημήτρης Τσατσού

Αρχετυπικές μορφές εραστών

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ *Ρωμαίος και Ιουλιέττα* Μετ. Αλέξανδρος Κοσματόπουλος (Εκδ. Κέδρος), Αθήνα 1993

Ο Ρωμαίος και η Ιουλιέττα, οι τραγικοί ρομαντικοί εραστές, είχαν την υπέρτατη ευτυχία ν' ακολουθήσουν μια πορεία αντίστροφη απ' αυτή πολλών άλλων λογοτεχνικών και θεατρικών ηρώων: πέρασαν από τη λογοτεχνία στον θρύλο, από τη λόγια παράδοση στη λαϊκή μυθοπλασία – δίνοντας παράλληλα τροφή στους καλλιτέχνες εδώ και τέσσερις αιώνες. Ως εκ τούτου, ανήκουν στον αστερισμό των εκλεκτών έργων που δε σημαδεύουν απλώς την παγκόσμια κουλτούρα, αλλά και το συλλογικό ασυνείδητο των λαών.

Ο Αλέξ. Κοσματόπουλος επαναφέρει τον Ρωμαίο και την Ιουλιέττα, το δεύτερο έργο του μεγάλου δραματουργού, στην ελληνική λογοτεχνική επικαιρότητα. Με τη δουλειά του κλείνει ένας αιώνας σχεδόν γόνιμης ενασχόλησης των Ελλήνων διανοουμένων με τ' έργο: –από το 1876, τη μετάφραση του Βικέλα και δια μέσου τοι Αργυρού, Κ. Καρθαίου και Β. Ρώτα μέχρι σήμερα–.

Η γλώσσα της μετάφρασης είναι η ομιλουμένη σήμερα ελληνική ο Α. Κοσματόπουλος έχει μεταγράψει το σαιξπηρικό ιδίωμα στα καθημερινά νέα ελληνικά. Και σ' αυτό το σημείο υπερέχει της μετάφρασης του 1972 του Β. Ρώτα, με την οποία η σύγκριση είναι αναπόφευκτη. Εκτός αυτού όμως, η σύγκριση αναδεικνύει τη σαφήνεια, τη ζωντάνια, την πλαστικότητα της έκφρασης, τη θεατρικότητα του λόγου το Β. Ρώτα, τα οποία δεν καταφέρνει να ξεπεράσει ο Α. Κοσματόπουλος με τη μεταφραστική του πρόταση.

Σε κάθε περίπτωση, το εγχείρημα παρουσιάζει ενδιαφέρον: ο Α. Κοσματόπουλος έχει άποψη, προφανώς δεν ζημιώνει το σαιξπηρικό κείμενο με τις μεταφραστικές του επιλογές και τέλος, μας θυμίζει ότι ο Ρωμαίος και η Ιουλιέττα είναι πάντα εδώ, στις κατώφλι του 21ου αιώνα, και φωτίζουν με τον έρωτα και τη επανάστασή τους, τις αντιποιητικές δομές της σύγχρονης πραγματικότητας – η οποία, σε πείσμα των πάντων, επιμένει να είναι βαθύτατα ερωτική.

Τ. Δημητρούλια

Υγρασία μιας μνήμης νοτισμένης

ρος Τσακνιάς
τότης μηδέν, Εκδόσεις
μή, 1992

τα πρώτα κιόλας ποιήματα της ογής του αυτής, ο ποιητής δη-
ι, εμμέσως πλην σαφώς, την
εσή του να σκηνοθετήσει το
μέσα στον οποίο θα αναπτύ-
εν συνεχεία, το ποιητικό υλικό
Ένα υλικό, απόθεμα μνήμης
πλειονότητά του, άρα δίωμα-
απολύτως προσωπικό, το
ο, σκηνοθετημένα εξωτερικευ-
αποστασιοποιείται και γίνε-
ηφαλιότερο, τουλάχιστον στην
ική εκφορά του. Ο ίδιος ο τίτ-
ξάλλου, της συλλογής (*Ορατό-
ηδέν*), δάνειο μετεωρολογικό,
ίλλει στην επίταση μιας αίσθη-
θινοπωρινής, δημιουργώντας
μοσφαιρικό πλαίσιο της ποιη-
εκτύλιξης και συντελώντας,
τα συναισθήματα, οι συγκινή-
και άλλες συναφείς καταστά-
να διατηρούν την υγρασία
μνήμης νοτισμένης και, ενίοτε,
ρής.

πως έτσι, πιστεύω, προοικο-
ται η νηφαλιότητα που χαρα-
ζει τους τόνους όλων των
άτων του βιβλίου, ανεξάρτη-
ό τη θερμοκρασία του ανασυ-
ου υλικού και επιτυγχάνεται η
η νοσταλγία του παρελθόντος
ιναδύομενη, διαχέει ευφρόσυ-
παρόν, καθιστώντας το αστα-
ι, ως ένα σημείο, απροσδιόρι-
η εντασσόμενο στην αντικει-
ότητα του τρισδιάστατου χώ-
Και είναι αυτή ακριβώς η νο-
ία που δημιουργεί στον ανα-
η τη διάχυτη αίσθηση ενός
κού κυματισμού, που απλώ-
και περιρρέει όλα όσα η μνή-
π' ευθείαν ή συνειρμικά, ανα-
Μια νοσταλγία που επεκτεί-
και αναδύεται εμποτισμένη με
πόηχο άλλων φωνών και άλ-
λων, από την ποίηση μιας άλ-
ιοχής: αυτής του όχι νεωτερί-
ς μεσοπολέμου, που οι έντονες
σθηματικές διαθέσεις
ώσεις προσέδιδαν στην ποιη-
κφραση καινοφανείς, νεοσυμ-
ές διαστάσεις, με πάμπολλα
τα ρομαντισμού.

Η νηφαλιότητα που διακρίνει τον
ποιητικό λόγο του Σπύρου Τσακνιά-
—χωρίς αυτό να σημαίνει ότι απου-
σιάζει ένας βαθύτατος κραδασμός,
αφού εύκολα τον εντοπίζει κανείς
σε ένα δεύτερο, ουσιαστικότερο
επίπεδο, πίσω από τα «επί σκηνής»
τεκταινόμενα— προσθέτει στα ποιή-
ματα της συλλογής και μια έμμεση,
πλαγίως δηλωνόμενη, εξομολογητι-
κή διάσταση. Έμμεση και πλαγίως
δηλωνόμενη, αμέσως ωστόσο αντι-
ληπτή, με την έννοια ότι ο εξομολο-
γούμενος δεν είναι ο ίδιος ο ποιητής
—ακόμα και όταν χρησιμοποιεί το α'
πρόσωπο—, αλλά το επί σκηνής δη-
μιούργημά του, τηρώντας έτσι την
απαραίτητη απόσταση ασφαλείας
από το ούτως ή άλλως φορτισμένο
δίωματικό-ποιητικό υλικό του. Ο
κραδασμός, για τον οποίο έγινε ήδη
μνεία, συνέχει διακριτικά τον ποιη-
τικό του λόγο: τον διαποτίζει και
τον διατηρεί στην απαραίτητη συ-
γκινησιακή θερμοκρασία, ενώ τα
ποιητικά δρώμενα (συμβάντα, κα-
ταστάσεις, καθώς και τα εμπλεκό-
μενα σ' αυτές πρόσωπα και πράγ-
ματα) επικαλύπτονται και με την
αχλύ του μύθου ή της ιστορίας, δη-
λαδή των περασμένων. Και έτσι, ως
περασμένα, δεν διεκδικούν, ούτε
απαιτούν, απλώς ενέχονται σιωπη-
ρά για το παρόν —το μέλλον απου-
σιάζει εντελώς, το πολύ προοιωνί-
ζεται ζοφερό—, ενώ η συνεχής
εναλλαγή των προσώπων, από το α'
στο γ' και αντιστρόφως, προδίδει
την πρόθεση του ποιητή να κρατη-
θεί στον παρασκηνιακό χώρο, φο-
βούμενος μην προδοθεί από τη συ-
γκίνησή του, εμφανώς, τον δονεί.

Η αίσθηση ενός ανέκκλητα χαμέ-
νου προσανατολισμού είναι, επί-
σης, πανταχού παρούσα στα ποιή-
ματα της συλλογής *Ορατότης μη-
δέν*, ενώ, συχνότατα, κάνει την εμ-
φάνισή του και ένα καταλυτικό αί-
σθημα ενοχής, παρ' όλο που παρα-
τηρείται μια υποχώρηση —σε σχέση
με τα προηγούμενα βιβλία του Σπύ-
ρου Τσακνιά— του στοιχείου της
αναφορικότητας στις γνωστές και
απολύτως συγκεκριμένες εμπειρίες
και βιώματα της Κατοχής και του
Εμφυλίου, που σημάδεψαν τους πε-
ρισσότερους ομηλικούς του ποιη-

τές. Πανταχού παρούσα είναι, επί-
σης, και η πρόθεσή του, εντέχνως,
διαμέσου «παραβολών», να υπεκ-
φύγει από το μουντό παρόν και από
τις υπογείως διεκδικητικές μνήμες,
μετατρέποντας, τεχνηέντως, τις
άγριες εριννύες σε παρηγορητικές
ευμενίδες. Κι αυτό χωρίς ποτέ να
αφήνεται σε ψευδαισθήσεις: απλώς
συνειδητά υπεκφεύγοντας, ίσα να
παραπαίουν οι χρονολογίες και να
ξεθάφουν οι παλιές ημέρες («Υπεκ-
φυγή»). Μόνο καμιά φορά ο αυτο-
σαρκασμός ή ένας υποδόριος κλαυ-
σίγελως —όπως λ.χ. στα ποιήματα
«Μυστικοί κώδικες» και
«Κάθοδος»— ανασπώνουν ή παρα-
σύρουν τον πέπλο της καρτερικής
και νηφάλιας νοσταλγίας, που κά-
νει τα πρόσωπα και τα πράγματα να
φαίνονται θυθισμένα στη μεταφυσι-
κή μιας άχραντης σιωπής ή μιας
ανεκλάλητης ταπεινοσύνης, φέρο-
ντάς τα στο φως της αμείλικτης
πραγματικότητας και αφήνοντας
τον αναγνώστη να διακρίνει, κάπου
στο βάθος, το πρόσωπο του ίδιου
του ποιητή.

Η γλώσσα, εξάλλου, του Σπύρου
Τσακνιά, ανταποκρίνεται απολύ-
τως στις σκηνοθετικές ανάγκες των
προθέσεών του. Είναι μια γλώσσα
πρωτίστως νηφάλια, απαλλαγμένη
από το φόρτο της προσωπικής συ-
γκίνησης, εμποτισμένη στην υγρα-
σία ενός κατασταλαγμένου συναι-
σθήματος, που έχει γίνει, με το πέ-
ρασμα του χρόνου, προσηνές και
οικόσιτο. Είναι μια γλώσσα, τέλος,
λυρική, χωρίς μελοδραματισμούς,
απολύτως κατάλληλη για την επίτα-
ση της σχεδόν ονειρικής, σκηνικής
ρευστότητας των όσων, διαμέσου
αυτής, ανακαλούνται, καθώς και
για την επισήμανση της υπόκωφης
δολιότητας που εμφολωρεί και
στα πιο απλά, εκ πρώτης όψεως,
πράγματα, όταν αυτά αντιμετωπί-
ζονται πίσω από την οπτική γωνία
μιας άλλης διάστασης. Μιας διά-
στασης ανυπάκουης στους σκληρούς
και αδήριτους νόμους του αντικει-
μενικού χώρου και στη μονοσήμα-
ντη λογική της καθημερινότητας.

Κώστας Γ. Παπαγεωργίου

Για το «Κυπριακό»
διαβάζουμε
συγκεντρωμένα τα άρθρα
του Αλέξανδρου Ξύδη
που οι «ιστορικοί»
αναγνώστες του *Αντί* θα
θυμούνται αρκετά από
αυτά δημοσιευμένα στις
σελίδες του. Τώρα, έτσι
συγκεντρωμένα στον
τόμο *Πολιτικά. 1.*
Κυπριακό (εκδ.
Πλέθρον, 1993) και
καθώς όλα, σχεδόν, τα
λάθη που προέβλεπαν
έχουν ήδη συντελεστεί,
αναρωτιέται κανείς για
το πώς και το γιατί της
«τύφλωσης» των ηγεσιών
Ελλάδος και Κύπρου που
δεν κατόρθωσαν να
αξιοποιήσουν αυτές τις
απόψεις που πήγαζαν
από τη χρήση του κοινού
νου, όπως πολύ
χαρακτηριστικά τονίζει
στον πρόλογό του ο
συγγραφέας.

Δεν αποκλείεται,
πάντως, το πιο δύσκολο
να είναι ακριβώς αυτό:
να χρησιμοποιήσεις τον
«κοινό νου»... ειδικά σε
μια χώρα σαν τη δική μας
που πάσχει, στους
περισσότερους τομείς της
πολιτισμικής της
έκφρασης, από
μεγαλομανία και όσοι την
αντιστρατεύονται
κινδυνεύουν, απλώς, να
λάμπουν διά της
απουσίας τους...

Ένα ακόμη βιβλίο του
Βασ. Ι. Λαζανά: *Οι*
κωφάλαλοι στην ξένη και
στη νεοελληνική
πεζογραφία (εκδ. Δημ.
Ν. Παπαδήμα, 1992)
είναι ο τίτλος του βιβλίου
του πολυγραφότατου
συγγραφέα, γνωστού
κυρίως για τις εργασίες
του τις σχετικές με την
αρχαία ελληνική,
λατινική και γερμανική
λογοτεχνία. Ο
συγγραφέας κυριολεκτεί,
ενώ ο χαρτοκόπτης
προτιμά τις μεταφορές...

Ο χαρτοκόπτης

Πολίτες ή Ανδράποδα;

ΤΟ «ΝΕΟ» (τηλε)κατευθυνόμενο σκάνδαλο των υποκλοπών που ξέσπασε τελευταία ξαναθέτει τι πολύ επίκαιρο στις μέρες μας πρόβλημα των περιθωρίων συμμετοχής, ελέγχου και παρέμβασης του απλού πολίτη στους μηχανισμούς της εξουσίας - της οποίας, όπως συνήθως, το πλέον πραγματικό πρόσωπο είναι και το περισσότερο κρυμμένο. Υπάρχουν πράγματι τέτοια περιθώρια; Κι αν δεν υπάρχουν, μήπως η επίκλησή τους συνιστά παλαιοαριστερού τύπου φαντασίωση κάποιων αθεράπευτων διανοουμένων, που δεν έχουν το κουράγιο να παραδεχτούν ότι ξώφλησε πλέον ο κοινωνικός τους ρόλος;

Πολύ με προβληματίσε η κατακλείδα πρόσφατου άρθρου του Γιώργου Βότση (του οποίου το δημό ηθος γενικώς εκτιμώ) με αφορμή των θέμα των υποκλοπών. Γράφει εκεί. «Έχει δυνατότητες κι ελπίδες ο πολίτης να γλιτώσει απ' αυτό το θάναυσο θιασμό της προσωπικότητάς του με τις υποκλοπών των τηλεφωνημάτων και τα (ηλεκτρονικά τώρα) φακελώματα; **Καμιά απολύτως** - στο συγκεκριμένο πολιτικό σύστημα και κοινωνικό θεσμικό πλαίσιο και με δεδομένο τον **ολοκληρωτισμό της τεχνολογίας**», για να καταλήξει: «Και, τότε, τι μένει; Τι να μένει; Η τύφλα μας κι η ανημπόρια μας...».

Θα ήμουν πρόθυμος να παραδεχθώ ότι ο πολιτικός εξανδραποδισμός μας είναι πλήρης, αν αυτό εί η παρούσα κοινωνική μας αλήθεια. Ότι ο σύγχρονος, εντός εισαγωγικών και μόνο, «πολίτης» δεν έχει περιθώρια να αντιδράσει ούτε μέσα από τα Μέσα Ενημέρωσής του, την «ανεξέλεγκτη υπερεξουσία» των οποίων προϋποθέτει (και θαρραλέως καταγγέλλει) ο αρθρογράφος στο κείμενό (άραγε εξαιρεί το έντυπο στο οποίο δημοσιοποιεί τις απόψεις του;). Δικαιούμαι επίσης να υποθέσω ότι και εκείνο το «στο συγκεκριμένο πολιτικό σύστημα και κοινωνικό θεσμικό πλαίσιο» (εν συνδυασμό προς την άποψη του Κυριάκου Σιμόπουλου, την οποία προσυπογράφει ασμένως στο τι του κειμένου του ο αρθρογράφος, ότι «η διαφθορά... δεν είναι ιάσιμη λοίμωξη», αλλά «διαχρονικό φαινόμενο συμφύεσ με την άσκηση της εξουσίας...») δεν είναι και πολύ παρηγορητικό, αφού το μ που μας μένει είναι η «τύφλα» και η «ανημπόρια» μας, και όχι κάποια δυνατότητα ανάβλεψης και δράσης προς τροποποίηση, έλεγχο ή (και) ανατροπή του εν λόγω «πολιτικού συστήματος».

Αλλά τότε, θα μπορούσε να αναρωτηθεί κάθε έλλογα και πρακτικά σκεπτόμενος, γιατί δημοσιοποιούμε τις επί των πολιτικών απόψεις μας, όπως ο αρθρογράφος μας, και δεν ιδιωτεύουμε; Γιατί συμμετέχουμε (ενίοτε και επιλεκτικώς, δεν αντιλέγω) προς —de facto— πολιτικό μας διαφωτισμό τηλεοπτικές συζητήσεις και δεν προσχωρούμε κι εμείς στη ναρκισσιστική δημοσιοποίηση του ιδιωτικού μας παραληρήματος, όπως ταιριάζει στη μεταμοντέρνα κοινωνία μας, παίζοντας —αφού πλέον είναι ένα παιχνίδι (της εξουσίας)— την **τυφλόμυγα των εν επιγνώσει τυφλών**;...

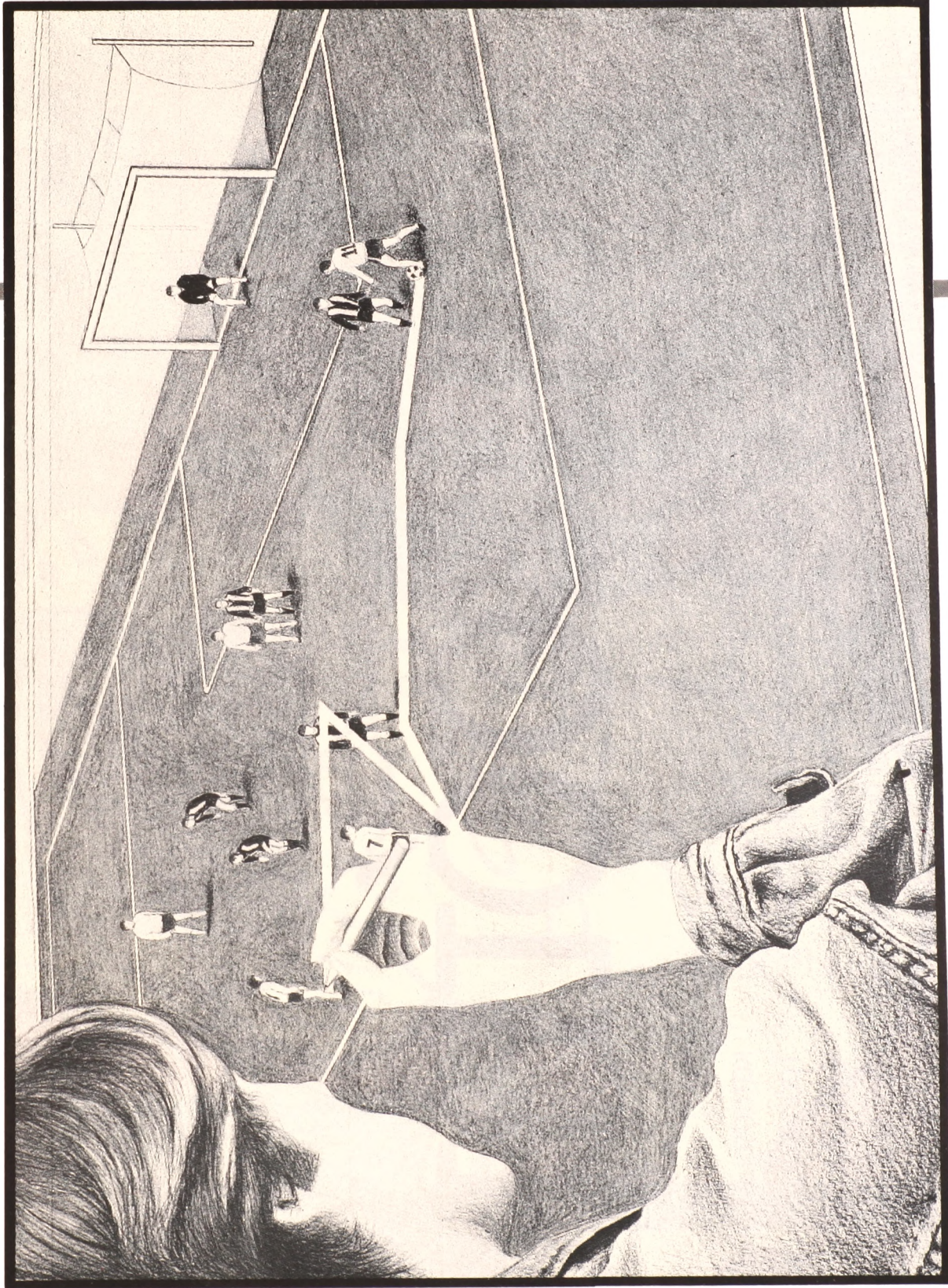
ΑΣ ΜΟΥ ΕΠΙΤΡΑΠΕΙ να θεωρώ ότι η προϊούσα κοινωνική απάθεια των ημερών μας δεν είναι γέννημα μόνο των μηχανισμών της εξουσίας (και ιδίως εκείνης των ΜΜΕ), όσο και προϊόν βιωματικής εσωτερίκευσης απολυτοποιούμενων αποφθεγματικών απόψεων όπως οι εν λόγω του αρθρογράφου μας. Ότι τα προϋπονοούμενα αιτήματα για μια κοινωνία χωρίς ίχνος φαινομένων εξουσιαστικής διαφθοράς είναι ουτοπιστικά και σχιζοφρενικώς ολοκληρωτικά στην πολιτική πράξη. Ότι, τέλος, η ανθρώπινη επιθυμία (γνήσιο τέκνο του αρχαίου διαφωτισμού) για αξιοπρέπεια, κοινωνική δικαιοσύνη, γνώση, συμμετοχή και διαφάνεια, με όλες τις φαντασιακές θεσμικές της προβολές και ιστορικές πραγματώσεις συνιστά εξίσου μη ιάσιμη «ασθένεια» του ανθρώπου (όσο τουλάχιστον κρατά και το πολύπλοκο —εντέλει— και όχι μονοσήμαντο φαινόμενο της εξουσίας). Εξάλλου ποτέ κανείς δεν είπε ότι η (εγκόσμια) ανθρωπότητα και οι πολιτισμοί της είναι για πάντα

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΓΙΑΝΝΗ
ΠΑΤΙΔΗ

ΚΑΝΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟ.

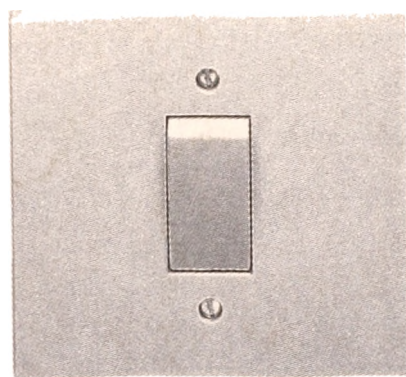
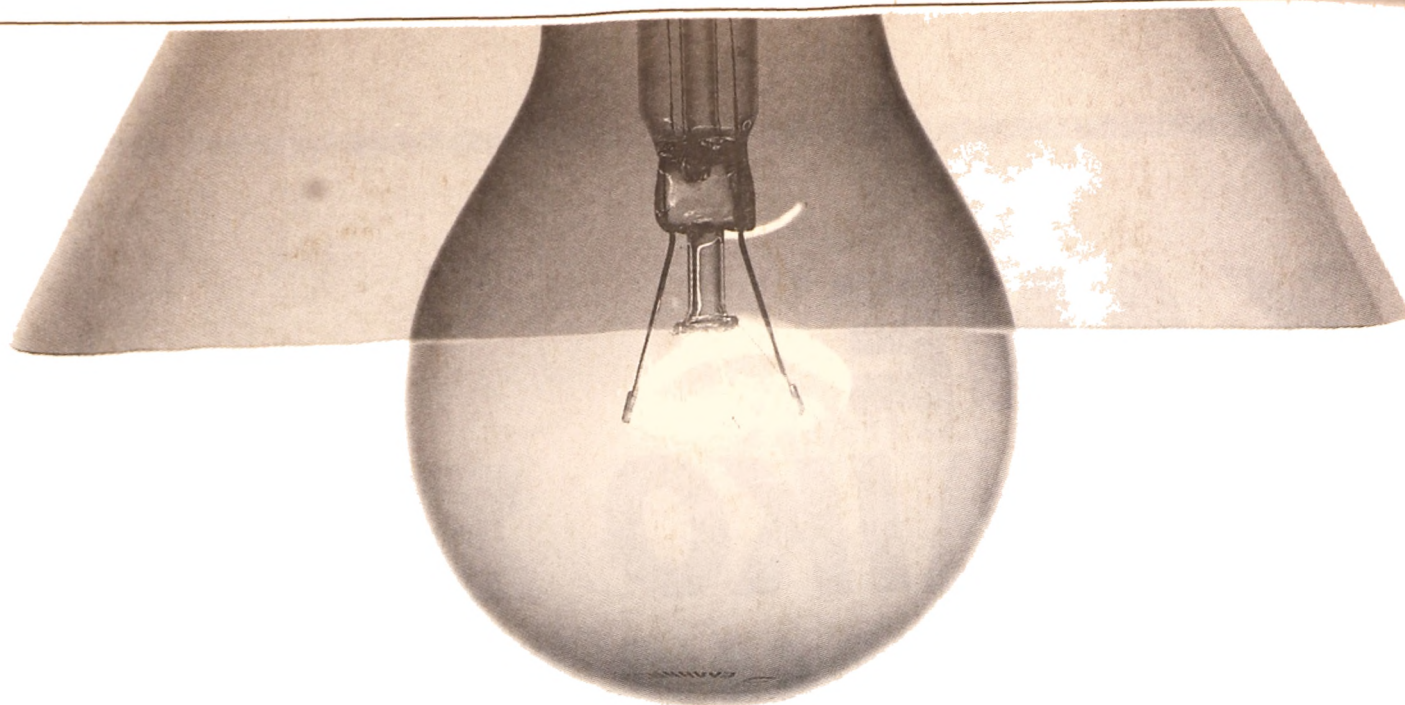
Interpress



ΗΡΘΕ Η ΟΡΑ



Η τύχη είναι στα χέρια σου.



αμεσότητα

Αμεσότητα: Η αίσθηση του μη επιδεχόμενου χρονοτριβή, του κατεπείγοντος.

Η Εμπορική Τράπεζα ανταποκρίνεται στα μηνύματα των καιρών για νέους ρυθμούς λειτουργίας. Πιο γρήγορους, πιο παραγωγικούς, πιο αποτελεσματικούς.

Εξυπηρετεί, αποφασίζει, ανταποκρίνεται, ενεργεί άμεσα. Με αυτοματοποιημένη εξυπηρέτηση και με τη συνείδηση, κυρίως, ότι απαιτούνται άμεσες λύσεις.

Η Εμπορική Τράπεζα παραχωρεί περισσότερο χρόνο στον άνθρωπο. Στην υπηρεσία του άλλωστε είναι ένα δίκτυο 300 και πάνω

καταστημάτων της Εμπορικής Τράπεζας.

Ένα μέγεθος που πέρα από σιγουριά και εξασφάλιση, για σας σημαίνει αμεσότερη εξυπηρέτηση.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
η τέχνη να είσαι Τράπεζα